

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

на правах рукопису

БУХТІАРОВА АЛІНА ГЕННАДІЇВНА

УДК [336.717.3:368](477)(043.5)

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Науковий керівник:
Школьник Інна Олександрівна,
доктор економічних наук, професор

Суми – 2015

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМ СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ.....	12
1.1 Узагальнення теоретичних підходів до трактування сутності поняття «страхування вкладів».....	12
1.2 Аналіз міжнародного досвіду побудови систем страхування вкладів.....	26
1.3 Роль системи страхування вкладів у забезпеченні стабільності фінансового ринку.....	48
Висновки до розділу 1.....	69
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ В УКРАЇНІ.....	72
2.1 Оцінювання сучасного стану та тенденцій розвитку національної системи страхування вкладів.....	72
2.2 Дослідження каузальності формування депозитних ресурсів фізичних осіб України.....	95
2.3 Оцінювання відповідності української системи страхування вкладів Ключовим принципам організації ефективних систем страхування вкладів.....	117
Висновки до розділу 2.....	138
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ.....	140
3.1 Теоретичні підходи щодо економіко-математичного моделювання оцінювання діяльності банків у системі страхування вкладів України.....	140
3.2 Науково-методичний підхід щодо оцінювання стану системи страхування вкладів в Україні.....	158

3.3 Напрями розвитку національної системи страхування вкладів.....	185
Висновки до розділу 3.....	197
ВИСНОВКИ.....	201
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	205
ДОДАТКИ.....	230

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Розвиток економіки України багато в чому залежить від ефективності роботи банківської системи, головним ресурсом якої виступають вклади фізичних осіб. Поступове розширення кола вкладників та залучення додаткових фінансових ресурсів фізичних осіб до банківської системи має стати пріоритетним напрямком розвитку економіки України. Однією з головних складових забезпечення стабільної діяльності банків та підвищення довіри населення до банківської системи, поряд з економічними умовами, є поєднання якісного банківського нагляду з ефективною системою страхування вкладів (далі – ССВ), прозорою системою звітності та врегульованою нормативно-правовою базою.

Відповідно до останніх світових тенденцій сучасна ССВ має постійно удосконалюватись та пристосовуватись до швидкозмінюваних економічних умов. Таким чином, зростаючі вимоги до функціонування ССВ визначають потребу пошуку нових рішень на перетині страхування, фінансового менеджменту, банківського нагляду та контролю і створення на їх основі інтегрованої системи захисту вкладів з метою забезпечення стабільності банківської системи та економіки України в цілому.

Фундаментальні основи дослідження формування вітчизняної ССВ закладено у наукових працях українських дослідників, серед яких: С. М. Аржевітін, С. В. Безвух, В. Бобиль, В. В. Возносименко, С. Волосович, В. В. Глущенко, К. М. Д'яконов, Е. Звонова, О. В. Іщенко, В. В. Коваленко, Ю. М. Коваленко, О. П. Коваль, Т. В. Мазур, І. М. Михайловська, В. О. Орлова, Т. Г. Савченко, І. В. Серветник, Ю. С. Серпенінова, Н. В. Ткаченко, І. І. Чичкан, І. О. Школьник та інші. Ключові засади функціонування та реформування національних та світових ССВ представили у своїх роботах такі зарубіжні вчені, як: П. А. Акінін, А. Деміргуч-Кунт (Aslı Demirgüç-Kunt), М. М. Євстратенко, С. Чечетті

(Stephen G. Cecchetti), С. Краузе (Stefan Krause), Р. Кулл (Robert Cull), А. Г. Мельников, П. Савко, Л. В. Сенбет (Lemma W. Senbet), М. Сорже (Marco Sorge), Г. Ханк (George Hanc) та інші.

Незважаючи на підвищений науковий інтерес та значний рівень наукової розробленості досліджуваної проблематики, питання розвитку національної ССВ розглянуті фрагментарно. Зокрема, це стосується питання необхідності подальшого реформування національної ССВ. Так, протягом 2014–2015 рр. українська ССВ зазнала значних потрясінь і перетворень. Велика кількість банкрутств банків, економічні і політичні перетворення в Україні значною мірою похитнули стабільність всієї банківської системи. Саме тому подальшого розгляду потребують питання дослідження теоретичних засад функціонування ССВ, аналізу сучасного стану ССВ в Україні та удосконалення науково-методичних підходів до подальшого розвитку ССВ. Таким чином, важливість дослідження вказаних проблем та недостатній рівень їх науково-методичного обґрунтування обумовлює вибір теми, мети та завдань дисертаційної роботи, свідчать про її актуальність, теоретичну і практичну значущість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота узгоджується з пріоритетними напрямками науково-дослідних робіт Української академії банківської справи: «Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0109U006782); «Конкурентоспроможність національної економіки в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0111U009459); «Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні» (номер державної реєстрації 0102U006965). До звітів за визначеною тематикою увійшли розробки дисертанта щодо: ролі ССВ у забезпеченні стабільності фінансового ринку, дослідження каузальності формування депозитних ресурсів фізичних осіб та аналізу динаміки патернів банків у ССВ України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є удосконалення науково-методичних підходів та розробка практичних рекомендацій щодо розвитку національної системи страхування вкладів.

Поставлена мета дисертаційної роботи зумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- узагальнити теоретичні підходи до трактування сутності поняття «страхування вкладів»;
- проаналізувати міжнародний досвід побудови ССВ;
- визначити роль ССВ у забезпеченні стабільності фінансового ринку;
- оцінити сучасний стан та тенденції розвитку національної ССВ;
- дослідити каузальність формування депозитних ресурсів фізичних осіб України;
- оцінити відповідність української ССВ Ключовим принципам організації ефективних ССВ;
- дослідити теоретичні підходи до економіко-математичного моделювання оцінювання діяльності банків у ССВ України;
- розробити науково-методичний підхід до оцінювання стану ССВ в Україні;
- розглянути напрями розвитку національної ССВ.

Об'єктом дослідження є процеси формування і розвитку ССВ в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні аспекти, науково-методичні та практичні засади розвитку національної ССВ.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи є фундаментальні положення економічної теорії, теорії державних фінансів, державного фінансового менеджменту, банківської справи, фінансової безпеки держави, а також теоретичні доробки вітчизняних і закордонних вчених-економістів.

При здійсненні наукового дослідження, зважаючи на поставлені завдання, застосовувались загальнонаукові та специфічні методи наукового

пізнання: наукова абстракція – при систематизації теоретичних основ формування ССВ та уточненні категоріального апарату; системно-структурний аналіз – при визначенні особливостей функціонування ССВ у різних країнах світу; логічне узагальнення – при дослідженні відповідності української практики ключовим принципам організації ефективних ССВ; аналіз і синтез – при визначенні загальних тенденцій реформування світових ССВ; порівняльний і економіко-статистичний – при оцінюванні ефективності діяльності банків у національній ССВ; економіко-математичне моделювання – при дослідженні каузальності формування депозитних ресурсів фізичних осіб у банківській системі України та при розробці науково-методичного підходу до аналізу динаміки патернів банків у ССВ.

Інформаційну та фактологічну базу наукового дослідження склали закони України; укази Президента України; нормативні акти Кабінету Міністрів України; постанови та офіційні дані Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Державної служби статистики України; аналітичні огляди та звітні дані Міністерства фінансів України, Незалежної асоціації банків України, Асоціації українських банків, світових та вітчизняних агенцій; офіційні матеріали Світового банку, Європейського центрального банку, Міжнародного валютного фонду та інших міжнародних фінансових організацій; результати наукових досліджень зарубіжних та вітчизняних фахівців з питань формування та удосконалення ССВ.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у поглибленні існуючих та обґрунтуванні нових науково-методичних та практичних рекомендацій щодо розвитку національної ССВ.

Найбільш вагомими науковими результатами дослідження є такі:

вперше:

– запропоновано науково-методичний підхід до оцінювання адекватності рішення Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (далі – ФГВФО) про виведення банків з ринку на основі побудови траєкторії розвитку банків з позиції ССВ та прогнозу кризового фінансового стану

банку шляхом аналізу динаміки патернів банків та побудови самоорганізуючих карт Кохонена;

удосконалено:

– науково-методичний підхід до каузальності формування депозитних ресурсів фізичних осіб банківської системи, основних показників соціально-економічного розвитку України та показників функціонування банківської системи шляхом застосування концепції причинності за Грейнджером, яка базується на теорії часових лагів;

– процедуру роботи ФГВФО з проблемними та неплатоспроможними банками в ССВ, яка дозволяє ФГВФО здійснювати заходи щодо попередження фінансової кризи окремого банку та окреслює способи роботи з неплатоспроможними банками, що забезпечить підтримку банківської системи України в цілому;

набули подальшого розвитку:

– розуміння економічного змісту понять:

- «страхування вкладів» як економічних відносин, що виникають між банком, його вкладниками, органом, на який покладено функції страховика вкладів, та іншими учасниками фінансового ринку з метою забезпечення ефективної діяльності банку та надання гарантій щодо повернення вкладів фізичних осіб в законодавчо встановленому розмірі у разі визнання банку неплатоспроможним (банкрутом). Даний підхід розширює зміст поняття «страхування вкладів» за межі роботи з неплатоспроможними банками;

- «система страхування вкладів» як упорядкована сукупність елементів, спрямованих на по-передження фінансових проблем банку, захист прав вкладників та забезпечення гарантій щодо повернення вкладів фізичних осіб в законодавчо встановленому розмірі у разі визнання банку неплатоспроможним (банкрутом). Дане визначення враховує дуальність завдань ССВ – захист стабільності банківської системи та захист прав вкладників-фізичних осіб;

– науково-методичні засади оцінювання ефективності функціонування національної ССВ за допомогою узагальненої функції Харрінгтона (функції бажаності), що дає можливість визначити поточний стан ССВ та спрогнозувати перспективи її розвитку;

– порядок розрахунку, нарахування і сплати зборів до ФГВФО, який передбачає встановлення розміру початкового збору до ФГВФО у абсолютному розмірі, зменшення розрахункового періоду регулярного збору та введення жорсткої регламентації процедури розрахунку, нарахування та сплати спеціального збору, що дозволяє посилити фінансову стійкість ФГВФО в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що теоретичні положення, які обґрунтовані в дисертаційній роботі, доведені до рівня методичних рекомендацій. Висновки та рекомендації дисертанта щодо застосування системи аналізу каузальності формування депозитних ресурсів фізичних осіб впроваджено в діяльність Сумського Регіонального управління ПАТ КБ «Надра» (довідка від 25.12.2014 № 3130); практичні рекомендації щодо оцінки фінансового стану банків – у діяльність Управління Національного банку України в Сумській області (довідка від 14.07.2015 № 07-012/1787); науково-методичні пропозиції щодо аналізу динаміки патернів банків у ССВ України – у роботі департаменту моніторингу діяльності банків Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (довідка від 16.07.2015 № 20-23323/15).

Одержані дисертантом наукові результати використовуються у навчальному процесі Української академії банківської справи при викладанні дисциплін «Фінансовий нагляд», «Фінансовий ринок», «Моделювання в управлінні фінансовими процесами», «Банківська система» (акт від 21.04.2015).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням. Наукові положення, розробки, висновки і рекомендації, які виносяться на захист, одержані автором самостійно.

Результати, опубліковані здобувачем у співавторстві, використані у дисертаційній роботі лише в межах особистого внеску дисертанта.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати виконаного наукового дослідження доповідались, обговорювались та отримали схвальну оцінку на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: Науково-практичній конференції «Економіка і підприємництво: формування інноваційних моделей розвитку» (2013 р., м. Херсон); II Міжнародній науково-практичній конференції «Вплив умов кредитування на процеси стимулювання розвитку економіки» (2013 р., м. Одеса), Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Перспективні питання економіки та управління» (2013 р., м. Дніпропетровськ); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми та механізми фінансового управління» (2013 р., м. Харків); XIV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України» (2013 р., м. Суми); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку фінансової системи: економічні та інноваційні аспекти» (2013 р., м. Дніпропетровськ); Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансово-економічні та соціальні чинники розвитку міжнародних відносин» (2014 р., м. Київ); Міжвузівській науково-практичній інтернет-конференції «Економіка і фінанси: аналіз тенденцій та перспектив розвитку» (2013 р., м. Дніпропетровськ); Шостій Міжнародній науково-практичній конференції «Інформаційні технології та моделювання в економіці» (2015 р., м. Черкаси); Міжнародній науково-практичній конференції для студентів, аспірантів та молодих учених «Реформування економіки держави та регіонів: технологічні та економічні аспекти» (2015 р., м. Київ) тощо.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 17 наукових праць загальним обсягом 5,37 друк. арк., з яких особисто автору належить 5,12 друк. арк., у тому числі 7 статей опубліковані у наукових фахових виданнях України (з них: 5 статей – у виданнях, які включені до міжнародних

наукометричних баз), 1 стаття у зарубіжному науковому виданні, 9 публікацій – у збірниках матеріалів конференцій.

Структура і зміст дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Повний обсяг дисертації складає 284 сторінки, у тому числі 200 сторінок основного тексту, 42 таблиці, 56 рисунків, 10 додатків та список використаних джерел з 208 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМ СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ

1.1 Узагальнення теоретичних підходів до трактування сутності поняття «страхування вкладів»

На сьогоднішній день економіка України знаходиться в процесі швидкого розвитку і постійного удосконалення. У той же час, ґрунтуючись на світовому досвіді, будь який економічний розвиток завжди супроводжується низкою ризиків та шоків, надійний захист від яких стає ключовою проблемою як окремих фінансово-кредитних інститутів так і держави в цілому.

Можливості і масштаби активних операцій комерційних банків, що забезпечують отримання ними доходів, багато в чому визначає їх ресурсна база. Стабільність залучення банківських ресурсів, їх величина і структура слугують найважливішими чинниками надійності банку. Основною частиною банківських пасивів є позикові ресурси, що становлять від 80 до 90 % усіх пасивів банку. Серед усіх груп банківських пасивів переважною частиною у більшості банків є банківські вклади.

Акумуляування грошових ресурсів населення за допомогою вкладів дає змогу банківській системі трансформувати їх у інвестиції, при цьому задовольняючи нагальні потреби вітчизняного фінансового ринку в фінансових ресурсах (у формі основного та оборотного капіталу) та формувати ресурси для споживчого кредитування населення. В умовах ринкової економіки одним із пріоритетних завдань по роботі з вкладами є їх збереження і забезпечення прибутковості. Банки, виступаючи посередниками при акумулюванні капіталу, відповідальні як за прийняті умови по вкладам і депозитам, так і за економічну доцільність їх перерозподілу.

Однак, дотримання банками встановлених обов'язкових нормативів ліквідності не виключає ймовірність відсутності у них, при несприятливих економічних умовах, достатньої можливості для забезпечення повернення вкладених коштів. Даний факт визначає необхідність забезпечення стабільності вкладів шляхом постійного розвитку і удосконалення національної ССВ як частини системи фінансової безпеки будь-якої держави.

Таким чином, у сучасних умовах функціонування фінансової системи все більшої актуальності набуває питання довіри населення до банків, а, ключовим елементом забезпечення гарантії повернення вкладів населення є впровадження ефективної та надійної ССВ. Страхування вкладів сприяє стабілізації фінансового ринку, приносить політичні вигоди, забезпечуючи захист дрібних вкладників, покращує можливість конкурентної боротьби дрібних банків з більш великими банками тощо. Проте, до сих пір серед науковців та дослідників не існує узгодженості у сфері визначення ключових базових понять, які використовуються у даній сфері. Проблемою постає визначення економічної сутності наступних дефініцій – «вклад» та «депозит». Тому, нашою задачею є ґрунтовний аналіз даних понять та розмежування їх визначень. На даний час, як в українській так і в світовій науковій літературі існує багато різних підходів щодо визначення поняття «вклад». Так, велика кількість науковців ототожнюють дане поняття з іншою економічною дефініцією – «депозит», у той же час інші дослідники наголошують на принциповій різниці даних економічних категорій.

Систематизація науково-методичних підходів до розуміння сутності термінів «вклад» та «депозит» представлена у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Систематизація науково-методичних підходів до розуміння сутності термінів «вклад» та «депозит»

Автор, джерело	Визначення терміну
Група науковців, яка ототожнюють поняття «вклад» і «депозит»	
Васюренко О. В. [38]	Вклад (депозит) – це гроші, передані в банк їх вкладником для зберігання, та які залежно від умов зберігання числяться на тому чи іншому банківському рахунку.

Продовження таблиці 1.1

Автор, джерело	Визначення терміну
Закон України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» [122]	Вклад (депозит) – кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті, які відповідно до законодавства України розміщені вкладником на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку на іменних рахунках у банку-учаснику Фонду гарантування вкладів фізичних осіб чи залученні таким банком у формі випуску (емісії) іменних ощадних (депозитних) сертифікатів і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.
Михайловська І. М., Безвух С. В. [95]	«Вклад» чи «депозит» – це перш за все грошові кошти, які передаються для ефективного управління ними.
Мороз А. М. [100]	Депозит (вклад) – це грошові кошти в національній та іноземній валюті, передані їх власником або іншою особою за його дорученням у готівковій або безготівковій формі на рахунок власника для зберігання на певних умовах.
Петрук О. М. [108]	Депозит (вклад) – кошти, що надаються фізичними та юридичними особами в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією згідно з чинним законодавством України, або нерезиденту на чітко визначений строк та під процент і оформляються відповідною угодою.
Савлук М. І. [42]	Депозит (вклад) – це грошові кошти в національній та іноземній валюті, що передані їх власником або іншою особою за його дорученням у готівковій або безготівковій формах на рахунок власника для зберігання на певних умовах.
Стельмах В. С. [62]	Депозит (вклад) – грошові суми чи цінні папери, передані фізичними та юридичними особами банківським установам для зберігання на певних умовах.
Група науковців, яка трактує «вклад» і «депозит» як різні поняття	
Азрилиян А. М. [19]	Депозит – вклад у банки й ощадні каси. Вклад – грошові кошти, що внесені для зберігання в банки чи ощадбанки на певних умовах. Вклад банківський – грошові кошти юридичної чи фізичної особи в національній або іноземній валюті, що розміщені на рахунку в банку.
Грязнова А. Г. [159]	Депозит – вклад у банки, грошові ресурси, що розміщені на зберігання в банк від імені фізичних чи юридичних осіб на договірній основі. Вклад – грошові ресурси фізичних осіб, що розміщені на рахунках у комерційних банках на певних умовах.
Молдованок М. І. [61]	Депозит – грошові кошти чи цінні папери (акція, облігація), що вносяться для зберігання в кредитні установи (банк, ощадкаса). Вклад – грошові кошти населення, підприємств та організацій, що внесені для зберігання в банки на певних умовах.
Колесников В. І. [15]	Депозит – економічні відносини з приводу передачі коштів клієнта в тимчасове користування банку. Банківські депозити – вклади, грошові кошти, що вносяться в банки й за якими банк виплачує проценти. Вклад – грошові кошти, які внесені на зберігання в банк чи в іншу фінансову установу.

Продовження таблиці 1.1

Автор, джерело	Визначення терміну
Мочерний С. В. [59]	Депозит – гроші або цінні папери, внесені до кредитних установ (банків, ощадних інститутів) на зберігання підприємствами, організаціями і громадянами. Банківські депозити – грошові засоби, які вносять у банк у вигляді вкладів, за які банк виплачує відсотки. Вклад – грошові кошти, внесені на зберігання в банк або в інші фінансові установи.
Райзберг Б. А. [127]	Депозити – грошові вклади в банки. Банківські депозити – вклади, грошові кошти, що вносяться в банки у вигляді вкладів, за якими банк виплачує проценти. Вклад – грошові кошти, що вносяться на зберігання в банк чи в іншу фінансову установу.
Група науковців, яка розглядає лише окремі поняття – «вклад» або «депозит»	
Кисельова Т. М. [75]	Вклад – грошові кошти, які внесені для зберігання в банк чи іншу фінансово-кредитну установу. Банківський вклад – це грошова сума, що внесена однією стороною, зазвичай фізичною особою (вкладником), іншій стороні (кредитній організації) на певний строк чи безстроково, що повинно бути оформлено договором банківського вкладу.
Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [125]	Вклад – кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті, які залучені банком від вкладника (або які надійшли для вкладника) на умовах договору банківського вкладу (депозиту), банківського рахунку або шляхом видачі іменного депозитного сертифіката, включаючи нараховані відсотки на такі кошти.
Александрова Н. Г. [2]	Депозит – сума грошових коштів клієнта, що передана ним у розпорядження банку, незалежно від строку й особливостей юридичного оформлення такої передачі.
Бутинець Ф. Ф. Герасимович А. М. [4]	Депозит – гроші або цінні папери, які надходять у банки і підлягають поверненню вкладнику або будь-якій особі за вказівкою вкладника при настанні відповідних умов.
Внукова Н. М. [39]	Депозит – кошти в національній та іноземній валюті, що передані їхнім власником або іншою особою за його дорученням у готівковій або безготівковій формі на рахунок власника для зберігання на певних умовах.
Другов О. О. [56]	Депозит – кошти або цінні папери, передані на зберігання до банку чи інших фінансово-кредитних установ, або запис у банківських книгах, що підтверджує певну вимогу клієнта до банку.
Кириченко О. А. [74]	Депозит – усі рахунки клієнтів, відкриті в банку.
Попович М. [157]	Депозит банківський – грошовий вклад на поточному рахунку, а також цінні папери, дорожочінності і т. ін., які зберігають у банку.
Роуз П. [114]	Депозити – фінансові вимоги до банку з боку підприємств, приватних осіб і державних установ.
Тищенко Л. В. [149]	Депозит – грошові кошти фізичних і юридичних осіб, що вносяться в банк на депозитний рахунок чи на конкретний строк, чи на вимогу.
Уолл Н. [155]	Банківський депозит – суми, що розміщені в банку його клієнтами.

Продовження таблиці 1.1

Автор, джерело	Визначення терміну
Фролов С. М. [161]	Депозити – кошти, внесені в банк клієнтами – фізичними і юридичними особами – на певні рахунки і використані ними відповідно до режиму рахунка і банківського законодавства. Депозити – суми коштів (включаючи вартість цінних паперів), які суб'єкти депозитних операцій вносять у банк або які, унаслідок чинного порядку здійснення банківських і фінансових операцій, на певний час осідають на рахунках банку.

Таким чином, можемо зробити висновок про відсутність єдиного підходу щодо визначення сутності понять «вклад» та «депозит».

У ході проведеного дослідження було виділено 3 групи науковців, які займалися дослідженнями понять «вклад» та «депозит». Так, перша група науковців ототожнює поняття «вклад» та «депозит», до даної групи відносяться: О. В. Васюренко [38], І. М. Михайловська, С. В. Безвух [95], А. М. Мороз [100], О. М. Петрук [108], М. І. Савлук [42] та В. С. Стельмах [62]. Крім того, у Законі України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» [122] також поняття «вклад» та «депозит» ототожнено.

А. М. Азрилиян [19], А. Г. Грязнова [159], В. І. Колесников [15], М. І. Молдованок [61], С. В. Мочерний [59] та Б. А. Райзберг [127] відносяться до групи науковців, яка трактує дефініції «вклад» і «депозит» як різні поняття. Яскравим представником даної групи є В. І. Колесников [15], який визначає поняття «депозит» як економічні відносини з приводу передачі коштів клієнта в тимчасове користування банку, а вклад як грошові кошти, які внесені на зберігання в банк чи в іншу фінансову установу.

Третя група науковців розглядає лише окремі поняття – «вклад», «депозит». Так, більша частина дослідників даної групи визначають категорію «вклад» чи «депозит» як гроші або грошові ресурси в національній та іноземній валюті, передані їх власником або іншою особою за його дорученням у готівковій або безготівковій формі на рахунок власника для зберігання на певних умовах [39, 100].

На противагу даному підходу, В. І. Колесников [15] зазначає, що категорія «депозит» за своєю природою відображає економічні відносини, а в свою чергу категорія «вклад» визначається ним як сукупність грошових коштів. У кінцевому підсумку даний автор формулює визначення категорії «банківський депозит» як вклад, грошові кошти, що вносяться в банки й за якими банк виплачує проценти.

Ф. Ф. Бутинець [4], Л. В. Тищенко [149]. С. М. Фролов [161] притримуються іншого підходу, так з їхньої точки зору під поняттям «вклад» слід розуміти грошові кошти фізичних і юридичних осіб, що вносяться в банк на депозитний рахунок чи на конкретний строк, чи на вимогу, у свою чергу інші автори трактують дане поняття як рахунки клієнтів, відкриті в банку [74], вільні кошти [104] або фінансові вимоги до банку з боку підприємств, приватних осіб і державних установ [114] тощо.

Щоб розмежувати ці два поняття, слід дати кожному з них визначення.

Говорячи про депозит, доречно виділити наступні його види:

- банківський депозит;
- грошові внески в ті чи інші організації в якості оплати за послуги обов'язкового характеру. Компанії та юридичні особи можуть використовувати ці кошти також для взаєморозрахунків;
- акції, облігації, інші фінансові кошти – золото, дорогоцінні камені, ф'ючерси, що знаходяться на зберіганні в банку. При цьому часто вони можуть передаватися одним банком іншому;
- записи в банківських книгах про вимоги (позовах) з боку клієнтів до банку.

Отже, вклад (банківський вклад) представляє собою грошову суму (в готівковій або у безготівковій формі), передану однією стороною (клієнтом) іншій стороні (банку або іншій фінансово-кредитній установі) на строк або безстроково з оформленням відповідного договору.

Тоді як, депозитом можуть бути як грошові кошти так і цінні папери та інші цінності, які передані клієнтами на збереження у банки та фінансово-кредитні установи.

При цьому, що стосується депозиту, то грошові кошти або цінні папери можуть передаватися для зберігання з правом отримання на відповідних умовах прибутку (відсотку за депозитом).

Однак, за великим рахунком, поняття «депозит» і «вклад» можуть бути визнані умовно тотожними, і їх допустимо застосовувати до всіх категорій клієнтів, так як вітчизняне законодавство не встановлює чітких відмінностей, між даними категоріями.

Виходячи з усього перерахованого вище, можна зробити висновок, що поняття «депозиту» носить більш глибокий всеохоплюючий характер, а поняття «вклад» відноситься до одного з видів депозиту, і носить цілком утилітарне, знайоме будь-якій людині значення, у свою чергу, підрозділяючись на більш дрібні види за терміном, валютою, та іншими ознаками даної банківської послуги. Крім того, слід розуміти, що такого роду розмежування властиво, скоріше, для україномовного середовища, оскільки, наприклад, в англійській мові всі зазначені види послуг позначаються поняттям «депозит». З проведеного дослідження бачимо, що термін «вклад» чи «депозит» – це перш за все грошові кошти, які передаються банкам та іншим фінансово-кредитним установам для ефективного управління.

Іншими суперечливими категоріями у процесі дослідження побудови та становлення ССВ є поняття «страхування» та «гарантування».

Так, у світовій практиці більшість науковців використовують поняття «страхування». Проте, у вітчизняній практиці все більше використовується поняття «гарантування».

Підходи вітчизняних та закордонних науковців щодо визначення поняття «страхування» наведено у таблиці 1.2.

Отже, можна стверджувати, що існує широке коло науковців, які займалися питанням визначення сутності поняття «страхування».

Таблиця 1.2 – Підходи до визначення поняття «страхування»

Автор, джерело	Визначення терміну
Страховання як відносини	
Євченко Ю. В. [63]	Страховання як сукупність фінансово-економічних відносин, завдяки яким перерозподіляється частина національного доходу та сукупного суспільного продукту шляхом особливого методу утворення страхового фонду грошових ресурсів – сплатою грошового внеску страхувальник забезпечує собі чи третій особі в разі настання події, обумовленої договором або законом, суму виплати відшкодування страховиком, який забезпечує утворення, поповнення страхових резервів та у разі необхідності частину ризику перестраховує.
Закон України «Про страхування» [123]	Страховання – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів.
Осадець С. С. [147]	Страховання – це двосторонні економічні відносини, які полягають у тому, що страхувальник, сплачуючи грошовий внесок, забезпечує собі (чи третій особі) у разі настання події, обумовленої договором або законом, суму виплати з боку страховика, який утримує певний обсяг відповідальності і для її забезпечення поповнює та ефективно розміщує резерви, вживає превентивні заходи, спрямовані на зменшення ризику, а при потребі перестраховує частину своєї відповідальності.
Приходько В. С. [112]	Страховання як економічна категорія – це система економічних відносин, пов'язана з процесом формування спеціальних цільових фондів грошових коштів особливими суб'єктами підприємницької діяльності – страховиками, та використанням таких фондів у зв'язку із настанням непередбачуваних подій в суспільстві, які можуть спричинити збитки його членам – страхувальникам.
Рейтман Л. І. [146]	Страховання виступає як сукупність особливих замкнутих перерозподільних відносин між його учасниками з приводу формування за рахунок грошових внесків цільового страхового фонду, призначеного для відшкодування можливого надзвичайного і іншого збитку підприємствам і організаціям або для надання грошової допомоги громадянам.
Фурман В. М. [162]	Страховання – це інституційна форма економічних відносин із перерозподілу національного доходу, акумулювання, примноження й витрачання коштів страхового фонду, що будуються з урахуванням солідарності у розподілі й перерозподілі ризику, від платності у забезпеченні необхідного захисту життя, здоров'я, працездатності населення, майнових інтересів фізичних і юридичних осіб та їхньої відповідальності перед третіми особами у разі завдання останнім шкоди;

Продовження таблиці 1.2

Автор, джерело	Визначення терміну
Шахов В. В. [171]	Під страхуванням як економічною категорією, розуміється система економічних відносин, яка включає створення за рахунок організацій і населення спеціального фонду коштів і використання цього фонду для відшкодування збитку, який нанесено майну стихійними явищами і іншими несприятливими випадковими явищами, а також для надання громадянам(або їх сім'ям) допомоги при настанні різних подій в їх житті (досягнення певного віку, втрата працездатності, смерть і т. п.).
Навроцький Д. А. [101]	Страхування як економічна категорія, це особлива форма економічних відносин обмінно-перерозподільчого характеру з приводу формування і використання колективних страхових фондів на засадах солідарної відповідальності з метою управління різними видами ризику.
Салін В. Н., Абламська Л. В., Ковалев О. Н. [131]	Страхування представляє систему економічних відносин, яка включає сукупність форм і методів формування цільових фондів грошових коштів і їх використання на відшкодування збитку при різних непередбачених несприятливих явищах, а також на надання допомоги громадянам при настанні певних подій в їх житті.
Страхування як вид діяльності	
Корчевська Л. І., Турбина К. Е. [145]	Страхування є особливим видом економічної діяльності, пов'язаним з перерозподілом ризику нанесення збитку майновим інтересам серед учасників страхування (страхувальників) і здійснюваним спеціалізованими організаціями (страховиками), що забезпечують акумуляцію страхових внесків, утворення страхових резервів і здійснення страхових виплат при нанесенні збитку застрахованим майновим інтересам. При цьому під перерозподілом ризиків розуміється процес, коли потенційний ризик нанесення збитку майновим інтересам кожного страхувальника розподіляється на всіх, і кожен страхувальник стає учасником компенсації фактично завданого збитку.
Хавтур О. В. [163]	Основні ознаки страхування як економічної категорії в умовах ринкових перетворень є: наявність страхового інтересу; інверсія страхового циклу; формування та використання спеціального фонду грошових коштів – страхових резервів; наявність спеціалізованих установ, які забезпечують страховий захист. У період ринкової трансформації страхування найраціональніше розглядати як вид господарської діяльності спеціалізованих установ, пов'язаної із формуванням грошових фондів за рахунок сплати страхових внесків юридичними і фізичними особами з метою покриття їх майбутньої потреби у захисті інтересів при настанні страхових випадків та з поповненням цих фондів в процесі ефективного розміщення тимчасово вільних коштів.
Інші підходи	
Гвозденко О. А. [43]	Економічна сутність страхування визначається через формування страховиком страхового фонду за рахунок страхових внесків страхувальників, призначеного для страхових виплат страхувальникам при настанні страхових випадків, що зазначені у договорі.

Продовження таблиці 1.2

Автор, джерело	Визначення терміну
Радянський економічний словник [139]	Страховання – це система заходів по створенню грошового (страхового) фонду за рахунок внесків його учасників, із коштів якого відшкодовуються збитки, що були спричинені стихійними лихами, нещасними випадками, а також сплачуються інші суми у зв'язку з настанням певних подій.
Фурман В. М. [162]	Страховання – це платна система фінансової компенсації фізичним та юридичним особам у ситуаціях, пов'язаних з економічними збитками, породжуваними об'єктивними чинниками, що будується з урахуванням як вірогідності несприятливої події, так і її можливих наслідків, а також згідно зі встановленими кваліфікованими умовами; Страховання – це дієвий інструментом реалізації соціальної політики держави, основою системи соціального захисту населення; Страховання – це специфічна галузь як національної економіки, так і світового господарства.

На основі проведеного аналізу було виділено 3 групи науковців, які розглядають економічну сутність поняття «страховання» як відносини, вид діяльності чи інше.

До першої групи авторів відносяться: Ю. В.Євченко [63], С. С. Осадець [147], В. С. Приходько [112], Л. І. Рейтман [146], В. М. Фурман [162], В. В. Шахов [171], Д. А. Навроцький [101], В. Н.Салін, Л. В. Абламська, О. Н. Ковалев [131]. Крім того, Закон України «Про страхування» [123], також визначає термін «страховання» як вид цивільно-правових відносин;

Найпопулярнішим серед українських дослідників є визначення поняття страхування надане С. С. Осадцем, згідно з яким страхування – це двосторонні економічні відносини, які полягають у тому, що страхувальник, сплачуючи грошовий внесок, забезпечує собі (чи третій особі) у разі настання події, обумовленої договором або законом, суму виплати з боку страховика, який утримує певний обсяг відповідальності і для її забезпечення поповнює та ефективно розміщує резерви, вживає превентивні заходи, спрямовані на зменшення ризику, а при потребі перестраховує частину своєї відповідальності.

Представниками другого підходу є Л. І. Корчевська, К. Е. Турбина [145] та О. В. Хавтур [163];

Третя група представлена О. А. Гвозденко [43], яка розглядає сутність «страхування» у створенні грошового (страхового) фонду та В. М. Фурманом [162], який визначає страхування як складне економіко-правове і соціальне явище, специфічну галузь як національної економіки, так і світового господарства та дієвий інструментом реалізації соціальної політики держави, основою системи соціального захисту населення.

Також, даний автор зазначає, що страхування – це інституційна форма економічних відносин із перерозподілу національного доходу, акумулювання, примноження й витрачання коштів страхового фонду, що будуються з урахуванням солідарності у розподілі й перерозподілі ризику, від платності у забезпеченні необхідного захисту життя, здоров'я, працездатності населення, майнових інтересів фізичних і юридичних осіб та їхньої відповідальності перед третіми особами у разі завдання останнім шкоди.

Ще одне визначення дефініції страхування даним автором свідчить, що страхування – це платна система фінансової компенсації фізичним та юридичним особам у ситуаціях, пов'язаних з економічними збитками, породжуваними об'єктивними чинниками, що будується з урахуванням як вірогідності несприятливої події, так і її можливих наслідків, а також згідно зі встановленими кваліфікованими умовами.

В. М. Фурман пропонує згрупувати усі представлені підходи до визначення категорії «страхування» у декілька блоків, а саме як:

- економічна категорія (сукупність відносин: суспільно-виробничих, економічних, майнових, грошових, соціальних, перерозподільних);
- форма розподілу ризиків і фінансовий спосіб контролю за ними;
- спосіб відшкодування збитків, цінностей чи дії випадку вид безповоротного споживання частини майна;

- процес формування (система заходів, методи створення) цільових грошових фондів і використання ресурсів;
- стратегічний чинник розвитку фінансово-господарських відносин;
- необхідний елемент соціально-економічної системи суспільства;
- найважливіший стабілізатор процесу суспільного відтворення;
- форма забезпечення господарського життя;
- форма фінансового посередництва;
- вид бізнесу;
- господарська установа;
- вид фінансових послуг;
- певна операція;
- господарське явище;
- інструмент економічної політики [162].

У той же час у вітчизняній науковій літературі поняття «гарантування» трактується в основному у контексті гарантування вкладів, хоча більшість дослідників не дають конкретного визначення даної дефініції і найчастіше поняття «гарантування вкладів» ототожнюють з поняттям «страхування вкладів».

Підходи до розуміння сутності поняття «гарантування (страхування) вкладів» наведено у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Підходи до розуміння сутності поняття «гарантування (страхування) вкладів»

Автор, джерело	Визначення терміну
Другов О. О. [56]	Механізм гарантування вкладів – це система основних елементів, які регулюють процес розробки і реалізації управлінських рішень в галузі страхування депозитів, без яких система ефективно діяти не може.
Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122]	Система гарантування вкладів фізичних осіб – сукупність відносин, що регулюються цим Законом, суб'єктами яких є Фонд гарантування вкладів, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, банки та вкладники.
Возносименко В. В. Осадчук Н. В. [40]	Страховання (гарантування) депозитів – це комплекс заходів, спрямованих на захист вкладів і забезпечення їх гарантованого повернення у повному або частковому обсязі в разі банкрутства фінансової установи.

Продовження таблиці 1.3

Автор, джерело	Визначення терміну
Вовчак О. Д. [144]	Система депозитного страхування (гарантування) забезпечує захист вкладів у випадку банкрутства комерційного банку. Основний ефект системи страхування депозитів полягає у попередженні банківської паніки і відтоку депозитів.
Говорушко Т. А. [46]	Система депозитного страхування (гарантування) – це комплекс заходів, які забезпечують захист вкладів від їх втрати власником унаслідок банкрутства комерційного банку. Створення системи депозитного страхування впливає з логіки формування дворівневої банківської системи в країні.
Маслобоєва Д., Фрідман А. [91]	Система страхування вкладів – це комплекс заходів, направлених на захист вкладів, що забезпечують їх гарантоване повернення в повному обсязі (або частково) у випадку банкрутства кредитної установи.
Акінін П. А., Бут Т. В. [1]	Система страхування (гарантування) внесків – це комплекс заходів, що забезпечують захист вкладів від їх втрати власником у разі банкрутства комерційного банку або фінансової установи.

Таким чином, визначення сутності ССВ представляє самостійну наукову проблему, оскільки єдиних підходів до трактування термінів «страхування вкладів» і «системи страхування вкладів» не існує.

У більшості наукових робіт визначення «страхування вкладів» зводиться до поняття виду майнового страхування в банку, що не дозволяє відокремити даний механізм захисту грошових коштів вкладників від основних видів страхування майна. Слід також відзначити, що більшість вітчизняних авторів обмежують поняття «страхування вкладів» захистом і поверненням коштів вкладників у випадку банкрутства ощадної установи, не передбачаючи розробку превентивних заходів з профілактики банкрутства банку, що може сприяти забезпеченню фінансової стабільності банківської системи в цілому.

Згідно з нормативно-правовими актами України, під системою гарантування вкладів фізичних осіб розуміють сукупність відносин, що регулюються Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122], суб'єктами яких є Фонд гарантування вкладів фізичних осіб,

Кабінет Міністрів України, Національний банк України, банки та вкладники. У той же час, під страхуванням вкладів провідні фахівці Федеральної Корпорації зі страхування депозитів в США розуміють як забезпечення повернення вкладів фізичних осіб, так і заходи попередження і профілактики фінансової неспроможності ощадної установи.

Таким чином, страхування вкладів – це економічні відносини, що виникають між банком, його вкладниками, органом, на який покладено функції страховика вкладів, та іншими учасниками фінансового ринку з метою забезпечення ефективної діяльності банку та надання гарантій щодо повернення вкладів фізичних осіб в законодавчо встановленому розмірі у разі визнання банку неплатоспроможним (банкрутом).

Система страхування вкладів – упорядкована сукупність елементів, спрямованих на попередження фінансових проблем банку, захист прав вкладників та забезпечення гарантій щодо повернення вкладів фізичних осіб в законодавчо встановленому розмірі у разі визнання банку неплатоспроможним (банкрутом).

Таким чином, проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки. У роботах зарубіжних науковців при дослідженні ССВ застосовують словосполучення «deposit insurance» або «страхування депозитів», але більш точно відображає характер досліджуваної системи словосполучення «страхування вкладів». Адже, у процесі аналізу, з'ясували, що хоча з економічної точки зору, поняття «депозит» має більш широке значення ніж поняття «вклад», такого роду розмежування властиво, скоріше, для україномовного середовища. У свою чергу, дефініція «гарантування» може бути включена до основних функціональних ознак поняття «страхування».

1.2 Аналіз міжнародного досвіду побудови систем страхування вкладів

У більшості економічно розвинених країн світу одним з найбільш значущих джерел інвестицій є кошти фізичних осіб. Розширення їх використання являє собою один із ефективних способів залучення додаткових коштів в реальний сектор економіки країни. Введення ССВ покликане сприяти підвищенню привабливості для фізичних осіб збереження власних заощаджень у банках та фінансово-кредитних установах. Надаючи всім особам, які знаходяться на території держави, право на вільне здійснення підприємницької та іншої не забороненої законом економічної діяльності (у даному випадку – вкладення своїх коштів у банки та фінансово-кредитні установи з метою отримання доходу у вигляді відсотків по вкладу), при цьому держава не покладає на себе обов'язок гарантувати кожному отримання доходу від такої діяльності.

Елемент підприємницького ризику присутній в будь-якому вкладенні коштів, у тому числі і при укладанні договору банківського вкладу. Однак, оскільки банківська діяльність, здійснювана в приватних інтересах, має разом з тим і публічне значення – забезпечення економіки інвестиційними ресурсами, держава прагне мінімізувати названі ризики. Для цього діє система жорсткого нагляду за банківською діяльністю і створюється ССВ.

Варто відмітити, що надійність банківської системи має позитивний вплив на стан економіки країни в цілому. У той же час, ССВ сприяє зростанню розміру депозитів в абсолютних і відносних величинах.

Еволюція ССВ має понад 80-річну історію і починає свій розвиток у США під час великої депресії 30-х років ХХ століття. У своєму розвитку ССВ пройшли декілька етапів, які представлено на рисунку 1.1.

Варто зазначити, що вперше страхування вкладів виникло у США в Нью-Йорку у 1829 році у вигляді державного страхування, що здійснювалося у межах штату. До 1917 року експерименти щодо створення державної

системи страхування здійснили 14 штатів, але з різних причин успіху вони не мали. І лише 16 березня 1933 року Президентом Франкліном Д. Рузвельтом було підписано Банківський Акт «Про національну систему страхування вкладів». Згідно із законом Гласа-Стігала функція страхування вкладів у комерційних банках була закріплена за Федеральною корпорацією зі страхування депозитів, а страхуванням рахунків в ощадних банках – Федеральною корпорацією зі страхування рахунків позиково-ощадних асоціацій [106].

Рисунок 1.1 – Еволюція світових ССВ (авторська розробка на основі [41, 106])

Другий етап (розповсюдження) тривав з 1935 року до кінця 70-х рр. XX століття. Так, наприклад у Бельгії, система захисту вкладів була заснована у 1935 році, а вже в 50-60-х рр. минулого століття почали розвиватися дані системи в Індії, Філіппінах, Аргентині та Норвегії, у кінці 70-х рр. XX століття – у Німеччині та в Іспанії.

Третій етап розпочався у 80-ті рр. XX століття внаслідок частих системних банківських криз і тривав до 2008 року. При цьому ССВ виникають не лише в Америці і Європі, але і в країнах Азії та Африки.

У Франції страхування банківських вкладів розпочало свою історію у 1980 році, у Люксембурзі – у 1981 році, у Великобританії – у 1982 році, в Італії – в 1987 році. У 90-х роках минулого століття ССВ почали активно формуватися у колишніх соціалістичних країнах.

Четвертий етап (реформування) розпочався у 2008 році, коли для протидії світовій фінансовій кризі розпочалося реформування діючих ССВ як урядами окремих держав, так і світовим співтовариством у цілому і триває до цього часу [164, 185].

Таким чином, види ССВ під час проходження виділених етапів розвитку трансформуються відповідно до потреб суспільства. З одного боку, з'являються нові моделі страхування, з іншого – вдосконалюються існуючі. У міжнародній практиці виділяють шість основних моделей участі держави в ССВ, які представлено на рис. 1.2.

Аналіз наукових робіт присвячених діяльності ССВ в світі показує, що в даний час не існує єдиної універсальної схеми їх формування і функціонування. Особливості їх побудови багато в чому залежать від структури національної банківської системи, організації банківського нагляду, ступеня державного регулювання діяльності кредитних організацій.

Разом з тим, процес уніфікації банківського законодавства та глобалізації світової економіки дозволяє виявити основні тенденції в побудові таких систем. Будь-яка ССВ складається з різних характеристик, найважливішими з яких є:

- охоплення кредитних організацій і видів вкладів;
- визначення розмірів страхового відшкодування;
- роль держави, центрального банку та комерційних банків у створенні та управлінні фондом страхування вкладів;
- розподіл витрат, пов'язаних зі страхуванням вкладів (джерела формування страхового фонду);
- роль (функції) ССВ в роботі з проблемними банками [208].

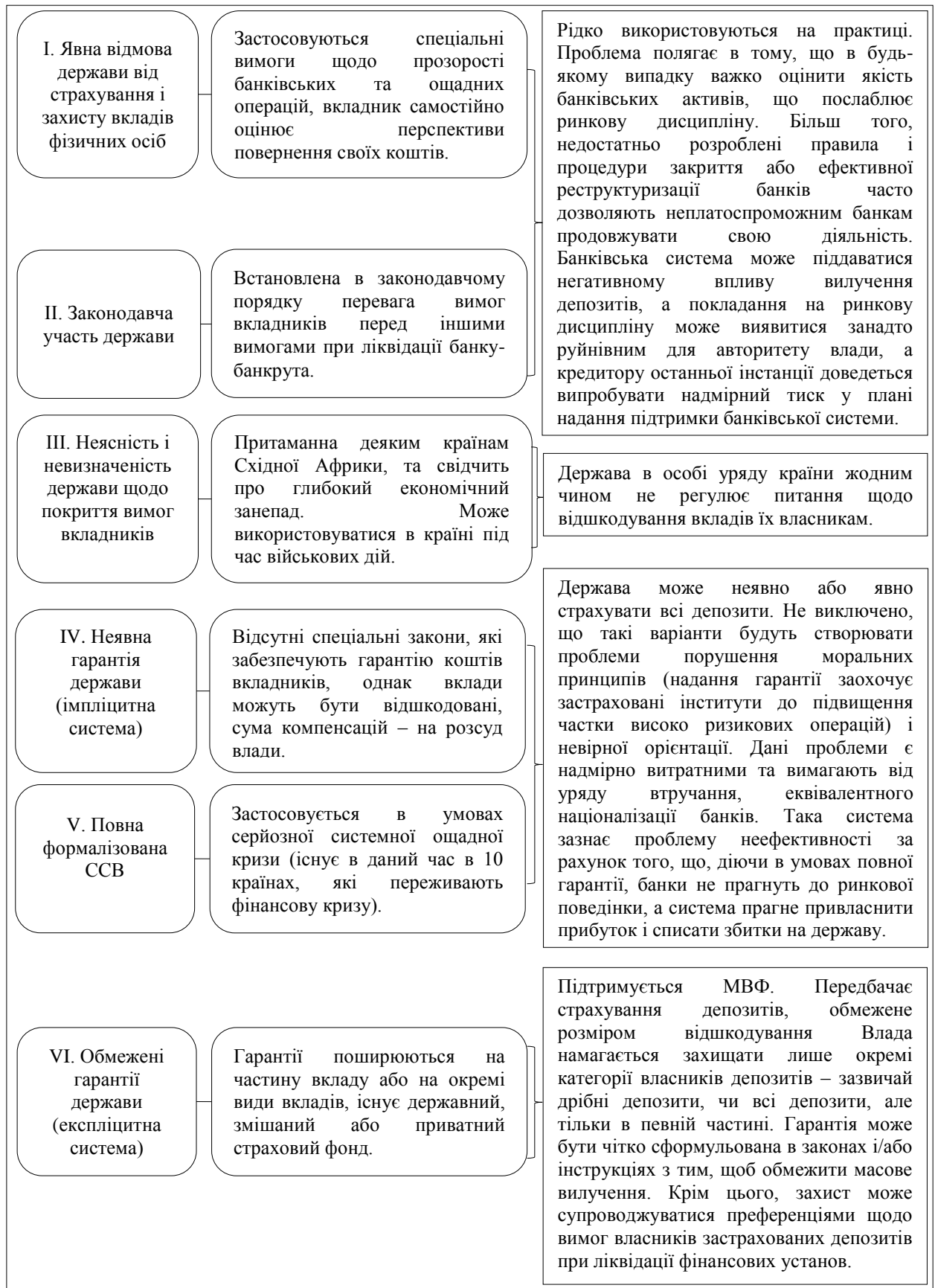

Рисунок 1.2 – Моделі участі держави в ССВ (складено автором на основі [164, 184, 207])

Таким чином, зрозумілим є той факт, що від того, які шляхи обрані в окремих країнах для вирішення перелічених питань, залежить і модель розробки ССВ.

У переважній більшості країн світу (у таких країнах як Канада, США, Великобританія, Японія та Болгарія) ССВ створені державою, а участь у них для банків носить обов'язковий характер. У Європейському Союзі створення обов'язкової ССВ передбачається спеціальною Директивою Європейського Парламенту та Ради «Про системи гарантування депозитів».

Системи, побудовані за таким принципом, розглядаються державою як необхідний елемент підтримки системної стабільності банківського сектора і платіжної системи, а також як інструмент запобігання раптової паніки серед вкладників при виникненні непередбачених економічних подій.

Створення обов'язкової системи відбувається на підставі спеціального закону, що визначає її основні параметри, форми участі банків і держави в її діяльності, розміри виплат вкладникам, порядок утворення резервів системи та інші істотні умови. Побудова такої системи розглядається як створення фінансового механізму відшкодування шкоди клієнтам банків та прийняття державою відповідальності за його функціонування, що робить істотний вплив на зростання довіри до кредитних інститутів. Так як цілі створення ССВ, носять суспільно значимий характер, то в нормативних актах спеціально обумовлюються заходи публічного контролю, підзвітності, прозорості її діяльності [208].

На даних принципах в США діє Федеральна корпорація зі страхування вкладів, у Великобританії – Страховий фонд депозитів, в Болгарії – Фонд гарантій банківських вкладів, у Фінляндії – Фонд гарантування депозитів.

Створені законодавчо ССВ служать дієвим інструментом для реалізації державної політики, у сфері регулювання банківської діяльності, дозволяючи збалансувати інтереси власників і менеджерів банків, вкладників, регулюючих органів та політиків.

Заслуговує на увагу той факт, що принцип обов'язкової участі комерційних банків у загальній ССВ носить основоположне значення для забезпечення фінансової стабільності, при цьому зменшуючи фінансове навантаження на конкретний банк або фінансово-кредитну установу при формуванні резервів для даної системи.

На противагу обов'язковій системі, в ряді країн застосовується добровільна ССВ, рішення про участь в якій приймається банком або фінансово-кредитною установою самостійно (добровільно). Однак, на думку більшості експертів, добровільна система несе в собі великі ризики фінансової нестабільності.

Подібна система застосовується в таких країнах, як Швейцарія, Філіппіни, Тайвань, Шрі-Ланка, Домініканська Республіка [40].

Держава не втручається в діяльність добровільних систем і не надає їм фінансову підтримку. Фонди для виплат вкладникам формуються виключно за рахунок внесків банків-учасників.

Однак нерідко така система має замаскований обов'язковий характер. У ряді випадків, при відмові від участі в даній системі, банк або фінансово-кредитна установа змушена надавати додаткове страхове забезпечення по вкладах (це може бути умовою видачі – ліцензії на право проведення депозитних операцій).

Варто відмітити, що і в країнах з добровільною участю, практично всі банки воліють входити до системи страхування. Це диктується як міркуваннями конкурентоспроможності, так і міцно усталеними «правилами гри».

Рада Європи відповідно до прийнятої 16 травня 1994 Директиви у сфері систем страхування вкладів [186] рекомендує всім країнам використовувати обов'язковий принцип участі фінансових інститутів, що займаються залученням вкладів і здійснюють кредитну діяльність у ССВ.

Саме в світлі названої директиви провідні західноєвропейські країни – Франція, Німеччина та Італія ввели систему обов'язкової участі в ССВ для

банків та фінансово-кредитних установ, тоді як на початку 90-х років в цих країнах дана система була заснована на принципі добровільної участі.

Слід зазначити, що в ряді країн ССВ поширюється не тільки на комерційні банки, але і на інші фінансові інститути. Так, у США Федеральна корпорація зі страхування депозитів страхує також і депозити (паї за юридичною формою) в позико-ощадних асоціаціях, у Великобританії ССВ поширюється не тільки на депозити в банках, але й на інші ліцензовані установи, що мають право на роботу з вкладками.

У Німеччині всі фінансові установи, які здійснюють депозитні операції, поділяються на три спеціалізовані групи, кожна з яких має свій власний фонд страхування вкладів.

Таким чином, в різних країнах відбуваються процеси поступового зближення за характером діяльності комерційних банків з іншими, фінансовими установами (насамперед з недержавними ощадними установами). Їх об'єднує створення загального конкурентного середовища, прагнення до захисту більш широких груп дрібних вкладників. Відповідно і ССВ стає усе більше уніфікованою, чому в значній мірі сприяє уніфікація ССВ в рамках Європейського союзу.

Як правило, ССВ спрямовані на рівний захист депозитів усіх категорій вкладників, населення і юридичних осіб. Однак при цьому кожна система має свої особливості, уточнюючі види депозитів, на які поширюються гарантії. Наприклад, в 16 країнах страхуються виключно кошти громадян (Швейцарія, Болгарія, Латвія, Литва, Македонія, Бангладеш, Перу, Домініканська республіка). В інших країнах страхування поширюється і на депозити юридичних осіб [43].

У ряді країн з системи захисту вкладів виключаються депозити в банках-нерезидентах (Японія), або у філіях національних банків, діючих на території іноземних держав. У деяких випадках гарантії не поширюються на кошти в іноземній валюті. Але в більшості країн захищені вклади, як в національній, так і в іноземній валютах.

Згідно з Директивою ЄС [186], компенсації не підлягають усі банківські інструменти, що потрапляють під визначення «власні кошти», а також міжбанківські депозити.

Таким чином, узагальнюючи міжнародний досвід слід звернути увагу на те, що велике значення для функціонування ефективної ССВ набуває класифікація цього виду страхування, представлена у табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Класифікація ССВ (складено автором на основі [16, 38])

Тип ССВ	Загальна характеристика системи
За формою участі:	
Обов'язкова	Учасниками є банки та інші фінансові установи в обов'язковому порядку;
Добровільна	Учасниками є банки та інші фінансові установи на добровільній основі;
Змішана	Визначене коло обов'язкових та добровільних учасників;
За формою власності:	
Державна	Заснована державними органами;
Приватна	Заснована приватними структурами;
Змішана	Заснована державою та приватними структурами;
За об'єктами захисту:	
Страховання виключно банківських вкладів	Страховання банківських вкладів;
Страховання вкладів, залучених небанківськими установами	Страховання вкладів у небанківських установах;
Єдина ССВ усіх фінансових установ	Єдина комбінована система;
За характером правового регулювання:	
Імперативна	Регулюється спеціальним законом;
Диспозитивна	Базується на договірних засадах;
За принципом визначення розміру ставки страхової премії:	
Фіксована	Ставки фіксовані, розмір залежить від страхової бази;
Диференційована	Ставки диференціюються залежно від достатності коштів або встановлюється індивідуальна ставка;
За ступенем фінансової участі держави у забезпеченні страхових виплат:	
З державними гарантіями	Відкриття кредитної лінії центральним банком;
Без додаткових державних гарантій	Фінансові ресурси обмежені надходженнями від власної діяльності;
За широтою охоплення об'єкту захисту:	
Повна	Страховий захист всіх депозитів банку;
Обмежена	Страховий захист депозитів фізичних осіб;
Дискреційна	Об'єкт страхування може розширюватися;
За розміром страхового відшкодування:	
Встановлена максимальна сума	Визначена фіксована сума;

Продовження таблиці 1.4

Тип ССВ	Загальна характеристика системи
Пропорційне процентне відшкодування	Встановлюється залежно від суми депозиту та/або розміру власного капіталу;
За компетенцією страховика:	
Виплатна каса	Відшкодування депозитів, отримання поточних внесків та інформації від учасників;
Виплатна каса з розширеними повноваженнями	Функції виплатної каси та управління проблемними банками/ виведення з ринку, оцінка ризиків;
Фонд мінімізації ризиків	Функції виплатної каси з розширеними повноваженнями та нагляд і регулювання діяльності учасників.

При створенні ССВ, увагу слід акцентувати, перш за все, на власниках дрібних і середніх депозитів, щоб охопити масового вкладника (досягнення соціальної мети ССВ). Враховуючи фінансові можливості держави на етапі становлення системи, сферу її дії необхідно обмежити коштами фізичних осіб.

В основі систем страхування закладений принцип гарантованої виплати часткової або повної компенсації вкладникам при неплатоспроможності банку [46].

Як правило, розмір виплат визначається виходячи з обсягу сумарних вимог до банку. Відмінність між системами з повною і частковою компенсацією полягає в тому, що в першому випадку гарантується весь вклад, а в другому – лише його певна частина за заздалегідь визначеною шкалою, має, як правило, місце верхня межа. Світова практика передбачає поширення гарантій як на один рахунок, так і на всі рахунки кожного вкладника в конкретному банку.

Повна компенсація передбачена лише в декількох країнах, які поступово від неї відмовляються (Туреччина, Аргентина). Окремі системи передбачали повне повернення вкладів лише в ситуації системної банківської кризи (Японія, Південна Корея, Колумбія, Еквадор) з подальшим переходом до встановлення межі виплат.

Часткова компенсація вкладів застосовується в більшості країн, зокрема в країнах Європейського Союзу, США, Канаді. Абсолютні розміри виплат визначаються рівнем економічного розвитку країни.

У світі розмір застрахованих сум знаходиться в межах від 1000 доларів (Танзанія) до 250 тис. доларів (Канада). У країнах Європейського Союзу рівень гарантованих виплат складає 100 тис. євро, в Аргентині – близько 30 тис. доларів, США – 250 тис. доларів.

У ряді країн (Чехія, Великобританія, Оман) обмеження по виплатах в рамках ССВ носять комбінований характер. Як правило, застосовуються два підходи. У відповідності з першим встановлюється межа коштів, які відшкодовуються у відсотках від суми вкладу, а також максимальна, абсолютна сума страхових виплат. Така схема застосовується, зокрема, в країнах Європейського Союзу [56].

Другий підхід передбачає, що в межах частини вкладу гарантується повна компенсація, а понад цієї суми здійснюються часткові розрахунки з встановленням «стелі» виплат.

З точки зору організації ССВ в зарубіжних країнах виділяють дві основні форми, які умовно називають американською і німецькою.

Варто відмітити, що американська ССВ була заснована в обстановці гострої банківської кризи і масових банкрутств банків і інших ощадних інститутів, що було пов'язано зі світовою економічною кризою. У США страхуванням вкладів займається Федеральна корпорація зі страхування депозитів, яка працює під контролем конгресу та федерального уряду при значному рівні самоврядування. Самі банки, підконтрольні Федеральній корпорації зі страхування депозитів, в управлінні нею безпосередньо не беруть.

Основними характерними рисами американської ССВ можна вважати:

- страховий принцип захисту вкладників (принцип утворення страхового фонду);
- державна власність і управління страховим фондом;

- гнучкість і різноманіття способів вирішення проблемних ситуацій;
- суттєва фінансова підтримка з боку держави;
- усестороннє охоплення банків країни;
- тісна взаємодія Федеральної корпорації зі страхування депозитів з державними органами банківського нагляду.

Слід підкреслити, що в даний час система захисту вкладів в США носить абсолютно загальний, тотальний характер: так, вже з середини 90-х рр. системою страхування було охоплено до 98 % всіх вкладів у банках та фінансово-кредитних установах.

На схожих принципах побудовані ССВ в таких країнах як Великобританія, Індія та Канада.

У свою чергу, в Німеччині держава в особі уряду не має прямого впливу щодо фондів страхування вкладів, які створюються групами банків і керованим галузевими союзами. Не чинить відчутного впливу на системи страхування вкладів в Німеччині і Дойче Бундесбанк – центральний банк Німеччини. Заходи по санації кредитних організацій, страхові фонди приймають самостійно. Дойче Бундесбанк не є кредитором в останній інстанції по відношенню до страхових фондів, оскільки підтримка неплатоспроможних банків не входить в коло завдань центрального банку Німеччини у відповідності з німецьким законодавством.

Заслуговує на увагу той факт, що у ряді країн діє система змішаного типу. Так, в Іспанії Фонд гарантування депозитів управляється Радою, в якій рівною мірою представлені центральний банк і комерційні банки, причому очолює Фонд голова центрального банку.

У Японії Корпорація страхування депозитів також знаходиться в приватно-державній власності і управляється спільно Банком Японії і банками-учасниками. Вступ до ССВ є обов'язковою умовою для всіх міських банків Японії, так званих «банків довгострокового кредиту», ощадних та валютних банків і кредитних кооперативів, причому дана система повністю недоступна для місцевих відділень банків-нерезидентів. До того ж,

компенсації вкладникам можуть бути виплачені тільки тоді, коли депозити були сформовані в ієнах [63].

Варто відмітити, що в свою чергу у розвинених країнах спостерігається тенденція до «приватизації» ССВ, збільшення ролі банків в їх функціонуванні. Але не зважаючи на це держава, як правило, відіграє провідну роль. Фахівці Світового банку з проблем страхування вкладів в країнах, що розвиваються С. Толлі і І. Мас пояснюють цю обставину наступним чином:

- в наслідок фінансової слабості банки не мають достатньо ресурсів для оплати внесків та компенсацій вкладникам;
- кількість банків у більшості країн невелика, і тому взаємне страхування малоефективне;
- державна власність у банківській сфері досить значна;
- у багатьох країнах приватним банкам важко виділити кваліфікований персонал для роботи з системою управління страховим фондом [75].

Визначимо основні риси ССВ, характерні для більшості країн, що розвиваються:

- страховий принцип захисту вкладників (принцип утворення страхового фонду);
- визначальна роль держави, в тому числі її участь у виплаті страхового відшкодування вкладникам;
- відносно невисока межа страхування вкладів (як правило, не вище еквіваленту 4-5 тис. дол. США);
- обов'язкова участь у ССВ комерційних банків;
- обмежена роль органів страхування вкладів в санації та реорганізації банків.

ССВ, що знаходяться під непрямим впливом держави діють в Німеччині, і ряд її характеристик використовується також в інших країнах континентальної Європи (Австрія, Швейцарія, Нідерланди, частково – Франція). Страхування вкладів забезпечується самими банками через їх

галузеві об'єднання без прямої участі держави, хоча і при її непрямому сприянні. Вважається, що перевагами континентальних ССВ є їх незалежність від державної політики, добровільність участі банків, мінімум формалізму та бюрократизму. Відповідно, суть цієї системи страхування зводиться до наступного:

- у більшості випадків недержавна система;
- обмеженість або відсутність формального страхового фонду;
- незначні або відсутні регулярні внески банків;
- принцип добровільності та тісної співпраці банків;
- суворий нагляд над банками з боку центральних банків і спеціальних державних органів.

У світовій практиці виділяють три моделі побудови ССВ, де кожна наступна виконує функції, що є додатковими до функцій попередньої моделі [74].

Першою моделлю є виплатна каса, яка має наступні повноваження:

- відшкодування коштів застрахованим вкладникам;
- розрахунок і збір платежів та інших засобів фінансування;
- встановлення фіксованих ставок платежів;
- встановлення диференційованих (скоригованих на ризик) платежів;
- отримання інформації від банків.

Додатково до вказаних повноважень виплатна каса з розширеними повноваженнями (друга модель) має наступні повноваження:

- оцінка ризиків у банківській системі та ССВ;
- оцінка та управління ризиком фінансової спроможності ССВ;
- моніторинг ризику окремих установ;
- участь у процедурі банкрутства/ліквідації;
- повноваження здійснювати ліквідацію, тимчасове адміністрування, виводити з ринку неплатоспроможні банки через механізм придбання та прийняття або інші форми вирішення проблем неплатоспроможності.

Представниками цієї моделі є Болгарія, Хорватія, Сербія, Росія, Туреччина, Португалія, Мексика, Ямайка.

Фонд мінімізації ризиків є наступною формою розвитку ССВ та має такі додаткові повноваження:

- підтримка ліквідності (інтервенції)/ре капіталізація банків;
- надання і позбавлення банківських ліцензій;
- здійснення контролю за ліцензуванням;
- повноваження здійснювати повноцінну виїзну перевірку та надавати фінансову допомогу, у тому числі відкрити допомогу банку;
- повноваження вживати заходів впливу щодо учасників. До країн, що мають страхові фонди, які виконують функції мінімізатора ризиків, належать США, Канада, Японія, Південна Корея, Тайвань, Філіппіни. Як бачимо, Фонд поєднує в собі функції відшкодування вкладів та попередження проблем шляхом здійснення аналізу та аудиту. Це дозволяє виявити проблеми на ранніх етапах та попередити кризовий стан.

Якщо говорити про сформовану практику, то слід зазначити, що далеко не всі держави, що утворилися після розпаду СРСР, на сьогодні мають формалізовані ССВ. Тим не менш, цілий ряд держав, серед яких можна назвати Казахстан, Україну, а також всі країни Балтії, мають свої національні ССВ, причому система кожної з цих країн має свої особливі унікальні характеристики.

Суспільно важливі цілі і завдання ССВ пред'являють специфічні вимоги до інституціональної основи (керуючої організації) системи захисту депозитів. Світовий досвід свідчить, що за своєю суттю керуюча організація являє собою квазіурядову організацію, що володіє публічно-правовим статусом. У багатьох країнах вона є окремою незалежною організацією (Великобританія, Канада, Норвегія, Угорщина). При цьому принцип незалежності розглядається в практиці створення ССВ як один з основоположних. Вважається, що для їх стабільного і відповідального

функціонування потрібно в максимальній мірі усунути надмірний зовнішній вплив, у тому числі з боку політиків і банкірів.

У підготовленому Міжнародним валютним фондом матеріалі «Роль системи страхування вкладів у забезпеченні безпеки фінансових систем» (жовтень 2012 року) [207] містяться висновки про основні принципи створення керуючої організації, засновані на застосуванні світової практики. Її рекомендується створювати у вигляді спеціалізованого державного агентства, що діє на підставі закону і має широкі повноваження (зокрема, щодо застосування жорстких санкцій відносно нежиттєздатних банків, обмеження інтересів акціонерів, застосування жорстких вимог по незастрахованих вкладів). Такий правовий статус в найкращій мірі дозволяє поєднувати ринкові і адміністративні інструменти для захисту суспільних інтересів. При створенні ССВ покладання повноважень керуючої організації на існуючу структуру розглядається в якості пріоритету. Одночасно визнається доцільним юридично відокремлювати керуючу організацію від інших учасників забезпечення фінансової безпеки країни, надавати їй свободу від політичного втручання і тиску з боку банків.

У невеликих країнах, з обмеженим досвідом у фінансовій галузі, страховик вкладів може бути департаментом центрального банку, який також може включати і наглядовий орган. Разом з тим така ситуація несе в собі потенційну небезпеку, навіть якщо відповідні функції рознесені по різних департаментах центрального банку. Центральний банк може мати складнощі з розділенням своєї відповідальності як керуючого грошовою політикою та кредитора останньої інстанції і як наглядового органу за банками, а також керуючого органу ССВ. Більш того, завдання цих трьох підрозділів можуть конфліктувати між собою.

Наприклад покладаючись на своє пріоритетне право кредитувати неплатоспроможні банки під заставу їхніх активів, кредитор останньої інстанції може бути схильний надати проблемному банку кредити на підтримку ліквідності, будучи впевненим у поверненні своїх коштів. Але

воліючи надавати допомогу в підтримці ліквідності для запобігання банкрутства банку, він часто піддає більшому ризику ССВ. З іншого боку, якщо центральний банк менш впевнений в тому, що він несе відповідальність за стан банків в цілому, він може утримуватися від надання банкам необхідної ліквідності, якщо навіть вона доцільна. Аналогічно задачі наглядового органу можуть іноді конфліктувати із завданнями ССВ. Тому більш доцільним представляється поділ їх по різних органам (агентствам) [149].

Велика увага приділяється формуванню вищого органу – керуючої організації. На думку міжнародних експертів, її необхідно наділяти незалежним статусом, але при цьому її склад не повинен бути надмірно широким в цілях виключення неповороткості і розмивання відповідальності. Члени вищого органу повинні призначатися урядом, нести відповідальність за ефективність і забезпечувати підзвітність перед суспільством.

Формування інституціональної основи системи в якості незалежної державної організації дозволяє вирішити ще одне важливе принципове завдання – проведення зважених скоординованих дій з центральним банком, міністерством фінансів або спеціальним наглядовим органом з питань підтримки стабільності фінансової системи.

Заслуговує на увагу той факт, що взаємодія названих органів у багатьох країнах залежить від розподілу між ними функцій і завдань з регулювання фінансової системи країни. Як показує світовий досвід, дуже важливо, щоб при створенні ССВ його керуючою організацією був забезпечений доступ до інформації, необхідної для того, щоб своєчасно оцінити ризики, вжити заходи щодо їх обмеження, забезпечити готовність до вирішення виникаючих проблем на ранній стадії їх прояву.

Все це дозволяє ефективно управляти страховим фондом. Забезпечення робочої взаємодії між страховиком вкладів та банками і фінансово-кредитними установами, координація їх дій при чіткому розмежуванні зон

відповідальності та повноважень покликані сприяти узгодженню позицій і заходів щодо забезпечення стабільності фінансової системи.

Як випливає з узагальнення матеріалів про функціонування ССВ, побудова ефективної і стабільної системи неможлива без значного фінансового внеску держави. Причому держава, беручи до уваги публічні завдання системи, надає необхідну підтримку не тільки на етапі її створення, але і в поточному режимі заповнюючи дефіцит своїх резервів.

Необхідність участі держави зумовлюється розміром ризиків, які несуть клієнти банків-учасників системи захисту депозитів.

Фінансова участь держави у фонді страхування вкладів може приймати наступні форми [95]:

– надання страховому фонду всього або частини початкового капіталу для початку функціонування системи (в Японії держава надала фонду дві третини початкового капіталу, в Греції, Індії та Філіппінах вона внесла весь оплачений капітал);

– здійснення регулярних внесків до страхового фонду (в Іспанії держава вносить рівні суми з банками-учасниками, в Індії вона зобов'язалася поповнювати страховий фонд по мірі необхідності, в Аргентині держава у разі необхідності приймає особливе рішення про поповнення фонду);

– держава акумулює і направляє резервні кошти для підтримки роботи фонду (в США законодавчо Федеральній корпорації зі страхування депозитів надано право запозичувати у держави до 3 млрд дол. США, в Індії і Туреччині центральні банки приймають на себе зобов'язання по підтриманню страхового фонду, в ряді країн держава надає страховому фонду пряму або непряму гарантію його запозичень на ринку капіталів).

Прийнято вважати, що фінансові резерви, якими володіє система, повинні покривати до 5 % застрахованих депозитів. Адже, на етапі створення ССВ, одномоментне акумулювання коштів у такому обсязі лише за рахунок внесків банків, неможливе без загрози для їх ліквідності і стійкості. У цих умовах фінансові вливання держави, стають єдиним реалістичним способом

формування страхових фондів. Передбачається, що надалі ССВ повинна забезпечувати своє фінансування за рахунок внесків банків. Відзначимо, що принцип самофінансування ССВ є основоположним принципом функціонування ССВ.

Надання державою початкового капіталу системи може відбуватися як за рахунок коштів уряду, так і за рахунок коштів центрального банку.

Одночасно з початковим фінансуванням в зарубіжній практиці закладаються механізми державної підтримки системи в кризових ситуаціях. Метою цього є запобігання банкрутства самої ССВ, економія її ресурсів і збереження до неї довіри, втрата якого може мати вкрай несприятливий вплив на економіку і суспільство. Можливість надання прямої фінансової підтримки ССВ з боку монетарної влади присутні у переважній більшості країн, що мають подібні системи (у 53 державах [92]).

На підставі викладеного можна зробити висновок про те, що розвинені країни вже пережили дискусію про необхідність участі держави в ССВ і зробили свій вибір, який підтверджує доцільність такого кроку. Проте конкретні механізми фінансової підтримки залежать від цілої групи факторів, у тому числі від фінансових можливостей держави і глибини банківської кризи.

Для цілей побудови гнучкої системи фінансової підтримки найбільш ефективним є варіативний підхід, що враховує різні форми такої підтримки, при безумовному фіксуванні обов'язків держави щодо їх надання.

ССВ при настанні страхового випадку повинна володіти відповідними засобами, достатніми для проведення виплат клієнтам банків. Зі світової практики можна виділити два основних підходи щодо їх формування.

Перший підхід ґрунтується на фактичному зборі ресурсів. Так, згідно з ним, у разі банкрутства банку інші банки, які приймають участь у даній системі акумулюють необхідні кошти для виплат по вкладам у збанкрутілому банку. Даний сценарій із застосування конкретних резервів використовується частіш за все (проте не в усіх випадках) невеликими (приватними) ССВ, які

координуються банками-членами (застосовується у Австрії, Бахреїні, Гібралтарі, Голландії, Італії, Люксембурзі, Німеччині, Франції, Швейцарії) [172]. Проте, основним недоліком даного підходу є відсутність конкретних гарантій достатності ресурсів у банків-учасників системи для проведення розрахунків. Так, у разі виникнення ризику неплатоспроможності у декількох великих банках одночасно, у менших банків може забракнути коштів для швидкого створення компенсаційного фонду. Ще однією з проблем для системи такого типу може стати методика визначення розміру обов'язкових внесків, так як надана інформація про рівень прийнятих ризиків і реальний фінансовий стан банків-партнерів не завжди може бути оцінена.

Наступний підхід ґрунтується на створенні спеціалізованого фонду, який повністю підконтрольний фонду страхування вкладів. Фінансування здійснюється за рахунок конкретно визначених платежів з боку банків-партнерів, що дозволить сформувати необхідні кошти для швидкої сплати застрахованих вкладів, для забезпечення участі у відшкодуванні понесених витрат всіма банками-учасниками, це дозволяє здійснити розподіл навантаження на банки, які входять до системи.

Крім того, наявність страхового фонду зміцнює довіру населення до здатності системи захистити їхні заощадження. Виходячи з даних причин такий варіант визнається міжнародними фінансовими організаціями та фахівцями у ССВ найбільш вдалим. Він застосовується в США і закріплений в законодавстві багатьох інших країн.

Визначення адекватного розміру фонду вимагає реалістичної оцінки стану банківської системи, обсягу фінансових потреб здатності банків сплачувати необхідні внески без втрати прибутковості, ліквідності та платоспроможності. Базою для розрахунку обов'язкових внесків, визнаних різновидом фіскальних платежів є обсяг депозитів, які підлягають страхуванню. У цю суму зазвичай не включаються міжбанківські депозити.

Розмір внесків, необхідних для підтримки фонду залежить від стану банківської системи та її перспектив. Ставка внесків коливається по країнах в

досить широких межах, за даними від 0,015 % суми застрахованих депозитів в рік в Тайвані до 1,5 % в Литві. Як правило, її величина вище в країнах, що розвиваються [205].

Таким чином, основні ставки можуть коригуватися різними цілями і різними способами. В Аргентині для банків з бездоганною репутацією робиться знижка в 10 %. У США протягом багатьох років діяла єдина ставка оподаткування банків у розмірі 0,08 %. Внесків по такій ставці було достатньо в умовах відносної стабільності банківської системи аж до, 80-х років. Наприкінці 80-х-початку 90-х років Федеральною корпорацією зі страхування депозитів була змушена підвищити ставки внесків приблизно в три рази. При цьому вона отримала право диференціювати ставки для банків, що перебувають у різному фінансовому становищі. Однак даним правом вона користується вкрай обачно. Так банки, на які припадає 88 % всіх застрахованих депозитів. Сплачують внески по основній (відносно низькій) ставці і лише для решти встановлена підвищена ставка [190].

Першочергова увага в розвинутих системах приділяється схоронності коштів фонду. Його ресурси в більшості країн дозволяється інвестувати тільки у високоліквідні активи. У Чехії, Угорщині, Польщі фонду страхування вкладів відкривається рахунок у центральному банку.

Поряд з функціями фондування і використання страхових резервів, системі захисту депозитів в ряді країн надаються наступні повноваження:

- контроль за станом фінансового становища банків-учасників та прийнятими ними ризиками;
- застосування заходів впливу щодо банків-учасників, фінансове становище яких вселяє побоювання;
- надання фінансової підтримки з метою вирішення проблем запобігання неплатоспроможності;
- реалізація процедур закриття неплатоспроможних банків-учасників.

У деяких випадках ССВ наділяється правом проводити інспекційні перевірки в проблемних банках або звертатися у наглядовий орган з

проханням про проведення таких перевірок. Мета всіх перерахованих функцій полягає в мінімізації ризиків системи і витрат держави на її функціонування [130].

Країни Європейського Союзу (зокрема, Бельгія, Данія, Ісландія) дозволяють своїм ССВ також надавати підтримку проблемним банкам для порятунку від банкрутства, хоча ступінь і умови подібного втручання різні. Вони включають в себе сприяння у продажу банку, надання коштів або втручання на превентивній основі. В Іспанії діють три фонди захисту депозитів – Фонд гарантування вкладів у банках, Фонд гарантування вкладів у ощадних банках, Фонд гарантування вкладів у кредитних кооперативах. Вони використовуються національним банком з метою реалізації його законодавчо закріплених повноважень щодо підтримання платоспроможності кредитних організацій у разі настання фінансових труднощів і забезпеченню нормального функціонування банківської системи. Фонди, діють в якості агентів Банку Іспанії в процесі реалізації заходів з попередження банкрутства та ліквідації кредитних інститутів. Прийняття фондами заходів відносно того або іншого фінансового інституту, а також їх характер, визначається загальним планом Банку Іспанії з оздоровлення або припинення діяльності неспроможного банку. Використовувані фондами механізми включають в себе пільгове фінансування, реструктуризацію капіталу шляхом об'єднання зі стійким фінансовим інститутом або продажу частини бізнесу, збільшення капіталу кредитної організації, яка відчуває труднощі за рахунок коштів фонду, удосконалення процедур управління і внутрішнього контролю.

У Болгарії Фонд гарантій банківських вкладів наділений правами отримання у наглядового органу інформації, необхідної для оцінки фінансового стану банків-учасників, а також вимоги проведення перевірки в них.

Порівняльний аналіз ССВ у країнах Центральної та Східної Європи і СНД наведено в додатку А.

Варто зазначити, що життєздатність системи з обмеженим набором повноважень визначається, виключно обсягом наявних у неї грошових ресурсів. Після їх вичерпання держава змушена або змиритися з втратою його громадянами своїх вкладів, або постійно виділяти системі додаткове фінансування в значних розмірах. Така система може застосовуватися лише державою, яка гарантовано володіє великим профіцитом бюджету, або не має розвинутої національної банківської системи.

Таким чином, аналіз зарубіжної практики дозволяє зробити наступний висновок: аби ССВ було ефективним, воно повинно бути частиною ефективної системи забезпечення фінансової безпеки держави, яка підкріплюється сильним пруденційним регулюванням і наглядом, адекватною законодавчою базою і механізмом її реалізації, а також відповідним рівнем бухгалтерського обліку та встановленим порядком розкриття інформації. Виконання перерахованих умов стає можливим якраз при наділенні органу, керуючого ССВ належними публічно-правовими повноваженнями. Особливе значення дане питання приймає в країнах, населення яких традиційно більшою мірою довіряє державним механізмам захисту їх інтересів. Даний підхід міститься і в «Рекомендаціях щодо створення ефективних систем страхування вкладів», які прийняті робочою групою Форуму фінансової стабільності.

Результатом застосування комплексного і виваженого підходу до створення ССВ стає зниження її ризиків та збереження її фінансової життєздатності в довгостроковій перспективі.

1.3 Роль системи страхування вкладів у забезпеченні стабільності фінансового ринку

Поняття «стійкість» і «стабільність» фінансового ринку в цілому, та банківського сектора зокрема, сучасними економістами та дослідниками зазвичай ототожнюються. Проте дані категорії вдалося змістовно проаналізувати Г. Г. Фетісову [158], так, він вважає, що стійкість передбачає здатність системи встояти, «протівитися силі», «витримати», а стабільність, в свою чергу, акцентує увагу на здатності постійно відтворювати свої якості, своє призначення в економіці.

Г. Г. Фетісов зазначає, що стійкими як банк, так і банківська система можуть стати тільки завдяки своїй стабільності. Стабільність – це те, що в тому чи іншому явищі (процесі) залишається постійним, як його якість, стійкість – це те, що отримується, змінюється в процесі функціонування в бік прогресу. Стійкість, як основа розвитку базується на стабільності, «здатності протистояти «внутрішньому і зовнішньому впливу». Таким чином, стійкість є наслідком, а стабільність – причиною її забезпечення.

Маючи на меті максимізувати прибуток, банки в процесі здійснення своєї діяльності несуть безліч ризиків, таких, як кредитний, ринковий (валютний, процентний, фондовий), операційний, стратегічний та інші. Високий фінансовий важіль вимагає від банку забезпечення ефективності своєї діяльності, яка не повинна бути менше середньоринкової вартості джерел фінансування, заснованих на поверненні, терміновості і платності, інакше він зіткнеться з фінансовими проблемами, починаючи від кризи ліквідності і закінчуючи неплатоспроможністю і банкрутством банку.

Здійснюючи перерозподіл фінансових ресурсів між різними галузями, банки виступають однією з основних ланок економіки будь-якої країни. Розміщувати кредити і проводити інші активні операції банки можуть тільки в обсягах наявних у них вільних фінансових ресурсів. З усіх ресурсів банку,

які він використовує для ведення операцій, основним джерелом є кошти, залучені на платній основі. У свою чергу, пріоритетне значення з поміж усіх ресурсів банку мають кошти, що залучаються від населення.

Кредитування є основним джерелом забезпечення ефективної діяльності банку. Вкладникам банку, що є кредиторами банку, складно, а іноді просто неможливо оцінити його активи (кредитний портфель), оскільки інформація про них є банківською таємницею. Вкладники, кошти яких є головним джерелом фінансування і приймаються банком без надання будь-якого забезпечення, дізнавшись першими про потенційні проблеми банку, логічно схиляються до вилучення власних коштів. У даній ситуації може створюватися реальна загроза платоспроможності банку.

Більшість дослідників ССВ зазначають, що поширеною точкою зору серед світових мегарегуляторів, є те, що банкам властива крихкість. Дана позиція ґрунтується по-перше, на тому, що головний актив банку (кредитний портфель) при ліквідації коштує набагато менше, ніж при нормальних умовах функціонування банку, і, по-друге на непрозорості кредитного портфеля банку. При таких характеристиках банку вкладники мають схильність до «тиску» на банк при перших ознаках наявності у нього проблем.

В українській практиці система забезпечення фінансової стабільності України охоплює:

- Президента України;
- Верховну Рада України;
- Кабінет Міністрів України;
- Міністерство економічного розвитку і торгівлі;
- Міністерство фінансів;
- Національний Банк України;
- Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку України;
- Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України;
- Фонд гарантування вкладів фізичних осіб України (рис. 1.3).

Рисунок 1.3 – Інституційна складова забезпечення фінансової стабільності України (складено автором)

Коли виникають сумніви в надійності банку, вкладники прагнуть швидше вилучити свої вклади. Банки по своїй природі не можуть одночасно повернути всі вклади і навіть їх значну частину. У світовій практиці прийнято вважати, що жоден банк у світі не виживе, якщо в нього звернуться за своїми грошима двадцять відсотків вкладників.

У таких умовах жоден банк не захищений від раптового колапсу, а масове банкрутство банків є взаємообумовленим явищем, що призводить до зниження стабільності банків і, як наслідок, до порушення стабільності всього банківського сектора країни.

З метою забезпечення стабільності банківського сектора у більшості розвинених країн світу створюються системи «financial safety net», які включають в себе:

а) створення кредитора останньої інстанції, який бере на себе основний тягар вирішення проблем ліквідності банків (дану роль в переважній більшості виконують центральні банки);

б) розроблення комплексу заходів з регулювання фінансового стану банків, а також пруденційний нагляд, який здійснюється, як правило, центральними банками;

в) введення ССВ, що виконує поряд із забезпеченням страхового захисту майнових інтересів вкладників цілий комплекс заходів щодо попередження банкрутств банків.

На думку більшості дослідників [72, 160], фактори, що впливають на ССВ можна розділити на 2 умовні групи: зовнішні і внутрішні фактори (рис. 1.4).

Створення ССВ дає можливість істотного збільшення пасивів банків і зменшення процентних ставок закладами у відповідності із принципом зменшення ступеня ризику інвестицій. При цьому забезпечується впевненість населення у схоронності вкладених коштів. Відбувається збільшення обсягів банківських кредитів і інвестицій на основі зростання розмірів і стабільності ресурсної бази та розширення доступності кредитних ресурсів для

господарюючих суб'єктів, що обумовлюється зниженням процентних ставок за кредитами в результаті попереднього зменшення депозитних ставок.

Рисунок 1.4 – Фактори, що впливають на ССВ (складено автором на основі [72, 160])

Таким чином, проблема формування і збереження такого ресурсу, як банківські вклади, має важливе значення, як для окремого банку, так і для національної банківської системи.

ССВ створюється у формі комплексної системи заходів, що забезпечують захист вкладів від їх втрати власником у разі банкрутства комерційного банку або фінансової установи. Дані системи в тій чи іншій формі існують, практично у всіх країнах з ринковою економікою і стали невід'ємною частиною їхньої фінансової системи.

Головною метою ССВ є сприяння зміцненню стабільності фінансової системи країни і забезпечення захисту інтересів власників вкладів у разі банкрутств банків та інших фінансових установ.

ССВ покликана вирішувати ряд завдань, основним з яких є створення гарантій вкладникам та формування реального механізму запобігання кризи ліквідності активів і масового вилучення коштів з депозитних рахунків в разі несприятливої економічної ситуації.

Функціонуючі ССВ можна розглядати як альтернативу не тільки для тих випадків, коли страхування неможливо, але і як альтернативу різним спеціальним заходам, які уряди і центральні банки багатьох країн здійснюють з метою забезпечення стабільності банківської системи через зниження ризику масштабного зняття коштів населенням з депозитних рахунків банків, а також підтримки соціальної стабільності. Наявність таких проблем вимагає зваженого підходу при створенні ССВ, спрямованої на забезпечення її ефективної діяльності при мінімальних витратах держави.

Зростаючі вимоги до ефективності функціонування ССВ визначають потребу пошуку нових рішень на стику страхування, фінансового менеджменту, банківського нагляду та контролю і створення на їх основі інтегрованої системи захисту вкладів з метою забезпечення стабільності економіки в цілому.

Природним завданням ССВ є публічне визнання державою або організацією, якій держава делегує свої повноваження, зобов'язань щодо забезпечення збереження грошових коштів у кредитних установах, що мають державні ліцензії на здійснення банківської діяльності. Але слід зазначити, що якими б великими фінансовими ресурсами не володіла ця система, без ефективно працюючої організації, що займається наглядом і регулюванням банківської діяльності, ССВ нормально працювати не зможе.

Масовому введенню ССВ у Європі, Америці, країнах Африки та Близького Сходу сприяли глобальні фінансові кризи, що відбувались у світовій економіці, кожна держава визначає для себе таку ССВ, яка відповідає її внутрішнім соціально-економічним інтересам.

При прийнятті рішення про створення ССВ необхідно розглянути цілий ряд взаємопов'язаних елементів національної фінансової системи:

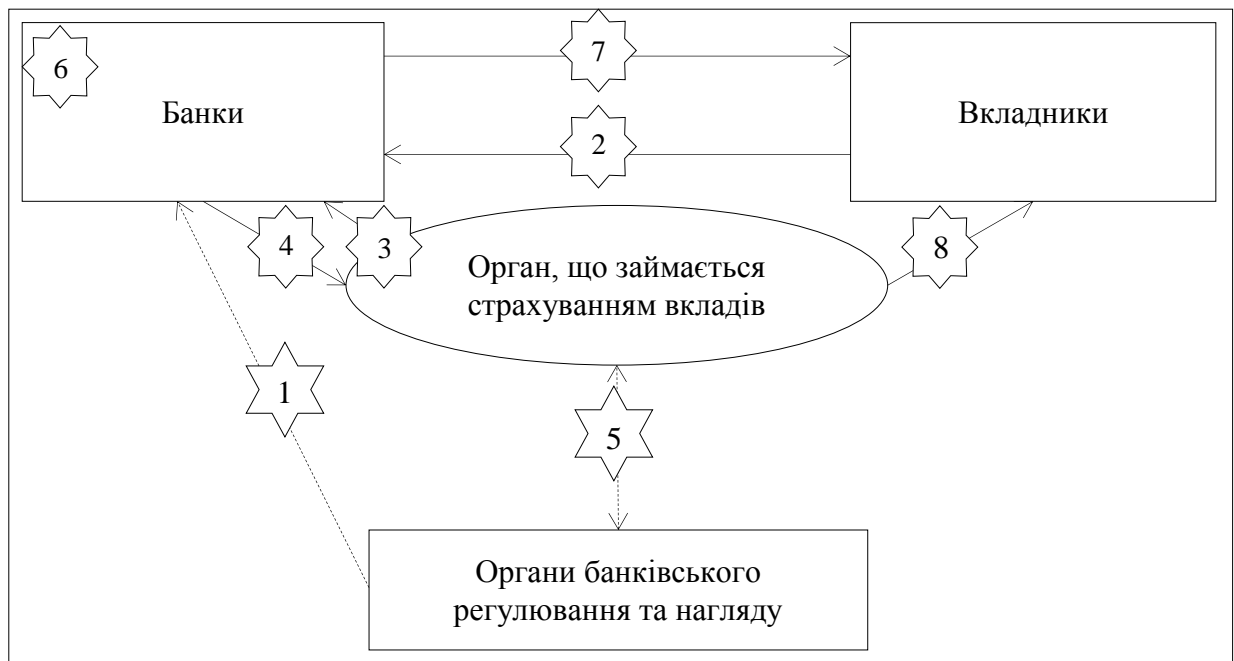
– стан економіки і банківської системи; якість корпоративного управління у відомствах, що утворюють систему підтримки фінансової стабільності;

– адекватність системи пруденційного регулювання та нагляду;

– адекватність правової системи і режимів бухгалтерського обліку та розкриття інформації.

Важливими факторами, які повинні враховуватися, є також думка населення та громадські очікування щодо захисту депозитів.

Важливо виявити наскільки неідеальні наявні попередні умови. Якщо необхідні дії для усунення будь-яких недоліків, вони можуть бути здійснені в ході створення або реформування ССВ. На основі аналізу світових ССВ розроблено організаційний механізм їх функціонування (рис. 1.5).

- 1 – нагляд за діяльністю банків;
- 2 – залучення вкладів;
- 3 – страхування вкладів;
- 4 – сплата страхових внесків;
- 5 – взаємний обмін інформацією;
- 6 – інвестування тимчасово вільних грошових коштів;
- 7 – повернення вкладів;
- 8 – відшкодування вкладів у разі банкрутства банку.

Рисунок 1.5 – Організація діяльності ССВ (складено автором на основі [63, 151])

Варто зазначити, що у ССВ окрім фінансових потоків мають місце також інформаційні потоки, до яких можна віднести: нагляд за діяльністю банків, взаємний обмін інформацією між страховиком вкладів та органом банківського нагляду та аналіз стану фінансових ринків, який проводиться усіма суб'єктами ССВ.

Згідно з результатами економетричного аналізу, який було проведено Р. Калом на основі статистичного базису, який включав в себе основні макроекономічні індикатори більш ніж 40 країн світу, доведено, що існує стійкий позитивний зв'язок між ССВ, стабільністю фінансового ринку та темпом економічного розвитку держави [182]. Так, в результаті проведеного аналізу, було виявлено, що держави, які характеризуються високим рівнем стабільності фінансового сектору економіки та запровадили високоефективні ССВ мають вищі темпи зростання обсягу реального ВВП та постійно нарощують обсяги фінансового ринку.

Ефективність ССВ та її вплив на розвиток банківської системи визначаються:

- ступенем виконання ССВ своїх функцій (економічної, соціальної та юридичної);
- повнотою реалізації основних принципів формування і функціонування ССВ;
- об'єктивно обумовленим коригуванням ССВ, відповідно до додаткових принципів, що забезпечують її вдосконалення щодо загального рівня розвитку економіки в країні;
- тривалістю функціонування ССВ та економічними умовами реалізації її основних функцій.

Можна виділити три основні функції ССВ, що визначають її роль і вплив на формування ресурсної бази комерційних банків: соціальну, економічну та законодавчу.

Соціальна функція полягає у захисті широких верств населення, на основі встановлення таких умов страхування вкладів, які гарантують збереження заощаджень масових вкладників.

Економічна функція проявляється в підтримці прийняттого рівня ризиків, як для вкладників, так і для банківської системи, створенні умов конкурентної боротьби на ринку банківських послуг, що забезпечують подальший розвиток і вдосконалення банківської системи в цілому.

Законодавча функція ґрунтується на побудові оформленої у законодавчому порядку нормативно-правової бази ССВ, яка б відповідала економічному розвитку країни.

У свою чергу, до цілей створення ССВ, слід віднести:

- сприяння стабільності фінансової системи країни.
- зниження у власників застрахованих вкладів стимулів до їх вилучення з банків з побоювання втратити заощадження.
- захист вкладників з низьким рівнем фінансової грамотності, які мають незначні за розмірами суми, розміщені в банках.
- скорочення державних витрат на проведення заходів з реструктуризації/ліквідації збанкрутілих банків.
- створення рівних конкурентних умов для банків, що залучають депозити.
- пом'якшення впливу банкрутств банків на населення.
- удосконалення банківського законодавства, пруденційного регулювання та нагляду.
- заміщення неявної державної гарантії страхування вкладів обмеженою межею відшкодування.

Одним з найбільш суперечливих питань, які виникають при функціонуванні ССВ, є визначення функцій і повноважень системи відносно банків-учасників. Умовно ССВ залежно від органу, що виконує наглядову функцію, можна розділити на 4 групи:

- ССВ, в якій функція нагляду закріплена за Центральним банком;

- ССВ, де функцію нагляду виконує орган, відповідальний за страхування вкладів;
- змішана ССВ, де наглядову функцію виконують організація, відповідальна за страхування вкладів спільно з Центральним банком (або іншим органом, що здійснює нагляд за діяльністю комерційних банків);
- ССВ, в якій наглядова функція належить незалежному від центрального банку органу, відповідальному за нагляд комерційних банків, наприклад Міністерству фінансів.

Проте, будь-яка ССВ, не залежно від того який орган виконує наглядову функцію, має ряд переваг і недоліків (рис. 1.6).

Варто зазначити, що на сьогоднішній день ССВ не мають чітких міжнародних визнаних орієнтирів, за якими можна було б оцінювати їх ефективність. Проте, у квітні 2008 року Форум фінансової стабільності представив розроблений ним за дорученням міністрів фінансів і керівників центральних банків розвинутих країн світу пакет практичних заходів, спрямованих на підвищення стабільності фінансових ринків.

Визнаючи важливість ССВ у підтримці стабільності національних фінансових систем, Форум фінансової стабільності, включив у свою підсумкову доповідь розділ, присвячений ССВ, підготовлений за сприяння Міжнародної асоціації страховиків депозитів (International Association of Deposit Insurers – IADI).

Центральне місце в зазначеній доповіді займають питання зростання ролі ССВ у підтримці стабільності національних банківських систем. Зокрема, підкреслюється «важливість ефективних механізмів компенсацій власникам вкладів для підтримки спокою населення, так як вони знижують вірогідність масового відтоку вкладів з банків і сприяють підтримці довіри до фінансової системи в цілому». Міжнародна асоціація страховиків депозитів підготувала проект набору ключових принципів, який може послужити можливою основою для міжнародних узгоджених принципів.

ССВ ЗАЛЕЖНО ВІД ОРГАНУ, ЯКИЙ ВИКОНУЄ НАГЛЯДОВУ ФУНКЦІЮ

Центральний банк	Організація зі страхування вкладів	Змішана ССВ	Незалежний від центрального банку орган
ПЕРЕВАГИ: 1. Широкі владні повноваження; 2. Користується великою довірою серед вкладників; 3. Незалежний від держави та інших органів.	ПЕРЕВАГИ: 1. Високий рівень довіри з боку вкладників; 2. Високий рівень оцінки та моніторингу ризикованості діяльності банків; 3. Враховує потреби всіх учасників; 4. У найкоротші терміни виконує зобов'язання перед вкладниками; 5. Зацікавлена у проведенні продажу та санації банків у максимально стислі строки і з максимальною ефективністю.	ПЕРЕВАГИ: 1. У разі виникнення дефіциту коштів фонду, в найкоротші терміни можлива підтримка з боку Центрального банку і Уряду; 2. Високий рівень оцінки та моніторингу ризикованості діяльності банків.	ПЕРЕВАГИ: 1. Демоніполізація регулювання банківської діяльності; 2. Створення системи стримувань і противаг всередині органів державної влади.
НЕДОЛІКИ: 1. Обмеженість методів регулювання неплатоспроможності банків; 2. Необхідно багато часу для здійснення виплат; 3. Брак часу для своєчасного і виваженого прийняття рішень; 4. Продаж проблемних банків за символічну ціну, що призводить до махінацій і маніпуляцій; 5. Обмежує можливості страховиків діяти на свій розсуд.	НЕДОЛІКИ: 1. Страховий фонд може бути виснажений дуже швидко; 2. Високий рівень морального ризику.	НЕДОЛІКИ: 1. Недоотримання необхідної інформації про діяльність банку; 2. Дублювання наглядових функцій; 3. Надання організації зі страхування вкладів тільки тієї інформації, яка не є конфіденційною; 4. Регулювання неплатоспроможності банків, тільки в період кризи, а не на постійній основі.	НЕДОЛІКИ: 1. Банківський нагляд і регулювання виведено за межі банківської системи; 2. Великі витрати при створенні; 3. Погіршиться обмін інформацією між центральним банком і новим органом; 4. Небезпека зруйнувати усталений управлінський механізм.

Рисунок 1.6 – Переваги та недоліки ССВ в залежності від органу, що виконує наглядову функцію (складено автором на основі [64, 68, 107])

Набір даних принципів включає в себе перелік принципів, що відображає сучасне уявлення про ефективну ССВ.

Принципи згруповані в 11 блоків, присвячених різним аспектам функціонування таких систем, і базуються на вивченні та аналізі практичного досвіду великого числа країн, а також на рекомендаціях міжнародних фінансових організацій, таких як Міжнародний валютний фонд, Світовий Банк, Банк міжнародних розрахунків та ін.

Ключові принципи об'єднані в наступні блоки:

- встановлення цілей, які ставить держава перед ССВ і зовнішнє середовище;
- функції та повноваження організації, що управляє функціонуванням ССВ;
- управління ССВ;
- взаємовідносини між учасниками системи забезпечення фінансової стабільності (центральним банком, органом банківського нагляду, міністерством фінансів, страховиком вкладів);
- членство банків у системі і страхове відшкодування, що виплачується вкладникам;
- фінансування ССВ;
- інформованість громадськості про переваги і обмеження ССВ;
- окремі правові питання, що впливають на ефективність виконання страховиком вкладів покладених на нього функцій;
- організація процедур врегулювання неспроможності банків;
- виплата відшкодування вкладникам та компенсація витрат страховика вкладів;
- моральна шкода.

Слід зазначити, що основним положенням Ключових принципів є те, що ССВ може впоратися тільки з обмеженим числом одночасних банкрутств банків, але врегулювання системної банківської кризи вимагає, щоб всі

учасники системи забезпечення фінансової стабільності ефективно працювали разом.

Очевидно, що ці принципи зачіпають велике коло питань, що вимагають прояву законодавцями та урядами країн волі і узгодженості в формулюванні цілей державної політики та її реалізації.

Таким чином, зрозумілим є той факт, що розробка ССВ залежить від рівня та умов економічного розвитку країни. Проте, вважаємо за можливе виявити основні і додаткові принципи формування цих систем.

До числа основних принципів, слід віднести:

- необхідність законодавчого закріплення ССВ та забезпечення реалізації правових, фінансових і організаційних аспектів її функціонування (які передбачені в системі кодифікованого типу);

- обов'язкова участь банків у ССВ, що забезпечує максимальне охоплення об'єктів захисту та рівні участі банків у конкурентній боротьбі;

- встановлення порядку формування коштів системи за рахунок відрахувань банків, з урахуванням ризику проведених ними операцій;

- створення єдиного, незалежного (наприклад, від центрального банку) та спеціалізованого органу по керівництву ССВ для забезпечення скоординованої роботи з формування достатніх джерел фінансування ССВ, вживанню заходів з припинення діяльності збанкрутілих установ та виплаті компенсацій за вкладами в цих банках.

До числа додаткових принципів, варто віднести:

- обґрунтування максимального обсягу виплати коштів на одного вкладника з урахуванням інтересів усіх учасників системи;

- визначення переліку видів вкладів, що підлягають компенсації з урахуванням особливостей і потреб національної економіки;

- коригування способів формування страхового фонду, що також пов'язано з можливою зміною умов розвитку національної економіки.

Отже, варто зазначити, що ССВ справляє позитивний вплив на формування та розвиток фінансового ринку країни у тому випадку, коли:

- в країні є реальні передумови для стабільного інституційного розвитку
- є тенденція до зростання довіри населення до державних та урядових структур;
- банки та банківська система в цілому характеризуються надійністю та стабільним розвитком;
- майже відсутній вплив негативних тенденцій міжнародного фінансового ринку;
- запроваджена дієва законодавча основа та впроваджено широке нормативно-правове поле у ССВ.

Для ефективного функціонування ССВ також необхідні адекватні режими бухгалтерського обліку та розкриття інформації. Точна, надійна і своєчасна інформація, формована в умовах таких режимів, може використовуватися керівництвом, вкладниками, фінансовим ринком і органами влади для прийняття рішень щодо профілю ризиків банку, тим самим, сприяючи зміцненню ринкової і наглядової дисципліни.

Належний режим бухгалтерського обліку та розкриття інформації повинен включати всеохоплюючі і чітко сформульовані принципи бухгалтерського обліку та звітності, а також правила, що визнаються на міжнародному рівні.

Варто зазначити, що за результатами дослідження, запровадження ССВ у період фінансових криз та у випадку погіршення економічної ситуації в країні найчастіше спричиняє погіршення ситуації на фінансовому ринку.

Таким чином, при створенні ССВ необхідно враховувати загальні умови економічного розвитку та реальну ситуацію на фінансовому ринку країни.

Проте ССВ має не тільки переваги, а й недоліки. По-перше, ССВ порушує ринковий порядок, оскільки знижує стимули для прийняття ефективних рішень банківськими менеджерами, вкладниками і позичальниками.

По-друге, існує можливість неефективного відбору банків вкладниками грошових коштів.

По-третє, існує проблема «моральної шкоди», яка полягає в наступному: впевненість власників депозитів і акціонерів банків в повному захисті від загрози банкрутства може призвести до зменшення контролю за фінансовим станом банку, до інвестування залучених коштів в ризиковані проекти.

Відповідно до Ключових принципів організації ефективних систем страхування вкладів, ССВ повинна бути частиною добре організованої системи забезпечення стабільності банківського сектора. Наголошується, що ССВ не може самостійно вирішувати проблеми неплатоспроможності великих банків або системної кризи.

У даній ситуації всі члени (елементи) системи забезпечення фінансової стабільності повинні діяти узгоджено. Більше того, витрати, пов'язані із запобіганням такої негативної ситуації, в жодному разі не повинна нести ССВ самостійно [195].

Вважається, що ефективно організована ССВ створює передумови для забезпечення стабільності фінансової системи країни в цілому.

Відповідно до світової практики українська ССВ, будучи елементом системи забезпечення фінансової стабільності, має виконувати дві основні задачі:

- 1) захист стабільності банківської системи;
- 2) захист прав вкладників-фізичних осіб.

Таким чином, основні завдання української ССВ зазначені Законах України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122] та «Про банки і банківську діяльність» [113], також мають бути доповнені рекомендаціями Міжнародної асоціації страховиків депозитів (IADI) (рис. 1.7).

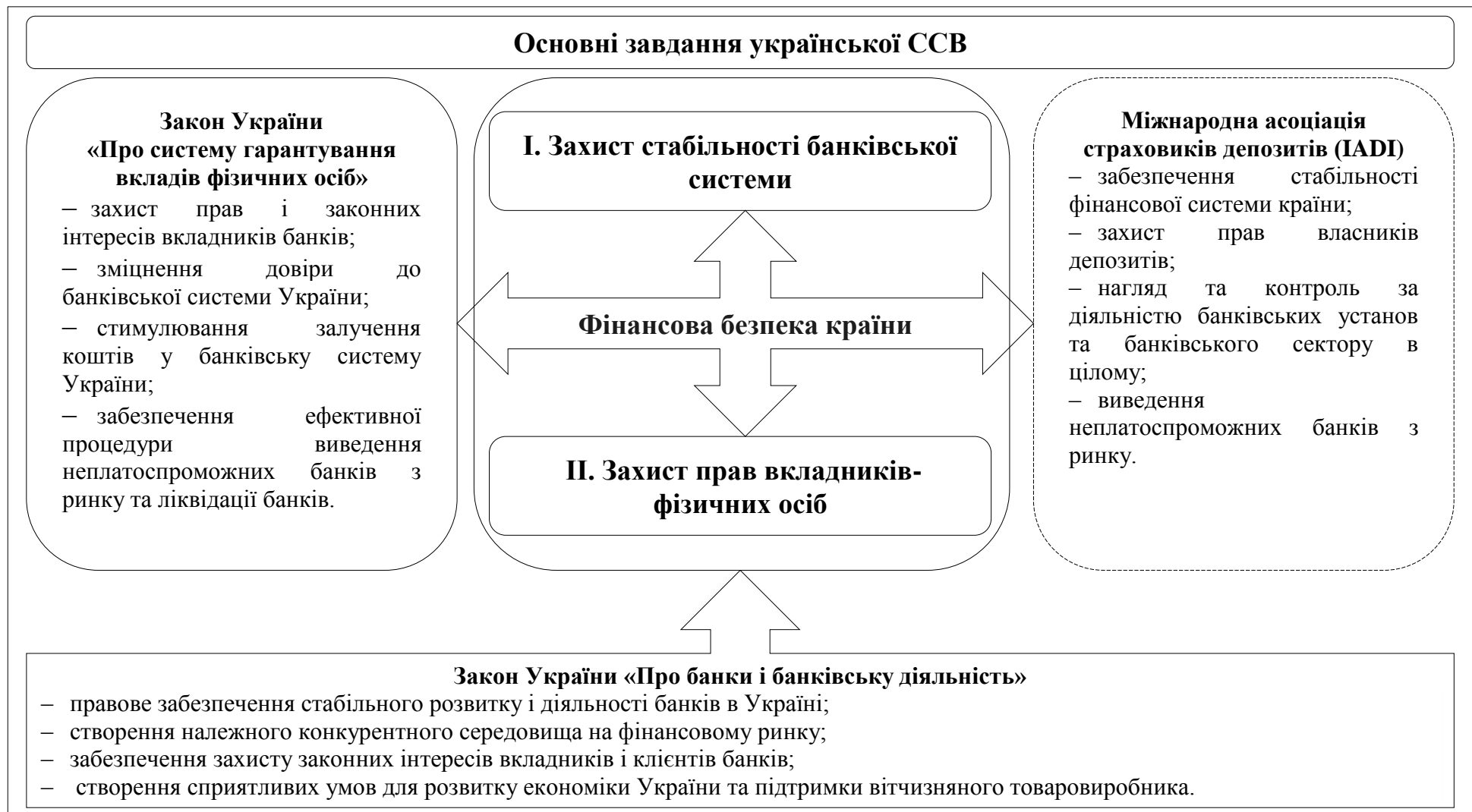

Рисунок 1.7 – Основні завдання української ССВ (складено автором)

Банкрутство банку, особливо великого, є вкрай небажаною подією, що завдає шкоди всьому банківському сектору та економіці держави в цілому. У зв'язку з системною значущістю банків і згаданим феноменом масової психології органи зі страхування вкладів, зазвичай разом з центральним банком, прагнуть не доводити справу до формального банкрутства, а вирішувати ситуацію іншими способами, рятуючи як сам проблемний банк, так і вклади дрібних вкладників.

Оцінюючи підсумки діяльності (в 30-60-х роках) Федеральної корпорації зі страхування депозитів у США, всесвітньо відомі економісти Мілтон Фрідман і Анна Шварц, які є засновниками монетаристської економічної школи, писали: страхування вкладів є такою формою, яка має тенденцію зменшувати число страхових випадків [183, 187].

З економічної точки зору для ССВ запобігання краху банку є більш вигідним, ніж його банкрутство та ліквідація, що супроводжуються відшкодуванням збитку вкладникам за рахунок коштів страхового фонду. Більш того, при запобіганні страхового випадку користь крім страхового фонду мають також і інші кредитори банку, вклади яких не покриваються страхуванням.

У сучасних умовах в рамках ССВ реалізуються два основних заходи щодо запобігання банкрутств банків, які називаються механізмами фінансового оздоровлення банків:

1) відкрита допомога банку (open bank assistance), що припускає такі варіанти підтримки, як пряме вливання капіталу, викуп проблемних активів банку, надання кредитів, угоди про розподіл збитків;

2) купівля активів і прийняття зобов'язань (purchase and assumption) – форма придбання банку, при якій фінансово стійкий банк або група інвесторів:

- а) викупає всі активи і приймає всі зобов'язання;
- б) викупає частину активів і зобов'язань.

Дослідники ССВ Стівен Чекеті та Стефан Краус зазначають: «незважаючи на те, що ССВ включається в систему забезпечення стабільності банківського сектору, більшість істориків економіки і фінансів переконані в тому, що страхування вкладів за участю держави прямо веде до збільшення ризиків у банківському секторі. ССВ може більше нашкодити стабільності банківського сектору, ніж підвищити її. Аргументом такої позиції є моральний ризик, що обумовлюється введенням самої ССВ» [203].

Більшість науковців, що займаються проблематикою страхування вкладів, визнають, що ССВ дійсно є джерелом морального ризику [78, 79]. Так, моральний ризик виникає у зв'язку з тим, що за наявності певної форми страхування вкладів, а також типу державного регулювання може втрачатися економічний зв'язок між активними і пасивними операціями банків. Здатність банку (страхувальника) залучати вклади стає не пов'язаною з ризикованістю його активних операцій, адже вкладники як основний кредитор банку більше не мають стимулів оцінювати діяльність банку і, відповідно, коректувати пропоновану ризикову премію. За таких обставин схильність банків – учасників ССВ до високоризикової діяльності збільшується, що приводить в кінцевому підсумку до більшої кількості банкрутств у банківському секторі. Зокрема, криза депозитних установ США 1980-х років була істотним чином обумовлена високим рівнем морального ризику, який виник поряд з фінансовою лібералізацією та неефективністю регулювання ССВ.

Таким чином, поряд з тим, що ССВ здатна забезпечити стабільність банківського сектора, вона має в певних умовах суттєві передумови порушення даної стабільності через притаманний даному виду страхування моральний ризик.

Тому, необхідною умовою ефективного функціонування ССВ є введення певних обмежень як для органу, на який покладено функції регулятора, так і на банки та вкладників (рис. 1.8).

Рисунок 1.8 – Необхідні обмеження ССВ з метою забезпечення її ефективності (складено автором)

Етичні норми диктують органам банківського нагляду і регулювання необхідність розробки чітко встановлених критеріїв, відповідно до яких банківські менеджери, які допустили в силу непрофесіоналізму чи інших мотивів дії, що спричинили істотну шкоду для вкладників і (або) акціонерів банку, не зможуть надалі працювати на відповідальних посадах у кредитних організаціях. Для створення ефективною ССВ необхідно створити механізм безумовної відповідальності капіталу банку по можливих збитках та встановити ліміт страхування вкладів для дрібних вкладників.

Рішення перерахованих вище проблем забезпечується через встановлення стандартів корпоративного управління, встановлення граничного розміру страхового відшкодування за депозитами, виключення окремих категорій депозитів з числа тих, що страхуються і ін.

У даний час, актуальним є розроблення рішень щодо попередження несприятливих економічних наслідків і підтримки стабільності ССВ. Розвиток економічного механізму страхування вкладів має включати наступні напрямки: своєчасна зміна правової бази ССВ; розвиток методів і напрямів санації банків; підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі страхування – актуаріїв, ризик-менеджерів, аналітиків і юристів.

Виходячи з аналізу досвіду і тенденцій розвитку ССВ в зарубіжних країнах, можуть бути зроблені наступні висновки про принципи створення і основоположні характеристики загальнонаціональної ССВ, які доцільно прийняти за основу при розробці законодавства у ССВ.

ССВ доцільно організовувати за принципом обов'язкової участі в ній банків, що забезпечить її стабільність, відповідність завданням підвищення довіри населення до банків та побудови комплексної системи фінансової безпеки. Участь держави у створенні такої системи представляється обов'язковим як у фінансовій формі, так і шляхом наділення страхового органу достатніми повноваженнями на законодавчому рівні.

Для вирішення поставлених завдань ССВ повинна бути незалежною і мати реальні інструменти впливу на ситуацію. На неї доцільно покласти реалізацію наступної сукупності функцій:

- спільний з центральним банком моніторинг фінансового стану банків через аналіз фінансової звітності та інші можливості;
- контроль за формуванням страхових резервів, надання фінансової допомоги банкам-учасникам системи;
- виплати вкладникам;
- ліквідація (реструктуризація) неспроможних банків-учасників системи.

Перераховані функції носять взаємодоповнюючий характер, комплексно мінімізують ризики, прийняті системою, запобігають отриманню збитків і не допускають нераціонального використання бюджетних коштів.

Моніторинг фінансового стану банків дає можливість здійснювати дієвий контроль за ризиками, своєчасно приймати попереджувальні заходи, прогнозувати розмір майбутніх виплат, ефективно управляти страховими резервами. Взаємодія з центральним банком, що базується на координації діяльності та обміні необхідною інформацією, дозволяє своєчасно реагувати на ситуації, що загрожують інтересам громадян. Надання фінансової допомоги банку-учаснику на ранніх етапах виникнення у нього фінансових проблем, дозволяє запобігти банкрутству і тим самим уникнути безповоротних витрат на організацію виплат громадянам в перспективі.

Повноваження щодо ліквідації неплатоспроможних банків, що працюють з населенням, з управління їх активами в період банкрутства дозволяють швидко і повно повернути кошти, спрямовані на розрахунки з вкладниками та захистити інтереси кредиторів.

Таким чином, ССВ, при правильній організації їх функціонування реально і ефективно сприяють підтримці стабільності національної фінансової системи, належним чином захищаючи інтереси вкладників банків, роблячи ясними і зрозумілими зобов'язання держави перед ними та іншими групами кредиторів, зміцнюючи довіру суспільства до банківської системи в державі, запобігаючи масовому вилученню заощаджень з банків і обмежуючи фінансові та соціальні наслідки банкрутства окремих кредитних організацій. Створення ССВ дозволяє перекласти основне фінансове навантаження, пов'язане з покриттям витрат, які є результатом банкрутства окремих банків, на саму банківську систему, яка є головним бенефіціаром страхування вкладів, знявши це навантаження (частково або повністю) з держави і вкладників. При цьому, ССВ не призначені для того, щоб самостійно справлятися із загрозою банкрутства великих банків і з системними кризами, оскільки це зробило б страхування вкладів надмірно обтяжливим для банків. У таких ситуаціях втручання держави є виправданим і потрібні узгоджені дії уряду, центрального банку і самої ССВ.

Висновки до розділу 1

Проведене дослідження дає змогу зробити наступні висновки:

1. З'ясовано, що науковий термін «депозит» носить більш глибокий всеохоплюючий характер ніж «вклад». У свою чергу термін «вклад» відноситься до одного з видів депозиту, і носить цілком утилітарне, знайоме будь-якій людині значення, у свою чергу, підрозділяючись на більш дрібні види за терміном, валютою, та іншими ознаками цієї послуги. Крім того, слід розуміти, що такого роду розмежування властиво, скоріше, для україномовного середовища, оскільки, наприклад, в англійській мові всі зазначені види послуг називаються поняттям «депозит»;

2. Визначено, що поняття страхування вкладів – це економічні відносини, що виникають між банком, його вкладниками, органом, на який покладено функції страховика вкладів, та іншими учасниками фінансового ринку з метою забезпечення ефективної діяльності банку та надання гарантій щодо повернення вкладів фізичних осіб в законодавчо встановленому розмірі у разі визнання банку неплатоспроможним (банкрутом);

У свою чергу, систему страхування вкладів запропоновано розглядати як упорядковану сукупність елементів, спрямованих на попередження фінансових проблем банку, захист прав вкладників та забезпечення гарантій щодо повернення вкладів фізичних осіб в законодавчо встановленому розмірі у разі визнання банку неплатоспроможним (банкрутом). Дане визначення враховує дуальність завдань ССВ – захист стабільності банківської системи та захист прав вкладників-фізичних осіб);

3. До ключових цілей діяльності, яким повинна відповідати ССВ на сучасному етапі, віднесено: сприяння стабільності та стабільності банківської системи та економіки країни в цілому, шляхом зміцнення довіри суспільства до банківської системи, що забезпечується створенням порядку реструктуризації проблемних банків, який жорстко регламентує своєчасну

роботу з проблемними банками, що в свою чергу, веде до запобігання переростання локальної кризи банку в системну кризу; забезпечення захисту власників депозитів від ризиків, які вони не здатні оцінити, у зв'язку з економічною невиправданістю витрачання часу і грошей на моніторинг та аналіз фінансового стану банків; формування конкурентного банківської середовища і підвищення інвестиційної активності кредитних організацій шляхом використання ринкових механізмів для переборення монопольного становища великих (найчастіше державних) банків на ринку приватних вкладів;

4. З'ясовано, що ССВ є одним з найбільш ефективних способів захисту заощаджень населення у випадках банкрутства банків. У даний час подібні системи в різних варіаціях створені й успішно функціонують у більшості країн світу. Крім своєї основної задачі – мінімізації втрат банківських вкладів – вони сприяють вирішенню ряду інших завдань, як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівнях. Наявність ССВ стимулює населення до розміщення заощаджень в банках, оскільки дозволяє переконати громадян у захищеності їхніх вкладів;

5. У ході дослідження зарубіжного досвіду побудови ССВ з'ясовано, що, в розвинених країнах найбільш поширеним підходом до побудови ССВ визнається створення експліцитних систем захисту вкладів громадян та простежується тенденція до поступового розширення повноважень інституту, що гарантує повернення коштів, а саме наділення його пріоритетною функцією нагляду за діяльністю банків, що мають право залучати грошові кошти населення;

6. Правильна організація функціонування ССВ ефективно сприяє підтримці стабільності національної фінансової системи, належним чином захищаючи інтереси вкладників банків, роблячи прозорим і зрозумілими зобов'язання держави перед ними та іншими групами кредиторів, зміцнюючи довіру суспільства до банківської системи, запобігаючи масовому вилученню

заощаджень з банків і обмежуючи фінансові та соціальні наслідки банкрутства банків.

Основні положення даного розділу опубліковано автором у роботах [20, 23, 27, 28, 30, 32, 34].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ В УКРАЇНІ

2.1 Оцінювання сучасного стану та тенденцій розвитку національної системи страхування вкладів

На сучасному етапі розвитку української економіки одним із найважливіших завдань є покращення ситуації на ринку банківських вкладів фізичних осіб, адже саме грошові кошти населення відіграють вирішальну роль у діяльності будь-якого окремо взятого комерційного банку і банківського сектора в цілому. Грошові кошти, розміщені у формі банківських вкладів, дозволяють збільшити ресурсну базу і розширити інвестиційні можливості даного сектора економіки. Саме тому для нашої країни важливим стає питання налагодження процесів трансформації вільних фінансових ресурсів фізичних осіб у банківські вклади.

Очевидно, що інтереси держави і вкладників у стійкому, стабільному і прозорому функціонуванні окремого банку і банківської системи збігаються. Так, однією з головних складових стабільності діяльності банків, поряд з економічними умовами, є добре продумана ССВ в поєднанні з ефективним банківським наглядом, прозорою системою звітності та налагодженою нормативно-правовою базою.

Наша держава стала однією з перших країн пострадянського табору, яка змогла побудувати функціонуючу ССВ, що постійно оновлюється і реформується.

Так, відповідний фонд страхування вкладів в Україні був створений ще у вересні 1998 р., підґрунтям для даної події став Указ Президента «Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб – вкладників комерційних банків» [116], даним нормативно-правовим актом було затверджено Положення «Про порядок створення ФГВФО, формування та використання його коштів». Цим же Указом було встановлено, що у випадку неповернення вкладу фізичній

особі в комерційному банку, державою гарантується відшкодування за вкладом, включаючи відсотки, у розмірі вкладу, але не більше 500 гривень. Проте, Закон «Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб» [125], який визначав основні принципи функціонування ФГВФО та сферу його взаємовідносин з Верховною Радою України, Національним Банком України, а також окреслив процедуру виплати відшкодування вкладникам банків було прийнято тільки у вересні 2001 року.

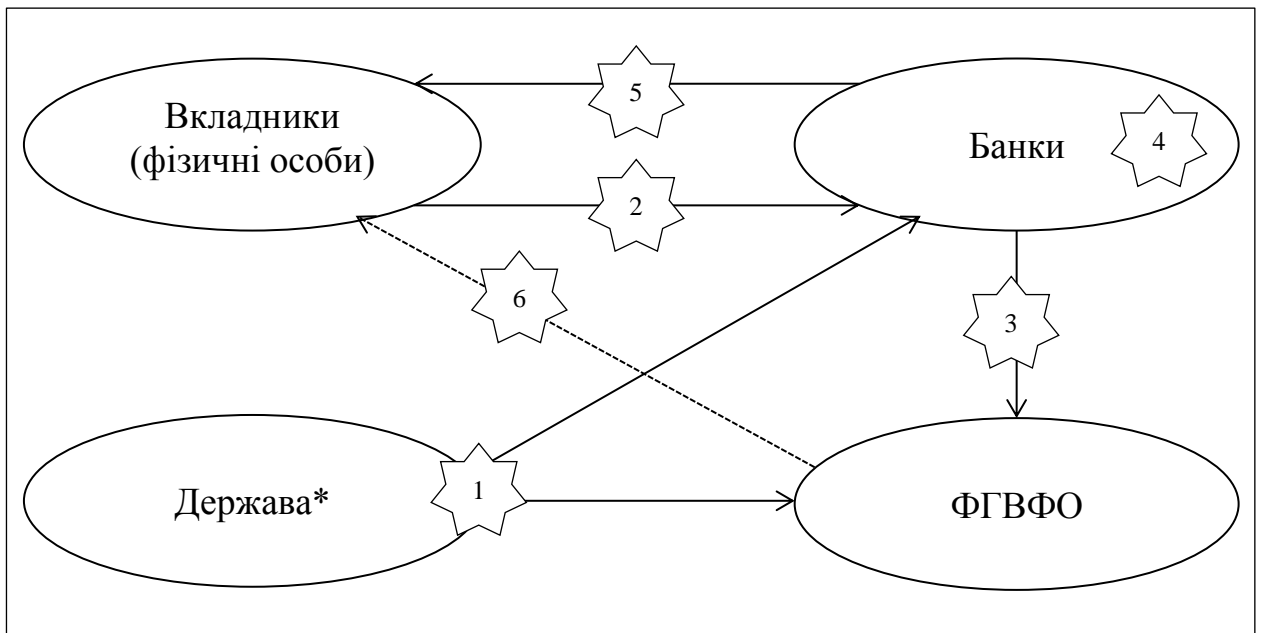
Лише через 10 років, у лютому 2012 року Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122]. Даним Законом було розширено повноваження ФГВФО, так була впроваджена процедура виведення неплатоспроможних банків з ринку шляхом введення тимчасової адміністрації та ліквідації неплатоспроможних банків.

Також, даним Законом було окреслено умови, при настанні яких комерційний банк може бути віднесено до категорії проблемних та неплатоспроможних банків.

В Україні ФГВФО є незалежним державним інститутом – некомерційною організацією, який має право випускати обов'язкові для банків нормативні документи у формі інструкцій, вказівок і правил, а також стандарти.

Згідно з українським законодавством керівними органами ФГВФО є адміністративна рада та виконавча дирекція, а місією діяльності ФГВФО є забезпечення захисту прав і законних інтересів вкладників банків та сприяння стабільності банківської системи України. Основним завданням ФГВФО є забезпечення функціонування ССВ фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку.

Загальну схему функціонування ССВ в Україні можна представити у наступному вигляді (рис 2.1).

*в особі Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Національного Банку України, Рахункової палати України та Державної фіскальної служби України.

- 1 – регуляторна діяльність;
- 2 – внесення вкладів;
- 3 – сплата страхових внесків;
- 4 – інвестування залучених коштів;
- 5 – повернення нарощеної суми вкладів;
- 6 – відшкодування вкладів у разі неплатоспроможності банку.

Рисунок 2.1 – Схема функціонування ССВ в Україні (складено автором)

Таким чином, основними суб'єктами ССВ в Україні є вкладники, держава в особі Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Національного Банку України, Рахункової палати України та Державної фіскальної служби України, банки та ФГВФО.

Для подальшого дослідження національної ССВ розглянемо основні показники функціонування депозитного ринку України за період з 01.01.2001 по 01.01.2015 представлено в додатку Б.

На кожному етапі розвитку національної ССВ Національний банк України і Фонд докладали зусилля для захисту інтересів вкладників і кредиторів банків.

Динаміка кількості учасників ФГВФО протягом 2015 року представлена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка кількості учасників ФГВФО протягом 2015 року [142]

Дата	Кількість банків – учасників ФГВФО
01.01.2015	161
01.02.2015	156
01.03.2015	152
01.04.2015	147
01.05.2015	143
01.06.2015	141
01.07.2015	136

На основі наведених в таблиці 2.1 даних маємо підстави стверджувати, що станом за січень-березень 2015 року спостерігалось значне коливання кількості учасників ФГВФО. Так на 01.01.2015 їх кількість становила 161, на 01.02.2015 – 156, а на 01.03.2015 – 152 банка. У подальшому тенденція збереглася і в квітні, а кількість учасників ФГВФО уже складала 147, у травні – 143, у червні – 141 і 136 – у липні.

Дані про вклади фізичних осіб в учасниках ФГВФО протягом 01.01.2000-01.04.2015 представлені в таблицях 2.2 та 2.3.

Таблиця 2.2 – Дані про вклади фізичних осіб в учасниках ФГВФО минулих років [142]

Дата	Сума вкладів фізичних осіб, млрд грн	Кількість вкладників, млн осіб	Середній розмір вкладу, грн
01.01.2000	3,7	4,6	806
01.01.2001	5,6	5,4	1046
01.01.2002	9,3	4,8	1915
01.01.2003	16,6	7,0	2376
01.01.2004	29,2	10,5	2780
01.01.2005	38,4	15,0	2559

Продовження таблиці 2.2

Дата	Сума вкладів фізичних осіб, млрд грн	Кількість вкладників, млн осіб	Середній розмір вкладу, грн
01.01.2006	67,9	18,6	3656
01.01.2007	100,4	24,2	4143
01.01.2008	155,2	29,6	5243
01.01.2009	204,9	34,5	5935
01.01.2010	198,0	31,6	6273
01.01.2011	254,2	32,6	7802
01.01.2012	282,6	35,0	8072
01.01.2013	338,5	44,4	7619
01.01.2014	402,6	47,4	8486
01.01.2015	382,1	46,5	8213

На основі даних наведених в таблиці 2.2 можемо зробити наступні висновки щодо обсягів вкладів фізичних осіб в банках-учасниках ФГВФО.

У цілому за аналізований період сума вкладів фізичних осіб у банках-учасниках ФГВФО збільшилася більш ніж в 100 разів з 3,7 млрд грн у 2001 році до 382,1 млрд грн станом на 01.01.2015 року. Але зауважимо, що станом на 01.01.2015 р. сума скоротилася до показника в 382,1 млрд грн. Загальна тенденція до зростання обсягу вкладів фізичних осіб в банках-учасниках зберігалася з 2000 по 2009 рік, проте станом на 01.01.2010 року даний показник становив 198 млрд грн, що на 6,9 млрд грн менше за показник попереднього року. Не зважаючи на даний факт, починаючи з 2011 року вклади фізичних осіб знову почали стрімко зростати, так у 2013 році вони сягнули рівня 338,5 млрд грн, що на 55,9 млрд грн більше за рівень 2012 року. Що стосується загальної кількості вкладників у банках-учасниках ФГВФО, то їх кількість за аналізований період збільшилася майже у 10 разів, з 4,6 млн осіб на початку 2000 року до 46,5 млн осіб у 2015 році. Варто відзначити, що в попередньому 2014 році даний показник був ще вищим та складав 47,4 млн осіб. Найбільше зростання даного показника спостерігалось

протягом 2006-2007 рр., так на початок 2006 року кількість вкладників становила 18,6 млн осіб, а вже у 2008 році збільшилася на 11 млн осіб і досягнула рівня 29,6 млн осіб. Протягом аналізованого періоду спостерігалася загальна тенденція до зростання кількості вкладників у банках-учасниках ФГВФО, проте у 2002 році спостерігалось незначне зменшення даного показника на 0,2 млн осіб, а вже на початку 2010 року кількість вкладників зменшилася значною мірою із 34,5 млн осіб на початок 2009 року до 31,6 млн осіб.

Середній розмір вкладу у 2015 році становив 8213 грн, що більш ніж у 10 разів більше за відповідний показник на початку 2000 року, який складав 806 грн. Найбільше зростання показник середнього розміру вкладу продемонстрував у 2008 році, коли його зростання становила 1100 грн, та у 2011 році, коли даний показник досяг рівня 7802 грн, що на 1529 грн більше за показник попереднього року. Протягом аналізованого періоду з 2000 по 2015 рік, середній розмір вкладу зменшувався тричі – у 2005 році він зменшився на 221 грн і склав 2559 грн, у 2013 році, коли середній розмір вкладу становив 7619 грн, що на 453 грн менше за показник на початку 2013 року та у 2015 році, коли відповідний показник скоротився на 273 грн та склав 8213 грн. Таким чином, можемо відмітити скорочення загального обсягу вкладів та середнього розміру вкладу у періоди економічних та політичних потрясінь – протягом 2009 року та на початок 2015 року.

Таблиця 2.3 – Дані про вклади фізичних осіб в учасниках ФГВФО протягом 01.01.2014-01.07.2015 року [67]

Дата	Сума вкладів фізичних осіб, млрд грн	Кількість вкладників, млн осіб	Середній розмір вкладу, грн	Процент покриття кількості вкладників, %
01.01.2014	402,6	47,4	8486	99,4
01.04.2014	406,2	47,7	8509	99,3
01.07.2014	390,9	46,6	8393	99,3
01.10.2014	371,6	45,4	8188	99,3
01.01.2015	382,1	46,5	8213	98,7

Продовження таблиці 2.3

Дата	Сума вкладів фізичних осіб, млрд грн	Кількість вкладників, млн осіб	Середній розмір вкладу, грн	Процент покриття кількості вкладників, %
01.04.2015	415,1	46,0	9017	98,6
01.07.2015	369,5	45,2	8 172	98,8

На основі наведених в таблиці 2.3 даних можемо зробити наступні висновки про вклади фізичних осіб в учасниках ФГВФО протягом 2014-2015 року. Так, станом на 01.01.2014 сума вкладів фізичних осіб становила 402,6 млрд грн, що припадали на 47,4 млн осіб вкладників, а середній розмір вкладу становив 8486 грн. Дана ситуація характеризувалася 99,4 % покриття кількості вкладників. Квітень 2014 року описується незначним зростанням суми вкладів до показника в 406,2 млрд грн, що були здійснені 47,7 млн вкладників. Середній розмір вкладу також зріс та становив 8509 грн. Процент покриття кількості вкладників зупинився на рівні 99,3 %. Але вже на 01.07.2014 р. сума вкладів фізичних осіб різко знизилася та становила 390,9 млрд грн. Спостерігався також значний відтік вкладників з банківського сектора. Так, даний період характеризувався кількістю вкладників в кількості 46,6 млн осіб, а розмір середнього вкладу склав 8393 грн. Процент покриття кількості вкладників становив 99,3 %.

Подальший розвиток банківського сектора станом на 01.10.2014 року характеризувався наступними показниками: сума вкладів фізичних осіб продовжила знижуватися та становила 371,6 млрд грн, кількість вкладників також зменшилася до показника 45,4 млн осіб; середній розмір вкладу відповідно також зменшився та становив 8188 грн. У той же час процент покриття кількості вкладників залишився на попередньому рівні та складав 99,3 %. Станом на 01.01.2015 року спостерігалось зростання суми вкладів фізичних осіб до обсягу 382,1 млрд грн, безпосередньо зросла і кількість вкладників, що становила 46,5 млн осіб. Констатуємо також і зростання середнього розміру вкладу до розміру 8213 грн.

Процент покриття кількості вкладників у квітні та червні 2015 року становив 98,6 % та 98,8 %, а середній розмір вкладу зменшився з 9017 грн до 8172 грн відповідно, що свідчить про значний відтік депозитних ресурсів з банків країни.

Отже, отримані в ході аналізу показники діяльності ССВ в Україні, можуть свідчити про потенційну кризову ситуацію в українському банківському секторі і вказують на конкретні негативні зміни у показниках діяльності ФГВФО протягом останніх років.

Ще одним з найважливіших аспектів діяльності ФГВФО є достатність його забезпечення фінансовими ресурсами. Вітчизняні науковці С. Аржевітін [6], С. Волосович, К. Д'яконов [51], В. Тринчук [41], І. Михайловська та С. Безвух [95] у своїх дослідженнях зазначають, що український ФГВФО не володіє достатнім обсягом фінансових ресурсів для ефективної діяльності вітчизняної ССВ.

Динаміка фінансових ресурсів ФГВФО за період 01.01.2001-01.07.2015 рр. представлена в таблицях 2.4 та 2.5.

Таблиця 2.4 – Динаміка фінансових ресурсів ФГВФО за 2001-2015 роки, млн грн [142]

Дата	Фінансові ресурси, млн грн
01.01.2001	74,3
01.01.2002	68,8
01.01.2003	155,4
01.01.2004	242,8
01.01.2005	407,0
01.01.2006	629,7
01.01.2007	867,0
01.01.2008	1335,5
01.01.2009	2987,3
01.01.2010	4302,7
01.01.2011	3390,3
01.01.2012	4827,3

Продовження таблиці 2.4

Дата	Фінансові ресурси, млн грн
01.01.2013	6092,1
01.01.2014	7292,9
01.01.2015	16872,6

На основі даних таблиці 2.4 можемо зробити наступні висновки стосовно динаміки фінансових ресурсів ФГВФО за 2001-2015 роки. Зауважимо, що в цілому за аналізований період спостерігалася тенденція до поступового зростання фінансових ресурсів ФГВФО. Мінімальний обсяг фінансових ресурсів ФГВФО спостерігався у 2002 році, максимальний – у 2015. Станом на 01.01.2001 фінансові ресурси ФГВФО склали 74,3 млн грн, на аналогічну дату 2002 року даний показник знизився до 68,8 млн грн. Період з 2003р. по 2010 р. характеризується щорічним приростом фінансових ресурсів ФГВФО. Але в той же час станом на 01.01.2011 знову спостерігається скорочення обсягу фінансових ресурсів ФГВФО до рівня 3390,3 млн грн з його подальшим щорічним збільшенням включно до 2015 р, в якому даний показник склав 16872,6 млн грн, що стало можливим завдяки залученню зовнішніх джерел фінансування, а саме кредитів Національного банку України та Кабінету Міністрів України у формі облігацій внутрішньої державної позики від у розмірі 10,2 млрд грн [67].

Таблиця 2.5 – Динаміка фінансових ресурсів ФГВФО за 2014-2015 рр., млн грн [142]

Період	Фінансові ресурси, млн грн
01.01.2014	7292,9
01.04.2014	7923,5
01.07.2014	8074,5
01.10.2014	6012,5
01.01.2015	16872,6
01.02.2015	16826,1

Продовження таблиці 2.5

Період	Фінансові ресурси, млн грн
01.03.2015	16418,2
01.04.2015	16146,7
01.05.2015	18192,6
01.06.2015	18544,3
01.07.2015	18794,8

На основі аналізу даних таблиці 2.5 динаміку фінансових ресурсів ФГВФО за 2014-2015 рр. можемо охарактеризувати наступним чином. У цілому чіткої тенденції зміни даного показника виділити не можемо. Зауважимо, що за січень-квітень 2014 р. обсяг фінансових ресурсів ФГВФО характеризувався зростанням та становив 7292,9 млн грн. Станом на 01.07.2014 обсяг фінансових ресурсів ФГВФО збільшився до рівня 8074,5 млн грн, хоча на 01.10.2014 р. знову скоротився до 6012,5 млн грн. Січень 2015 року характеризується значним зростанням обсягу фінансових ресурсів ФГВФО до 16872,6 млн грн. У подальшому даний показник зазнав незначних коливань та станом на 01.03.2015 року склав 16418,2 млн грн. Зауважимо, що ситуація кардинально не змінилася на 01.04.2015 року, адже відповідний показник зупинився на рівні 16146,7 млн грн. Відзначимо також, що період з 01.05.2015 по 01.07.2015 характеризується зростанням фінансових ресурсів з 18192,6 млн грн до рівня 18794,8 млн грн.

Як уже зазначалося, значне зростання фінансових ресурсів фонду на початок 2015 року пояснюється залучення зовнішніх джерел фінансування у формі позик від Національного банку України та Кабінету Міністрів України у формі облігацій внутрішньої державної позики у сумі 10,2 млрд грн під 12,5 % в обмін на вексель 12,5 % [67].

Фінансові ресурси ФГВФО складаються з внеску Національного Банку України у розмірі 20 млн гривень, а також початкових (вступних) (у розмірі 1 % зареєстрованого статутного капіталу), регулярних (річних) внесків банків у

розмірі 0,5 % бази нарахування (середньозважена сума щоденних балансових залишків на рахунках з обліку вкладів та відсотків за ними) в національній валюті та 0,8 % бази нарахування в іноземній валюті, штрафів, сплачуваних банками за несвоєчасну або неповну сплату внесків, а також доходів від інвестування коштів ФГВФО в державні цінні папери України та депозити в Національному Банку України та ін.

Джерела формування коштів ФГВФО формуються за рахунок змінних та постійних джерел. До постійних джерел відносять регулярний збір та чистий доход від інвестування коштів в державні цінні папери, у свою чергу, до змінних – початковий збір, неустойка (штрафи, пеня), що стягується з учасників ФГВФО та інші джерела.

Проаналізуємо джерела формування та структуру коштів ФГВФО та обсяги ВВП, фінансових ресурсів ФГВФО та гарантованої суми вкладу в Україні за період 2001-2013 рр. для виявлення загальних тенденцій (рис. 2.2).

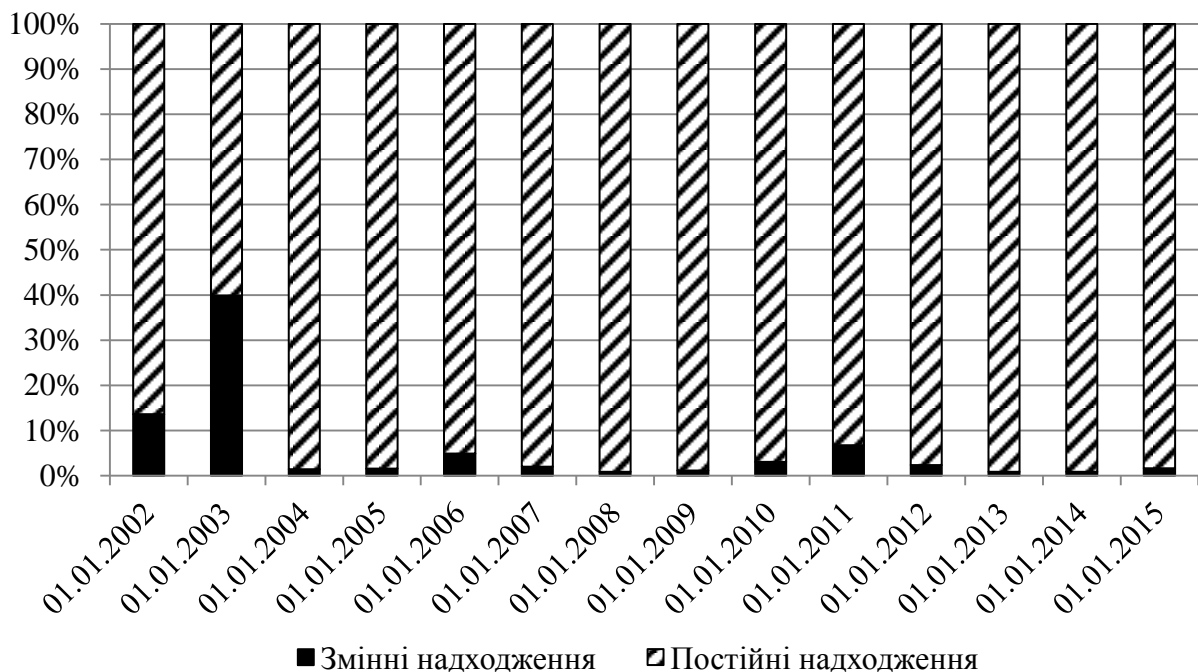

Рисунок 2.2 – Структура джерел наповнення ФГВФО, % (складено автором на основі [67, 142, 183])

На основі даних, наведених на рисунку 2.2 можемо стверджувати що структура джерел наповнення ФГВФО характеризується значним перевищенням частки постійних надходжень, за виключенням 2002-2003 років, в яких частка змінних надходжень досягла майже 15 % і 40 % відповідно, що пояснюється значною часткою інших надходжень протягом даного періоду у загальній структурі фінансових ресурсів ФГВФО, до яких відносились проценти, нараховані за залишками коштів на розрахункових рахунках ФГВФО, відкритих у Національному банку України.

Варто відзначити той факт, що 2008-2009 рр. та 2013-2014 рр. характеризуються майже стовідсотковим формуванням коштів ФГВФО за рахунок постійних надходжень. На початок 2015 року змінні надходження склали лише 1,7 %.

Таким чином, основним джерелом наповнення ФГВФО є регулярний збір з банків-учасників. Протягом 2003-2013 рр. він не спускався нижче 90 % від усіх надходжень. Винятком були лише 2001-2002 рр., коли спостерігалася досить висока дохідність по облігаціям внутрішньої державної позики та великий розмір повернення коштів від ліквідаційних комісій.

Протягом досліджуваного періоду номінальний ВВП України проявив загальну тенденцію до зростання, лише у 2009 році його значення знизилося на 3,7 %, що пов'язано з негативним впливом на економіку України світової фінансової кризи, що почалася у 2008 році. У 2013 році темп зростання номінального ВВП склав 103,1 %, а у 2014 – 114 % (рис. 2.3).

Обсяг фінансових ресурсів ФГВФО збільшився більш ніж у 100 разів – з 68,8 млн грн у 2001 році до 7292,9 млн грн на початок 2014 року та до 16872,6 на початок 2015 року. Тобто, розмір фінансових ресурсів ССВ в Україні постійно зростає, з певними винятками, що підвищує її надійність. Так, якщо у 2000 році він становив 0,03 % до ВВП, то у 2013 році вже склав 0,50 % до ВВП, а у 2014 – 1,08 %, тобто зріс на 1,05 % протягом 13 років відносно ВВП, який, слід відмітити, також зростав.

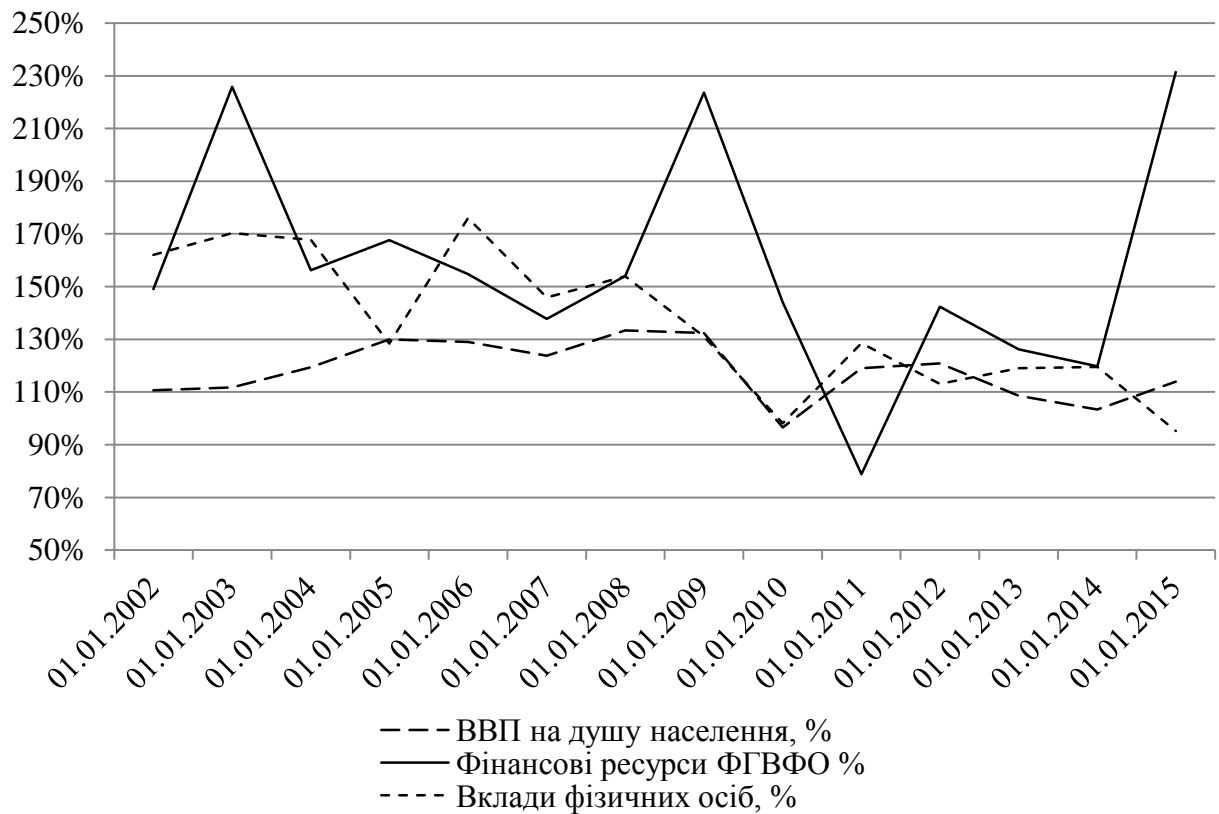

Рисунок 2.3 – Динаміка змін ВВП, фінансових ресурсів ФГВФО та вкладів фізичних осіб (складено автором на основі [67, 142])

Зростання обсягу фінансових ресурсів ФГВФО відносно ВВП забезпечувалося швидким накопиченням, що підтверджується порівнянням темпів зростання ВВП та обсягів фінансових ресурсів ФГВФО. Лише у 2001 та 2010 рр. темпи зростання обсягу фінансових ресурсів ФГВФО були меншими від темпів зростання ВВП. Слід зауважити, що у 2001 році розмір ФГВФО взагалі скоротився на 7,4 % відносно попереднього року, а у 2010 році – на 21,2 %. Причинами такого спаду є проведення значних виплат ФГВФО вкладникам банків, що ліквідовувалися. Протягом інших років темпи зростання ФГВФО були вищими від темпів зростання ВВП, що відобразилося у підвищенні частки ФГВФО у ВВП. Поряд із зростанням розміру фінансових ресурсів ФГВФО відбувалося зростання гарантованої суми відшкодування. У 2008 році дана сума була збільшена до 150 тис. грн

на 1 вкладника банку. А вже 21.08.2012 року Адміністративною радою ФГВФО її було підвищено до 200 тис. грн, цей розмір гарантованої суми відшкодування діє до теперішнього часу.

Щодо темпів зростання вкладів фізичних осіб, вони також дещо відрізняються від темпів зростання обсягу фінансових ресурсів ФГВФО. Темпи зростання ФГВФО мають бути ближчими до темпів зростання вкладів фізичних осіб, оскільки на основі вкладів фізичних осіб формується сам фонд. Дана відмінність між темпами зростання фінансових ресурсів та вкладів фізичних осіб зумовлена наступними причинами: нестабільні виплати ФГВФО гарантованих вкладів при ліквідації банків, періодичні надходження до ФГВФО коштів від роботи ліквідаційних комісій, не включення всіх вкладів до гарантованих, надходження коштів до ФГВФО з інших джерел.

Важливим нововведенням у 2013 році у діяльності ФГВФО стало рішення виконавчої дирекції ФГВФО № 13 від 28.02.2013 року щодо затвердження Методики оцінки фінансової стійкості ФГВФО [114]. Так, відповідно до впровадженої методики під фінансовою стійкістю ФГВФО розуміється достатність коштів, мінімальний обсяг яких не може бути нижчим за 2,5 % від суми гарантованих ФГВФО коштів вкладників у межах суми відшкодування з урахуванням суми зборів з учасників ФГВФО, які мають надійти протягом наступного кварталу (рис. 2.4).

На основі рисунка 2.4 можемо констатувати наступну ситуацію. У першу чергу, відзначаємо чітку тенденцію до щорічного зростання суми можливого відшкодування з 201,3 млрд грн станом на 01.01.2013 року до 245,5 млрд грн на 01.01.2014 року. Але в той же час неможливо не відзначити про постійне коливання фінансової стійкості ФГВФО протягом року. Так якщо на початок року фінансова стійкість становила 3,31 %, то на початок другого кварталу вона знизилась до рівня 2,79 %, хоча протягом кварталу знову почала повертатися до попереднього рівня. Але подальший розвиток ситуації характеризувався наступними змінами. Перш за все зауважимо, що

перші два квартали 2014 року описуються зменшенням суми можливого відшкодування, третій – незначне її зростання. Четвертий квартал 2014 року та початок першого кварталу 2015 року характеризувалися незначними коливаннями можливої суми відшкодування. Але в той же час не можливо не відзначити, що показник фінансової стійкості ФГВФО коливався досить вагомо. Так, якщо в перші два квартали 2014 року відповідний показник знаходився в рамках 3,30-3,83 %, то останні два – в межах 0,38-2,54 % і лише станом на 01.01.2015 р. показник фінансової стійкості ФГВФО повернувся на рівень 3,37 %.

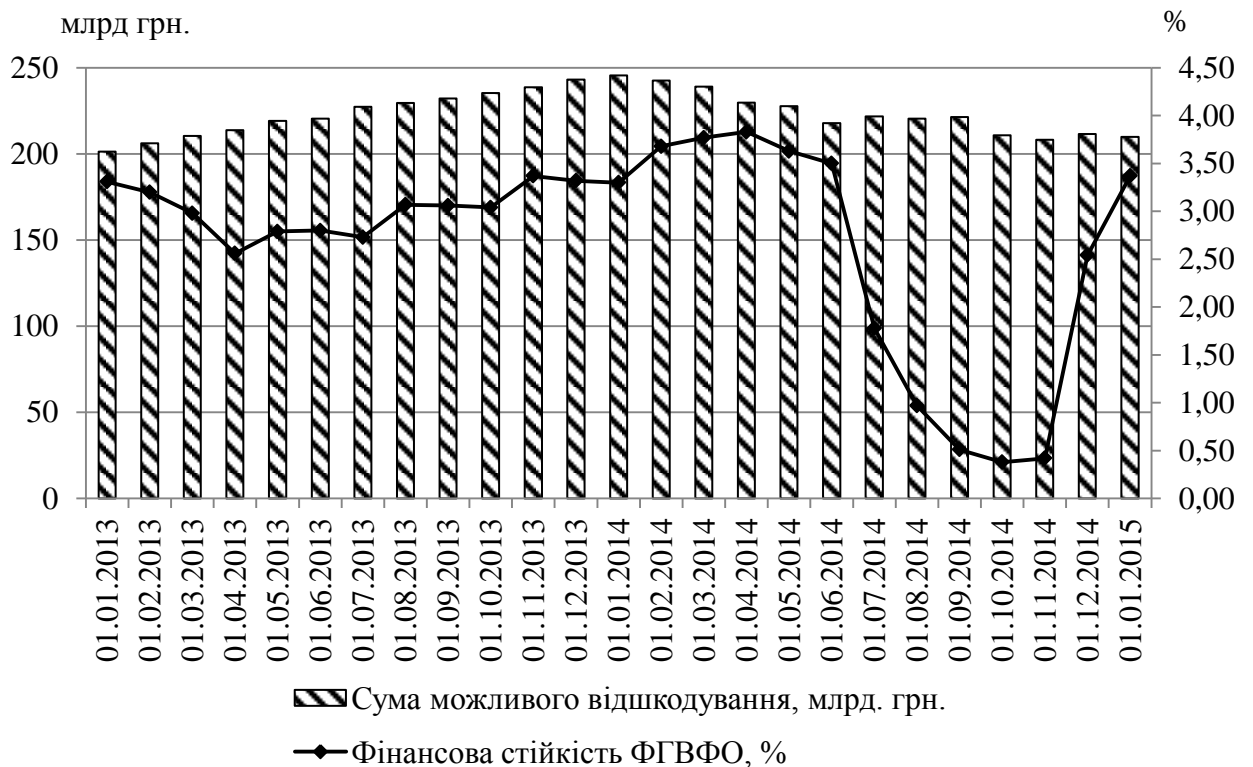

Рисунок 2.4 – Фінансова стійкість ФГВФО у 2013-2015 рр., % (складено автором на основі [67, 142])

Ще одним актуальним питанням залишається питання відповідності розміру гарантованої суми економічному становищу України. Гарантована сума відшкодування завжди була важливим інструментом у зміцненні довіри вкладників до банківської системи, саме тому в Україні за період діяльності

ФГВФО розмір страхової виплати постійно збільшувався з 500 гривень у 1998 році до 200 тисяч гривень, починаючи з 2012 року. У відповідності зі сформованою світовою практикою для ефективної роботи систем захисту депозитів розмір страхового відшкодування рекомендується встановлювати в межах суми, яка складає не більше 3 % від ВВП країни. Також, окремі науковці зазначають, що у європейській практиці найчастіше визначають суму захищеного вкладу на рівні трьохкратного розміру ВВП на душу населення [71]. В Україні розмір гарантованої суми відшкодування зріс з 29 % від розміру ВВП у 2001 році до 6,24 кратного розміру у 2013 році та 5,48 у 2014 році. Відношення гарантованої суми за вкладами до обсягу номінального ВВП на душу населення у країнах світу та в Україні станом на 01.01.2015 року представлено на рисунку 2.5.

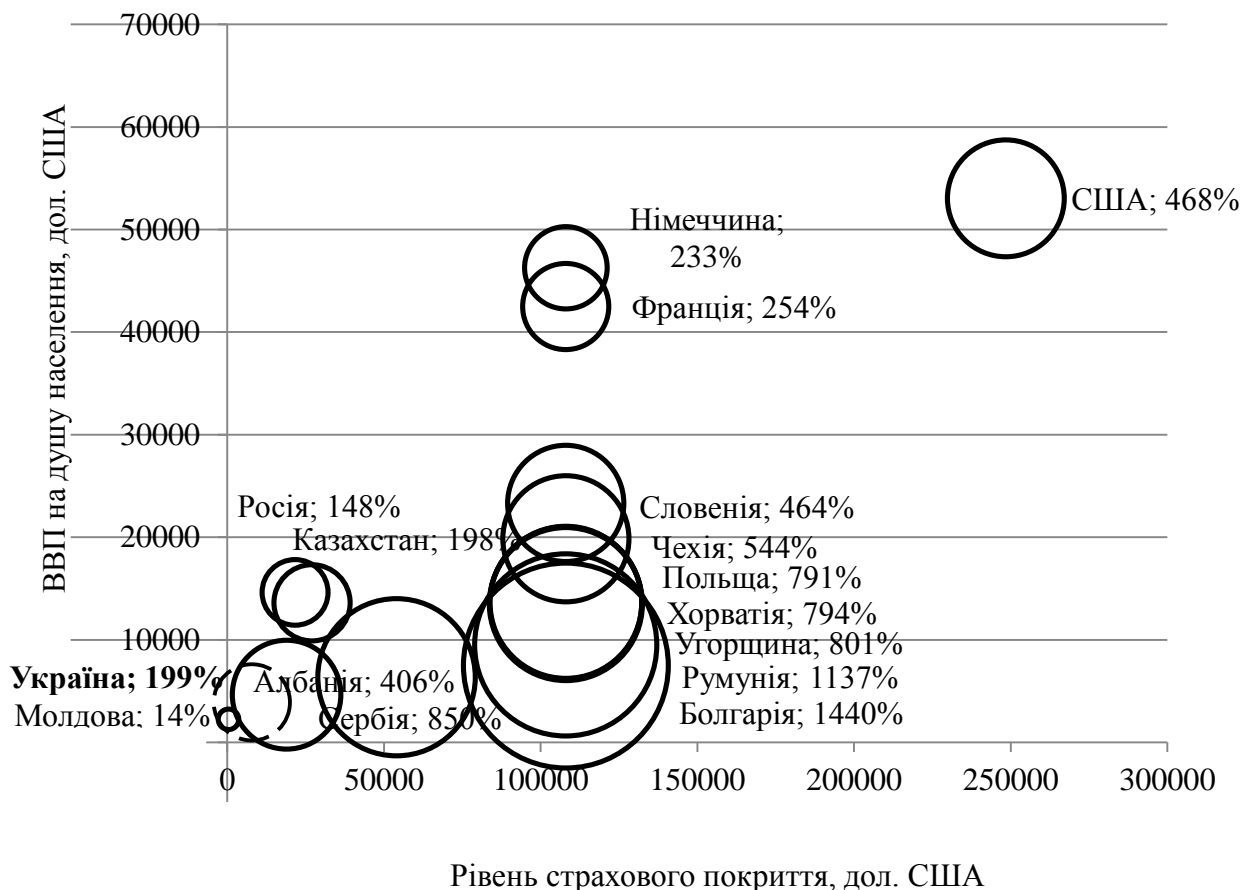

Рисунок 2.5 – Відношення гарантованої суми за вкладами до обсягу номінального ВВП на душу населення у країнах світу станом на 01.01.2015 року (складено автором на основі [177])

Дані рисунку 2.5 свідчать про те, що розмір гарантованої суми повернення вкладу в Україні не лише відповідає європейським стандартам, а й значною мірою перевищує їх. Проте, вважаємо, що достатність даного показника, не може свідчити про надійність діючої в Україні ССВ.

Для аналізу відповідності гарантованої суми вкладів в Україні міжнародним стандартам використаємо 2 показники – P_1 та P_2 . P_1 розраховується як співвідношення між розміром відшкодування за вкладами та обсягом номінального ВВП України на 1 особу. У свою чергу P_2 розраховується як співвідношення між розміром відшкодування за вкладами та розміром середньомісячної номінальної заробітної плати на 1 працівника без врахування податку на доходи фізичних осіб. Варто зазначити, що відповідно до методики Агентства зі страхування депозитів Російської Федерації, мінімально допустиме значення показника P_1 складає 100 %, а максимальне – 200 %. Щодо показника P_2 , то для нього мінімальним рекомендованим значенням є 20 % (рис. 2.6).

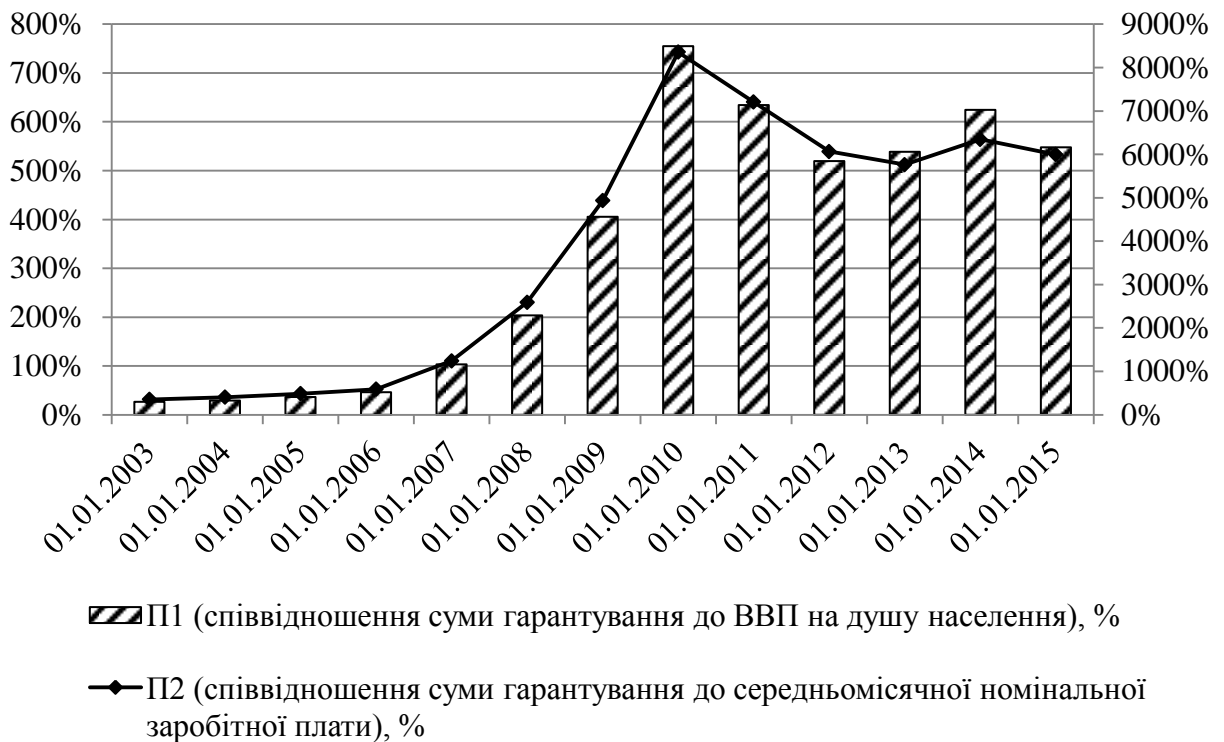

Рисунок 2.6 – Показники економічної обґрунтованості гарантованої суми вкладу в Україні (складено автором на основі [82])

На основі рисунку 2.6 можемо констатувати наступні факти стосовно показників економічної обґрунтованості гарантованої суми вкладу в Україні. У першу чергу, відзначимо, що за аналізований період співвідношення між сумою гарантування та ВВП на душу населення, а також сумою гарантування і середньомісячної номінальної заробітної плати в цілому продемонстрували зростання.

Варто зауважити, що аналізований проміжок часу можна умовно розділити на 2 періоди. Відповідно перший – це 2003-2010 рр., що характеризувався значним зростанням двох показників (P_1 зріс з 27 % до 750 %, а P_2 – з 353 % до 8357 %) та 2011-2015 рр., що описується їх спадом (P_1 скоротився з 750 % до 548 %, а P_2 – з 8357 % до 5996 %). Що, з одного боку, є наслідком світової фінансової кризи 2008-2009 рр., а з іншого – пояснюється поступовим погіршенням економічної ситуації в Україні у зв'язку з низкою політичних та економічних потрясінь, і як наслідок – загальним зниженням рівня життя населення.

Досить інформативним і пріоритетним при прийнятті рішення про розмір гарантованої суми вкладів є процент покриття кількості вкладників. Так, протягом 2014 року, за даними ФГВФО, даний показник знаходиться на рівні 99,4-99,5 %, що свідчить про те, що лише 0,5-0,6 % вкладів від їх загальної кількості не покриваються гарантованою ФГВФО сумою 200 тис. грн.

На рисунках 2.7 та 2.8 представлено кількість вкладників у банках учасниках ФГВФО та загальна сума вкладів у 2014 році відповідно в залежності від розміру вкладу (до 200 тис. грн і більше).

На основі рисунка 2.7 можемо констатувати наступну ситуацію з кількістю вкладників у банках-учасниках ФГВФО у 2014 році в залежності від розміру вкладу. Першочергово відзначимо, що найбільшу частку в структурі склали вклади до 10 грн (50,20 %).

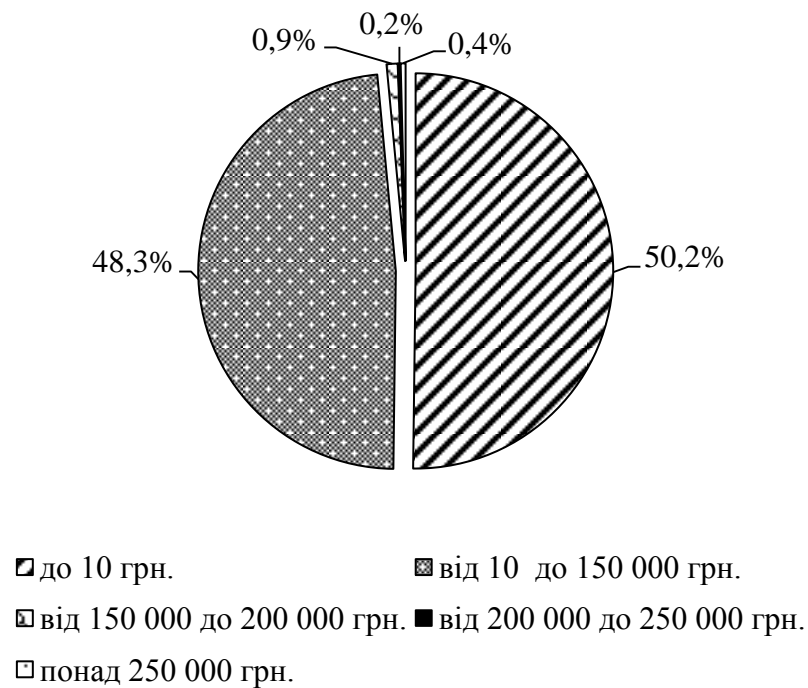

Рисунок 2.7 – Кількість вкладників у банках-учасниках ФГВФО у 2014 році в залежності від розміру вкладу [67]

Вклади озміром від 10 до 150000 грн становили 48,30 від загального обсягу депозитів. Також зауважимо, що питома вага вкладів розміром від 150000 до 200000 грн, від 200000 до 250000 грн та понад 250000 грн склали менше відсотка в структурі вкладів (0,9 %, 0,2 % та 0,4 % відповідно).

На основі аналізу рисунка 2.8 можемо констатувати, що у 2014 році у банках-учасниках ФГВФО вклади, розмір яких становить менше 10 грн практично відсутні.

Найбільшу частку в структурі вкладів в банках-учасниках ФГВФО займають вклади, сума яких перевищує 250000 грн. Дещо меншу частку займають вклади з сумою вкладу від 10 до 150000 грн.

Вклади розміром від 150000 до 200000 склали 15,6 %, а від 200000 до 250000 грн – 6,0 %.

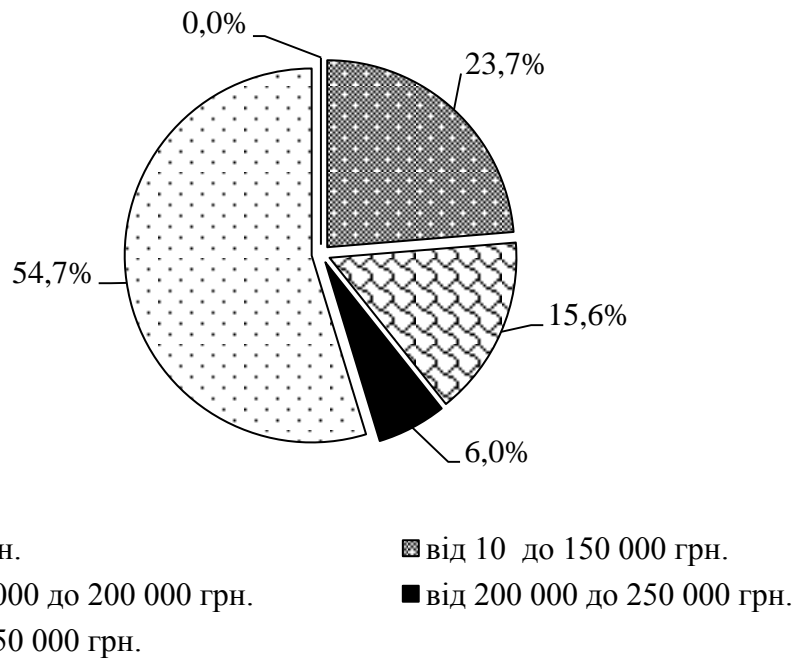

Рисунок 2.8 – Сума вкладів в банках-учасниках ФГВФО у 2014 році

[67]

Динаміка виплат гарантованої суми відшкодування вкладникам ліквідованих банків в 2001-2013 рр. представлена на рисунку 2.9.

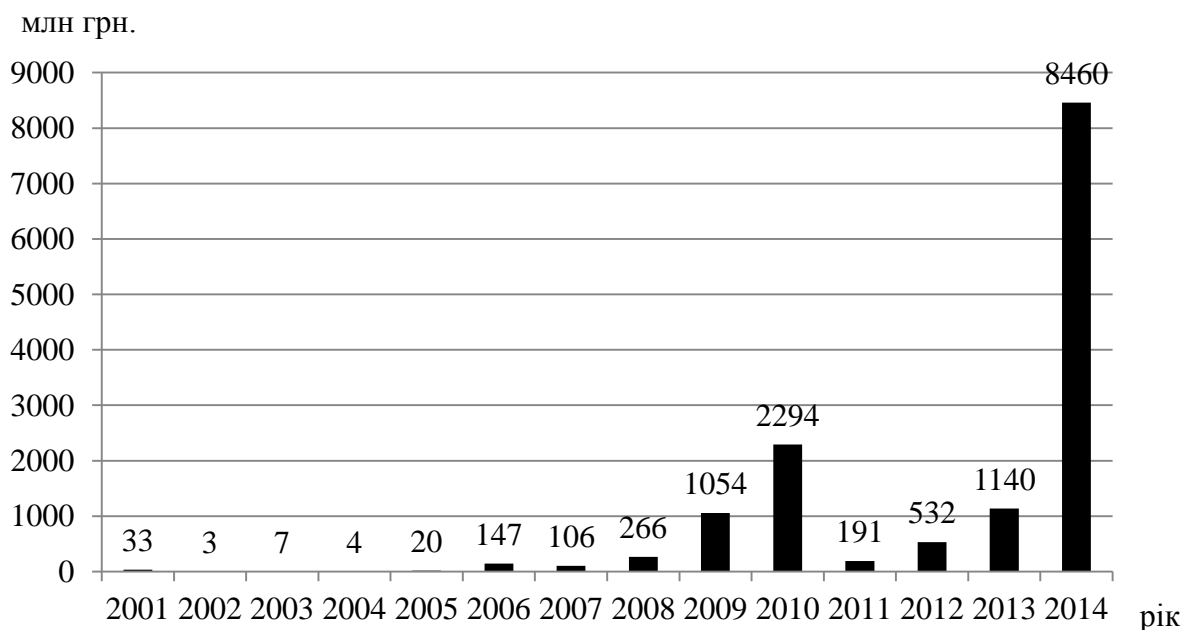

Рисунок 2.9 – Динаміка виплат вкладникам ліквідованих банків гарантованих сум відшкодувань за період 2001-2014 рр., млн грн [67]

На основі рисунка 2.9 констатуємо, що динаміка виплат вкладникам ліквідованих банків гарантованих сум відшкодувань за період 2001-2014 рр. описується наступними характеристиками. У першу чергу, відзначаємо, що за період 2001-2005 рр. виплати здійснювалися відносно в невеликих обсягах. Період з 2006 р. по 2008 р. характеризується зростанням щорічних обсягів суми виплачених відшкодувань до 266 млн грн. Варто виділити помітне зростання такого роду виплат в 2009-2010 рр., коли сума відшкодувань становила 1054 млн грн та 2294 млн грн відповідно. Період 2010-2014 рр. характеризується черговим зростанням суми виплачених відшкодувань із 191 млн грн до 1140 млн грн. Окремо варто відзначити багатократне зростання суми відшкодувань у 2015 році, коли їх розмір склав 8460 млн грн, що в першу чергу пов'язане з великою кількістю банкрутств банків починаючи з середини 2014 року. Дана тенденція зберігається і у 2015 році і, в першу чергу, пов'язана з економічною та політичною кризою в Україні та, як наслідок – кризою у банківській сфері та неефективною роботою ССВ.

Кількість банків, яким здійснювалися або здійснюються виплати з ФГВФО представлено на рисунку 2.10.

На основі інформації рисунка 2.10 можемо констатувати наступну ситуацію з банками, яким здійснювалися виплати з ФГВФО за групами (відповідно до встановленої Національним банком України класифікації комерційних банків) у період 2004-2015 рр. Отже, 2003 р. та 2004 р. характеризувалися виплатами по двом банкам IV групи. У 2005 році аналогічні виплати були здійснені лише 1 банку IV групи, а в 2006 – 3 банкам IV групи. Зауважимо, що у 2007 р. виплати не здійснювалися взагалі. Проте у 2008 році – знову розпочалися виплати по 2 банкам IV групи. А вже в період 2009-2010 рр. виплати здійснювалися 1 банку III групи та 5 і 7 банкам IV групи відповідно. 2011 рік характеризується виплатами по 2 банках IV групи, а в 2012 році виплати взагалі відсутні. Період з 01.01.2014 р. по 01.07.2015 р. характеризується виплатами по банках всіх груп. Так, у 2014 році виплати здійснювалися 3 банкам II групи (з них у 1 банку ПАТ «ВБР» впроваджено

тимчасову адміністрацію, яка діє і понині), 5 банкам III групи та 16 банкам IV групи. Що стосується 7 місяців 2015 року, то за аналізований період було введено тимчасову адміністрацію у 1 банку I групи, 2 банках II групи, 2 банках III групи та 4 банках IV групи, а виплати здійснювалися 1 банку I групи, 5 банкам II групи, 2 банкам III групи та 9 банкам IV групи.

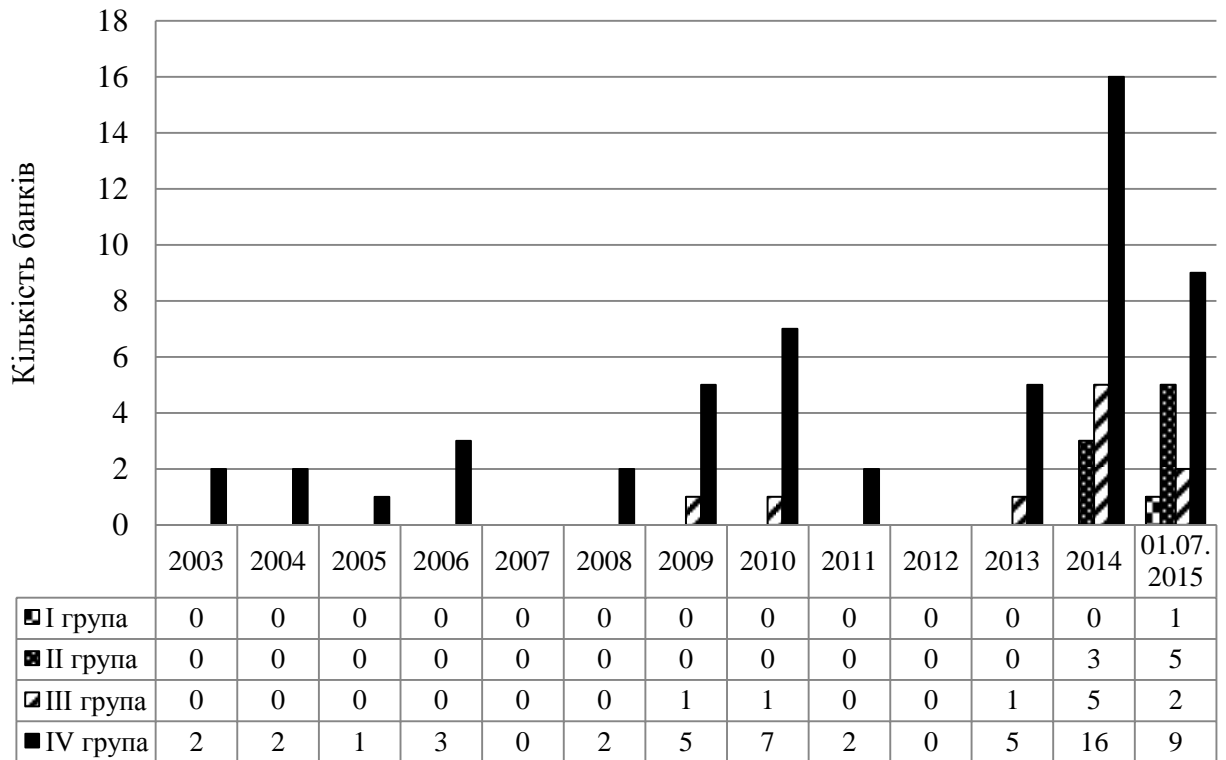

Рисунок 2.10 – Банки, яким здійснювалися виплати з ФГВФО за групами (складено автором на основі [67, 141, 142])

Перелік банків, яким здійснювалися виплати з ФГВФО представлено у додатку Г.

Таким чином, проаналізувавши дані щодо комерційних банків, яким здійснювалися або здійснюються виплати з ФГВФО протягом 2003-2014 рр. його діяльності, можемо зробити висновок, що практично всі зазначені банки відносяться до IV групи банків (за встановленою Національним банком України класифікацією комерційних банків). За своєю суттю це невеликі

комерційні банки з невеликими обсягами вкладів фізичних осіб. Проте, вже на кінець 2014 року до списку неплатоспроможних банків було віднесено банки II групи. Станом на 01.07.2015 року 1 банк I групи та 5 банків II групи визнано неплатоспроможними, що вказує на суттєві ризики української ССВ.

Проаналізовані дані, щодо фінансових ресурсів ФГВФО та основних показників його діяльності, вказують на потенційні загрози, які можуть мати місце у випадку банкрутства одного з крупних українських банків, що відноситься до I групи або декількох банків з II або III групи. З впевненістю можна стверджувати, що у випадку такої ситуації, наявних фінансових ресурсів ФГВФО буде не достатньо для повного здійснення виплат вкладникам банків.

Акцентуючи свою увагу на тому, що переважна більшість українських науковців у своїх дослідженнях відносять український фінансовий ринок до банкоцентричної (континентальної) моделі [133], відповідно до якої комерційні банки виступають у ролі головних фінансових посередників, а в свою чергу кредити банків відіграють роль головного джерела з розширеного відтворення реального сектора економіки України, розширення та постійне удосконалення національної ССВ у відповідності до практики розвинених країн світу, має стати одним із головних напрямків роботи, як українських науковців, так і представників основних фінансових інститутів України на чолі з провідними дослідниками Національного банку України та співробітниками ФГВФО.

2.2 Дослідження каузальності формування депозитних ресурсів фізичних осіб України

Динамічний розвиток економіки України багато в чому залежить від ефективності роботи банківської системи, одним з основних джерел наповнення якої виступають депозити фізичних осіб. Так, протягом останнього часу все більше уваги вітчизняних дослідників привертають питання організації ефективної ССВ яка б забезпечила налагоджений потік грошових коштів населення до банків країни та змогла б забезпечити реальний сектор економіки необхідними інвестиційними ресурсами. Основною проблемою в даному аспекті дослідження постає питання можливості залучення достатнього обсягу вкладів та виявлення причин, які впливають на обсяг депозитних ресурсів країни залучених від фізичних осіб. Так, поступове розширення кола вкладників та залучення додаткових фінансових ресурсів як з боку юридичних, так і фізичних осіб до банківської системи, має стати пріоритетним напрямком для нашої країни та, в кінцевому рахунку, дозволить повною мірою задовольнити існуючі потреби клієнтів банку, покращить ефективність їх обслуговування та зможе підвищити зацікавленість з боку населення щодо розміщення коштів у банках. З цією метою запропоновано провести аналіз та здійснити оцінку причинності між обсягом депозитів фізичних осіб у банках та основними індикаторами соціально-економічного розвитку України.

Для нашого дослідження було відібрано 15 показників, які характеризують рівень соціально-економічного розвитку України та рівень розвитку банківської системи. Також, було включено показник, який може чинити вплив на рішення фізичної особи щодо здійснення банківського вкладу – показник, що характеризує розмір гарантованої суми вкладу (табл. 2.6). Значення показників бралися у кварталному розрізі за період з I кварталу 2003 року по IV квартал 2014 року.

Не дивлячись на той факт, що 2014 рік, провідними науковцями країни визначено як «рік фінансової невизначеності», було з'ясовано, що показники даного періоду не вплинуть на якість загальної моделі, а навпаки дадуть змогу проаналізувати зміни, які мали місце.

Таблиця 2.6 – Вхідні дані для аналізу каузальності

Показник	Умовне позначення
Депозити фізичних осіб, млн грн	DEPO
Депозити фізичних осіб на душу населення, грн	DEPO_PER_CAPITA
Населення України, осіб	POPULATION
ВВП, млн грн (у фактичних цінах)	GDP
ВВП на душу населення, грн	GDP_PER_CAPITA
Доходи населення, млн грн	INCOME
Доходи на душу населення, грн	INCOME_PER_CAPITA
Витрати населення, млн грн	SPENDINGS
Витрати на душу населення, грн	SPENDINGS_PER_CAPITA
Індекс інфляції, %	CPI
Економічно активне населення, тис. осіб	ECONOMICALLY_ACTIVE_POPULATION
Кількість банків, які мають банківську ліцензію, од.	NUMBER_OF_BANKS
Активи банків, млн грн	ASSETS
Чистий прибуток/збиток банків, млн грн	NET_PROFIT
Розмір гарантованої суми, грн	GUARANTEED_AMOUNT

У економетриці найбільш популярною концепцією причинності є причинність по Грейнджеру [189]. В основі визначення причинності лежить добре відомий постулат, що майбутнє не може вплинути на минуле.

Цей постулат Грейнджер розглядав в інформаційному аспекті: для того щоб визначити, чи є змінна x причиною змінної y , слід з'ясувати, яку частину дисперсії поточного значення змінної y можна пояснити минулими значеннями самої змінної y і чи може додавання минулих значень змінної x поліпшити це пояснення.

Змінну x називають причиною y , якщо x допомагає в прогнозі y з точки зору зменшення дисперсії.

Розглянемо причинність по Грейнджеру для двох змінних – обсягу депозитів фізичних осіб та обсягу депозитів фізичних осіб на душу населення. Наведена форма моделі має вигляд (формули 2.1, 2.2):

$$x_t = \sum_{j=1}^p a_j x_{t-j} + \sum_{j=1}^p b_j y_{t-j} + \varepsilon_t, \quad (2.1)$$

$$y_t = \sum_{j=1}^p c_j x_{t-j} + \sum_{j=1}^p d_j y_{t-j} + \zeta_t. \quad (2.2)$$

де x_{t-1}, y_{t-1} – досліджувані часові ряди;
 p – кількість досліджень;
 a_j, b_j, c_j, d_j – матриці вузлів;
 ε_t, ζ_t – помилки прогнозування.

Відсутність причинного зв'язку від x до y означає, що $c_j = 0$ при $j = 1, \dots, p$, тобто що минулі значення x не впливають на y . Відсутність причинного зв'язку від y до x означає, що $b_j = 0$ при $j = 1, \dots, p$, тобто що минулі значення y не впливають на x .

Таким чином, якщо x є причиною y , то лагові коефіцієнти при x у рівнянні (2) повинні бути значимі. Якщо дана умова виконується лише в одну сторону, тоді говорять, що x є причиною по Грейнджеру для y або що існує одностороння каузальність від x до y . З іншого боку, якщо y є причиною x , то лагові коефіцієнти при y у рівнянні (1) повинні бути значимі. Якщо лагові коефіцієнти є значимі у обох випадках, то говорять про двосторонню каузальність або двосторонній зворотній зв'язок. Якщо ж ні один із наборів лагових коефіцієнтів не виявився статистично значимим, то говорять що x та y є незалежними.

Коли процес стаціонарний, тоді гіпотези про наявність причинного зв'язку можна перевіряти за допомогою F -статистики. Нульова гіпотеза полягає в тому, що одна змінна не є причиною по Грейнджеру для іншої змінної. Довжину лагу p слід вибрати, виходячи із найбільш віддаленого лагу, який ще може допомогти в прогнозуванні.

У нашому дослідженні виявлення причинності по Грейнджеру може свідчити про вплив обраних чинників на обсяги депозитів фізичних осіб.

Оскільки необхідною передумовою дослідження причинності по Грейнджеру є стаціонарність досліджуваних рядів, перш за все необхідно перевірити її виконання.

Дослідження стаціонарності виконаємо за допомогою розширеного тесту Дікі-Фуллера (Augmented Dickey-Fuller), а також тесту Філіпса-Перрона (Phillips-Perron) [49, 69, 175].

У тесті Дікі-Фуллера нульовою (альтернативною) гіпотезою є той факт, що часовий ряд нестационарний (стаціонарний) і описується однією з трьох моделей (формули 2.3, 2.4, 2.5):

$$\Delta x_t = \varphi x_{t-1} + \alpha + \beta t + \sum_{j=1}^{p-1} \theta_j \Delta x_{t-j} + \varepsilon_t, t = p+1 \dots T, \quad (2.3)$$

$$\Delta x_t = \varphi x_{t-1} + \alpha + \sum_{j=1}^{p-1} \theta_j \Delta x_{t-j} + \varepsilon_t, t = p+1 \dots T, \quad (2.4)$$

$$\Delta x_t = \varphi x_{t-1} + \sum_{j=1}^{p-1} \theta_j \Delta x_{t-j} + \varepsilon_t, t = p+1 \dots T, \quad (2.5)$$

де ε_t – нормально розподілені незалежні випадкові величини з нульовим математичним сподіванням;

φ, α і β – оцінювані параметри

Справедливість основної гіпотези перевіряється за допомогою статистики для першої моделі регресії, що включає вільний член і тимчасовий лінійний тренд.

Справедливість основної гіпотези перевіряється за допомогою статистики для другої моделі регресії, що включає вільний член.

Справедливість основної гіпотези перевіряється за допомогою статистики для третьої моделі регресії (при відсутності вільного члена і тимчасового тренда).

Методом найменших квадратів оцінюються параметри моделі φ , α , β і обчислюється значення t -статистики t_φ для перевірки нульової гіпотези $\varphi=0$. Отримане значення порівнюється з критичним рівнем $t_{крит}$. Гіпотеза про нестационарність часового ряду відкидається, якщо $t_\varphi < t_{крит}$.

У тесті Філіпса-Перрона (*PP*-тест) перевірка нульової гіпотези про нестационарність часового ряду x_t зводиться до перевірки гіпотези $\varphi=0$ на основі статистичної моделі (формула 2.6):

$$\Delta x_t = \varphi x_{t-1} + \alpha + \beta t + u_t, t = 2 \dots T, \quad (2.6)$$

де α , β – параметри моделі, які можуть дорівнювати 0;

$$E|u_t|^\delta \leq C < \infty, \text{ для } \delta > 2 - \text{математичне сподівання випадкової величини } u_t$$

На відміну від тесту Дікі-Фуллера, випадкові складові u_t можуть бути автокорельованими, мати різні дисперсії і не обов'язково відповідати нормальному розподілу.

PP-тест ґрунтується на t -статистиці, скоригованій на можливу автокорельованість і гетероскедастичність часового ряду u_t .

У якості інструментарію для визначення стаціонарності досліджуваних часових рядів використаємо програмне забезпечення Eviews та вбудовану в ньому функцію Unit Root Test.

Для тестування часового ряду на стаціонарність (на наявність поодиноких коренів) з використанням розширеного тесту Діккі-Фуллера у відкритому вікні часового ряду обираємо опцію View/Unit Root Test (рис. 2.11).

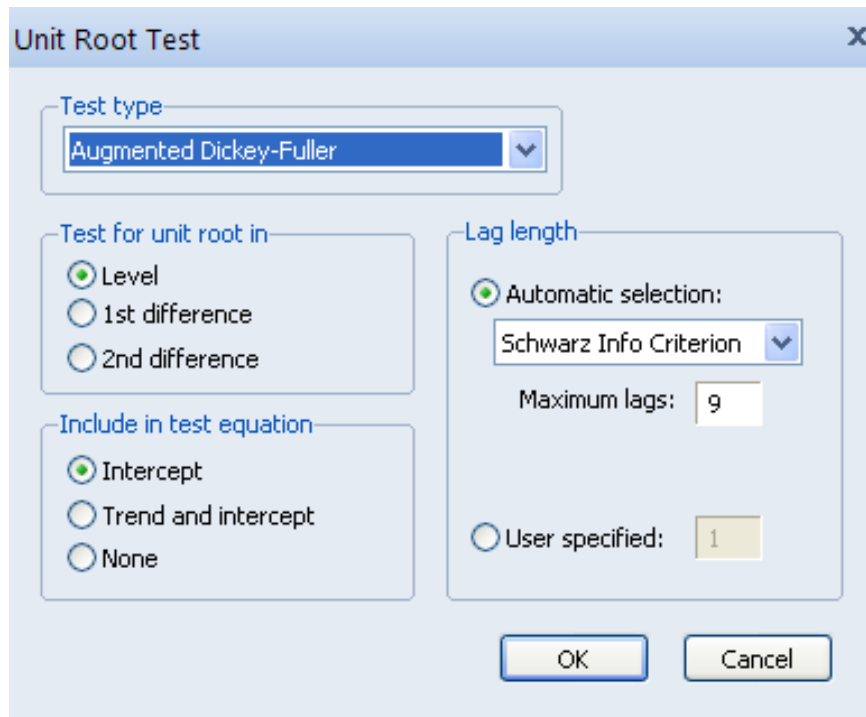

Рисунок 2.11 – Вікно перевірки на стаціонарність часового ряду за допомогою розширеного тесту Діккі-Фуллера

У вікні вибираємо:

- тестування на наявність поодиноких коренів часового ряду (Level);
- по чергово включаємо в тестове рівняння вільний член (Intercept), тренд і вільний член (Trend and intercept), або не включаємо нічого (None);
- встановлюємо кількість лагів (Lag length).

Кількість лагів, які включаються в тестове рівняння обираємо автоматично (Automatic selection) з використанням одного з інформаційних критеріїв – критерію Шварца (Schwarz Info criterion).

Результати розширеного тесту Діккі-Фуллера наведені в наступному вікні (вікно часового ряду) (рис. 2.12).

У першому рядку таблиці представлена інформація про те, з яким тимчасовим рядом працюємо – депозити фізичних осіб (DEPO), і з якого робочого файлу він узятий (Тест Грейнджера).

EViews - [Series: DEPO Workfile: ТЕСТ ГРЕЙНДЖЕРА::Depo\]

File Edit Object View Proc Quick Options Add-ins Window Help

View Proc Object Properties Print Name Freeze Sample Genr Sheet Graph Stats Ident

Augmented Dickey-Fuller Unit Root Test on DEPO

Null Hypothesis: DEPO has a unit root
 Exogenous: None
 Lag Length: 0 (Automatic - based on SIC, maxlag=9)

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	3.345267	0.9997
Test critical values:		
1% level	-2.615093	
5% level	-1.947975	
10% level	-1.612408	

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Рисунок 2.12 – Вікно результатів перевірки на стаціонарність часового ряду за допомогою розширеного тесту Діккі-Фуллера

Наступний рядок – меню вікна часового ряду, що включає блоки: View, Procs, Object, Print, Name, Freeze, Sample та інші, за допомогою яких можна більш детально ознайомитися з результатами або змінити їх формат відображення.

Рядок Augmented Dickey-Fuller Unit Root Test on DEPO показує, що у вікні відображені результати тесту Діккі-Фуллера для тимчасового ряду DEPO.

Потім, слідує інформація про те, що тестується гіпотеза про наявність одиничного кореня (Null Hypothesis: DEPO has a unit root) у випадку, коли у тестове рівняння не включені ні вільний член, ні тренд (Exogenous: None), і за інформаційним критерієм Шварца була обрана модель без включення лагів (Lag Length: 0 (Automatic based on SIC, maxlag = 9)), тобто тестується модель (формула 2.7):

$$\Delta x_t = \varphi x_{t-1} + \sum_{j=1}^{p-1} \theta_j \Delta x_{t-j} + \varepsilon_t,$$

$$t = p+1, \dots, T,$$

$$H_0 : \gamma = 0$$
(2.7)

Далі в таблиці наведено значення статистики Діккі-Фуллера (Augmented Dickey-Fuller test statistic, в даному випадку – τ_0) і її P-значення, а також критичні значення цієї статистики на 1, 5 і 10 %-му рівнях значимості (рис. 2.13).

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	3.345267	0.9997
Test critical values:		
1% level	-2.615093	
5% level	-1.947975	
10% level	-1.612408	

Рисунок 2.13 – Значення статистики Діккі-Фуллера для показника депозити фізичних осіб (DEPO)

Остання частина таблиці – результати оцінки моделі – за своєю структурою повторює стандартну таблицю EViews, в якій представляються результати оцінки регресії. Тест Філіпса-Перрона проводиться аналогічно, проте в рядку типу тесту (Test type) обираємо Phillips-Perron Test (рис. 2.14). Додаткові настройки обираємо за замовчуванням.

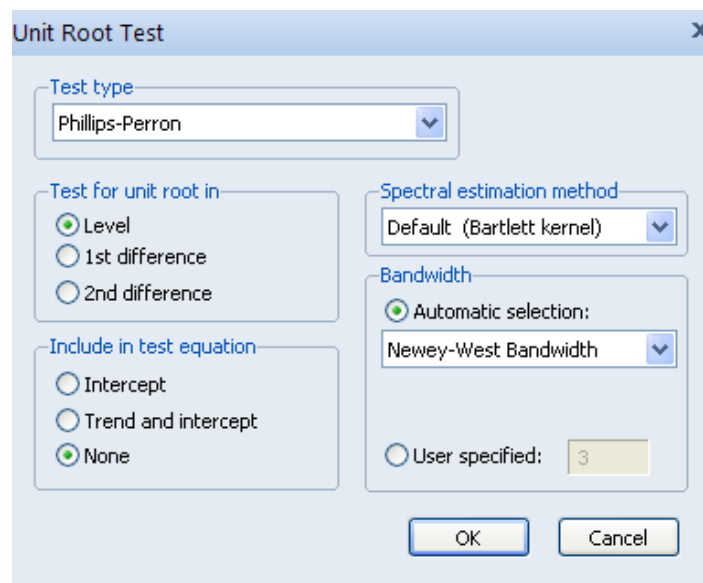

Рисунок 2.14 – Вікно перевірки на стаціонарність часового ряду за допомогою тесту Філіпса-Перрона

Застосування даних тестів до досліджуваних часових рядів було згруповано у таблиці 2.7 і дало можливість зробити висновки щодо їх стаціонарності.

Таблиця 2.7 – Результати дослідження стаціонарності обсягу депозитів фізичних осіб та чинників, які можуть на них впливати

Показник	ADF H0: I(1)			PP H0: I(1)			Висновок
	<i>N</i>	<i>C</i>	<i>T,C</i>	<i>N</i>	<i>C</i>	<i>T,C</i>	
Депозити фізичних осіб, млн грн	3,345	-0,189	-3,540**	2,966	-0,189	-2,785	I(1)
1 % рівень	-2,615	-3,578	-4,176	-2,615	-3,578	-4,166	
5 % рівень	-1,948	-2,925	-3,513	-1,948	-2,925	-3,509	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,187	-1,612	-2,601	-3,184	
Депозити фізичних осіб на душу населення, грн	1,727	0,256	-3,524**	4,173	0,323	-3,011	I(1)
1 % рівень	-2,617	-3,578	-4,176	-2,615	-3,578	-4,166	
5 % рівень	-1,948	-2,925	-3,513	-1,948	-2,925	-3,509	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,187	-1,612	-2,601	-3,184	
Населення України, осіб	-2,114**	0,607	-1,403	-2,153**	0,813	-1,403	I(1)
1 % рівень	-2,615	-3,578	-4,166	-2,615	-3,578	-4,166	
5 % рівень	-1,948	-2,925	-3,509	-1,948	-2,925	-3,509	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,184	-1,612	-2,601	-3,184	
ВВП, млн грн	1,865	-0,456	-4,381***	3,564	-0,102	-8,464***	I(1)
1 % рівень	-2,621	-3,616	-4,212	-2,615	-3,578	-4,166	
5 % рівень	-1,949	-2,941	-3,530	-1,948	-2,925	-3,509	
10 % рівень	-1,612	-2,609	-3,196	-1,612	-2,601	-3,184	
ВВП на душу населення, грн	2,133	0,024	-4,752***	3,605	0,234	-6,469	I(1)
1 % рівень	-2,621	-3,616	-4,212	-2,615	-3,578	-4,166	
5 % рівень	-1,949	-2,941	-3,530	-1,948	-2,925	-3,509	
10 % рівень	-1,612	-2,609	-3,196	-1,612	-2,601	-3,184	
Доходи населення, млн грн	-3,026***	-2,852*	0,206	1,806	-0,770	-5,874***	I(1)
1 % рівень	-2,625	-3,610	-4,212	-2,615	-3,578	-4,166	
5 % рівень	-1,950	-2,939	-3,530	-1,948	-2,925	-3,509	
10 % рівень	-1,612	-2,608	-3,196	-1,612	-2,601	-3,184	
Доходи на душу населення, грн	-2,169**	-2,263	-0,434	2,286	-0,459	-6,262	I(1)
1 % рівень	-2,626	-3,610	-4,212	-2,615	-3,578	-4,166	
5 % рівень	-1,950	-2,939	-3,530	-1,948	-2,925	-3,509	
10 % рівень	-1,612	-2,608	-3,196	-1,612	-2,601	-3,184	
Витрати населення, млн грн	-0,520	-1,457	-2,636	2,126	-0,532	-5,211***	I(1)
1 % рівень	-2,621	-3,597	-4,186	-2,615	-3,578	-4,166	
5 % рівень	-1,949	-2,933	-3,518	-1,948	-2,925	-3,509	
10 % рівень	-1,612	-2,605	-3,190	-1,612	-2,601	-3,184	
Витрати на душу населення, грн	-0,760	-0,751	-3,130	2,769	-0,125	-5,529***	I(1)
1 % рівень	-2,620	-3,601	-4,186	-2,615	-3,578	-4,166	
5 % рівень	-1,949	-2,935	-3,518	-1,948	-2,925	-3,509	
10 % рівень	-1,612	-2,306	-3,190	-1,612	-2,601	-3,184	
Індекс інфляції, %	0,350	-5,477***	-5,474***	0,264	-5,488***	-5,474***	I(0)
1 % рівень	-2,619	-3,578	-4,166	-2,615	-3,578	-4,166	
5 % рівень	-1,950	-2,925	-3,509	-1,948	-2,925	-3,509	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,184	-1,612	-2,601	-3,184	
Економічно активне населення, тис. осіб	-1,001	-0,233	-1,302	-1,130	0,098	-1,236	I(1)
1 % рівень	-2,615	-3,578	-4,166	-2,615	-3,578	-4,166	
5 % рівень	-1,948	-2,925	-3,509	-1,948	-2,925	-3,509	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,184	-1,612	-2,601	-3,184	
Кількість банків, які мають банківську ліцензію, од.	0,440	-1,570	0,026	0,440	-1,600	-0,246	I(1)
1 % рівень	-2,615	-3,578	-4,166	-2,615	-3,578	-4,166	
5 % рівень	-1,948	-2,925	-3,509	-1,948	-2,925	-3,509	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,184	-1,612	-2,601	-3,184	

Продовження таблиці 2.7

Показник	ADF H0: I(1)			PP H0: I(1)			Висновок
	<i>N</i>	<i>C</i>	<i>T,C</i>	<i>N</i>	<i>C</i>	<i>T,C</i>	
Активи банків, млн грн	2,424	-0,816	-0,973	1,675	-0,825	-1,324	I(1)
1 % рівень	-2,615	-3,578	-4,166	-2,615	-3,578	-4,166	
5 % рівень	-1,948	-2,925	-3,509	-1,948	-2,925	-3,509	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,184	-1,612	-2,601	-3,184	
Чистий прибуток/збиток банків, млн грн	-2,702***	-2,672*	-2,616	-2,737***	-2,709*	-2,654	I(1)
1 % рівень	-2,615	-3,578	-4,166	-2,615	-3,578	-4,166	
5 % рівень	-1,948	-2,925	-3,509	-1,948	-2,925	-3,509	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,184	-1,612	-2,601	-3,184	
Розмір гарантованої суми, грн	0,968	-0,510	-2,479	1,037	-0,437	-2,479	I(1)
1 % рівень	-2,615	-3,578	-4,166	-2,615	-3,578	-4,166	
5 % рівень	-1,948	-2,925	-3,509	-1,948	-2,925	-3,509	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,184	-1,612	-2,601	-3,184	

Умовні позначення:

*** – відхилення $H(0)$ на 1 % рівні значимості

** – відхилення $H(0)$ на 5 % рівні значимості

* – відхилення $H(0)$ на 10 % рівні значимості

Як можемо побачити, на основі проведених тестів не можемо відхилити гіпотезу про нестационарність $I(1)$ усіх показників, крім індексу інфляції. Даний показник у розширеному тесті Дікі-Фуллера на 1 % рівні значимості продемонстрував рівень $-5,477$ для другої гіпотези та $-5,474$ для третьої гіпотези. Щодо тесту Філіпса-Перрона, то індекс інфляції склав $-5,448$ та $-5,474$ для другої та третьої гіпотези відповідно. Оскільки передумовою використання тесту Грейнджера є стаціонарність досліджуваних рядів, необхідно виконати приведення їх до стаціонарного виду. Для цього перейдемо від рівнів ряду до їх перших різниць та перевіримо їх на стаціонарність. Розрахунок перших різниць часового ряду проводиться за наступною формулою 2.8:

$$\Delta x_t = x_t - x_{t-1}, \quad t = 2, \dots, T. \quad (2.8)$$

У вікні перевірки на стаціонарність часового ряду за допомогою розширеного тесту Дікі-Фуллера та тесту Філіпса-Перрона обираємо тестувати на наявність поодиноких коренів перші різниці часового ряду (1st difference) (рис. 2.15).

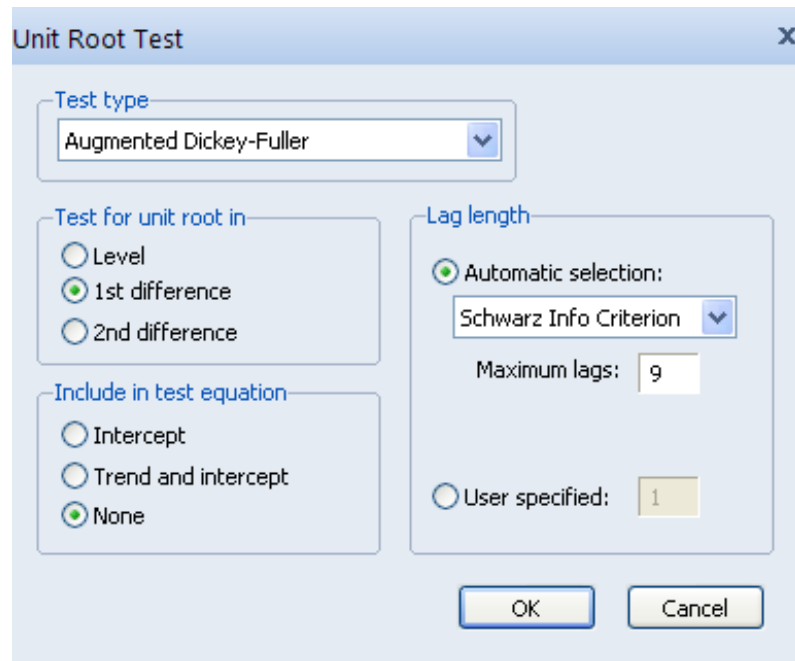

Рисунок 2.15 – Вікно перевірки на стаціонарність перших різниць часового ряду за допомогою розширеного тесту Діккі-Фуллера

Одержані часові ряди перших різниць перевіримо на стаціонарність за допомогою розглянутих вище тестів (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8 – Дослідження стаціонарності перших різниць показників обсягу депозитів фізичних осіб та чинників, які можуть на них впливати

Показник у перших різницях	ADF H0: I(1)			PP H0: I(1)			Висновок
	<i>N</i>	<i>C</i>	<i>T,C</i>	<i>N</i>	<i>C</i>	<i>T,C</i>	
Депозити фізичних осіб, млн грн	-2,369**	-7,271***	-7,147***	-5,644***	-7,241***	-7,147***	I(0)
1 % рівень	-2,617	-3,581	-4,171	-2,616	-3,581	-4,171	
5 % рівень	-1,948	-2,927	-3,511	-1,948	-2,927	-3,511	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,186	-1,612	-2,601	-3,186	
Депозити фізичних осіб на душу населення, грн	-2,201**	-8,362***	-8,350***	-6,049***	-8,362***	-8,350***	I(0)
1 % рівень	-2,617	-3,581	-4,171	-2,616	-3,581	-4,171	
5 % рівень	-1,948	-2,927	-3,511	-1,948	-2,927	-3,511	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,186	-1,612	-2,601	-3,186	
Населення України, осіб	-6,365***	-6,904***	-7,061***	-6,364***	-6,904***	-7,061***	I(0)
1 % рівень	-2,616	-3,581	-4,171	-2,616	-3,581	-4,171	
5 % рівень	-1,948	-2,927	-3,511	-1,948	-2,927	-3,511	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,186	-1,612	-2,601	-3,186	
ВВП, млн грн	-1,701*	-3,118**	-3,064	-7,095***	-15,270***	-15,181***	I(0)
1 % рівень	-2,621	-3,616	-4,219	-2,616	-3,581	-4,171	
5 % рівень	-1,949	-2,941	-3,533	-1,948	-2,927	-3,511	
10 % рівень	-1,612	-2,609	-3,198	-1,612	-2,601	-3,186	
ВВП на душу населення, грн	-1,451	-3,758***	-3,710**	-6,817***	-11,432***	-11,696***	I(0)
1 % рівень	-2,621	-3,621	-4,227	-2,616	-3,581	-4,171	
5 % рівень	-1,949	-2,943	-3,537	-1,948	-2,927	-3,511	
10 % рівень	-1,612	-2,610	-3,200	-1,612	-2,601	-3,186	

Продовження таблиці 2.8

Показник у перших різницях	ADF H0: I(1)			PP H0: I(1)			Висновок
	<i>N</i>	<i>C</i>	<i>T,C</i>	<i>N</i>	<i>C</i>	<i>T,C</i>	
Доходи населення, млн грн	-0,921	0,596	1,459	-8,897***	-16,039***	-15,721***	I(0)
1 % рівень	-2,629	-3,610	-4,211	-2,616	-3,581	-4,171	
5 % рівень	-1,950	-2,939	-3,530	-1,948	-2,927	-3,511	
10 % рівень	-1,611	-2,608	-3,196	-1,612	-2,601	-3,186	
Доходи на душу населення, грн	-0,635	-0,445	0,430	-8,758***	-20,375***	-20,376***	I(0)
1 % рівень	-2,626	-3,610	-4,211	-2,616	-3,581	-4,171	
5 % рівень	-1,950	-2,939	-3,530	-1,948	-2,927	-3,511	
10 % рівень	-1,612	-2,608	-3,196	-1,612	-2,601	-3,186	
Витрати населення, млн грн	-1,230	-1,466	-1,123	-10,161***	-18,764***	-18,417***	I(0)
1 % рівень	-2,621	-3,597	-4,192	-2,616	-3,581	-4,171	
5 % рівень	-1,949	-2,933	-3,521	-1,948	-2,927	-3,511	
10 % рівень	-1,612	-2,605	-3,191	-1,612	-2,601	-3,186	
Витрати на душу населення, грн	-0,913	-2,842*	-2,493	-9,836***	-19,187***	-20,305***	I(0)
1 % рівень	-2,620	-3,601	-4,199	-2,616	-3,581	-4,171	
5 % рівень	-1,949	-2,935	-3,524	-1,948	-2,927	-3,511	
10 % рівень	-1,612	-2,606	-3,193	-1,612	-2,601	-3,186	
Економічно активне населення, тис. осіб	-6,468***	-6,560***	-0,398	-6,473***	-6,622***	-8,374	I(0)
1 % рівень	-2,616	-3,581	-4,186	-2,616	-3,581	-4,171	
5 % рівень	-1,948	-2,927	-3,518	-1,948	-2,927	-3,511	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,190	-1,612	-2,601	-3,186	
Кількість банків, які мають банківську ліцензію, од.	-4,924***	-4,869***	-5,271***	-4,985***	-4,928***	-5,198	I(0)
1 % рівень	-2,616	-3,581	-4,171	-2,616	-3,581	-4,171	
5 % рівень	-1,948	-2,927	-3,511	-1,948	-2,927	-3,511	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,186	-1,612	-2,601	-3,186	
Активи банків, млн грн	-5,021***	-6,086***	-6,069***	-5,303***	-6,131***	-6,109***	I(0)
1 % рівень	-2,616	-3,581	-4,171	-2,616	-3,581	-4,171	
5 % рівень	-1,948	-2,927	-3,511	-1,948	-2,927	-3,511	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,186	-1,612	-2,601	-3,186	
Чистий прибуток/збиток банків, млн грн	-7,379***	-7,299***	-7,233***	-7,766***	-7,665***	-7,606***	I(0)
1 % рівень	-2,616	-3,581	-4,171	-2,616	-3,581	-4,171	
5 % рівень	-1,948	-2,927	-3,511	-1,948	-2,927	-3,511	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,186	-1,612	-2,601	-3,186	
Розмір гарантованої суми, грн	-6,698	-7,095	-7,020	-6,698	-7,156	-7,075	I(0)
1 % рівень	-2,616	-3,581	-4,171	-2,616	-3,581	-4,171	
5 % рівень	-1,948	-2,927	-3,511	-1,948	-2,927	-3,511	
10 % рівень	-1,612	-2,601	-3,186	-1,612	-2,601	-3,186	

Умовні позначення:

*** – відхилення $H(0)$ на 1 % рівні значимості

** – відхилення $H(0)$ на 5 % рівні значимості

* – відхилення $H(0)$ на 10 % рівні значимості

На основі одержаних результатів, можемо зробити висновок, що усі досліджувані часові ряди виявилися стаціонарними у перших різницях, тому для проведення тесту Грейнджера на каузальність будуть використовуватися перші різниці усіх часових рядів, крім індексу цін, який є стаціонарним, тож може бути представленим за допомогою рівнів ряду.

Тест Грейнджера також проведемо за допомогою програмного засобу Eviews.

Для проведення тесту на причинність по Грейнджеру в Eviews є спеціальна опція в меню View вікна групи часових рядів – опція Granger Causality. Даний інструмент дає можливість дослідження каузальності для різних значень лагу.

Здійснимо перевірку для перших 9 кварталів. Обрана кількість лагів пояснюється тим, що надалі зникає вплив обраних показників, які характеризують рівень соціально-економічного розвитку України та рівень розвитку банківської системи на обсяг депозитів фізичних осіб чи обсяг депозитів фізичних осіб на душу населення (при 5 % рівні значимості).

Також, правильність обраної кількості лагів підтверджується проведенням розширеним тестом Діккі-Фуллера, у якому автоматично, ґрунтуючись на інформаційному критерії Шварца було запропоновано для дослідження 9 лагів (рисунок 2.16).

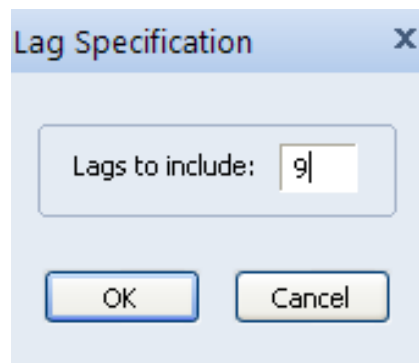

Рисунок 2.16 – Вікно для обрання кількості лагів у тесті Грейнджера

Перш ніж отримати необхідний результат у вікні скористаємося опцією View / Granger Causality вікна створеної групи та введемо необхідну кількість лагів, у нашому випадку – 9.

Як уже зазначалося, нульовою гіпотезою даного тесту є твердження що x не є каузальною по Грейнджеру для y ($x \rightarrow y$), а також що y не є каузальною по Грейнджеру для x ($y \rightarrow x$). Для відхилення нульової гіпотези на 5 %-ому

рівні значимості необхідно, щоб значення ймовірності p для відповідної пари показників знаходилися в межах 0,05.

У результаті отримаємо результати у наступному вигляді (рис. 2.17).

Pairwise Granger Causality Tests
Date: 06/23/15 Time: 23:55
Sample: 2003Q1 2014Q4
Lags: 9

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO)	38	0.30938	0.9622
D(DEPO) does not Granger Cause D(ASSETS)		1.25506	0.3216
CPI does not Granger Cause D(DEPO)	38	1.10749	0.4033
D(DEPO) does not Granger Cause CPI		1.25259	0.3228

Рисунок 2.17 – Вікно результатів у тесті Грейнджера

Інтерпретація результатів тесту Грейнджера досить проста: не можемо відкинути на 5 %-му рівні значущості нульову гіпотезу про те, що ряд ASSETS не є причиною по Грейнджеру ряду DEPO, і також не можемо відкинути на даному рівні значущості гіпотезу про те, що ряд DEPO не є причиною по Грейнджеру для ряду ASSETS.

Таким чином, вбудована в Eviews процедура дозволяє перевіряти відповідну гіпотезу в обидві сторони, тобто оцінити регресії наступного виду (формули 2.9, 2.10):

$$x_t = \sum_{j=1}^p a_j x_{t-j} + \sum_{j=1}^p b_j y_{t-j} + \varepsilon_t, \quad (2.9)$$

$$y_t = \sum_{j=1}^p c_j x_{t-j} + \sum_{j=1}^p d_j y_{t-j} + \xi_t \quad (2.10)$$

І дає змогу перевірити нульову гіпотезу про те, що $b_j = 0$ при $j = 1, \dots, p$ для кожного з розглянутих рівнянь.

Результати каузального аналізу представлені у таблицях 2.9 та 2.11.

У свою чергу, у таблицях 2.10 та 2.12 міститься інформація щодо лагів, для яких двосторонні каузальні зв'язки між депозитами фізичних осіб та

депозитами фізичних осіб на душу населення і обраними показниками виявилися статистично значимими при 5 %-ому рівні довірчої ймовірності (виділено жирним).

Таблиця 2.9 – Дослідження каузальності по Грейнджеру для показника депозитів фізичних осіб (у перших різницях)

Показник \ Лаг	1	2	3	4	5	6	7	8	9
$\Delta(\text{ASSETS})$	-	→*	→*	-	-	-	-	-	-
CPI	-	-	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{ECONOMICALLY_ACTIVE_POPULATION})^1$	→**	→** ←***	→* ←***	←***	←***	←***	←***	←***	←***
$\Delta(\text{GDP})$	-	→***	←*	-	-	-	→**	→**	→*
$\Delta(\text{GDP_PER_CAPITA})$	-	→***	-	-	-	-	→**	→**	→*
$\Delta(\text{GUARANTEED_AMOUNT})$	→*	-	→*	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{INCOME})$	→**	←**	→***	→* ←**	←**	←*	-	←*	-
$\Delta(\text{INCOME_PER_CAPITA})$	→**	←**	→***	→* ←**	←**	←**	←**	←**	←**
$\Delta(\text{NET_PROFIT})$	-	-	-	←***	←**	←*	←**	-	-
$\Delta(\text{NUMBER_OF_BANKS})$	-	-	-	-	-	←*	←*	-	-
$\Delta(\text{POPULATION})^2$	←**	←**	→***	→***	←***	←**	←*	←*	-
$\Delta(\text{SPENDINGS})$	→*** ←*	→* ←**	→* ←**	→* ←*	→* ←***	←***	→* ←***	→* ←***	→* ←**
$\Delta(\text{SPENDINGS_PER_CAPITA})$	→**	→* ←**	→* ←**	→* ←**	→* ←***	→* ←***	→* ←***	→* ←**	→* ←**

Умовні позначення:

- *** – відхилення $H(0)$ для $x \rightarrow y$ на 1 % рівні значимості
- ** – відхилення $H(0)$ для $x \rightarrow y$ на 5 % рівні значимості
- * – відхилення $H(0)$ для $x \rightarrow y$ на 10 % рівні значимості
- ←*** – відхилення $H(0)$ для $y \rightarrow x$ на 1 % рівні значимості
- ←** – відхилення $H(0)$ для $y \rightarrow x$ на 5 % рівні значимості
- ←* – відхилення $H(0)$ для $y \rightarrow x$ на 10 % рівні значимості
- відсутність каузальних зв'язків виду $x \rightarrow y$ та $y \rightarrow x$ (прийняття $H(0)$)

^{1,2} – зрозумілим є той факт, що у дуетах параметрів «депозити фізичних осіб/кількість економічно активного населення» та «депозити фізичних осіб/чисельність населення України» каузальність по Грейнджеру, з економічної точки зору, може спостерігатися тільки в одному напрямку – вплив вказаних параметрів на обсяг депозитів. Знайдені у процесі дослідження оберненні залежності можуть бути пояснені похибкою у статистичних даних України та не будуть відображатися в подальшому дослідженні.

На основі наведених у таблиці 2.9 даних можемо зробити наступні висновки.

Отже, при 10 % рівні значимості на рівень депозитів фізичних осіб впливали наступні фактори: активи банків, ВВП, ВВП на душу населення, розмір гарантованої суми, доходи населення, доходи на душу населення, витрати населення, економічно активне населення та витрати на душу

населення. Зауважимо, що такого роду вплив був різнохарактерним. Стосовно активів банку, то ефект від їх зміни помітний лише через 2-3 квартали. У той же час, коливання ВВП має лаг у 9 кварталів. Очевидно, що зміна показника ВВП на душу населення також має вплив на депозити фізичних осіб із затримкою в 9 кварталів. У випадку змін, які стосуються розміру гарантованої суми, то рівень впливу на депозити фізичних осіб може бути очевидним уже через 1 квартал, хоча можливий і випадок, коли лаг становить 3 квартали. Також відзначимо, що вплив доходів населення помітний через 4 квартали. Аналогічна ситуація і для показника доходів на душу населення. Що стосується показника, який характеризує витрати населення, то його вплив на депозити фізичних осіб може проявлятися з лагом в 2-5 та 7-8 кварталів в залежності від ситуації. Очевидно, що показник економічного активного населення також здійснює вплив на рівень депозитів фізичних осіб, що проявляється через 3 квартали. Вплив же витрат на душу населення характеризується лагом в отриманні результатів від 2 до 7 кварталів, хоча в окремих випадках ефект можна очікувати лише через 9 кварталів.

Щодо 5 % рівня значимості (найбільш допустимого з погляду економетрики та економічного моделювання), то на рівень депозитів фізичних осіб здійснюють вплив наступні показники: економічно активне населення, ВВП, ВВП на душу населення, доходи населення, доходи на душу населення, а також витрати на душу населення. Якщо детально зупинитися на кожному із показників, то варто зауважити, що ефект від їх впливу проявляється з різним часовим лагом. Отже, вплив показника економічно активного населення помітний через 1, 2 та 3 квартали. Вплив ВВП відчутний через 7-8 кварталів. Аналогічна ситуація щодо показника ВВП на душу населення. Доходи населення також здійснюють вплив на депозити фізичних осіб з лагом у 1 квартал. Стосовно витрат на душу населення, то їх вплив помітний як через 1 квартал, так і через 8 у залежності від ситуації.

При 1 %-му рівні значимості на рівень депозитів фізичних осіб здійснювали вплив наступні показники: ВВП, ВВП на душу населення, доходи населення та доходи на душу населення, чисельність населення України та витрати населення. Більш детальна характеристика впливу даних показників описується наступними часовими лагами. ВВП та ВВП на душу населення характеризуються лагом у 2 квартали. Вплив показника доходів населення та показника доходів на душу населення відчутний через 3 квартали. Вплив зміни чисельності населення України проявляється з лагом у 3-4 квартали, а вплив показника витрат населення – уже через 1 квартал.

Таблиця 2.10 – Дослідження каузальності по Грейнджеру для показника депозитів фізичних осіб (у перших різницях)

Показник \ Лаг	1	2	3	4	5	6	7	8	9
$\Delta(\text{ASSETS})$	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CPI	-	-	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{ECONOMICALLY_ACTIVE_POPULATION})$	→	→	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{GDP})$	-	→	-	-	-	-	→	→	-
$\Delta(\text{GDP_PER_CAPITA})$	-	→	-	-	-	-	→	→	-
$\Delta(\text{GUARANTEED_AMOUNT})$	-	-	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{INCOME})$	→	←	→	←	←	-	-	-	-
$\Delta(\text{INCOME_PER_CAPITA})$	→	←	→	←	←	←	←	←	←
$\Delta(\text{NET_PROFIT})$	-	-	-	←	←	-	←	-	-
$\Delta(\text{NUMBER_OF_BANKS})$	-	-	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{POPULATION})$	-	-	→	→	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{SPENDINGS})$	→	←	←	-	←	←	←	←	←
$\Delta(\text{SPENDINGS_PER_CAPITA})$	→	←	←	←	←	←	←	→	←

Умовні позначення:

→ – відхилення $H(0)$ для $x \rightarrow y$ на 5 % рівні значимості і менше

← – відхилення $H(0)$ для $y \rightarrow x$ на 5 % рівні значимості і менше

-- відсутність каузальних зв'язків виду $x \rightarrow y$ та $y \rightarrow x$ (прийняття $H(0)$)

Розглядаючи ситуацію, за якої рівень депозитів фізичних осіб впливає на показники, можемо виділити наступні характерні ознаки. У першу чергу, відзначаємо, що при 10 % рівні значимості показник депозитів фізичних осіб впливав на такі показники:

– ВВП;

- доходи населення;
 - чистий прибуток/збиток банків;
 - кількість банків, що мають банківську ліцензію;
- витрати населення.

Зауважимо, що вплив рівня депозитів фізичних осіб на показник ВВП проявляється з лагом у 3 квартали. Аналогічний вплив здійснюється на показник доходів населення, але з лагом у 6 та 8 кварталів. Вплив рівня депозитів фізичних осіб на показник прибутку/збитку банків характеризується 6-ти кварталним лагом. У той же час, рівень депозитів фізичних осіб впливає на показник кількості банків, що мають банківську ліцензію із затримкою у 6-7 кварталів. Відмітимо також, що вплив рівня депозитів фізичних осіб на показник витрат населення характеризується лагом у 1 квартал.

При 5 % рівні значимості відзначимо вплив рівня депозитів фізичних осіб на наступні показники: доходи населення, доходи на душу населення, чистий прибуток/збиток банків, витрати населення та витрати на душу населення.

Тепер більш детально охарактеризуємо даний вплив. Вплив даного елемента на доходи населення характеризується лагом у 2, 4 та 5 кварталів. У той же час, вплив на показник доходів на душу населення проявляється як через 2 квартали, так і через 4-9 кварталів. Зауважимо, що вплив рівня депозитів фізичних осіб на чистий прибуток/збиток банків характеризується лагом у 5 та 7 кварталів. Що стосується впливу на показник витрат населення то він характеризується затримкою у відображенні результату у 2-3 та 8-9 кварталів. Подібна ситуація і з показником витрат на душу населення, результати впливу на який помітні через 2-4 квартали та 8-9 кварталів.

При 1 %-му рівні значимості обсяг депозитів фізичних осіб здійснював вплив на ряд показників, серед яких: чистий прибуток/збиток банків, витрати населення та витрати на душу населення. Отже, вплив депозитів на показник чистого прибутку/збитку стає очевидним через 4-5 кварталів, в той час як для

показників витрат населення та витрат на душу населення такий період складає 5-7 кварталів.

Таблиця 2.11 – Дослідження каузальності по Грейнджеру для показника депозитів фізичних осіб на душу населення (у перших різницях)

Показник \ Лаг	1	2	3	4	5	6	7	8	9
$\Delta(\text{ASSETS})$	-	→*	→**	-	-	-	-	-	-
CPI	-	-	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{ECONOMICALLY_ACTIVE_POPULATION})^1$	→**	-	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{GDP})$	→*	←***	←*	-	-	-	→*	→**	-
$\Delta(\text{GDP_PER_CAPITA})$	→*	←***	→*	-	-	-	→*	→**	-
$\Delta(\text{GUARANTEED_AMOUNT})$	→*	-	→*	→*	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{INCOME})$	→**	→*	←*	→*	←*	-	-	←*	-
$\Delta(\text{INCOME_PER_CAPITA})$	→**	→*	←***	→*	←***	←*	-	←***	←*
$\Delta(\text{NET_PROFIT})$	-	-	-	←***	←***	←*	←***	-	-
$\Delta(\text{NUMBER_OF_BANKS})$	-	-	-	-	-	←*	←*	-	-
$\Delta(\text{POPULATION})^2$	-	-	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{SPENDINGS})$	→***	→**	→*	→*	→*	←***	←***	→*	←**
$\Delta(\text{SPENDINGS_PER_CAPITA})$	→***	→**	→**	→*	→**	→*	→*	→**	←**

Умовні позначення:

- *** – відхилення $H(0)$ для $x \rightarrow y$ на 1 % рівні значимості
- ** – відхилення $H(0)$ для $x \rightarrow y$ на 5 % рівні значимості
- * – відхилення $H(0)$ для $x \rightarrow y$ на 10 % рівні значимості
- ←*** – відхилення $H(0)$ для $y \rightarrow x$ на 1 % рівні значимості
- ←** – відхилення $H(0)$ для $y \rightarrow x$ на 5 % рівні значимості
- ←* – відхилення $H(0)$ для $y \rightarrow x$ на 10 % рівні значимості
- відсутність каузальних зв'язків виду $x \rightarrow y$ та $y \rightarrow x$ (прийняття $H(0)$)

^{1,2} – зрозумілим є той факт, що у дуетах параметрів «депозити фізичних осіб на душу населення /кількість економічно активного населення» та «депозити фізичних осіб на душу населення /чисельність населення України» каузальність по Грейнджеру, з економічної точки зору, може спостерігатися тільки в одному напрямку – вплив вказаних параметрів на обсяг депозитів на душу населення. Знайдені у процесі дослідження оберненні залежності можуть бути пояснені похибкою у статистичних даних України та не будуть в подальшому відображатися у дослідженні.

Отже, на основі наведених у таблиці 2.11 даних маємо можливість сформулювати наступні висновки.

При 10 %-му рівні значимості на показник депозитів фізичних осіб на душу населення впливали наступні фактори: активи банків, ВВП, ВВП на душу населення, доходи населення, розмір гарантованої суми, доходи на душу населення, витрати населення та витрати на душу населення. Так,

вплив показника активів банків стає помітним через 2 квартали, ВВП – через 1 квартал та 7 кварталів. У той же час, вплив показника ВВП на душу населення характеризується лагом у 1, 3 та 7 кварталів. Вплив розміру гарантованої суми на показник депозитів фізичних осіб на душу населення може бути очевидним через 1, 3 та 4 квартали. Стосовно впливу доходів населення та доходів на душу населення на показник депозитів фізичних осіб на душу населення, то варто зауважити, що він стає помітним через 2 або 4 квартали. Відзначимо, що вплив витрат населення на відповідний елемент характеризується часовим лагом в 3-5 та 8 кварталів. Стосовно витрат на душу населення, то відмітимо, що їхній вплив на показник депозитів фізичних осіб на душу населення може бути охарактеризований лагом в 4 та 6-7 кварталів.

При 5 %-му рівні значимості вплив на показник депозитів фізичних осіб на душу населення здійснювали наступні елементи: активи банків, економічно активне населення, ВВП, ВВП на душу населення, доходи населення та доходи на душу населення, витрати населення та витрати на душу населення.

Фактично вплив названих елементів характеризувався різними часовими лагами. Так, результати впливу активів банку були помітними через 3 квартали, у той час як вплив економічно активного населення був очевидним вже через 1 квартал.

Вплив ВВП на показник депозитів фізичних осіб на душу населення описується лагом у 8 кварталів, так як і показник ВВП на душу населення – також 8 кварталів. Вплив доходів населення та доходів на душу населення був помітним уже через 1 квартал.

Стосовно витрат населення, то вони характеризуються впливом на показник депозитів фізичних осіб на душу населення, результати якого очікувано відображалися через 2 квартали. У той же час, для показника витрат на душу населення такий період складав 2, 3, 5 та 8 кварталів.

При 1 %-му рівні значимості, на показник депозитів фізичних осіб на душу населення не впливали описані в таблиці 2.11 елементи.

Таблиця 2.12 – Дослідження каузальності по Грейнджеру для показника депозитів фізичних осіб на душу населення (у перших різницях)

Показник \ Лаг	1	2	3	4	5	6	7	8	9
$\Delta(\text{ASSETS})$	-	-	→	-	-	-	-	-	-
CPI	-	-	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{ECONOMICALLY_ACTIVE_POPULATION})$	→	-	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{GDP})$	-	←	-	-	-	-	-	→	-
$\Delta(\text{GDP_PER_CAPITA})$	-	←	-	-	-	-	-	→	-
$\Delta(\text{GUARANTEED_AMOUNT})$	-	-	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{INCOME})$	→	←	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{INCOME_PER_CAPITA})$	→	←	←	-	←	-	-	←	-
$\Delta(\text{NET_PROFIT})$	-	-	-	←	←	-	←	-	-
$\Delta(\text{NUMBER_OF_BANKS})$	-	-	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{POPULATION})$	-	-	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{SPENDING})$	→	→ ←	-	-	←	←	←	←	←
$\Delta(\text{SPENDING_PER_CAPITA})$	→	→	→	←	→ ←	←	←	→ ←	←

Умовні позначення:

→ – відхилення $H(0)$ для $x \rightarrow y$ на 5 % рівні значимості і менше

← – відхилення $H(0)$ для $y \rightarrow x$ на 5 % рівні значимості і менше

-- відсутність каузальних зв'язків виду $x \rightarrow y$ та $y \rightarrow x$ (прийняття $H(0)$)

Розглядаючи ситуацію, за якої рівень депозитів фізичних осіб на душу населення впливає на досліджувані показники, можемо виділити наступні характерні особливості. При 10 %-му рівні значимості показник депозитів фізичних осіб на душу населення впливав на такі показники: ВВП, доходи населення, доходи на душу населення, кількість банків, що мають банківську ліцензію; витрати на душу населення, чистий прибуток/збиток банків. Зокрема, лаг у відображенні результатів впливу показника депозитів фізичних осіб на ВВП становить 3 квартали. Що стосується доходів населення, то такого плану вплив спостерігається через 3, 5 та 8 кварталів. Вплив депозитів на душу населення на показник доходів на душу населення стає помітний через 4, 6 та 9 кварталів. У той же час, вплив депозитів на душу населення на показник кількості банків, що мають банківську ліцензію

стає очевидним через 6-7 кварталів. Зауважимо, що вплив депозитів фізичних осіб на душу населення на показник витрат на душу населення стає помітний через 2 квартали. Вплив депозитів фізичних осіб на душу населення на чистий прибуток/збиток банків був зафіксований через 6 кварталів.

При 5 %-му рівні значимості рівень депозитів фізичних осіб на душу населення здійснював вплив на ряд показників, зокрема: доходи населення, доходи на душу населення, чистий прибуток/збиток банків, витрати населення та витрати на душу населення. Характеристика часового лагу, щодо впливу рівня депозитів на душу населення на показник доходів населення описується 2 кварталами. У той же час, вплив депозитів на душу населення на показник доходів на душу населення може бути чітко помітний через 2, 3, 5 та 8 кварталів. Відзначимо, що на показник чистого прибутку/збитку банків депозити фізичних осіб на душу населення впливають із лагом у 5 та 7 кварталів відповідно. Аналогічний вплив на показник витрат населення буде відчутний через 2, 5 та 8 кварталів. Вплив депозитів фізичних осіб на душу населення на витрати на душу населення характеризується лагом у 4, 8 та 9 кварталів.

При 1 %-му рівні значимості, зауважимо, що рівень депозитів фізичних осіб на душу населення здійснював вплив на наступні показники: ВВП, ВВП на душу населення, чистий прибуток/збиток банків, витрати населення та витрати на душу населення. Зауважимо, що вплив депозитів на душу населення на показник ВВП та ВВП на душу населення відчутний через 2 квартали. Вплив характеризуваного показника на чистий прибуток/збиток банків стає помітним через 4 квартали. Вплив депозитів фізичних осіб на душу населення на показник витрат населення та витрат на душу населення характеризується лагом у 5-7 кварталів. Більш детальні результати проведеного тесту Грейнджера представлені у додатках Д та Е.

Таким чином, в Україні найбільший вплив на рівень депозитів (у тому числі депозитів на душу населення) мають наступні показники (при 5 % рівні значущості): економічно активне населення; доходи населення (у тому числі

на душу населення); витрати населення (у тому числі на душу населення); ВВП (у тому числі на душу населення). Крім того, на депозити фізичних осіб чинить вплив кількість населення, а на депозити на душу населення – показник активів банків. Також слід зазначити, що в цілому українській економіці притаманний лаг у 8 місяців (2 роки).

Отримані результати можуть бути пояснені з фінансової точки зору, так валовий внутрішній продукт є основним індикатором, на основі якого визначають рівень і темпи економічного розвитку будь-якої країни. Зростання ВВП супроводжується збільшенням чисельності зайнятих і підвищенням рівня життя населення, що супроводжується у зростанням обсягів споживання товарів і послуг. Прагнення населення до зниження власних витрат у майбутньому та, як наслідок, здійснення вкладів у банківську систему України (з метою забезпечення превентивних заходів щодо потенційного зниження рівня життя) є однією з основних особливостей економічного мислення українського вкладника. Проведене дослідження створює підґрунтя для подальших наукових розробок у сфері залучення додаткових фінансових ресурсів в банківську систему та побудови ефективної ССВ в Україні.

2.3 Оцінювання відповідності української системи страхування вкладів Ключовим принципам організації ефективних систем страхування вкладів

На сьогоднішній день, у процесі динамічного розвитку світової економіки, питання захисту прав споживачів фінансових послуг набуває все більшої актуальності. Загальновідомим є той факт, що стабільність роботи банківської системи – одна із основних заporук фінансової стабільності держави. У свою чергу, ефективно функціонуюча система захисту банківських вкладів є заporукою довіри населення до всієї банківської

системи. Проте, питання відповідності функціонуючої в Україні ССВ світовим стандартам Міжнародної організації страховиків депозитів залишається малодослідженим.

Зважаючи на постійне удосконалення та перегляд світових стандартів побудови ССВ, у листопаді 2014 року Міжнародною організацією страховиків депозитів було переглянуто список Ключових принципів, які є запорукою ефективного функціонування ССВ [190]. Перелік Принципів скоротився з 18 до 16 пунктів, деякі з яких було видалено чи об'єднано у нові блоки. Крім того було детально визначено та обґрунтовано мету кожного принципу та основні критерії, яких необхідно дотримуватися для виконання даних принципів. Детальний аналіз роботи українських науковців з даної проблематики, дає підстави стверджувати, що питання узгодженості роботи української ССВ відповідно до Ключових принципів організації ефективних ССВ не знайшло свого відображення у останніх дослідженнях [50, 80].

Протягом останніх років українська ССВ зазнала значних структурних змін та перетворень. Прийняття Верховною Радою України у 2012 році Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (Закон) [122] стало визначним кроком на шляху побудови ефективної ССВ в нашій державі. Законом було значною мірою змінено основні інституційні засади функціонування української ССВ та переглянуто повноваження ФГВФО, як основного органу, який відповідає за діяльність ССВ в Україні.

У таблиці 2.13 проведено порівняльний аналіз досліджень відповідності української ССВ Ключовим принципам, прийнятим Міжнародною організацією страховиків депозитів (IADI) та Базельським комітетом з банківського нагляду у 2009 році [182].

Проаналізувавши дослідження Коваленка В. В. (2013 р.) та Серпенінової Ю. С. (2014 р.) варто зазначити, що з погляду даних науковців українська ССВ в цілому відповідала вимогам Ключових принципів. Проте, як було зазначено раніше, Міжнародна організація страховиків депозитів у листопаді 2014 року переглянула список Ключових принципів, які є

запорукою ефективного функціонування ССВ, виділивши при цьому 16 нових пунктів. Принципи Зниження рівня морального ризику та Переходу від необмеженої гарантії до системи з обмеженим розміром страхового відшкодування було скасовано, принцип Мандату і повноважень було об'єднано в одну групу, також було уточнено критерії дотримання кожного із перелічених принципів.

Таким чином, важливим стає питання дослідження відповідності української ССВ новим вимогам та критеріям, що застосовуються до даних принципів.

Таблиця 2.13 – Порівняльний аналіз досліджень відповідності української ССВ Ключовим принципам організації ефективних ССВ

№ з/п	Назва принципу	Виконання принципу в Україні	Назва принципу	Формалізація принципу в Україні
		Коваленко В.В. (2013 р.) [77]	Серпенінова Ю. С. (2014 р.) [135]	
1	Завдання публічної політики	Виконується	Завдання державної політики	+
2	Зниження рівня морального ризику	Частково виконується	Мінімізація морального ризику	+
3	Мандат	Виконується	Мандат	+
4	Повноваження	Виконується	Повноваження	+
5	Управління	Частково виконується	Управління	+
6	Відносини з іншими учасниками мережі фінансової безпеки	Частково виконується	Відносини з іншими учасниками системи підтримки фінансової стабільності	+
7	Питання транскордонної діяльності	На даний час цей принцип неактуальний для України	Питання транскордонного характеру	Не застосовується
8	Обов'язкове членство в ССВ	Частково виконується	Обов'язкове членство	+/-
9	Страхове відшкодування	Виконується	Страхове покриття	+
10	Перехід від необмеженої гарантії до системи з обмеженим розміром страхового відшкодування	Цей принцип неактуальний для України	Перехід від необмеженої гарантії до системи з обмеженим розміром страхового покриття	Не застосовується

Продовження таблиці 2.13

№ з/п	Назва принципу	Виконання принципу в Україні	Назва принципу	Формалізація принципу в Україні
	Коваленко В.В. (2013 р.) [77]		Серпенінова Ю. С. (2014 р.) [135]	
11	Фінансування	Частково виконується	Фінансування	+
12	Інформування населення	Не виконується	Інформованість населення	+
13	Правовий захист	Не виконується	Правовий захист	+
14	Робота з особами винними в банкрутстві банку	Частково виконується	Дії стосовно осіб, причетних до банкрутства банку	+/-
15	Своєчасне виявлення і своєчасна інтервенція та врегулювання	Не виконується	Своєчасне виявлення проблем і своєчасне втручання та врегулювання	+
16	Ефективні процеси врегулювання	Не виконується	Ефективні процеси врегулювання	+
17	Виплати відшкодування вкладникам	Частково виконується	Виплата відшкодування за депозитами	+
18	Компенсація витрат страховика	Не виконується	Відшкодування витрат	+

Так, першим і ключовим принципом побудови ефективної ССВ є принцип визначення цілей державної політики, згідно з яким, основними її цілями у ССВ є захист вкладників та сприяння фінансовій стабільності. Критеріями дотримання даного принципу є:

- цілі державної політики у ССВ, повинні бути чітко визначені й оприлюднені;
- структура ССВ повинна відображати цілі державної політики;
- постійний контроль та нагляд за відповідністю роботи ССВ цілям державної політики: внутрішній та зовнішній;
- додаткові цілі державної політики можуть мати місце лише у випадку відсутності конфлікту з 2 основними цілями ССВ.

Відповідно до ст. 1 Закону «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122], метою впровадження та дії законодавства у ССВ є:

- захист прав і законних інтересів вкладників банків, зміцнення довіри до банківської системи України,
- стимулювання залучення коштів у банківську систему України;
- забезпечення ефективної процедури виведення неплатоспроможних банків з ринку та ліквідації банків.

У свою чергу, ФГВФО заснований з метою захисту прав та законних інтересів вкладників банків, тобто, можемо зробити висновок про повну відповідність першої частини принципу щодо захисту вкладників та дещо розмитого визначення другої частини принципу – сприяння фінансової стабільності. Зазначені у Законі додаткові цілі можуть певною мірою суперечити основній цілі, а саме теза про стимулювання залучення коштів у банківську систему України має бути певною мірою уточнена стосовно методів забезпечення даної цілі.

Другий принцип стосується Мандату і повноважень, які мають підтримувати громадську політику. Цілі мають бути чітко визначені і формалізовані в законодавчому порядку:

- в мандаті уточнюються ролі та обов'язки страховика вкладів, які приводяться у відповідність з мандатами інших учасників ССВ;
- визначені повноваження страховика вкладів, зобов'язують його виконувати покладні на нього обов'язки.

Розділ II Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122] визначає правовий статус ФГВФО та його керівні органи.

Даним розділом визначено функції ФГВФО, порядок складання та формування звітності, порядок та структуру керівних органів ФГВФО, тобто можна стверджувати, що другий принцип в українській ССВ дотримано повною мірою.

Інституційні засади функціонування ФГВФО представлено на рисунку 2.18.

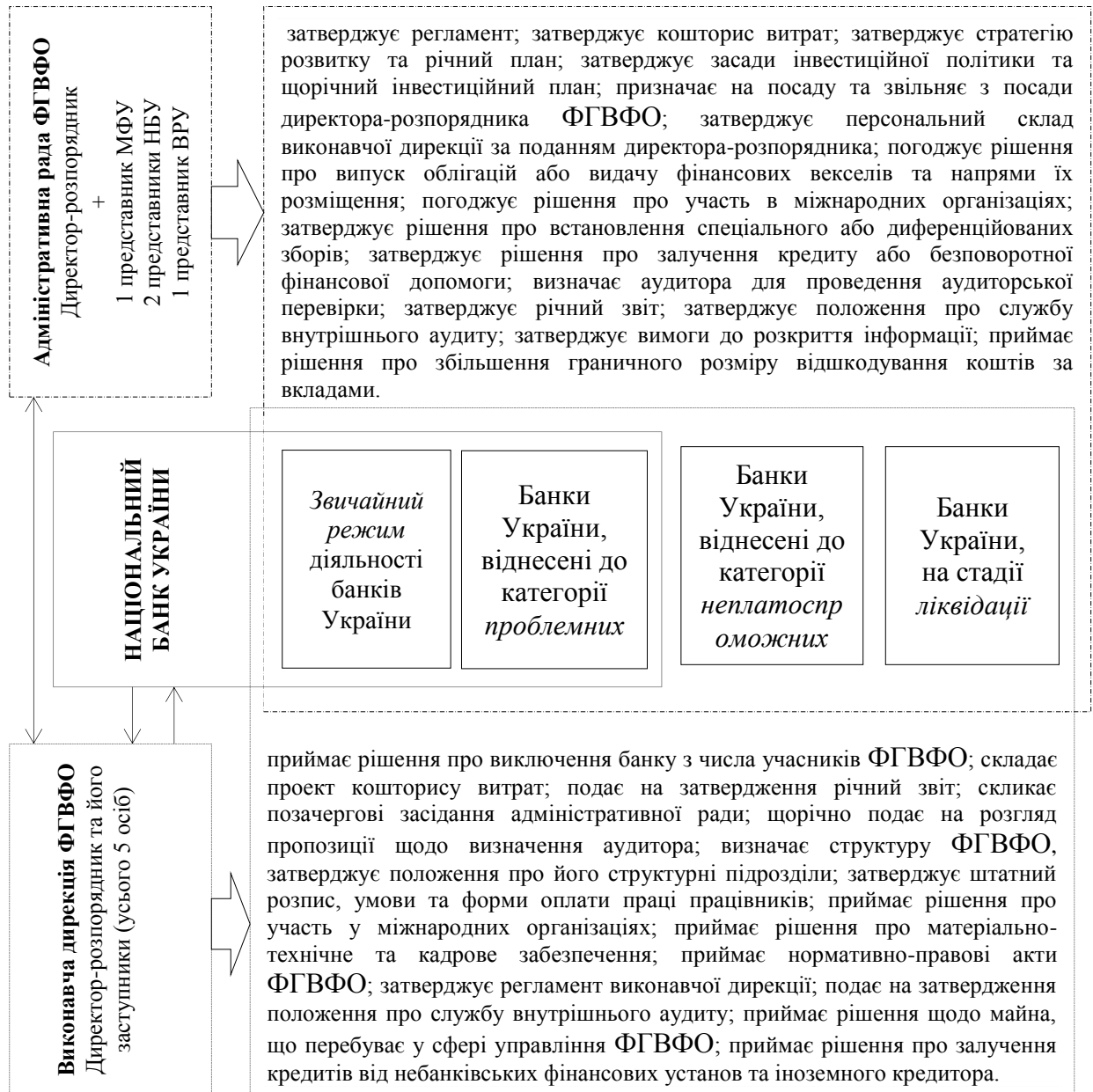

Рисунок 2.18 – Інституційні засади функціонування ФГВФО (складено автором на основі [122])

Третій принцип – принцип управління. Страховик вкладів має бути незалежним, регульованим, прозорим, підзвітним і ізольованим від зовнішнього втручання:

– уряд, центральний банк, та інші державні органи не можуть ставити під загрозу функціональну незалежність страховика вкладів;

– страховик має створити умови для підтримки своєї незалежності;

– діяльність страховика має регулюватися ефективними методами управління.

Згідно ст. 5 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122] ФГВФО є підзвітним Кабінету міністрів України (КМУ) та Національному банку України (НБУ), проте зазначено, що органи державної влади та Національний банк України не мають права втручатися в діяльність ФГВФО щодо реалізації законодавчо закріплених за ним функцій і повноважень, що підтверджує дотримання принципу управління в Україні.

Четвертий з Ключових принципів стосується відносин з іншими учасниками системи забезпечення фінансової стабільності. Має бути тісна координація діяльності та обмін інформацією на постійній основі між страховиком вкладів та іншими учасниками системи фінансової безпеки:

- обмін інформацією та координація діяльності мають бути визначені законодавчо або через підписання угод про співпрацю;
- правила, що стосуються конфіденційності інформації поширюються на всіх учасників системи;
- конфіденційність інформації охороняється законом чи на основі угод, та не перешкоджає обміну інформацією.

Вимоги щодо дотримання даного принципу зазначені в IX Розділі Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122] «Координація діяльності ФГВФО з НБУ» та визначені у Меморандумі про взаєморозуміння між НБУ, Міністерством фінансів України та ФГВФО [93]. Основні засади меморандуму представлені на рисунку 2.19.

П'ятий принцип стосується транскордонних питань. Так, у разі істотної участі іноземних банків в ССВ, обмін інформацією та координація діяльності здійснюються відповідними юрисдикціями.

Ми не погоджуємося з Коваленко В.В. та Серпеніною Ю.С. щодо неактуальності даного принципу для України, адже станом на 01.01.2015 року кількість банків з іноземним капіталом в Україні складає – 51, у тому числі зі 100 % іноземним капіталом – 19 зі 163 банків, які мали банківську

ліцензію. Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків України становила 32,04 %, що становить третину від загального обсягу.

Так, обмін інформацією та досвідом у сфері транскордонної взаємодії має стати одним із пріоритетів розвитку української ССВ.

Шостий принцип визначає роль страховика вкладів у плануванні на випадок надзвичайних ситуацій та в управлінні кризами.

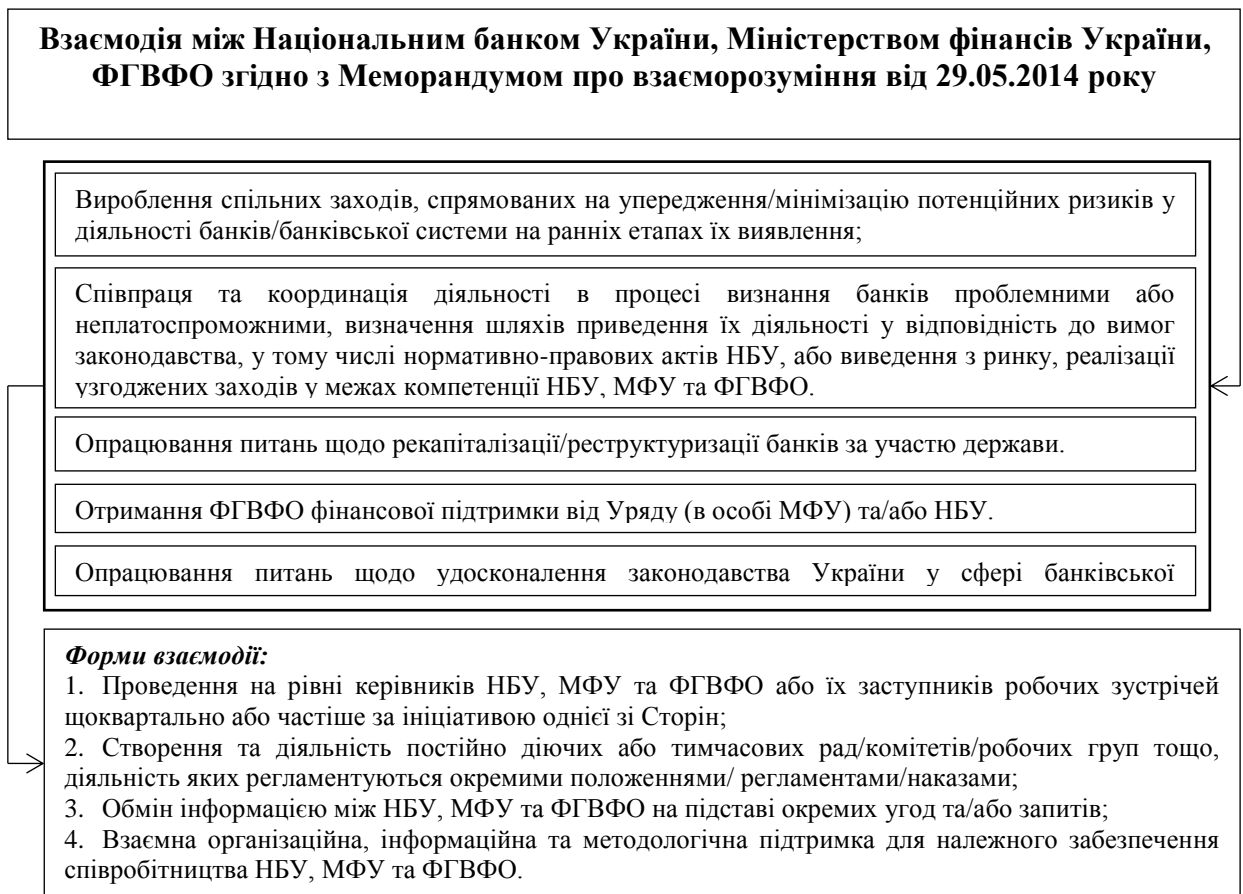

Рисунок 2.19 – Основні засади Меморандуму про взаєморозуміння між Національним банком України, Міністерством фінансів України та ФГВФО [93]

Страховик вкладів повинен ефективно реагувати на потенційні ризики і системні банкрутства:

– страховик вкладів має здійснювати ефективне планування на випадок непередбачених обставин і криз, аби довести, що він здатний ефективно реагувати на ризики, і фактичні банкрутства банків;

– за розробку кризових стратегій несуть відповідальність усі учасники ССВ;

– страховик вкладів повинен бути членом національних та міжнародних організацій для постійного обміну інформацією та координації діяльності ССВ.

Станом на 01.07.2015 року в Україні у 10 банках введено Тимчасову адміністрацію, ще більш ніж 30 банкам ФГВФО здійснює виплати. Тобто значна частина українських банків на даний момент часу перебувають в кризовому стані (додаток Г).

Дана ситуація вказує на недостатність та неефективність планування показників фінансової діяльності на випадок кризових явищ з боку ФГВФО, та свідчить про необхідність удосконалення в Україні систем планування та прогнозування показників фінансової діяльності з використанням новітніх методів та розробок у сфері антикризового регулювання.

Членство в ССВ є сьомим принципом. Воно має бути обов'язковим для всіх банків, у тому числі і державних банків:

– якщо банк не дотримується всіх членських вимог, він повинен мати переконливий план для вирішення будь-яких недоліків протягом встановленого періоду часу;

– умови, процес і терміни для членства в ССВ мають бути чітко визначені і прозорі;

– при скасуванні членства банку в ССВ, його вкладники мають бути негайно повідомлені про такий крок.

Динаміка учасників ФГВФО за період 2001-2015 рр. представлена в таблиці 2.14.

На основі наведених в таблиці 2.14 даних можемо зробити наступні висновки щодо динаміки учасників ФГВФО.

У цілому за період 2001-2015 рр. кількість банків у ФГВФО коливалася від 134 до 184. Так станом на 01.01.2001 р. кількість банків у ФГВФО, які були його учасниками, складала 134. Наступний рік характеризується приєднанням до ФГВФО ще одного банку, що також отримав статус учасника. Відповідно загальна кількість банків у ФГВФО, а також його учасників становила 135 банки. У подальшому спостерігається тенденція до збільшення кількості банків у ФГВФО. Так станом на 2003 рік статус учасників мали всі 152 банка. Наступний 2004 рік відзначається доданням до переліку банків у ФГВФО ще одного банку, що також отримав статус постійного учасника. Безпосередньо на 01.01.2005 банків у ФГВФО гарантування вкладів фізичних осіб налічувалося 160, 153 з яких мали статус постійного учасника ФГВФО та 7 – тимчасового учасника. 2006 рік характеризується подальшим зростанням кількості банків у ФГВФО. Так зі 163 банків учасниками були 157, статус тимчасового учасника мали 6 із них.

Таблиця 2.14 – Динаміка учасників ФГВФО за 2001-2015 рр. [142]

Дата	Кількість банків у ФГВФО	Учасники	Тимчасові учасники
01.01.2001	134	134	0
01.01.2002	135	135	0
01.01.2003	152	152	0
01.01.2004	153	148	5
01.01.2005	160	153	7
01.01.2006	163	157	6
01.01.2007	166	163	3
01.01.2008	172	170	2
01.01.2009	183	183	0
01.01.2010	184	172	12
01.01.2011	175	170	5
01.01.2012	175	170	5
01.01.2013	174	174	–
01.01.2014	178	178	–
01.01.2015	161	161	–

Тенденція до зростання кількості банків у ФГВФО збереглася і в 2007 році. Особливість даного періоду полягає в тому, що зі 166 банків учасниками ФГВФО були уже 163 з них, а лише 3 – тимчасовими учасниками. Аналогічна ситуація склалася і в 2008 році, коли зі 172 банків у ФГВФО 170 знаходилися в статусі учасників і лише 2 – тимчасових учасників. Станом на 01.01.2009 р. знову всі 183 банки у ФГВФО були його учасниками. 2010 рік характеризується найбільшою кількістю банків у ФГВФО (184), 172 з яких визначалися як його учасники, а 12 мали статус тимчасового учасника.

Стосовно 2011 та 2012 років, то вони характеризуються однаковими показниками: кількість банків у ФГВФО – 175, 170 з яких його учасники, а 5 – тимчасові учасники. За 2013-2015 рр. кількість банків у ФГВФО, що мали статус постійних учасників була рівна кількості банків у ФГВФО та становила 174, 178 та 161 банк відповідно.

В Україні Законом «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122] визначено обов'язкове членство всіх банків в ССВ, проте що стосується державного АТ «Ощадбанк», то він не є учасником ФГВФО. Виходячи з того, що на кінець 2014 року фінансові результати діяльності даного банку були на рівні збитку у 8,5 млрд грн, а обсяг депозитів фізичних осіб становив 36,6 млрд грн дана ситуація свідчить про значний ризик неповернення коштів та вимагає включення даного банку до ССВ.

Розрахунок достатності коштів Державного бюджету України для гарантування вкладів фізичних осіб в АТ «Ощадбанк» за період 2003-2015 рр. представлено таблиці 2.15.

Виходячи з даних таблиці 2.15 можемо відзначити, що активів банку гіпотетично вистачить для покриття власних зобов'язань по вкладам фізичних осіб. Так відсоткове співвідношення депозитів фізичних осіб до активів зменшилося з 61 % у 2003 році до 29 % на початок 2015 року. Проте, говорити про якість активів та можливості їх реалізації у випадку кризової ситуації АТ «Ощадбанк» поки що не можемо.

Таблиця 2.15 – Достатність власних активів та коштів Державного бюджету України для гарантування вкладів фізичних осіб в АТ «Ощадбанк» за період 2003-2015 рр. (складено автором на основі [141, 143])

Показник	Рік												
	01.01.2003	01.01.2004	01.01.2005	01.01.2006	01.01.2007	01.01.2008	01.01.2009	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015
АТ «Ощадбанк»													
Активи, млн грн	4587,09	5608,09	5071,05	9515,32	11590,40	19290,91	57788,08	59926,58	59019,13	73968,48	85995,54	103568,09	128103,75
Депозити, млн грн	3629,82	5210,05	4250,02	8283,40	8440,60	13906,86	17196,83	24523,69	24421,00	38585,41	39399,13	46340,93	55368,18
Депозити фізичних осіб, млн грн	2814,30	3443,25	3459,68	6017,80	7479,67	10966,07	13409,77	15002,12	19480,22	25228,54	29853,66	35927,19	36590,12
Державний бюджет України													
- доходи, млн грн	45390,51	53272,58	65215,66	106124,99	127516,63	157287,05	231931,97	245309,36	254995,70	303875,49	373960,24	351164,64	377821,59
- видатки, млн грн	49498,47	55907,51	72215,69	117394,61	140199,36	174631,52	253207,88	274156,44	307748,18	342690,35	413605,32	419843,83	441587,12
Загальний фонд Державного бюджету України													
- доходи, млн грн	36880,51	42230,01	51410,64	83509,48	97264,42	125443,82	180783,21	184628,22	210091,37	257327,10	322226,83	304481,41	321993,53
- видатки, млн грн	39788,31	43740,01	58566,33	94145,57	109491,63	142768,16	200106,07	194412,35	240987,25	295965,92	360501,33	372282,63	384597,38
Спеціальний фонд Державного бюджету України													
- доходи, млн грн	8510,00	11042,58	13805,02	22615,51	30252,21	31843,23	51148,76	60681,14	44904,34	46548,39	51733,40	46683,23	55828,05
- видатки, млн грн	9710,15	12167,50	13649,36	23249,04	30707,74	31863,36	53101,81	79744,09	66760,93	46724,43	53103,99	47561,20	56989,74
Резервний фонд, млн грн*	397,88	437,40	585,66	941,46	1094,92	1427,68	2001,06	1944,12	2409,87	2959,66	3605,01	3722,83	3845,97
Депозити фізичних осіб / Активи, %	61 %	61 %	68 %	63 %	65 %	57 %	23 %	25 %	33 %	34 %	35 %	35 %	29 %
Депозити фізичних осіб / Резервний фонд, %	707 %	787 %	591 %	639 %	683 %	768 %	670 %	772 %	808 %	852 %	828 %	965 %	951 %
Депозити фізичних осіб / Видатки спеціального фонду, %	29 %	28 %	25 %	26 %	24 %	34 %	25 %	19 %	29 %	54 %	56 %	76 %	64 %

*п. 3 ст. 24 Бюджетного кодексу України [36] передбачає, що «...резервний фонд бюджету не може перевищувати 1 % обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету»

Варто зазначити, що відшкодування коштів вкладникам АТ «Ощадбанк» ні зі спеціального фонду, ні з резервного фонду Державного бюджету України не передбачено жодним нормативно-правовим актом. Для страхування вкладів даного банку має бути створений так званий стабілізаційний фонд Державного бюджету. В Україні вже була практика створення даного фонду, так Законом України «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» № 639-VI від 31.10.2008 року [119] передбачалося створення стабілізаційного фонду, кошти якого були сформовані за рахунок понадпланових надходжень від приватизації державного майна, а також від цільового розміщення державних цінних паперів. На сьогоднішній день Постановою КМУ від 24.06.2015 року в Україні створено стабілізаційний (резервний) енергетичний фонд у розмірі 1 млрд дол. США [109].

Восьмий принцип визначає рівень покриття, який має бути обмеженим і охоплювати переважну більшість вкладників:

- перелік застрахованих депозитів має бути визначено в законодавчому порядку;
- рівень покриття має бути обмеженим з метою мінімізації морального ризику та ризику порушення банками ринкової дисципліни;
- рівень покриття однаковий для всіх банків та вкладників;
- рівень і масштаби покриття періодично переглядаються (щонайменше кожні 5 років);
- вклади в іноземній валюті мають бути застраховані, якщо дана валюта є широко поширеною.

Даний принцип повною мірою виконується в Україні. Станом на 01.01.2015 року рівень страхового покриття в Україні становить 200 тис. грн, він є однаковим для всіх банків та охоплює депозити в іноземній валюті.

Динаміка гарантованої суми відшкодування коштів за вкладками в Україні за період з 10.09.1998 по 01.01.2015 рр. представлена на рисунку 2.20.

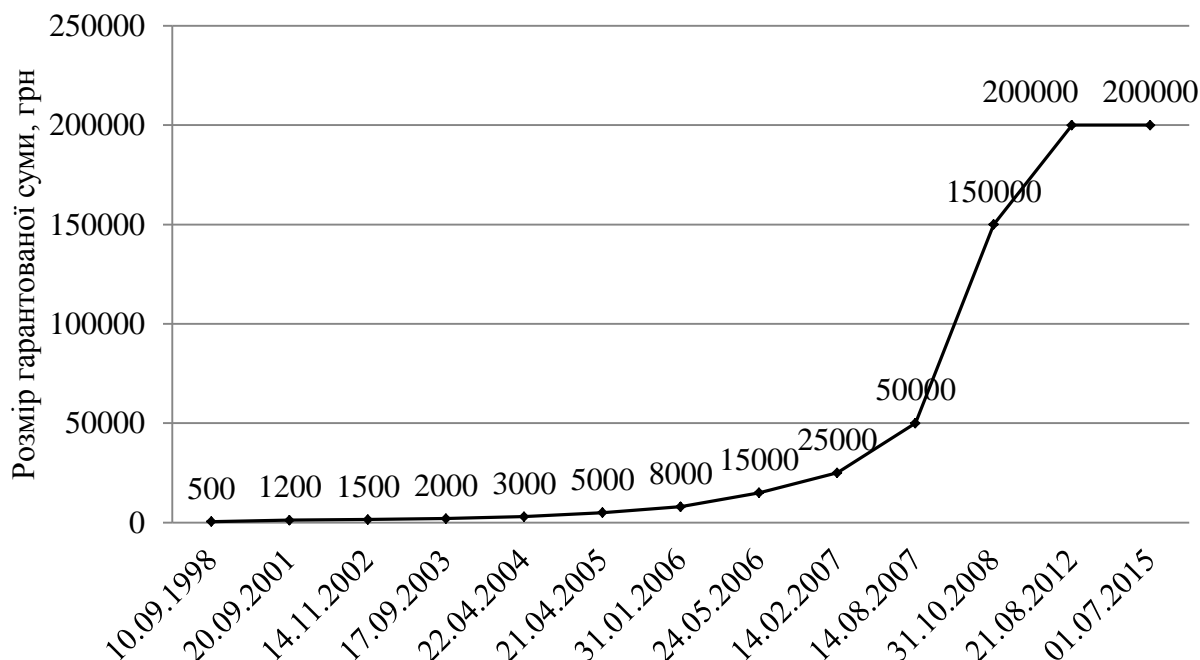

Рисунок 2.20 – Динаміка зростання гарантованої суми відшкодування коштів за вкладками [67]

Ресурси та напрями використання коштів – дев'ятий принцип. Страховик вкладів повинен мати доступні засоби і механізми свого фінансування для забезпечення швидкого відшкодування претензій вкладників. Відповідальність за оплату страхування вкладів несуть банки.

- фінансування ССВ здійснюється на попередній основі;
- фінансування ССВ обов'язкове для всіх банків;
- мають бути встановлені механізми фінансування ССВ у надзвичайних ситуаціях;
- страховик несе відповідальність за розпорядження акумульованими коштами і здійснення інвестицій;
- страховик може позичати кошти у Центрального банку.

Виконання даного принципу передбачено ст. 19-23 Закону «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122], в яких визначено джерела формування фінансових ресурсів ФГВФО та прописано процедуру розпорядження акумульованими коштами. Згідно зі ст. 25 ФГВФО може звертатися до Національного банку України та Кабінету міністрів України за отриманням кредиту у разі виникнення тимчасового дефіциту ліквідності.

Джерела формування коштів ФГВФО представлено в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16 – Джерела формування коштів ФГВФО за 2002-2015 рр., млн грн [67]

Рік	Початковий збір	Регулярний збір	Чистий дохід від інвестування коштів в державні цінні папери	Неустойка (штрафи, пеня), що стягується з учасників ФГВФО	Інші джерела*	Всього по джерелах
01.01.2002	1,5	23,1	10,6	-	3,8	39,0
01.01.2003	3,0	45,5	7,1	-	31,9	87,5
01.01.2004	0,9	85,2	16,0	-	0,6	102,7
01.01.2005	2,5	145,7	26,7	-	0,3	175,2
01.01.2006	12,0	208,1	41,5	-	0,8	262,4
01.01.2007	6,3	332,5	61,4	-	1,6	401,8
01.01.2008	4,3	500,1	88,4	-	1,0	593,8
01.01.2009	8,9	767,8	-	-	-	776,7
01.01.2010	3,7	878,5	396,9	0,2	36,1	1315,4
01.01.2011	3,2	960,8	347,7	0,5	91,0	1403,2
01.01.2012	5,0	1284,7	317,4	9,4	24,5	1641,0
01.01.2013	4,9	1433,5	753,8	-	13,6	2205,8
01.01.2014	10,1	2630,5	712,8	0,4	18,4	3372,2
01.01.2015	1,2	3268,2	871,8	2,2	66,7	4210,1

*включаючи проценти, нараховані за залишками коштів на розрахункових рахунках ФГВФО, відкритих в Національному банку України, проценти за цільовою позикою неплатоспроможного банку, проценти за позиками працівників ФГВФО.

На основі даних, наведених в таблиці 2.16 можемо зробити наступні висновки стосовно джерел формування коштів ФГВФО за період з 2002 року до 2015 року. У першу чергу, зазначимо, що головним джерелом формування коштів є регулярний збір, частка якого в загальній структурі є досить високою. Крім того, неможливо не відзначити його постійне зростання з

кожним роком (з 23,10 млн грн у 2002 році до 3268,2 млн грн у 2014 році). Ще одним вагомим джерелом виступає чистий дохід від інвестування коштів в державні цінні папери, що в цілому також мав тенденцію до зростання від 10,60 млн грн до 871,8 млн грн. Загалом всі інші джерела не здійснювали відчутного впливу на зміну загальної сукупності коштів.

Десятий принцип – публічна інформованість. Населення має бути інформовано на постійній основі про переваги і недоліки ССВ:

- страховик вкладів відповідає за підвищення обізнаності громадськості;
- у разі банкрутства банку, страховик повинен повідомити вкладників;
- страховик вкладів працює в тісній співпраці з банками та іншими учасниками ССВ та проводить постійний моніторинг.

Статтею 18 Закону «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122] передбачено регулярне оприлюднення банками-учасниками ССВ та ФГВФО інформації для вкладників. Загальнодоступним є сайт ФГВФО в мережі Інтернет, який постійно оновлюється, працює довідкова гаряча лінія. Проте ознайомленість українських вкладників з роботою ССВ та ФГВФО є, недостатньою. Так, середньостатистичний український вкладник не ознайомлений з переліком вкладів, які підпадають під систему захисту та неповною мірою поінформований про ризик потенційного банкрутства банку, в якій він здійснює вклад.

До основних рекомендацій щодо інформування громадськості з приводу ССВ, слід віднести зобов'язання страховика вкладів щодо:

- формування довіри у вкладників і зацікавлених сторін;
- чіткого визначення цільові аудиторії – групи і підгрупи;
- акумулювання інформації, яка може впливати на заощадження вкладників, повинна бути інтегрована в програму інформування населення;
- використання широкого набору інструментів і каналів інформаційного впливу для забезпечення того, що його інформація буде доведена до цільові аудиторії;

- планування в своєму бюджеті виділення коштів на те, щоб забезпечувати досягнення і підтримання бажаного рівня інформованості цільових аудиторій про страхування вкладів;
- дослідження доцільності використання стороннього досвіду в галузі зв'язків з громадськістю та брендингу для доповнення свого власного досвіду та максимізації ефективності програми інформування суспільства;
- проведення регулярної незалежної оцінки рівнів інформованості населення;
- розробки програми своєї діяльності на випадок кризових ситуацій та інформування громадськості;
- поширення інформації про страхування вкладів та побудови стратегічного партнерства у сфері розробки програм з інформування громадськості з іншими учасниками даної системи для забезпечення узгодженості поширюваної інформації.

Правовий захист є одинадцятим принципом. Працівники страховика вкладів мають бути захищеними від претензій та позовів, що надходять з банків-учасників ССВ, та стосуються рішень прийнятих даними працівниками, в ході виконання покладених на них функціональних обов'язків.

Пунктом 3 статті 16 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122] визначено, що працівники ФГВФО під час виконання покладених на них обов'язків перебувають під захистом закону та підлягають обов'язковому страхуванню – майновому та страхуванню життя. Таким чином, можна стверджувати про дотримання виконання даного принципу в Україні.

Дванадцятий принцип визначає дії у відношенні сторін, винних у руйнуванні банку. Страховик вкладів повинен бути наділений повноваженнями щодо юридичного покарання осіб, винних у банкрутстві банку:

– виявлення осіб, винних у руйнуванні банку має бути предметом розслідування;

– компетентний орган вживає належних заходів для переслідування сторін, які ідентифікуються як винні у руйнації чи банкрутстві банку.

Статтею 33 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122] визначено адміністративно-господарські санкції щодо банків за порушення законодавства у ССВ. Проте, повноваження ФГВФО в цій сфері є обмеженими. Так, повноважень щодо переслідування винних сторін у ФГВФО немає.

Тринадцятим принципом, що забезпечує ефективне функціонування ССВ є принцип раннього виявлення та своєчасного втручання. Згідно з ним, страховик вкладів повинен бути частиною структури забезпечення фінансової стабільності, що передбачає раннє виявлення і своєчасне втручання в діяльність проблемних банків:

– втручання страховика вкладів в роботу проблемного банку має бути завчасним і виваженим;

– має бути визначений перелік якісних та/або кількісних критеріїв для запуску своєчасного втручання та здійснення коригувальних дій в діяльність банку з боку страховика вкладів.

Даний принцип тісно пов'язаний з частиною 1 принципу щодо забезпечення фінансової стабільності ССВ. Так, згідно зі ст. 4 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122] ФГВФО бере участь в інспекційних перевірках проблемних банків та за пропозицією НБУ, здійснює аналіз фінансового стану банків з метою виявлення ризиків у їхній діяльності та прогнозуванні потенційних витрат. Проте, в українських реаліях ФГВФО вступає в свої повноваження практично при визнанні банку неплатоспроможним, а протягом 180 днів, які даються банку зі статусом «проблемного» на покращення свого фінансового становища, ФГВФО практично не задіяний. Також, ст. 22 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122] передбачено право ФГВФО

встановлювати розмір регулярного збору у формі диференційованих зборів відповідно до ступеня ризику. Дане право ФГВФО використовує не в повній мірі.

Резолюція (режим роботи з проблемними банками) – чотирнадцятий принцип. Ефективний режим роботи з проблемними банками необхідний для забезпечення захисту вкладників і сприяння фінансовій стабільності:

- страховик вкладів має бути незалежним і мати достатні ресурси для здійснення своїх повноважень щодо врегулювання діяльності проблемних банків;

- резолюція гарантує банкам широкий діапазон рішень щодо їх діяльності;

- резолюція не обмежує вкладнику можливості отримання відшкодування;

- резолюцією визначено терміни, по закінченні яких вкладники втрачають доступ до їх вкладів.

Даний принцип прописаний в VII Розділі Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122]. Процедура введення тимчасової адміністрації та спектр її повноважень є чітко визначеним та аргументованим. Так, Законом зазначено, що тимчасова адміністрація запроваджується на строк, що не перевищує 3 місяці, а для системно важливих банків – 6 місяців, та у відповідності до прийнятого плану врегулювання, існує 5 сценаріїв для неплатоспроможних банків, а саме – ліквідація банку з відшкодуванням або з відчуженням, відчуження всіх або частини активів і зобов'язань на користь приймаючого банку з подальшою ліквідацією неплатоспроможного банку, створення та продаж інвестору перехідного банку та продаж неплатоспроможного банку інвестору.

П'ятнадцятий принцип передбачає встановлення процедури відшкодування вкладів вкладникам. Так, ССВ повинна відшкодувати застраховані кошти вкладників своєчасно з метою сприяння фінансовій стабільності:

– страховик вкладів має відшкодувати найбільш застрахованих вкладів протягом 7 робочих днів, якщо страховик не може досягти цієї мети, то він має розробити план для її досягнення;

– страховик має створити план порядку відшкодування вкладів;

– у випадках затримки виплат, страховик має здійснювати тимчасові виплати;

Виконання даного принципу передбачено ст. 26-28 Закону «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122]. Так, передбачається, що виплата коштів має здійснюватися не пізніше 7 днів з дня прийняття рішення про відкликання банківської ліцензії. Проте, на практиці, не завжди вдається дотримуватися визначеного часового діапазону. Станом на 01.01.2015 року ФГВФО здійснював виплати вкладникам 20 банків на суму 10066,5 млн грн.

Останній принцип передбачає відшкодування витрат страховика. Страховик вкладів повинен мати право на відшкодування своїх претензій відповідно до ієрархії кредитора:

– страховик вкладів, в якості кредитора, має право доступу до інформації від ліквідатора, так що він може контролювати процес ліквідації;

– управління та розпорядження майном збанкрутілого банку і повернення активів має керуватися комерційними та економічними міркуваннями.

Черговість та порядок задоволення вимог до банку, оплата витрат та здійснення платежів визначені ст. 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122]. Проте дотримання даного принципу у частині застосування комерційних та економічних міркувань залишається дискусійним. Тому необхідною стає розробка новітніх методик у сфері управління та розпорядження майном збанкрутілого банку з боку ФГВФО на основі використання світового досвіду.

Таким чином, дотримання новітніх Ключових принципів в українській ССВ представлено в таблиці 2.17.

Таблиця 2.17 – Відповідність вітчизняної ССВ Ключовим принципам організації ефективних ССВ (складено автором)

№ з/п	Принцип	Виконання принципу в Україні
1	Цілі державної політики	+/-
2	Мандат і повноваження	+
3	Управління	+
4	Відносини з іншими учасниками системи забезпечення фінансової стабільності	+
5	Транскордонні питання	-
6	Роль страховика вкладів у плануванні на випадок надзвичайних ситуацій та управлінні кризами	+/-
7	Членство	+/-
8	Рівень покриття	+
9	Ресурси та напрями використання коштів	+
10	Публічна інформованість	+/-
11	Правовий захист	+
12	Дії у відношенні сторін, винних у руйнуванні банку	+/-
13	Раннє виявлення та своєчасне втручання	+/-
14	Резолюція/ режим роботи з проблемними банками	+
15	Відшкодування вкладів вкладникам	+/-
16	Відшкодування витрат страховика	+/-

Дотримання Ключових принципів організації ефективних ССВ розроблених Міжнародною організацією страховиків депозитів має бути пріоритетним напрямком розвитку та реформування української ССВ.

Очевидним є той факт, що прийняття Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122] було значним кроком для української фінансової системи, проте залишається відкритим питанням дотримання основного принципу ефективних ССВ – забезпечення фінансової стабільності.

Проведений аналіз свідчить про фрагментарне виконання умов Ключових принципів в Україні та створює нові горизонти для подальшого розвитку вітчизняної ССВ.

Висновки до розділу 2

1. Проаналізовано дані комерційних банків, яким здійснювалися або здійснюються виплати ФГВФО починаючи з 01.01.2003 року. Так, протягом 2003-2014 рр. практично всі ліквідовані банки відносилися до IV групи банків (за встановленою Національним банком України класифікацією комерційних банків). За своєю суттю це невеликі комерційні банки з невеликими обсягами вкладів фізичних осіб. Проте, вже на кінець 2014 року до списку неплатоспроможних банків було віднесено банки II групи. Станом на 01.07.2015 року 1 банк I групи та 5 банків II групи визнано неплатоспроможними, що вказує на суттєві ризики української ССВ. У той же час, дані щодо фінансових ресурсів ФГВФО та основних показників його діяльності, вказують на потенційні загрози, які можуть мати місце у випадку банкрутства одного з крупних українських банків, що відноситься до I групи або декількох банків з II або III групи. Доведено, що у випадку такої ситуації, наявних фінансових ресурсів ФГВФО буде не достатньо для повного здійснення виплат вкладникам банків;

2. З'ясовано, що у відповідності зі сформованою світовою практикою для ефективної роботи систем захисту депозитів розмір страхового відшкодування рекомендується встановлювати в межах суми, яка складає не більше 1-3 % від ВВП країни. В Україні розмір гарантованої суми відшкодування зріс з 29 % від розміру ВВП у 2001 році до 6,24 кратного розміру у 2013 році та 5,48 у 2014 році, що свідчить про те, що розмір гарантованої суми повернення вкладу в Україні не лише відповідає європейським стандартам, а й значною мірою перевищує їх;

3. Відповідність гарантованої суми вкладів в Україні міжнародним стандартам проаналізовано за допомогою 2 показників – Π_1 (співвідношення між розміром відшкодування за вкладами та обсягом номінального ВВП України на 1 особу) та Π_2 (співвідношення між розміром відшкодування за

вкладами та розміром середньомісячної номінальної заробітної плати на 1 працівника без врахування податку на доходи фізичних осіб). У ході дослідження, було виокремлено 2 періоди, перший – 2003-2010 рр., що характеризувався значним зростанням обох показників та 2011-2015 рр., що описується їх спадом. Це, з одного боку, є наслідком світової фінансової кризи 2008-2009 рр., а з іншого – пояснюється поступовим погіршенням економічної ситуації в Україні під впливом політичних та економічних факторів;

4. Дослідження каузальності формування депозитних ресурсів України свідчить про те, що в Україні найбільший вплив на рівень депозитів (у тому числі депозитів на душу населення) мають наступні показники (при 5 % рівні значущості): економічно активне населення; доходи населення (у тому числі на душу населення); витрати населення (у тому числі на душу населення); ВВП (у тому числі на душу населення). Крім того, на депозити фізичних осіб чинить вплив кількість населення, а на депозити на душу населення – показник активів банків. Також слід зазначити, що в цілому українській економіці притаманний лаг у 8 місяців (2 роки);

5. Визначено, що дотримання Ключових принципів організації ефективних ССВ розроблених Міжнародною організацією страховиків депозитів має бути пріоритетним напрямком розвитку та реформування української ССВ. Проведений аналіз свідчить про фрагментарне виконання умов Ключових принципів в Україні та створює нові горизонти для подальшого розвитку вітчизняної ССВ, при цьому одним із основних принципів, яких не дотримується національна ССВ є принцип забезпечення фінансової стабільності.

Основні положення даного розділу опубліковано автором у роботах [22, 24, 25, 31, 202].

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ

3.1 Теоретичні підходи щодо економіко-математичного моделювання оцінювання діяльності банків у системі страхування вкладів України

Кожний банк змушений постійно підтримувати свою конкурентну позицію на ринку та враховувати у своїх діяльності цілу низку внутрішніх та зовнішніх факторів. Очевидним є той факт, що зміна умов як зовнішнього так і внутрішнього середовища, матиме певний вплив на показники діяльності банку. Безперервний моніторинг показників фінансової стабільності, платоспроможності, ліквідності та ін. є необхідною умовою забезпечення стабільної діяльності як окремого банку так і банківського сектору в цілому.

Для аналізу спільних та відмінних рис банків щодо вибору моделі своєї діяльності на ринку банківських послуг, найбільш доцільним є використання кластерного аналізу.

Аналіз позиції банку на ринку, проведення оцінки поточних показників діяльності та розробка заходів направлених на підтримку фінансової стабільності банку та формування тактики та стратегії діяльності утворює так званий «патерн банку» у банківській сфері (pattern від англ. «шаблон, модель, риса»). Визначення низки показників діяльності банку може мати принципово відмінну кількісну та якісну оцінку з позиції дослідження місця банку у динамічній системі фінансових показників діяльності банків-конкурентів.

Починаючи з 2012 року з прийняттям Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122], на український ФГВФО, окрім повноважень головного регулятора у ССВ, додатково було покладено повноваження щодо виведення неплатоспроможних банків з ринку. Проте, процедура виведення банків з ринку, у розрізі визначення системи показників

діяльності банку на яких ґрунтується прийняття даного рішення є недосконалою та непрозорою. Окрім 3 показників, зазначених у Законі України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122] (не приведення банком своєї діяльності у відповідність із вимогами законодавства, не пізніше ніж через 180 днів з дня визнання його проблемним; зменшення розміру регулятивного капіталу або нормативів капіталу банку до однієї третини від мінімального рівня; невиконання банком протягом 10 робочих днів поспіль 10 і більше відсотків своїх зобов'язань перед вкладниками та іншими кредиторами) необхідно розробити гнучку систему експрес-оцінки фінансового стану банку з позиції захисту національної ССВ від потенційних криз у конкретний момент часу.

Побудова кластерів ґрунтується на схожості банків у середовищі відібраних для дослідження показників/коефіцієнтів. Група показників, що характеризує окремий кластер, називається патерном. На практиці кожен кластер має свій унікальний патерн, який його описує. Зміна динаміки патернів може вказувати на зміну стратегічних цілей діяльності банку. Дослідження динаміки патернів та їх часових характеристик може виступати інструментом оцінки еволюції банку та дозволить спрогнозувати окремі показники розвитку банку у майбутньому.

Ми вважаємо, що траєкторія еволюції банку може бути визначена упорядкованою сукупністю патернів, кожний з яких характеризує діяльність банку на конкретний момент часу.

Варто зазначити, що чим більшим буде діапазон показників, що характеризують діяльність банку, тим точніше буде проведений кластерний аналіз, так як для ефективного механізму побудови патернів необхідною умовою є значний масив вхідних даних.

Зрозумілим є той факт, що в умовах нестабільної політичної, і як наслідок, економічної ситуації на ринку банківських послуг України дослідження та аналіз фінансового стану даного сегменту фінансового ринку та окремих банків є пріоритетною задачею як науковців так і практиків.

Найчастіше методика оцінки фінансового стану окремого банку спирається на аналіз певного визначеного переліку фінансових коефіцієнтів. Проте, на якість результатів, отриманих в ході такого дослідження значною мірою впливають якість вхідної інформації, яка в основному зосереджена у фінансовій звітності банку.

Для аналізу фінансового стану банків у світі існує декілька систем раннього реагування (сповіщення) та розроблена ціла низка методик.

У другій половині ХХ століття в США Федеральною резервною системою, Управлінням грошового обігу та Федеральною корпорацією зі страхування депозитів вперше у світі була розроблена модель діагностики фінансового стану банку. На основі даної моделі у кінці 70х років була розроблена система CAMEL (Capital adequacy – Asset quality – Management – Earnings – Liquidity), яка включала 5 блоків показників, на основі яких формувався загальний рейтинг банків.

Починаючи з кінця 90-х років до системи було додано ще один компонент – sensitivity to market risk, яка перетворилась у оновлену систему CAMELS. Дана методика досить поширена і на сьогоднішній день у більшості розвинутих країнах світу та застосовується контролюючими органами для аналізу ефективності діяльності банків.

Методика CAMELS є системою інсайдерського виду, на основі чого, більшість науковців вказують на низку недоліків та проблем щодо її застосування. До основних проблем відносяться:

- занадто широке коло необхідних для дослідження показників;
- необхідність залучення великої кількості спеціалістів;
- відсутність загальних вимог та критеріїв щодо формування експертних оцінок та висновків при проведенні дослідження;
- неефективність використання рейтингових оцінок органами банківського нагляду та контролю;
- відсутність публічного доступу до результатів проведеної оцінки;

– не врахування системою коливань та змін в умовах динамічного розвитку банківського сектору.

У 1986 році на основі системи CAMEL була розроблена дистанційна система банківського нагляду – CAEL. Дана методика не враховувала елементу якості управління, з тієї позиції, що її досить складно оцінити дистанційно.

До моделі ввійшло 19 показників, і не зважаючи на те, що, з погляду більшості експертів, дана система є менш точною ніж CAMEL, проте термін проведення дослідження значною мірою скорочується, що дозволяє частіше її застосовувати і на основі отриманих результатів пришвидшується процес прийняття управлінських рішень.

Починаючи з 2000-х років все більш широкого застосування у системі банківського нагляду і контролю набуває використання у діагностиці фінансового стану банків різноманітних математичних алгоритмів, методів та моделей.

Наступним еволюційним періодом у системі CAMEL було розроблення методики SCOR (Statistical CAMELS off-site rating), що носить статистичний характер. Дана система дала можливість управлінському персоналу з високою математичною точністю здійснювати прогнози діяльності банку та проводити оцінку ймовірності його банкрутства терміном до 6 місяців.

Проте, ще на початку 90х років Федеральною резервною системою США для оцінки діяльності банків була впроваджена ще одна статистична методика SEER (system for estimating examination ratings), яка спочатку носила назву FIMS (financial institutions monitoring system). Основною відмінністю методик SCOR та SEER є те що, остання окрім роботи з фінансовою звітністю банків та складання загальних рейтингів, також передбачає розрахунок з певним рівнем ймовірності динамічних змін у рейтингових позиціях банків дослідження ризикованості діяльності окремого банку і системи в цілому.

Ще однією досить популярною методикою оцінки фінансового стану банків є методика PATROL, яка з початку 90х років використовується Банком Італії. Дана система передбачає аналіз ліквідності діяльності банків та проведення сценарного аналізу.

У свою чергу, Національним банком Франції розроблена і застосовується так звана система підтримки банківського сектору – SAABA, яка передбачає прогнозування потенційних ризиків на ринку банківських послуг та дозволяє формувати рейтинги надійності банків.

Бундесбанк розробив власну систему моніторингу на основі принципів кореляційного аналізу – BAKIS, головним результатом діяльності якої є формування стратегічних цілей розвитку банківської системи Німеччини [174].

Зрозумілим є той факт, що практично кожна країна має свою власну методику оцінки фінансового стану банків з урахування особливостей національної економіки. Одним з прикладів яких є методика динамічного аналізу патернів російських комерційних банків запропонований у своїй статті російськими науковцями Ф. Т. Алескеровим, В. М. Солодковим та Д. С. Челноковою [3]. Запропонована система показників функціонування комерційного банку включає в себе три елемента класичної моделі CAMEL: достатність капіталу, показники ліквідності та прибутковості. В систему також увійшло три додаткових показники, що характеризують якість портфелю цінних паперів, ступінь залежності від міжбанківського кредитування, структуру активів банку.

Динамічний аналіз патернів банків за методологією російських науковців включає в себе реалізацію чотирьох етапів:

– проведення кластеризації (в результаті аналізу були отримані кластери, в кожен з яких входили банки, схожі за структурою операцій і фінансових результатів діяльності; різні кластери містили різні банки);

– визначення патернів (для кожного кластера був знайдений унікальний патерн; патерн являє собою значення показників, набір яких характеризують кластер);

– конструювання траєкторій комерційних банків та їх аналіз (даний аналіз дозволив побудувати упорядкований ряд номерів патернів, кожен з яких визначав особливості функціонування банку у відповідний момент часу);

– виявлення динамічних груп (банки, що мали однакові траєкторії, склали динамічні групи).

У статті російських вчених було проведено аналіз звітних даних російських банків за 34 кварталних періоди, що дозволило відокремити та описати поведінку різних груп банків із близькими структурними показниками. Недоліком є те, що модель побудована на основі 6 показників без визначеного зв'язку між ними.

Для вирішення даної задачі українським науковцем О. П. Заруцькою була вибрана нейронна мережева модель кластеризації – карта Кохонена, яка розміщує образи банків на площині за арифметичною близькістю їхніх показників у сукупному вимірі. Методика кластеризації з використанням карт Кохонена враховує одночасно всю сукупність показників.

Самоорганізовані карти Кохонена (англ. Self-organizing maps – SOM) – нейронні мережі з можливостями навчання та удосконалення у режимі «без вчителя», що виконують задачу візуалізації та кластеризації. Ідея мережі розроблялася фінським ученим Теуво Кохоненом ще з 60-х років ХХ століття. Самоорганізовані карти Кохонена виступають методом проектування багатовимірного простору в простір з більш низькою розмірністю (найчастіше, двовимірне), застосовується з метою розв'язання завдань моделювання, прогнозування та ін.

Самоорганізовані карти Кохонена складаються з компонентів, які називаються вузлами або нейронами. Кількість таких компонентів вводить вручну дослідником. Кожен вузол може бути описаний 2 напрямками

(векторами): вектор, що описує вагу m та характеризується відповідною розмірністю вхідних даних. Інший вектор r , являє собою певні координатні дані окремого вузла на загальній карті Кохонена. Отримана карта може бути представлена за допомогою елементів (комірок), які мають прямокутну або шестикутну форму. Варто зазначити, що найбільш розповсюдженою є шестикутна форма, адже вона забезпечує більшу візуалізацію карти, оскільки відстані між центрами сусідніх комірок будуть однаковими.

На початку роботи з картами Кохонена, дослідник сформувавши початковий масив даних з встановленою розмірністю має змогу отримати так звану початкову карту. Для її побудови спочатку обираються найбільш близькі за вектором m вузли і отримані в результаті цього значення задаються до критеріїв загального спостереження. Наступним кроком, до спостереження додаються сусідні вузли з своїм власним значення вектору ваги, що дає змогу наприкінці об'єднати схожі за функціональними характеристиками вузли. Навчальний процес для карти Кохонена носить циклічний характер, який з певним рівнем математичної похибки (заданої дослідником) має закінчитися через певний проміжок часу і по проходженні заданої вручну кількості циклів. Отже, на виході отримуємо загальну карту Кохонена, згідно з якою вхідний масив даних був оброблений, згрупований та візуалізований у вигляді кластерів різної форми та кольору і представлений у двовимірному просторі.

Таким чином, за допомогою використання алгоритму запропонованого Т. Кохоненом маємо змогу отримати наступні масиви даних:

– карти вхідних нейронів – представляють собою внутрішні характеристики масиву даних з об'єднанням схожих за вектором ваги нейронів у спільні групи, які формують кластери різної форми та кольору у залежності від напрямку вектору ваги, на основі якого було сформовано кластер. Об'єднання нейронів в один кластер відповідного кольору свідчить про схожість відібраних даних;

– карти вихідних нейронів – представляють собою зовнішні характеристики вхідного масиву даних, можуть відображатися на карті у вигляді потенційних кластерів з подібними характеристиками вектору ваги за нейронами;

– спеціальні (додаткові) карти – додаткові (потенційні) карти кластерів, які сформовані у результаті циклічного навчання та з подальшим використанням заданого вручну алгоритму побудови самоорганізованих карт [170].

Щодо структури вхідних даних, то думки більшості дослідників співпадають, так на думку О. П. Заруцької [66], найбільш суттєвими є підсумкові (якісні) показники, кількісні (структурні) показники пропорції балансу діяльності банків та профіль виконуваних ними операцій, фінансові показники, що характеризують ринкову сферу, де формується прибуток банку.

У дослідженні О. П. Заруцької вхідним масивом даних виступала система, яка складалась з 20 фінансових показників банків досліджуваних станом на 16 звітних дат. Основною метою дослідження була оцінка загальних перетворень, що мали місце у банківській сфері за аналізований період з використанням широкого масиву даних (2785 образів банків), з урахуванням структурних змін та загальної нестабільності банківської системи України. Для перетворення вхідного масиву даних були сформовані відносні показники, що характеризували фінансову діяльність банку за наступними напрямками: показники, що характеризують ефективність діяльності банку, показники масштабу банку, групи показників, що описували структуру активів та ресурсної бази та показники формування фінансового результату.

Абсолютні показники не були використані з тієї позиції, що це б призвело до абсолютного лідерства крупних банків.

За результатами обробки бази даних було отримано карту Кохонена, що складається з 38 кластерів (рис. 3.1).

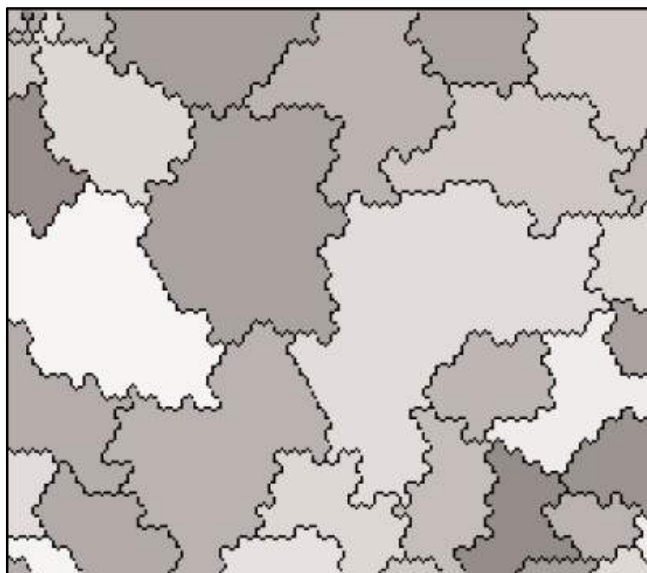

Рисунок 3.1 – Карта Кохонена (авторська розробка О. П. Заруцької [66])

У результаті було сформовано карту Кохонена кожна точка якої описувала позицію окремого банку у загальному масиві даних. Стан кожного банку на карті міг бути описаний за допомогою певної траєкторії розвитку, яка змінювалася 16 разів (16 звітних періодів). Системні зміни описувалися суттєвою зміною траєкторії розвитку банку.

Сформована карта могла бути про трактована наступним чином: центральну частину карти займали кластери, які містили інформацію щодо банків з середніми по системі показниками, а банки, які мали суттєві відмінності були зосереджені у кутових кластерах. Найчастіше кутові позиції займали проблемні банки або банки, які знаходилися на стадії банкрутства. Проте іноді, кутова позиція банку свідчила про потенційні системні ризики, з якими стикнулися банки у конкретний момент часу.

Підводячи підсумки, можна сказати, що всі розглянуті моделі були застосовані на практиці і дійсно, за допомогою їх було зроблено якісний динамічний аналіз банківської системи багатьох країн світу, але у кожного з них є свої переваги і недоліки (рис. 3.2).

Методологія Ф. Т. Алєскєрова, В. М. Солодкова, Д. С. Челнокової	CAMEL, CAEL, SCOR, SEER (FIMS), CAMELS	Методологія О. П. Заруцької
<u>Недоліки моделі</u>		
Не визначений зв'язок між показниками; не враховується вагомість коефіцієнтів; відсутня нормалізація.	Залежність від суб'єктивних поглядів аналітиків; низька формалізація моделі; не досліджується зв'язок між показниками; не враховується вагомість коефіцієнтів; відсутня нормалізація часових рядів.	Не враховується вагомість коефіцієнтів; відсутня нормалізація часових рядів.
<u>Переваги моделі</u>		
Зрозуміле наглядне представлення; відсутній фактор суб'єктивності аналітиків.	Стандартизований метод оцінки банків, рейтинги за кожним показником вказують напрями дій для їх підвищення, комплексна оцінка виражає ступінь необхідного втручання з боку контролюючих органів.	Присутній зв'язок між показниками; досить зрозуміле наглядне представлення; достатня точність оцінки.

Рисунок 3.2 – Порівняльний аналіз підходів до оцінки банків та банківської системи (складено автором на основі [3, 66])

Враховуючи переваги і недоліки досліджених моделей, метою даного дослідження є розробка моделі, що дозволить визначити траєкторію розвитку комерційного банку з позиції ССВ та зможе адекватно оцінити рішення ФГВФО щодо виведення банку з ринку та, як додаткова умова, дасть змогу наперед спрогнозувати кризи у діяльності окремого банку, тим самим зменшуючи потенційне навантаження на українську ССВ в цілому.

Пропонується застосувати 5 етапів побудови моделі.

1 етап. Визначення системи показників, на основі яких будується карта кластерів.

- поетапний збір необхідних вхідних даних (фінансова звітність банків);
- формування інформаційних баз даних, тобто формування матриць вхідних даних X (формула 3.1).

$$X = \begin{bmatrix} X_{11} & \dots & X_{1m} \\ \dots & \dots & \dots \\ X_{n1} & \dots & X_{nm} \end{bmatrix} \quad (3.1)$$

- де m – кількість фінансових показників;
 n – кількість банків, які беруть участь у аналізі;
 X_{nm} – значення m -го показника, для n -го банку.

2 етап. Нормалізація вхідних даних моделі.

Оскільки обрані показники мають різні шкали вимірювання, то для їх однозначного порівняння між собою необхідно провести нормалізацію.

Метод приведення інформації безрозмірної нормованої форми базується на понятті «ідеальна» якість стратегій, яку можна задавати у вигляді вектора (формула 3.2).

$$E^{ідеал} = (e_1^{ідеал}; \dots; e_Q^{ідеал}) \quad (3.2)$$

Використовуючи компоненту $e_q^{ідеал}$ вектор-стовпчик оцінок (щодо q -го критерію) приводиться до нормованої форми наступним чином (формули 3.3, 3.4):

$$E(e_q) \xrightarrow{НОРМ} E^H(e_q), q = 1, \dots, Q, \quad (3.3)$$

$$e_q^H(s_k) = \frac{e_q(s_k)}{e_q^{ідеал}}, k = 1, \dots, m \quad (3.4)$$

Успішне розв'язання проблеми нормалізації великою мірою залежить від правильного та об'єктивного визначення «ідеальної» якості стратегій. Спосіб визначення ідеального вектора і визначає метод відносної нормалізації.

У якості ідеального вектора можна використовувати, наприклад, вектор, компонентами якого є максимально можливі значення локальних критеріїв (формула 3.5)

$$e_q^{ideal} = ((\max_{S_i \in S} e_1(s_i); \dots; (\max_{S_i \in S} e_q(s_i); \dots; (\max_{S_i \in S} e_Q(s_i))) \quad (3.5)$$

Тоді нормалізовані згідно з цим методом (часто його, власне, називають методом відносної нормалізації) значення показників ефективності обчислюються за формулою 3.6:

$$e_q^H(s_k) = \frac{e_q(s_k)}{\max_{S_i \in S} e_1(s_i)}, q = 1, \dots, Q; k = 1, \dots, m \quad (3.6)$$

Таким чином, у нашому дослідженні пропонується використати відносний підхід до нормування показників, що застосовується в математичній статистиці [60].

3 етап. Оптимізація вхідних даних за допомогою функції бажаності Харрінгтона.

Узагальнена функція Харрінгтона (функція бажаності) є кількісним, однозначним, єдиним та універсальним показником якості досліджуваного об'єкту, а якщо додати ще такі якості, як адекватність, ефективність і статистична чутливість, то стає зрозумілим, що її можна використовувати як критерій оптимізації. Для застосування шкали Харрінгтона необхідно всі досліджувані показники привести до безрозмірного вигляду відповідно до осі абсцис та розрахувати величини частинних функцій Харрінгтона за формулами (3.7, 3.8):

$$G_i = \sqrt[n]{\prod_{k=1}^n d_k} \quad (3.7)$$

$$d_k = \exp(-\exp(-\bar{x}_k)) \quad (3.8)$$

де k – кількість показників, які використовуються для оцінки бажаності;

d_k – частинна функція, яка визначена відповідно до шкали Харрінгтона;

\bar{x}_k – показник у безрозмірному вигляді.

n – кількість досліджуваних об'єктів;

На рисунку 3.3 представлена узагальнена функція Харрінгтона.

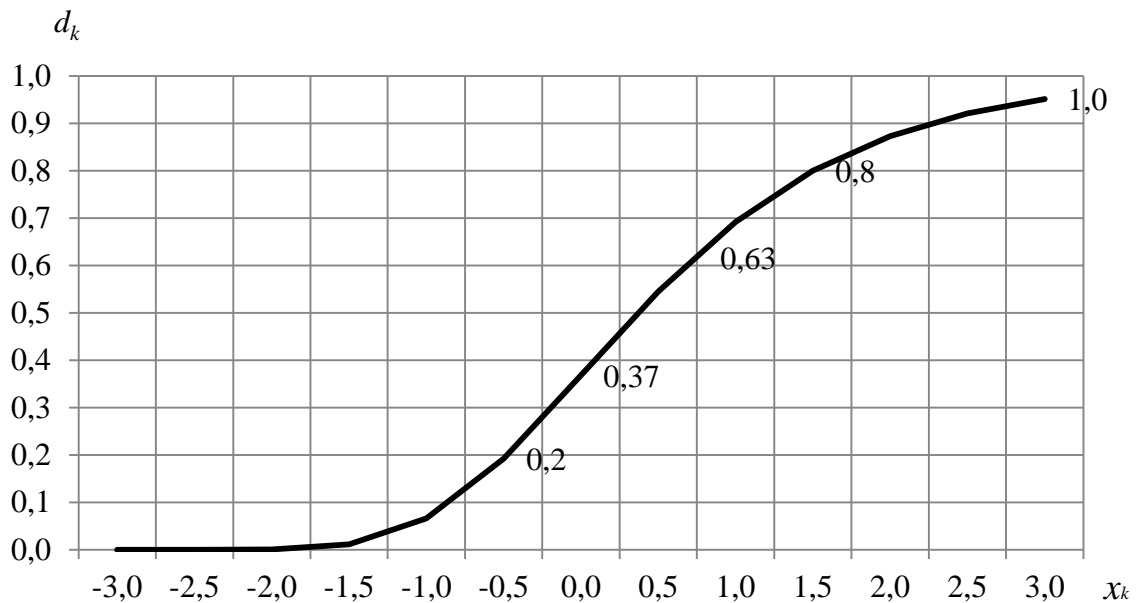

Рисунок 3.3 – Узагальнена функція Харрінгтона [69]

Частинні коефіцієнти, розраховані в узагальнені коефіцієнти систем, дозволяють з майже «математичною» точністю судити про їх переваги та недоліки. Якщо коефіцієнт бажаності системи знаходиться в нижній

криволінійній ділянці функції Харрінгтона, то для досягнення задовільних результатів функціонування банку з позиції ССВ потрібно буде «підтягувати» практично всі параметри системи до прийняттого рівня (що пов'язано з великими витратами сил і часу, які необхідно правильно оцінювати).

Якщо коефіцієнт системи розташовується на лінійній ділянці від $G=0,2$ до $G=0,8$, то навіть відносно невелика зміна показників діяльності банку (поліпшення одного-двох параметрів) може істотно збільшити її «бажаність», а можливості подальшого розвитку банку дуже великі.

Коли система має узагальнений коефіцієнт бажаності 0,8-0,9, крім того, що вона дуже хороша з позиції бажаності (на даний момент), можна сказати, що банк близький до межі свого розвитку. Поліпшення його характеристик шляхом «покращення» (тобто «втягування» всіх параметрів на максимум) потребують надмірно великих витрат, і необхідно шукати якісно нові шляхи його перспективного розвитку (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Шкала оцінки рівня бажаності для функції Харрінгтона

Бажаність	Оцінки по шкалі бажаності
Дуже добра	[0,80-1,00]
Добра	[0,63-0,80)
Задовільна	[0,37-0,63)
Погана	[0,20-0,37)
Дуже погана	[0,00-0,20)

Таким чином, аналізуючи частинні коефіцієнти бажаності конкретних параметрів, можна оцінити можливості та шляхи модернізації окремого банку.

4 етап. Процес обробки даних засобами програмного забезпечення Viscovery SOMine.

Метод обробки даних реалізований у пакеті Viscovery SOMine (VS). Система працює як своєрідна «центробіжна установка», яка групує близькі за характеристиками збалансовані об'єкти у середині карти, а найбільш відмінні відносить до віддалених меж. Використання запропонованого методу

групування великих масивів дозволяє отримувати додаткову інформацію про реальний стан і тенденції розвитку кожного окремого об'єкта через порівняння з усією сукупністю і здійснити узагальнення аналогічних рис.

а) Налаштування пріоритетів ознак кластеризації (показників діяльності банків) за методом Фішберна.

У багатокритеріальних задачах прийняття рішень локальні критерії мають різну важливість для особи, що приймає рішення. Це необхідно врахувати для вибору оптимальної стратегії, віддаючи певну перевагу більш важливим критеріям чи інформаційним ситуаціям.

Під співвідношенням пріоритету (k) матимемо на увазі вектор вагових коефіцієнтів (k_1, \dots, k_n) для відповідних деталізованих показників. Виникає проблема щодо знаходження вагових коефіцієнтів $(k_i, i=1, \dots, n)$. Існують різні підходи до їх визначення, які можна об'єднати в три групи. Перша включає в себе: строге спадання ваги показників, найвагомий показник та найменш вагомий.

Друга включає показники, які мають різний рівень значущості. У третьому випадку всі показники рівнозначні.

Спочатку перевіряється баланс розподілу ваг, для цього використовують формулу суми арифметичної прогресії для системи з m показниками зі строгим спаданням пріоритету.

Надалі проводиться нормування ваг і розрахунок вагових коефіцієнтів за правилом Фішберна (формула 3.9):

$$W_i = \frac{2(N - n + 1)}{N(N + 1)} \quad (3.9)$$

де W_i – ваговий коефіцієнт i -го показника;

n – вага показника;

N – загальна кількість показників.

Сума вагових коефіцієнтів має дорівнювати одиниці [7].

б) Налаштування параметрів навчання карти Кохонена (рис. 3.4).

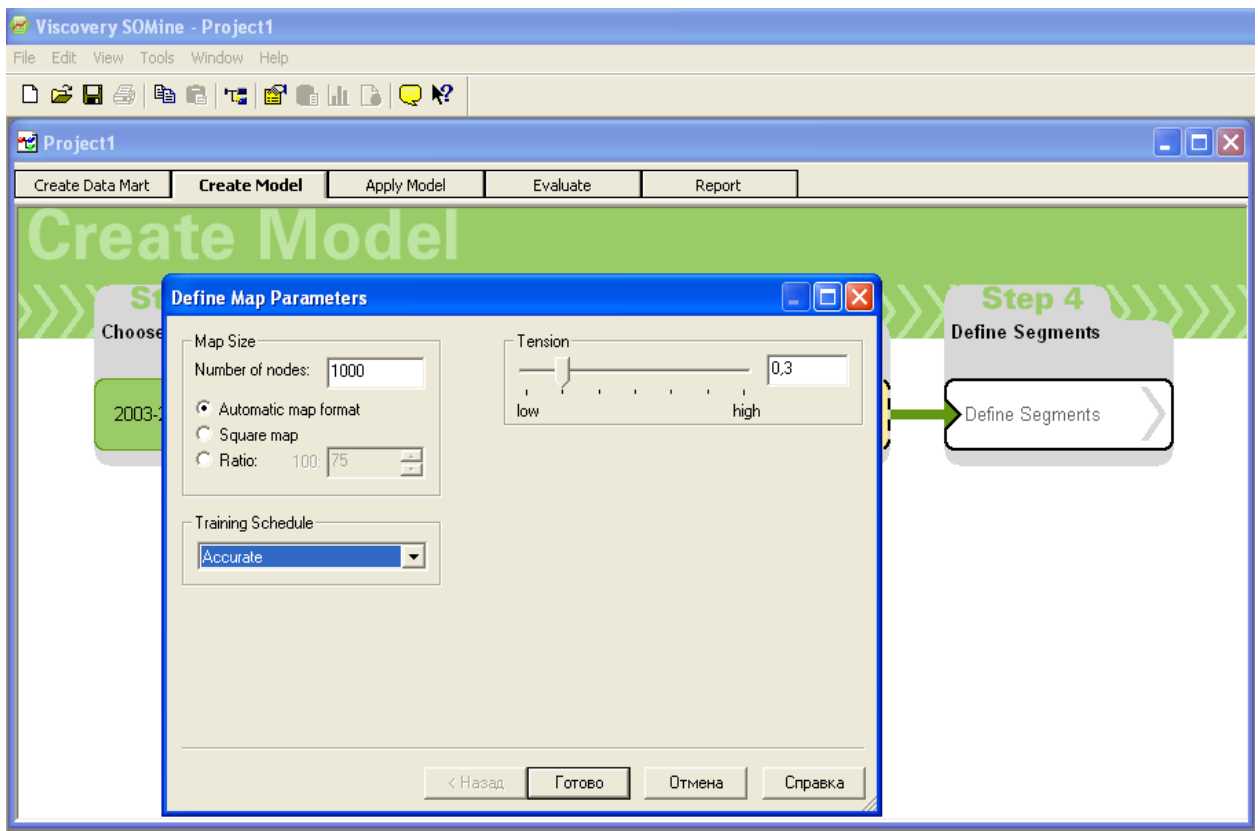

Рисунок 3.4 – Налаштування параметрів навчання карти Кохонена

Встановлена кількість нейронів карти Кохонена $\text{Number of nodes}=1000$ обумовлена розміром досліджуваної сукупності банків.

Величина параметра напруженості (tension) встановлена в розмірі 0,3 для підвищення чутливості штучної нейронної мережі.

Для отримання більш точних результатів обираємо «Точний/Accurate» розклад тренувань.

- в) побудова карти кластерів досліджуваної сукупності банків;
- г) аналіз отриманих результатів ґрунтуючись на шкалі для оцінки рівня бажаності функції Харрінгтона;
- д) розподіл балів для груп банків у кластерах;
- е) оцінка діяльності банків за групами у межах кластерів.

5 етап. Оцінка адекватності моделі.

Для перевірки адекватності моделі вводимо до досліджуваної сукупності два умовні банки – з «гарними» та «поганими» значеннями показників (максимальні значення синтезуючих функцій по сукупності банків і мінімальні відповідно).

Реакція моделі дасть змогу зробити висновок про правильність реакції моделі на діаметрально різні значення показників.

Таким чином, можна сформулювати концептуальну модель аналізу динаміки патернів банків у ССВ України (форм. 3.10).

$$\chi = \{G_1; G_2; G_3; G_4\} \rightarrow \max$$

$$\left\{ \begin{array}{l} G_i = \sqrt[n]{\prod_{k=1}^n d_k} \\ d_k = \exp(-\exp(-\bar{x}_k)) \\ n = 1 \dots N \\ k = 1 \dots K \\ G_i \in [0;1] \\ \chi \in [1;4] \end{array} \right. \quad (3.10)$$

Таким чином, модель аналізу динаміки патернів банків у ССВ складатиметься з 5 етапів:

- визначення системи показників та побудова карти кластерів;
- нормалізація вхідних даних моделі;
- оптимізація вхідних даних за допомогою функції бажаності Харрінгтона;
- обробка даних у програмі Viscovery SOMine;
- оцінка адекватності моделі.

Загальний алгоритм побудови моделі аналізу динаміки патернів банків у ССВ України представлено на рисунку 3.5.

1 етап. Визначення системи показників, на основі яких будується карта кластерів

$$X = \begin{bmatrix} X_{11} & \dots & X_{1m} \\ \dots & \dots & \dots \\ X_{n1} & \dots & X_{nm} \end{bmatrix}$$

де m – кількість фінансових показників;
 n – кількість банків, які беруть участь у аналізі;
 X_{nm} – значення m -го показника, для n -го банку.

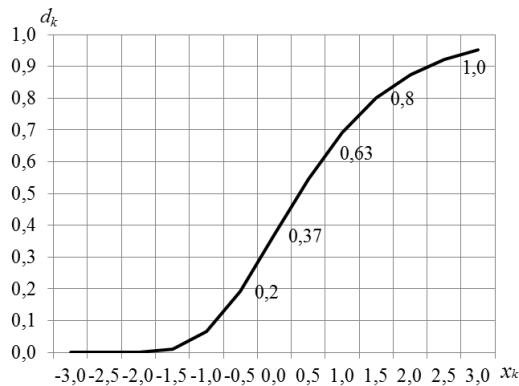
2 етап. Нормалізація вхідних даних моделі.

$$E^{ideal} = (e_1^{ideal}, \dots, e_Q^{ideal}) E(e_q) \xrightarrow{НОРМ} E^H(e_q), q = 1, \dots, Q \quad e_q^H(s_k) = \frac{e_q(s_k)}{e_q^{ideal}}, k = 1, \dots, m$$

$$e_q^{ideal} = ((\max_{s \in S} e_1(s_i); \dots; (\max_{s \in S} e_q(s_i); \dots; (\max_{s \in S} e_Q(s_i))) \quad e_q^H(s_k) = \frac{e_q(s_k)}{\max_{s \in S} e_1(s_i)}, q = 1, \dots, Q; k = 1, \dots, m$$

3 етап. Оптимізація вхідних даних за допомогою функції бажаності Харрінгтона

Бажаність	Оцінки по шкалі бажаності
Дуже добра	[0,80-1,00]
Добра	[0,63-0,80]
Задовільна	[0,37-0,63]
Погана	[0,20-0,37]
Дуже погана	[0,00-0,20]

$$G_i = \sqrt[n]{\prod_{k=1}^n d_k} \quad d_k = \exp(-\exp(-\bar{x}_k))$$

де k – кількість показників, які використовуються для оцінки бажаності (кількість банків);

d_k – частинна функція, яка визначена відповідно до шкали Харрінгтона;

\bar{x}_k – показник у безрозмірному вигляді.

Формування груп показників (синтезуючих функцій типу G)

4 етап. Процес обробки даних засобами програмного забезпечення ПЗ Viscovery SOMine.

- налаштування пріоритетів ознак кластеризації (показників діяльності банків) за методом Фішберна;
- налаштування параметрів навчання карти Кохонена;
- побудова карти кластерів досліджуваної сукупності банків;
- аналіз отриманих результатів ґрунтуючись на шкалі для оцінки рівня бажаності функції Харрінгтона;
- розподіл балів для груп банків у кластерах;
- оцінка діяльності банків за групами у межах кластерів.

5 етап. Оцінка адекватності моделі

Для перевірки адекватності моделі вводимо до досліджуваної сукупності 2 умовні банки – з «гарними» та «поганими» значеннями показників. Реакція моделі дасть змогу зробити висновок про правильність реакції моделі на діаметрально різні значення показників.

$$\chi = \{G_1; G_2; G_3; G_4\} \rightarrow \max$$

$$\begin{cases} G_i = \sqrt[n]{\prod_{k=1}^n d_k} \\ d_k = \exp(-\exp(-\bar{x}_k)) \\ n = 1 \dots N \\ k = 1 \dots K \\ G_i \in [0; 1] \\ \chi \in [1; 4] \end{cases}$$

Рисунок 3.5 – Алгоритм побудови моделі аналізу динаміки патернів банків у ССВ України (складено автором)

3.2 Науково-методичний підхід щодо оцінювання стану системи страхування вкладів в Україні

Використаємо запропонований вище науково-методичний підхід щодо аналізу динаміки патернів банків у ССВ України.

1 етап. Визначення системи показників, на основі яких будується карта кластерів. Для побудови моделі було обрано 49 банків України, які діяли протягом 2002-2014 рр. Для апробації моделі було сформовано вибірку з кожної із чотирьох груп банків за розміром активів. Для наочності отриманих результатів були взяті представники з кожної з груп. Вибір банків для дослідження проводився з використанням Рішення Національного банку України «Про розподіл банків на групи», яким визначалися такі граничні межі розміру активів для окремих груп банків протягом 2003-2014 рр.*, та гранична межа розміру регулятивного капіталу протягом 2008-2009 рр. (табл. 3.2). Кількість банків у кожній групі протягом періоду 2002-2015 рр. представлено в додатку В.

Таблиця 3.2 – Умови поділу банків на групи згідно з класифікацією встановленої Національним банком України [11]

Рік	Граничні межі розміру активів, млн грн				Граничні межі розміру регулятивного капіталу, млн грн			
	I група	II група	III група	IV група	I група	II група	III група	IV група
2003	>1300	>500	>200	<200	–	–	–	–
2004	>2000	>1000	>300	<300	–	–	–	–
2005	>2500	>1300	>400	<400	–	–	–	–
2006	>3900	>1800	>500	<500	–	–	–	–
2007	>5000	>2000	>700	<700	–	–	–	–
2008	>10000	>3000	>1000	<1000	>1000	>300	>100	<100
2009	>14000	>4000	>1500	<1500	>1500	>500	>200	<200
2010	>13000	>4000	>1500	<1500	–	–	–	–
2011	>14000	>4500	>2000	<2000	–	–	–	–
2012	>15000	>5000	>3000	<3000	–	–	–	–
2013	>20000	>5000	>3000	<3000	–	–	–	–
2014	>21000	>6000	>3000	<3000	–	–	–	–

* У 2015 році НБУ представив результати щорічного перегляду класифікації банків, проте граничні розміри активів та критерії поділу банків на групи не були оприлюднені

З переліку банків, які увійшли в модель, станом на 01.07.2015 року – 21 банк знаходиться на стадії дії тимчасової адміністрації або розпочато процедуру його ліквідації. Перелік банків, які увійшли в модель представлено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Перелік банків, які увійшли в модель станом на 01.07.2015 року

Діючі банки	Банки з тимчасовою адміністрацією та ліквідовані банки
ПАТ «Альфа-Банк»	ПАТ «КБ «Актив-банк»
ПАТ АКБ «Аркада»	ПАТ Банк «Золоті ворота»
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро»	АТ Банк «Меркурій»
ПАТ «Банк «Грант»	ПАТ «Банк Форум»
ПАТ «Діамантбанк»	ПАТ «Брокбізнесбанк»
АБ «Експрес-Банк»	ПАТ «ВіЕйБі Банк»
ПАТ «КБ «Земельний капітал»	ПАТ «Банк Демарк»
ПАТ «ІНГ Банк Україна»	ПАТ КБ «Експобанк»
ПАТ «АКБ «Капітал»	ПАТ «Енергобанк»
ПАТ «Мегабанк»	ПАТ «Західкомбанк»
АТ «Ощадбанк»	ПАТ «Імексбанк»
ПАТ АБ «Південний»	ПАТ «АКБ «Київ»
ПАТ КБ «Правекс-Банк»	ПАТ Банк «Київська Русь»
ПАТ КБ «Приватбанк»	ПАТ «Кредитпромбанк»
ПАТ «Промінвестбанк»	ПАТ «Легбанк»
ПАТ «ПУМБ»	ПАТ КБ «Надра»
ПАТ «Сітібанк»	ПАТ КБ «Південкомбанк»
ПАТ АБ «Столичний»	АБ «Порто-Франко»
ПАТ «Банк «Український Капітал»	ПАТ «КБ «Промекономбанк»
ПАТ «Укргазбанк»	ПАТ «Реал Банк»
ПАТ «Укрексімбанк»	ПАТ «Укргазпромбанк»
ПАТ «Укрінбанк»	
ПАТ «УкрСиббанк»	
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank)	
ПАТ «Універсал Банк»	
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит»	
ПАТ «Фінбанк»	
ПАТ КБ «Хрещатик»	

У даній моделі пропонується використати 15 показників, які забезпечують формування вхідних змінних моделі.

Серед обраних показників є 2 абсолютні – розмір активів та показник фінансового результату банку за звітний рік (чистий прибуток/збиток) та 13

відносних, які можуть характеризувати ефективність діяльності банку (таблиця 3.4).

Таблиця 3.4 – Опис вхідних змінних

Змінна	Показник	Економічний зміст показника	Формула розрахунку
x_1	Обсяг депозитів фізичних осіб, млн грн	Кошти фізичних осіб ($D_{\Phi O}$)	–
x_2	Відношення депозитів фізичних осіб до зобов'язань, %	Кошти фізичних осіб ($D_{\Phi O}$)	$X_2 = D_{\Phi O} / Z$
		Усього зобов'язань (Z)	
x_3	Відношення депозитів до зобов'язань, %	Кошти юридичних осіб ($D_{\text{ЮО}}$)	$X_3 = (D_{\Phi O} + D_{\text{ЮО}}) / Z$
		Усього зобов'язань (Z)	
x_4	Відношення депозитів фізичних осіб до депозитів, %	Кошти фізичних осіб ($D_{\Phi O}$)	$X_4 = D_{\Phi O} / (D_{\Phi O} + D_{\text{ЮО}})$
		Кошти юридичних осіб ($D_{\text{ЮО}}$)	
x_5	Обсяг активів банку, млн грн	Усього активів (A)	–
x_6	Відношення депозитів фізичних осіб до активів, %	Кошти фізичних осіб ($D_{\Phi O}$)	$X_6 = D_{\Phi O} / A$
		Усього активів (A)	
x_7	Відношення депозитів до активів, %	Кошти юридичних осіб ($D_{\text{ЮО}}$)	$X_7 = (D_{\Phi O} + D_{\text{ЮО}}) / A$
		Кошти фізичних осіб ($D_{\Phi O}$)	
		Усього активів (A)	
x_8	Ліквідність банків, %	Високоліквідні активи ($A_{\text{ВЛ}}$)	$X_8 = A_{\text{ВЛ}} / (K_{\text{Б}} + D_{\Phi O} + D_{\text{ЮО}})$
		Кошти банків ($K_{\text{Б}}$)	
		Кошти юридичних осіб ($D_{\text{ЮО}}$)	
		Кошти фізичних осіб ($D_{\Phi O}$)	
x_9	Рентабельність активів, %	Чистий прибуток/збиток банку (ЧП)	$X_9 = \text{ЧП} / A$
		Усього активів (A)	
x_{10}	Рентабельність капіталу, %	Чистий прибуток/збиток банку (ЧП)	$X_{10} = \text{ЧП} / \text{ВК}$
		Усього власного капіталу (ВК)	
x_{11}	Адекватність капіталу, %	Усього власного капіталу (ВК)	$X_{11} = \text{ВК} / A$
		Усього активів (A)	
x_{12}	Відношення статутного капіталу до власного капіталу, %	Усього статутного капіталу (СК)	$X_{12} = \text{СК} / \text{ВК}$
		Усього власного капіталу (ВК)	

Продовження таблиці 3.4

Змінна	Показник	Економічний зміст показника	Формула розрахунку
x_{13}	Відношення кредитів до депозитів, %	Кредити, що надані (K)	$X_{13} = K / (D_{\Phi O} + D_{Ю O})$
		Кошти фізичних осіб ($D_{\Phi O}$)	
		Кошти юридичних осіб ($D_{Ю O}$)	
x_{14}	Відношення кредитів до активів, %	Кредити, що надані (K)	$X_{14} = K/A$
		Усього активів (A)	
x_{15}	Процентна маржа, %	Чистий процентний дохід (ЧПД)	$X_{15} = \text{ЧПД}/K$

2 етап. Нормалізація вхідних даних моделі.

У нашому дослідженні пропонується використати відносний підхід до нормування показників, що застосовується в математичній статистиці.

Таким чином, на наступному кроці визначаємо максимум чи мінімум з даних за допомогою формул МАКС або МИН у програмному забезпеченні MS Excel та проводимо нормалізацію даних. Відповідно знаходимо нормалізовані значення за формулою (3.6).

3 етап. Оптимізація вхідних даних за допомогою функції бажаності Харрінгтона. Згортка вхідних даних за допомогою функції бажаності Харрінгтона та опис проміжних змінних наведено у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Опис проміжних змінних моделі

Група показників	Показник	Змінна	Частинна функція d	Синтезуюча функція G
Група показників, що характеризують стан депозитів банку (G_1)	Обсяг депозитів фізичних осіб	x_1	$d_1 = \exp(-\exp(-x_1))$	$G_1 = \sqrt[4]{d_1 \times d_2 \times d_3 \times d_4}$
	Відношення депозитів фізичних осіб до зобов'язань	x_2	$d_2 = \exp(-\exp(-x_2))$	
	Відношення депозитів до зобов'язань	x_3	$d_3 = \exp(-\exp(-x_3))$	
	Відношення депозитів фізичних осіб до депозитів	x_4	$d_4 = \exp(-\exp(-x_4))$	

Продовження таблиці 3.5

Група показників	Показник	Змінна	Частинна функція d	Синтезуюча функція G
Група показників, що характеризують стан активів банку (G_2)	Обсяг активів банку	x_5	$d_5 = \exp(-\exp(-x_5))$	$G_2 = \sqrt[5]{d_5 \times d_6 \times d_7 \times d_8 \times d_9}$
	Відношення депозитів фізичних осіб до активів	x_6	$d_6 = \exp(-\exp(-x_6))$	
	Відношення депозитів до активів	x_7	$d_7 = \exp(-\exp(-x_7))$	
	Ліквідність банків	x_8	$d_8 = \exp(-\exp(-x_8))$	
	Рентабельність активів	x_9	$d_9 = \exp(-\exp(-x_9))$	
Група показників, що характеризують стан капіталу банку (G_3)	Рентабельність капіталу	x_{10}	$d_{10} = \exp(-\exp(-x_{10}))$	$G_3 = \sqrt[3]{d_{10} \times d_{11} \times d_{12}}$
	Адекватність капіталу	x_{11}	$d_{11} = \exp(-\exp(-x_{11}))$	
	Відношення статутного капіталу до власного капіталу	x_{12}	$d_{12} = \exp(-\exp(-x_{12}))$	
Група показників, що характеризують стан кредитів банку (G_4)	Відношення кредитів до депозитів	x_{13}	$d_{13} = \exp(-\exp(-x_{13}))$	$G_4 = \sqrt[3]{d_{13} \times d_{14} \times d_{15}}$

У нашому випадку 15 показників, що ввійшли до моделі формують 4 групи:

- група показників, що характеризують стан депозитів банку (G_1);
- група показників, що характеризують стан активів банку (G_2);
- група показників, що характеризують стан капіталу банку (G_3);
- група показників, що характеризують стан кредитів банку (G_4).

У моделі вхідними даними виступають 20 відносних показників. Для аналізу було обрано п'ять звітних дат протягом п'яти останніх років (2010-2014 р.).

Розрахунок показників для банку «Альфа Банк» станом на 01.01.2003 року наведено у таблиці 3.6.

Розрахунки даних для усіх років та решти банків наведені у додатку Ж.

Таблиця 3.6 – Опис показників для банку «Альфа Банк» станом на 01.01.2003 р.

Група показників	Показник	Змінна	Частинна функція d	Синтезуюча функція G
Група показників, що характеризують стан депозитів банку (G_1)	Обсяг депозитів фізичних осіб	X_1	0,0083	0,4333
	Відношення депозитів фізичних осіб до зобов'язань	X_2	0,0965	
	Відношення депозитів до зобов'язань	X_3	0,5114	
	Відношення депозитів фізичних осіб до депозитів	X_4	0,1673	
Група показників, що характеризують стан активів банку (G_2)	Обсяг активів банку	X_5	0,0641	0,4272
	Відношення депозитів фізичних осіб до активів	X_6	0,0874	
	Відношення депозитів до активів	X_7	0,5222	
	Ліквідність банків	X_8	0,2090	
	Рентабельність активів	X_9	0,0066	
Група показників, що характеризують стан капіталу банку (G_3)	Рентабельність капіталу	X_{10}	0,0116	0,4896
	Адекватність капіталу	X_{11}	0,2437	
	Відношення статутного капіталу до власного капіталу	X_{12}	0,9934	
Група показників, що характеризують стан кредитів банку (G_4)	Відношення кредитів до депозитів	X_{13}	0,5200	0,5323
	Відношення кредитів до активів	X_{14}	0,8828	
	Процентна маржа	X_{15}	0,1239	

Далі, враховуємо вагомість показників та проводимо згортку. У даному дослідженні банки досліджуються за такими напрямками: група показників, що характеризують стан депозитів банку (4 показники); група показників, що характеризують стан активів банку (5 показників); група показників, що характеризують стан капіталу банку (3 показники); група показників, що характеризують стан кредитів банку (3 показники).

Розрахунок синтезуючої функції G для кожної групи показників станом на 01.01.2003 року наведено у таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Синтезуюча функція G для кожної групи показників станом на 01.01.2003 року

Банк	Група показників			
	G_1	G_2	G_3	G_4
ПАТ «КБ «Актив-банк»	0,4827	0,4506	0,5215	0,5035
ПАТ «Альфа-Банк»	0,4333	0,4272	0,4896	0,5323
ПАТ АКБ «Аркада»	0,5069	0,4860	0,5506	0,5759
ПАТ Банк «Золоті ворота»	0,5353	0,4739	0,5031	0,5182
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро»	0,5012	0,4522	0,4820	0,5384
АТ Банк «Меркурій»	0,4848	0,4740	0,5211	0,5354
ПАТ «Банк Форум»	0,5079	0,4671	0,4949	0,5403
ПАТ «Брокбізнесбанк»	0,4958	0,4771	0,4602	0,4629
ПАТ «ВіЕйБі Банк»	0,5080	0,4763	0,4711	0,5034
ПАТ «Банк «Грант»	0,5410	0,4633	0,4870	0,4983
ПАТ «Банк Демарк»	0,5683	0,4580	0,4720	0,5500
ПАТ «Діамантбанк»	0,4484	0,4235	0,5083	0,6187
ПАТ КБ «Експобанк»	0,5226	0,4769	0,5079	0,5222
АБ «Експрес-Банк»	0,4504	0,4906	0,5653	0,5857
ПАТ «Енергобанк»	0,5388	0,4029	0,0795	0,4910
ПАТ «Західінкомбанк»	0,5359	0,4648	0,4745	0,5625
ПАТ «КБ «Земельний капітал»	0,4930	0,4821	0,5468	0,5538
ПАТ «Імексбанк»	0,5766	0,4984	0,5082	0,5114
ПАТ «ІНГ Банк Україна»	0,4124	0,4264	0,5122	0,5465
ПАТ «АКБ «Капітал»	0,5229	0,4489	0,4982	0,5318
ПАТ «АКБ «Київ»	0,4769	0,4563	0,5031	0,5267
ПАТ Банк «Київська Русь»	0,5215	0,4555	0,4671	0,5449
ПАТ «Кредитпромбанк»	0,5538	0,4871	0,5036	0,5277
ПАТ «Легбанк»	0,5370	0,4644	0,4850	0,5246
ПАТ «Мегабанк»	0,4483	0,4593	0,4734	0,5232
ПАТ КБ «Надра»	0,5455	0,4805	0,4467	0,5376
АТ «Ощадбанк»	0,6846	0,5471	0,4255	0,4936
ПАТ АБ «Південний»	0,5265	0,4803	0,5189	0,5454
ПАТ КБ «Південкомбанк»	0,4782	0,2959	0,2508	0,4017
АБ «Порто-Франко»	0,5706	0,4928	0,5186	0,5112
ПАТ КБ «Правекс-Банк»	0,5523	0,4770	0,4731	0,5070
ПАТ КБ «Приватбанк»	0,6342	0,5525	0,5224	0,5213
ПАТ «КБ «Промекономбанк»	0,4918	0,4513	0,4821	0,5206
ПАТ «Промінвестбанк»	0,6010	0,5250	0,4582	0,5357
ПАТ «ПУМБ»	0,5437	0,4808	0,4241	0,5171
ПАТ «Реал Банк»	0,4644	0,4547	0,4852	0,5031
ПАТ «Сітібанк»	0,3949	0,4202	0,5160	0,5923
ПАТ АБ «Столичний»	0,4387	0,4088	0,5561	0,6094
ПАТ «Банк «Український Капітал»	0,4553	0,4343	0,5206	0,5615

Продовження таблиці 3.7

Банк	Група показників			
	G_1	G_2	G_3	G_4
ПАТ «Укргазбанк»	0,5327	0,4671	0,4801	0,5367
ПАТ «Укргазпромбанк»	0,4333	0,4494	0,4954	0,5701
ПАТ «Укрексімбанк»	0,5372	0,4964	0,4531	0,5187
ПАТ «Укрінбанк»	0,5396	0,4899	0,5095	0,5356
ПАТ «УкрСиббанк»	0,5180	0,4780	0,4575	0,5206
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank)	0,5487	0,4962	0,4363	0,5243
ПАТ «Універсал Банк»	0,5445	0,4467	0,5132	0,5777
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит»	0,5660	0,4954	0,4814	0,4856
ПАТ «Фінбанк»	0,4906	0,4415	0,5626	0,5830
ПАТ КБ «Хрещатик»	0,4964	0,4906	0,5041	0,5445

Наступною дією буде знаходження ваги кожної групи показників. Для цього застосуємо правило Фішберна. Для визначення ваг за цим правилом, необхідно розташувати групи від найбільш суттєвої до найменш суттєвої. Проаналізувавши усі групи, можемо зробити висновок, що найбільш суттєвими з позиції української ССВ з метою забезпечення стабільності фінансової системи в цілому і захисту інтересів вкладників є показники групи, що характеризують стан депозитів банку (G_1) далі йдуть групи показників, що характеризують стан активів банку (G_2) та стан капіталу банку (G_3). Найменш суттєвою з позиції ССВ буде група показників, що характеризують стан кредитів банку (G_4). У нашому дослідженні вагові коефіцієнти були розподілені наступним чином (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Розподіл вагових коефіцієнтів по групам показників

Група показників	Ваговий коефіцієнт групи
Група показників, що характеризують стан депозитів банку (G_1)	0,4
Група показників, що характеризують стан активів банку (G_2)	0,3
Група показників, що характеризують стан капіталу банку (G_3)	0,2
Група показників, що характеризують стан кредитів банку (G_4)	0,1

4 етап. Процес обробки даних засобами програмного забезпечення Viscovery SOMine за період з 01.01.2003 по 01.01.2014 рр.

В основі програми Viscovey SOMine покладено концепцію та алгоритми пакетних самоорганізованих карт Кохонена – сучасного і прогресивного варіанту нейронних мереж, що самонавчаються. Програмний пакет дозволяє вирішувати цілий ряд складних аналітичних задач: пошук кластерів даних, дослідження чисельної інформації та статистична обробка кластерів, відстеження надходження нових даних, оцінка залежності між змінними, дослідження геометричних властивостей розподілу даних та ін.

Зупинимося більш докладніше на процесі налаштування карт. Перш за все потрібно зауважити, що карті потрібно визначитися з вхідними даними. Вхідними даними будуть синтезуючі функції G протягом 13 звітних дат.

Для того, щоб розпочати роботу з ПЗ Viscovey SOMine необхідно вхідні дані зберегти у форматі Microsoft Excel. Після завантаження даних необхідно визначити тип даних для атрибутів: атрибут «Банки України» – text, length (текстові значення), всі інші – value (числові значення). Процес визначення типу атрибутів зображено на рисунку 3.6.

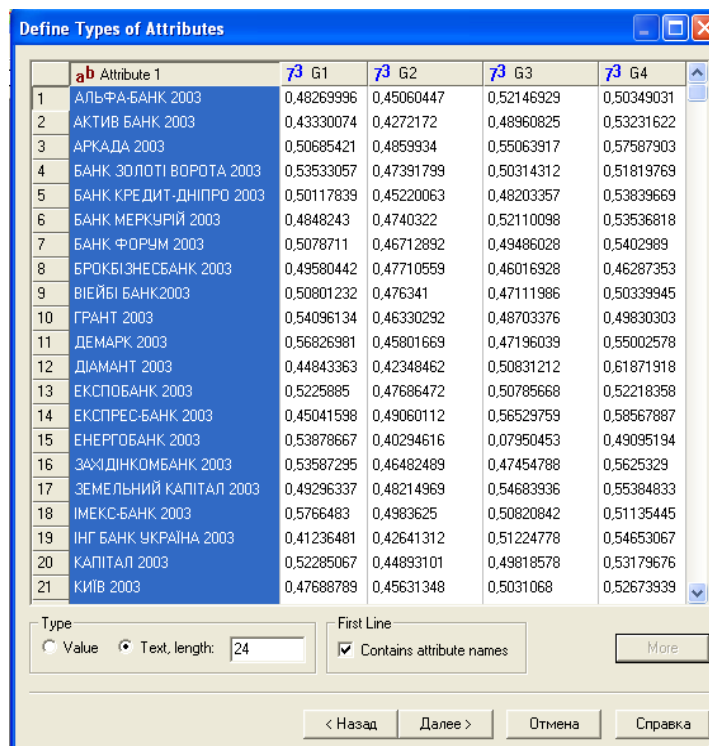

Рисунок 3.6 – Визначення типу атрибутів у ПЗ Viscovey SOMine

На наступному етапі вводимо вагові коефіцієнти для кожної з 4 груп показників. Вікно введення вагових коефіцієнтів в ПЗ Viscovey SOMine представлено на рис. 3.7.

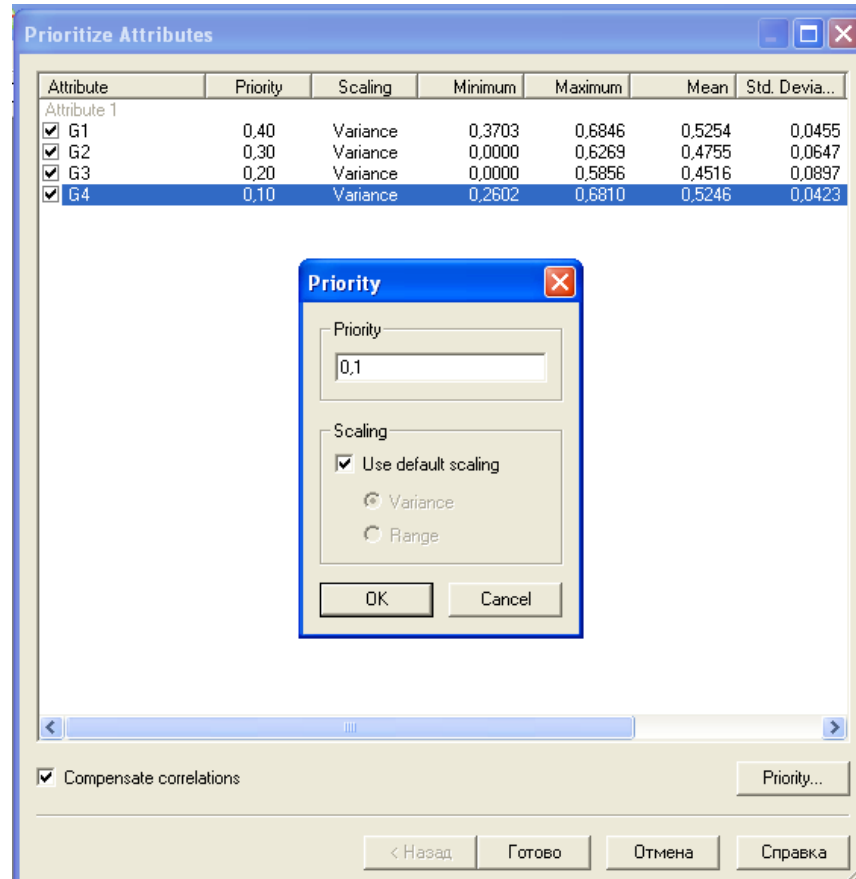

Рисунок 3.7 – Налаштування пріоритетів ознак кластеризації (вагових коефіцієнтів) за методом Фішберна

На виході моделі було отримано набір карт Кохонена по обраним групам показників, а також границі розбиття на кластери.

Виходячи з кольорів представлення можна говорити про відстані між елементами вибірок.

Також можна використовувати шкали карт для визначення значень комірок, їх порівняння та аналізу (рис. 3.8).

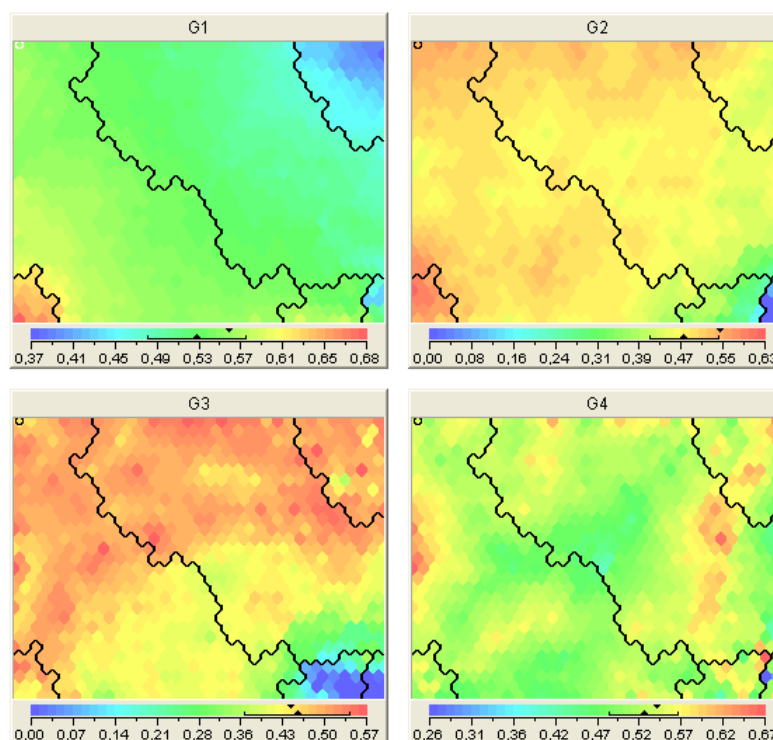

Рисунок 3.8 – Отримані карти Кохонена по 4 групам показників

Слід зазначити, що в результаті обробки даних було отримано 6 кластерів. Загальна карта Кохонена представлена на рисунку 3.9.

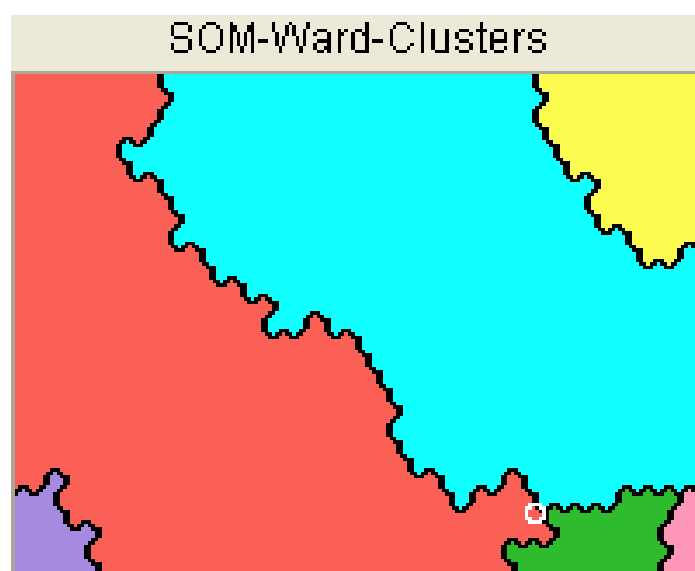
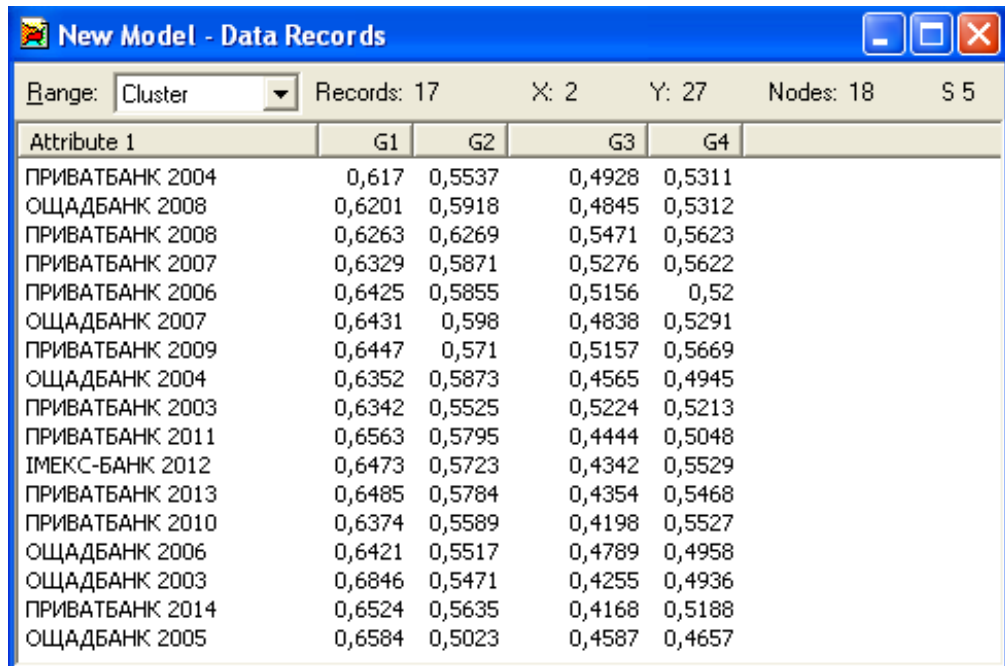

Рисунок 3.9 – Загальна карта Кохонена

Належність досліджуваних банків до створених патернів представлено на прикладі 5 кластеру S_5 (рис. 3.10).

Attribute 1	G1	G2	G3	G4
ПРИВАТБАНК 2004	0,617	0,5537	0,4928	0,5311
ОЦАДБАНК 2008	0,6201	0,5918	0,4845	0,5312
ПРИВАТБАНК 2008	0,6263	0,6269	0,5471	0,5623
ПРИВАТБАНК 2007	0,6329	0,5871	0,5276	0,5622
ПРИВАТБАНК 2006	0,6425	0,5855	0,5156	0,52
ОЦАДБАНК 2007	0,6431	0,598	0,4838	0,5291
ПРИВАТБАНК 2009	0,6447	0,571	0,5157	0,5669
ОЦАДБАНК 2004	0,6352	0,5873	0,4565	0,4945
ПРИВАТБАНК 2003	0,6342	0,5525	0,5224	0,5213
ПРИВАТБАНК 2011	0,6563	0,5795	0,4444	0,5048
ІМЕКС-БАНК 2012	0,6473	0,5723	0,4342	0,5529
ПРИВАТБАНК 2013	0,6485	0,5784	0,4354	0,5468
ПРИВАТБАНК 2010	0,6374	0,5589	0,4198	0,5527
ОЦАДБАНК 2006	0,6421	0,5517	0,4789	0,4958
ОЦАДБАНК 2003	0,6846	0,5471	0,4255	0,4936
ПРИВАТБАНК 2014	0,6524	0,5635	0,4168	0,5188
ОЦАДБАНК 2005	0,6584	0,5023	0,4587	0,4657

Рисунок 3.10 – Банки, що увійшли до патерну S_5

Таким чином, для трактування отриманих результатів можемо сформулювати траєкторію розвитку банків протягом 2003-2014 рр. Дані наведено в таблиці К.1 додатку К.

Для проведення аналізу в оцінці кожного окремого кластера використаємо шкалу для оцінки бажаності функції Харрінгтона (таблиця 3.9).

Таблиця 3.9 – Розподіл балів для проведення оцінки кластерів

Бажаність	Оцінки на шкалі бажаності	Бал
Дуже добра	0,80-1,00	5
Добра	0,63-0,80	4
Задовільна	0,37-0,63	3
Погана	0,20-0,37	2
Дуже погана	0,00-0,20	1

Формування рангів кластерів представлено у таблиці 3.10.

Таблиця 3.10 – Формування рангів кластерів

Кластер	Питома вага кластеру	Синтезуюча функція				Розподіл балів				Ранг
		G ₁	G ₂	G ₃	G ₄	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄	
S ₁	42,86 %	0,5089	0,4771	0,469	0,5249	3	3	3	3	4*
S ₂	41,84 %	0,5545	0,4921	0,4538	0,5196	3	3	3	3	3*
S ₃	8,84 %	0,4267	0,4567	0,4951	0,5451	3	3	3	3	2*
S ₄	2,55 %	0,548	0,322	0,1164	0,5308	3	2	1	3	5
S ₅	2,89 %	0,6425	0,571	0,4741	0,5265	4	3	3	3	1
S ₆	1,02 %	0,4934	0,005	0,0298	0,5165	3	1	1	3	6

*для виставляння рангу для кластерів S₁, S₂, та S₃ додатково було використано показник середнього рівня ряду синтезуючої функції

Таким чином, на основі отриманих результатів, можемо скласти рейтинг кластерів (табл. 3.11).

Таблиця 3.11 – Рейтинг кластерів

Місце у рейтингу	Кластер
1	S ₅
2	S ₂
3	S ₁
4	S ₃
5	S ₄
6	S ₆

Для оцінки ефективності діяльності кожного окремого банку, який був віднесений до певного кластеру пропонуємо умовно розділити кластери за групами (табл. 3.12).

Таблиця 3.12 – Оцінка банків за групами у межах кластерів

Кластер	Оцінка діяльності банку	Група банків
S ₅	5	Потужні банки
S ₂	4	Стабільні банки
S ₁	3	Проблемні банки
S ₃		
S ₄	2	Банки у кризовому стані
S ₆	1	Банки на стадії банкрутства

Динаміка оцінки ефективності діяльності банків за групами у межах кластерів представлена у таблиці К.2 додатку К.

Таким чином, можемо зробити висновок, що серед 21 досліджуваного банку, які станом на 01.01.2014 року діяли на ринку банківських послуг кризове становище протягом останніх років можна було спостерігати: станом

на 01.01.2003 року – ПАТ «Енергобанк»; станом на 01.01.2004 року – у ПАТ АБ «Столичний»; станом на 01.01.2010 року – Західкомбанк, ПАТ «АКБ «Київ», ПАТ КБ «Надра», ПАТ КБ «Правекс-Банк», ПАТ «Промінвестбанк», ПАТ «Укргазбанк»; станом на 01.01.2011 року – Форум, ПАТ «ВіЕйБі Банк», ПАТ КБ «Експобанк», ПАТ «АКБ «Київ», ПАТ «УкрСиббанк», ПАТ «Універсал Банк»; станом на 01.01.2012 року – ПАТ Банк «Золоті ворота», Меркурій, ПАТ «Банк «Грант», ПАТ «Укргазпромбанк», ПАТ «Укрінбанк»; станом на 01.01.2014 року – ПАТ «Банк Форум» та ПАТ «Кредитпромбанк». До банків, які протягом аналізованого періоду демонструють нестабільну роботу слід віднести: ПАТ «КБ «Актив-банк», ПАТ «Альфа-Банк», ПАТ АКБ «Аркада», ПАТ Енергобанк», ПАТ «ІНГ Банк Україна», ПАТ Банк «Київська Русь», ПАТ «ПУМБ», ПАТ «Реал Банк», ПАТ АБ «Столичний», ПАТ «Укрексімбанк», ПАТ «Фінбанк». Протягом всього аналізованого періоду до найбільш стабільних банків відносилися АТ «Ощадбанк» та ПАТ КБ «Приватбанк».

Етап 5. Оцінка адекватності моделі. Для перевірки адекватності моделі введемо до досліджуваної сукупності два умовні банки – з «гарними» та «поганими» значеннями показників. Реакція моделі дасть змогу зробити висновок про правильність реакції моделі на діаметрально різні значення показників. У результаті отримуємо нову карту Кохонена (рис. 3.11).

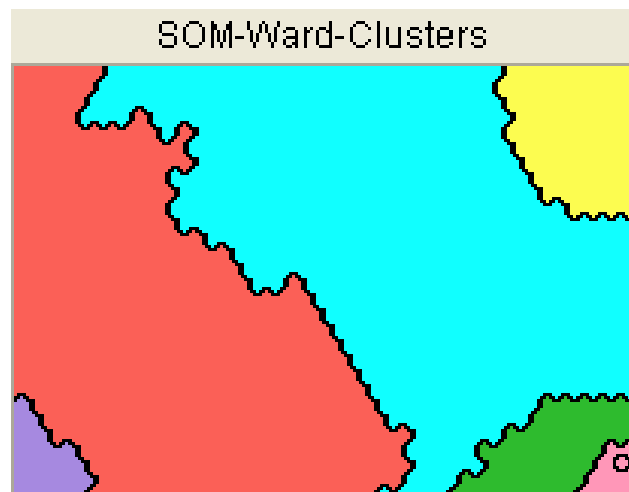

Рисунок 3.11 – Нова карта Кохонена з урахуванням умовних банків

У результаті введення умовних банків було отримано 6 кластерів. Структуру по групам показників зображено на рисунку 3.12.

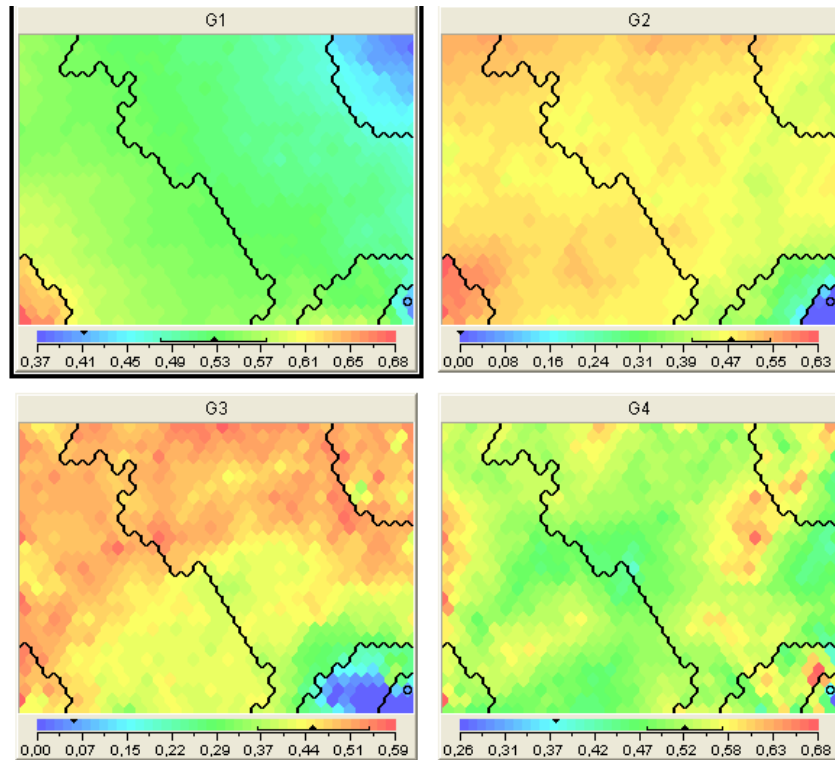

Рисунок 3.12 – Отримані карти Кохонена по групам показників з урахуванням умовних банків

Формування рангів кластерів досліджуваних банків представлено у таблиці 3.13.

Таблиця 3.13 – Формування рангів кластерів

Кластер	Питома вага кластеру	Синтезуюча функція				Розподіл балів				Ранг
		G ₁	G ₂	G ₃	G ₄	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄	
S ₁	44,07 %	0,5104	0,4771	0,4668	0,5253	3	3	3	3	3*
S ₂	40,00 %	0,5544	0,4938	0,4577	0,5197	3	3	3	3	2*
S ₃	8,64 %	0,4257	0,4567	0,4950	0,5455	3	3	3	3	4*
S ₄	2,88 %	0,5408	0,3220	0,1318	0,5237	3	2	1	3	5
S ₅	3,22 %	0,6437	0,5708	0,4785	0,5312	4	3	3	3	1
S ₆	1,19 %	0,4758	0,0043	0,0255	0,4799	3	1	1	3	6

*для виставляння рангу для кластерів S₁, S₂, та S₃ додатково було використано показник середнього рівня ряду синтезуючої функції

Таким чином, можемо скласти рейтинг кластерів (табл. 3.14).

Таблиця 3.14 – Рейтинг кластерів

Місце у рейтингу	Кластер
1	S ₅
2	S ₂
3	S ₁
4	S ₃
5	S ₄
6	S ₆

Для оцінки ефективності діяльності окремого банку, що був віднесений до певного кластеру умовно розділимо кластери за групами (табл. 3.15).

Таблиця 3.15 – Оцінка банків за групами у межах кластерів

Кластер	Оцінка діяльності банку	Група банків
S ₅	5	Потужні банки
S ₂	4	Стабільні банки
S ₁	3	Проблемні банки
S ₃		
S ₄	2	Банки у кризовому стані
S ₆	1	Банки на стадії банкрутства

Таким чином, у нижньому лівому куті знаходиться кластер S₅, показники якого демонструють найкращі дані фінансової звітності, а у нижньому кластері S₆ – навпаки найгірші. Належність банків до цих кластерів зображено на рисунках 3.13 та 3.14.

Attribute 1	G1	G2	G3	G4
ІМЕКС-БАНК 2012	0,6473	0,5723	0,4342	0,5529
ОЩАДБАНК 2003	0,6846	0,5471	0,4255	0,4936
ОЩАДБАНК 2004	0,6352	0,5873	0,4565	0,4945
ОЩАДБАНК 2005	0,6584	0,5023	0,4587	0,4657
ОЩАДБАНК 2006	0,6421	0,5517	0,4789	0,4958
ОЩАДБАНК 2007	0,6431	0,598	0,4838	0,5291
ОЩАДБАНК 2008	0,6201	0,5918	0,4845	0,5312
ПРИВАТБАНК 2003	0,6342	0,5525	0,5224	0,5213
ПРИВАТБАНК 2004	0,617	0,5537	0,4928	0,5311
ПРИВАТБАНК 2005	0,6221	0,5113	0,4456	0,463
ПРИВАТБАНК 2006	0,6425	0,5855	0,5156	0,52
ПРИВАТБАНК 2007	0,6329	0,5871	0,5276	0,5622
ПРИВАТБАНК 2008	0,6263	0,6269	0,5471	0,5623
ПРИВАТБАНК 2009	0,6447	0,571	0,5157	0,5669
ПРИВАТБАНК 2010	0,6374	0,5589	0,4198	0,5527
ПРИВАТБАНК 2011	0,6563	0,5795	0,4444	0,5048
ПРИВАТБАНК 2013	0,6485	0,5784	0,4354	0,5468
ПРИВАТБАНК 2014	0,6524	0,5635	0,4168	0,5188
Умовний найкращий банк	0,6846	0,6269	0,5856	0,681

Рисунок 3.13 – Банки новосформованого патерну S₅

Attribute 1	G1	G2	G3	G4
БАНК ФОРУМ 2011	0,554	1,48E-008	0	0,5011
ГРАНТ 2012	0,5064	0,02839	0,01257	0,5892
КИЇВ 2010	0,526	0	1,194E-014	0,6282
КРЕДИТПРОМБАНК 2014	0,4284	0	0	0,2602
СТОЛИЧНИЙ 2004	0,4318	5,062E-015	0,1662	0,5746
УКРГАЗБАНК 2010	0,5135	0,00168	0	0,5457
Умовний найгірший банк	0,3703	0	0	0,2602

Рисунок 3.14 – Банки новосформованого патерну S_6

Виходячи з отриманих результатів бачимо, що додані змодельовані банки показують адекватну реакцію моделі на різні значення вхідних даних.

Доданий до дослідження банк з заниженими показниками в результаті потрапляє до найгіршого патерну, а банк з завищеними показниками потрапляє до найкращого патерну, що вказує на високу якість запропонованої моделі аналізу динаміки патернів банків у ССВ.

4-1 етап. Процес обробки даних засобами програмного забезпечення Viscovery SOMine за період з 01.01.2003 по 01.01.2015 рр.

Було отримано набір карт Кохонена по обраним групам показників, а також границі розбиття на кластери.

Виходячи з кольорів представлення можна говорити про відстані між елементами вибірок.

Також можна використовувати шкали карт Кохонена для визначення значень комірок, їх порівняння та аналізу (рис. 3.15).

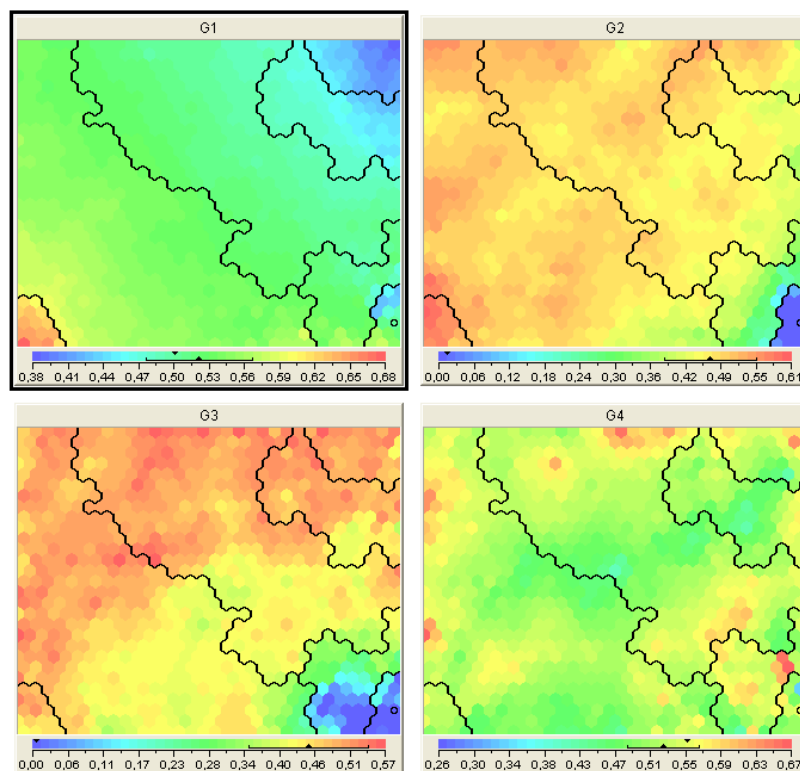

Рисунок 3.15 – Отримані карти Кохонена по 4 групам показників

Слід зазначити, що в результаті обробки даних було отримано 7 кластерів. Загальна карта Кохонена представлена на рисунку 3.16.

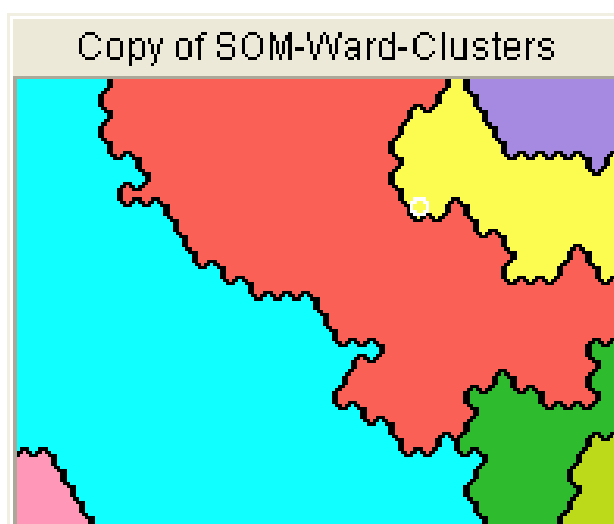

Рисунок 3.16 – Загальна карта Кохонена

Належність досліджуваних банків до створених патернів представлено на прикладі 5 кластеру S_6 (рис. 3.17).

Attribute 1	G1	G2	G3	G4
ПРИВАТБАНК 2009	0,6447	0,571	0,5157	0,5669
ПРИВАТБАНК 2008	0,6263	0,6269	0,5471	0,5623
ПРИВАТБАНК 2007	0,6329	0,5871	0,5276	0,5622
ІМЕКС-БАНК 2012	0,6473	0,5723	0,4342	0,5529
ПРИВАТБАНК 2010	0,6374	0,5589	0,4198	0,5527
ПРИВАТБАНК 2013	0,6485	0,5784	0,4354	0,5468
ПРИВАТБАНК 2015	0,6542	0,4915	0,451	0,5371
ОЩАДБАНК 2008	0,6201	0,5918	0,4845	0,5312
ПРИВАТБАНК 2004	0,617	0,5537	0,4928	0,5311
ОЩАДБАНК 2007	0,6431	0,598	0,4838	0,5291
ПРИВАТБАНК 2003	0,6342	0,5525	0,5224	0,5213
ПРИВАТБАНК 2006	0,6425	0,5855	0,5156	0,52
ПРИВАТБАНК 2014	0,6524	0,5635	0,4168	0,5188
ПРИВАТБАНК 2011	0,6563	0,5795	0,4444	0,5048
ОЩАДБАНК 2006	0,6421	0,5517	0,4789	0,4958
ОЩАДБАНК 2004	0,6352	0,5873	0,4565	0,4945
ОЩАДБАНК 2003	0,6846	0,5471	0,4255	0,4936
ОЩАДБАНК 2005	0,6584	0,5023	0,4587	0,4657
ПРИВАТБАНК 2005	0,6221	0,5113	0,4456	0,463

Рисунок 3.17 – Банки, що увійшли до патерну S_6

Таким чином, для трактування отриманих результатів можемо сформувати траєкторію розвитку банків протягом 2003-2015 рр. Дані наведено в таблиці Л.1 додатку Л.

Формування рангів кластерів представлено у таблиці 3.16.

Таблиця 3.16 – Формування рангів кластерів

Кластер	Питома вага кластеру	Синтезуюча функція				Розподіл балів				Ранг
		G ₁	G ₂	G ₃	G ₄	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄	
S 1	43,63 %	0,5532	0,4870	0,4518	0,5194	3	3	3	3	3*
S 2	32,01 %	0,5126	0,4756	0,4715	0,5273	3	3	3	3	4*
S 3	9,08 %	0,4714	0,4618	0,4837	0,5146	3	3	3	3	5*
S 4	3,98 %	0,5265	0,3532	0,2045	0,5332	3	2	2	3	6
S 5	6,37 %	0,4166	0,4664	0,4978	0,5467	3	3	3	3	2
S 6	3,03 %	0,6421	0,5637	0,4714	0,5237	4	3	3	3	1
S 7	1,91 %	0,5191	0,0048	0,0258	0,5017	3	1	1	3	7

*для виставляння рангу для кластерів S_1 , S_2 , та S_3 додатково було використано показник середнього рівня ряду синтезуючої функції

Таким чином, можемо скласти рейтинг кластерів (табл. 3.17).

Таблиця 3.17 – Рейтинг кластерів

Місце у рейтингу	Кластер
1	S ₆
2	S ₅
3	S ₁
4	S ₂
5	S ₃
6	S ₄
7	S ₇

Для оцінки ефективності діяльності кожного окремого банку, який був віднесений до певного кластеру пропонуємо умовно розділити кластери за групами (табл. 3.18).

Таблиця 3.18 – Оцінка банків за групами у межах кластерів

Кластер	Оцінка діяльності банку	Група банків
S ₆	5	Потужні банки
S ₅	4	Стабільні банки
S ₁		
S ₂	3	Проблемні банки
S ₃		
S ₄	2	Банки у кризовому стані
S ₇	1	Банки на стадії банкрутства

Динаміка оцінки ефективності діяльності банків за групами у межах кластерів представлена у таблиці Л.2 додатку Л.

Таким чином, можемо зробити висновок, що серед 21 банку, які станом на 01.07.2015 року були виведені з ринку або у яких діяла тимчасова адміністрація, рішення з боку ФГВФО:

– цілком підтверджується – 12 банків (ПАТ «Банк Форум», ПАТ «Брокбізнесбанк», ПАТ «ВіЕйБі Банк», ПАТ «Банк Демарк», ПАТ КБ «Експобанк», ПАТ «АКБ «Київ», ПАТ «Легбанк», ПАТ КБ «Надра», ПАТ КБ «Південкомбанк», АБ «Порто-Франко», ПАТ «Реал Банк», ПАТ «Укргазпромбанк»);

– частково підтверджується (після кризового періоду, була відновлена стабільна позиція банку) – 8 банків (ПАТ «КБ «Актив-банк», ПАТ Банк

«Золоті ворота», АТ Банк «Меркурій», ПАТ «Енергобанк», ПАТ «Західкомбанк», ПАТ «Імексбанк», ПАТ «Кредитпромбанк», ПАТ «КБ «Промекономбанк»);

– не підтверджується – 1 банк (ПАТ Банк «Київська Русь»).

Кризове становище протягом останніх 2 років можна спостерігати у 11 банках, які ще не були офіційно визнані неплатоспроможними, а саме – ПАТ «Альфа-Банк», ПАТ «Діамантбанк», ПАТ «КБ «Земельний капітал», ПАТ «Мегабанк», ПАТ «Промінвестбанк», ПАТ АБ «Столичний», ПАТ «Укргазбанк», ПАТ «Укрексімбанк», ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank), ПАТ «Універсал Банк», ПАТ «Фінбанк».

Етап 5-1. Оцінка адекватності моделі.

Для перевірки адекватності моделі введемо до досліджуваної сукупності два умовні банки – з «гарними» та «поганими» значеннями показників. Реакція моделі дасть змогу зробити висновок про правильність реакції моделі на діаметрально різні значення показників. У результаті отримуємо нову карту Кохонена для оцінки динаміки патернів банків у ССВ (рис. 3.18).

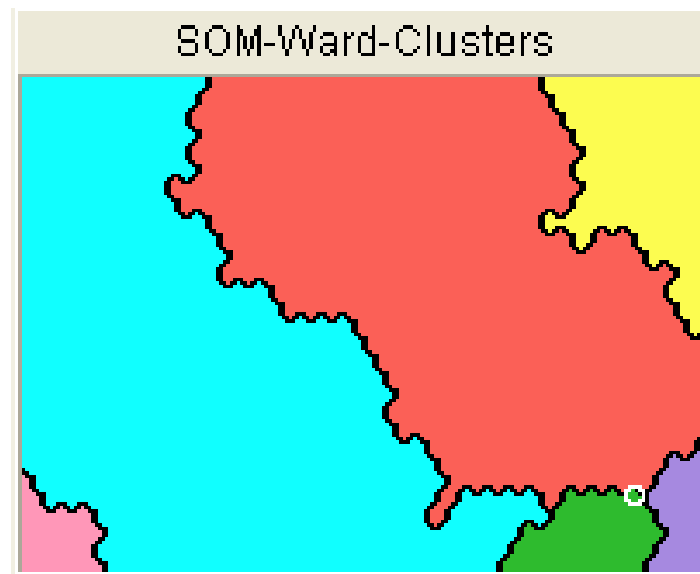

Рисунок 3.18 – Нова карта Кохонена з урахуванням умовних банків

У результаті введення умовних банків було отримано 6 кластерів. Структуру по групам показників зображено на рисунку 3.19.

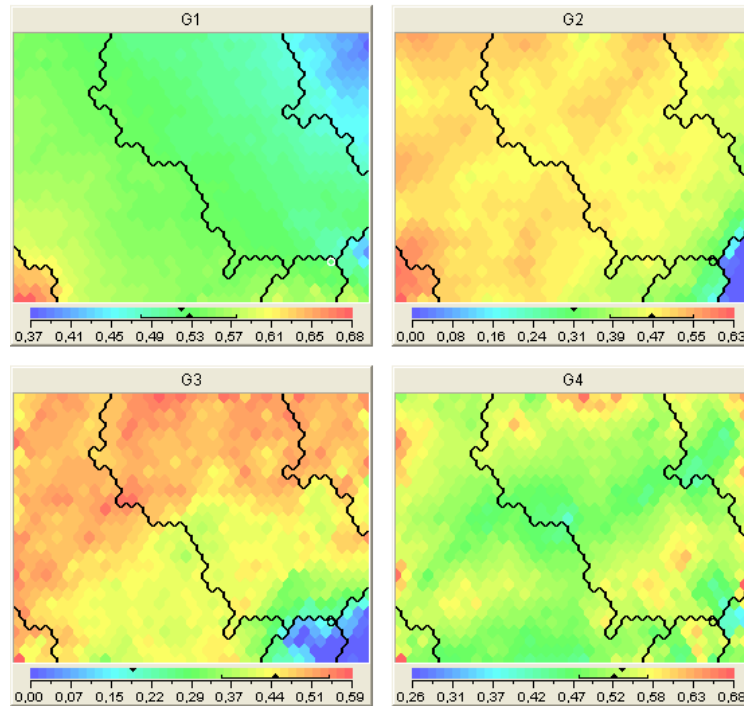

Рисунок 3.19 – Отримані карти Кохонена по групам показників з урахуванням умовних банків

Формування рангів кластерів представлено у таблиці 3.19.

Таблиця 3.19 – Формування рангів кластерів

Кластер	Питома вага кластеру	Синтезуюча функція				Розподіл балів				Ранг
		G ₁	G ₂	G ₃	G ₄	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄	
S ₁	44,29 %	0,5525	0,4898	0,4558	0,5189	3	3	3	3	3*
S ₂	38,57 %	0,5079	0,4696	0,4636	0,5262	3	3	3	3	2*
S ₃	9,84 %	0,4301	0,4516	0,4904	0,5384	3	3	3	3	4*
S ₄	2,22 %	0,5504	0,3282	0,0994	0,5206	3	2	1	3	5
S ₅	2,06 %	0,5077	0,0044	0,0239	0,4832	3	1	1	3	1
S ₆	3,02 %	0,6454	0,5698	0,4788	0,5351	4	3	3	3	6

*для виставляння рангу для кластерів S₁, S₂, та S₃ додатково було використано показник середнього рівня ряду синтезуючої функції

Визначивши ранги сформованих кластерів у процесі моделювання динаміки патернів банків України, наступним кроком можемо сформувати рейтинг отриманих кластерів українських банків, який представлено в таблиці 3.20.

Таблиця 3.20 – Рейтинг кластерів

Місце у рейтингу	Кластер
1	S ₆
2	S ₁
3	S ₂
4	S ₃
5	S ₄
6	S ₅

Для оцінки ефективності діяльності кожного окремого банку, який був віднесений до певного кластеру умовно розділимо кластери за групами (табл. 3.21).

Таблиця 3.21 – Оцінка банків за групами у межах кластерів

Кластер	Оцінка діяльності банку	Група банків
S ₆	5	Потужні банки
S ₁	4	Стабільні банки
S ₂	3	Проблемні банки
S ₃		
S ₄	2	Банки у кризовому стані
S ₅	1	Банки на стадії банкрутства

Таким чином, у нижньому лівому куті знаходиться кластер S₆, показники якого демонструють найкращі дані фінансової звітності, а у нижньому кластері S₅ – навпаки найгірші.

Приналежність банків до цих кластерів зображено на рисунках 3.20 та 3.21.

Виходячи з отриманих результатів у процесі проведеної оцінки адекватності запропонованої моделі варто зазначити, що додані до моделі умовні банки показують адекватну реакцію моделі на різні значення вхідних даних.

Доданий до дослідження банк з заниженими показниками фінансової діяльності в результаті потрапляє до найгіршого патерну, а банк з завищеними показниками фінансової діяльності на загальній карті Кохонена потрапляє до найкращого патерну, що підтверджує адекватність запропонованої моделі.

Attribute 1	G1	G2	G3	G4
ІМЕКС-БАНК 2012	0,6473	0,5723	0,4342	0,5529
ОЩАДБАНК 2003	0,6846	0,5471	0,4255	0,4936
ОЩАДБАНК 2004	0,6352	0,5873	0,4565	0,4945
ОЩАДБАНК 2005	0,6584	0,5023	0,4587	0,4657
ОЩАДБАНК 2006	0,6421	0,5517	0,4789	0,4958
ОЩАДБАНК 2007	0,6431	0,598	0,4838	0,5291
ОЩАДБАНК 2008	0,6201	0,5918	0,4845	0,5312
ПРИВАТБАНК 2003	0,6342	0,5525	0,5224	0,5213
ПРИВАТБАНК 2004	0,617	0,5537	0,4928	0,5311
ПРИВАТБАНК 2006	0,6425	0,5855	0,5156	0,52
ПРИВАТБАНК 2007	0,6329	0,5871	0,5276	0,5622
ПРИВАТБАНК 2008	0,6263	0,6269	0,5471	0,5623
ПРИВАТБАНК 2009	0,6447	0,571	0,5157	0,5669
ПРИВАТБАНК 2010	0,6374	0,5589	0,4198	0,5527
ПРИВАТБАНК 2011	0,6563	0,5795	0,4444	0,5048
ПРИВАТБАНК 2013	0,6485	0,5784	0,4354	0,5468
ПРИВАТБАНК 2014	0,6524	0,5635	0,4168	0,5188
ПРИВАТБАНК 2015	0,6542	0,4915	0,451	0,5371
Умовний найкращий банк	0,6846	0,6269	0,5856	0,681

Рисунок 3.20 – Банки новосформованого патерну S₆

Attribute 1	G1	G2	G3	G4
БАНК ФОРУМ 2011	0,554	1,48E-008	0	0,5011
ВІСІБІ БАНК 2015	0,5673	0	0,004751	0,4814
ГРАНТ 2012	0,5064	0,02839	0,01257	0,5892
ДЕМАРК 2015	0,5769	0	7,24E-045	0,5313
ЕКСПОБАНК 2015	0,4944	0,02712	0,08545	0,4035
КИЇВ 2010	0,526	0	1,194E-014	0,6282
КИЇВ 2015	0,5032	4,046E-005	8,519E-011	0,5153
КРЕДИТПРОМБАНК 2014	0,4284	0	0	0,2602
ЛЕГБАНК 2015	0,5832	1,404E-010	0,04096	0,4844
ПОРТО-ФРАНКО 2015	0,5444	0	0,0002309	0,506
СТОЛИЧНИЙ 2004	0,4318	5,062E-015	0,1662	0,5746
УКРГАЗБАНК 2010	0,5135	0,00168	0	0,5457
Умовний найгірший банк	0,3703	0	0	0,2602

Рисунок 3.21 – Банки новосформованого патерну S₅

Таким чином, серед 21 банку, які станом на 01.07.2015 року були виведені з ринку або у яких діяла тимчасова адміністрація, у 12 випадках рішення ФГВФО щодо ліквідації банку було цілком виправдане отриманими

результатами розрахунків. До даної групи банків було віднесено ПАТ «Банк Форум», ПАТ «Брокбізнесбанк», ПАТ «ВіЕйБі Банк», ПАТ «Банк Демарк», ПАТ КБ «Експобанк», ПАТ «АКБ «Київ», ПАТ «Легбанк», ПАТ КБ «Надра», ПАТ КБ «Південкомбанк», АБ «Порто-Франко», ПАТ «Реал Банк», ПАТ «Укргазпромбанк».

У свою чергу, не зважаючи на те, що 8 банків, фінансовий стан яких був незадовільним протягом 2009-2012 рр., у 2013-2014 рр. продемонстрували значні покращення показників своєї діяльності, ФГВФО було прийнято рішення щодо їх ліквідації. Дана група банків представлена – ПАТ «КБ «Актив-банк», ПАТ Банк «Золоті ворота», АТ Банк «Меркурій», ПАТ «Енергобанк», ПАТ «Західкомбанк», ПАТ «Імексбанк», ПАТ «Кредитпромбанк», ПАТ «КБ «Промекономбанк».

Також, варто зазначити, що у результаті проведених розрахунків, було відмічено кризове становище у 11 банках, які станом на 01.07.2015 року не були офіційно визнані неплатоспроможними, а саме – ПАТ «Альфа-Банк», ПАТ «Діамантбанк», ПАТ «КБ «Земельний капітал», ПАТ «Мегабанк», ПАТ «Промінвестбанк», ПАТ АБ «Столичний», ПАТ «Укргазбанк», ПАТ «Укрексімбанк», ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank), ПАТ «Універсал Банк» та ПАТ «Фінбанк».

Для оцінки діяльності національної ССВ протягом 2003-2015 рр., було здійснено узагальнення отриманих результатів аналізу динаміки патернів 49 досліджуваних банків та проведена інтегральна оцінка функціонування української ССВ на основі функції бажаності Харрінгтона.

У ході аналізу було здійснено прогнозування за допомогою поліноміального тренду третього ступеню на 3 майбутні періоди з 2016 по 2018 рр.

Алгоритм оцінки функціонування національної ССВ представлено наступним чином:

1) оцінка результатів аналізу динаміки патернів банків України (додаток Л, табл. Л.2);

2) нормалізація даних за принципом Севіджа, яка описується формулою (3.11):

$$e_q^H(s_k) = \frac{\max e_q(s_i) - e_q(s_k)}{\max e_q(s_i) - \min e_q(s_i)} \quad (3.11)$$

$$e_q^H(s_k) \in [0;1], q = 1, \dots, Q, k = 1, \dots, m.$$

де $e_q^H(s_k)$ – вхідний елемент масиву даних, нормалізований за вектором $E(e_q)$.

Вибір даного критерію нормалізації пояснюється тим, що нормалізація Севіджа є найбільш поширеною серед дослідників-економістів та одночасно поєднує все собі 2 операції: зміну інгредієнта показника ефективності $(E(e_q))^{\pm} \xrightarrow{НОРМ} (E^H(e_q))^{\mp}$ та нормалізацію даних природним методом нормалізації [60].

3) оптимізація даних на основі узагальненої функції Харрінгтона (формули 3.7-3.8);

4) розрахунок інтегрального показника оцінки функціонування національної ССВ протягом 2003-2015 рр.

При розрахунку інтегрального показника було враховано приналежність окремого банку до групи банків, згідно з встановленою НБУ класифікацією банків України за розміром активів.

Ваги між групами банків було розподілено за принципом Фішберна (формула 3.9):

– I група банків (відповідно до встановленої Національним банком України класифікації комерційних банків) – 0,4;

– II група банків (відповідно до встановленої Національним банком України класифікації комерційних банків) – 0,3;

– III група банків (відповідно до встановленої Національним банком України класифікації комерційних банків) – 0,2;

– IV група банків (відповідно до встановленої Національним банком України класифікації комерційних банків) – 0,1.

5) аналіз отриманих результатів оцінки ССВ на основі шкали оцінки рівня бажаності для функції Харрінгтона (табл. 3.1);

6) побудова поліноміального тренду третього ступеню для виявлення загальних тенденцій функціонування національної ССВ протягом досліджуваного періоду (вибір тренду ґрунтується на принципі максимізації коефіцієнту детермінації R^2);

7) трендове прогнозування розвитку національної ССВ на 3 майбутні періоди.

Результати проведеної оцінки функціонування національної ССВ представлено на рисунку 3.22.

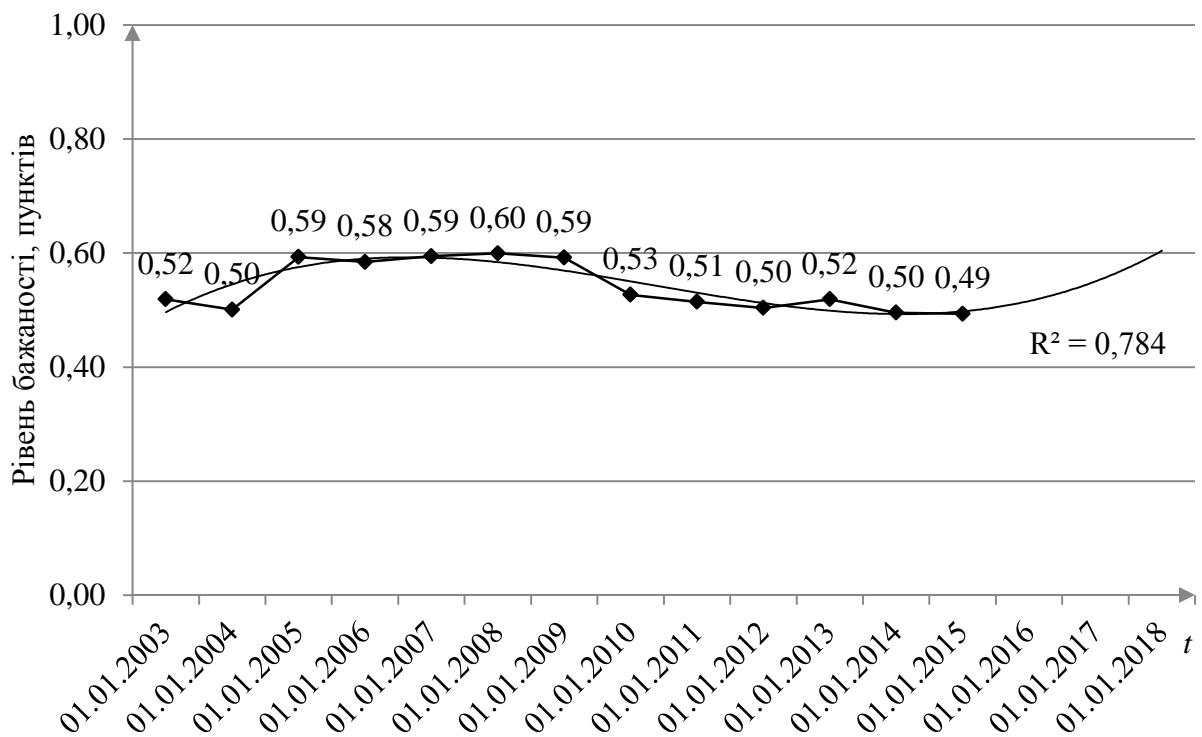

Рисунок 3.22 – Оцінка функціонування національної ССВ

Таким чином, можемо зробити наступні висновки. Діяльність української ССВ зазнала певних коливань протягом досліджуваного періоду,

проте залишалася на задовільному рівні відповідно до отриманих значень функції Харрингтона (табл. 3.1).

Так, протягом 2003-2004 рр., значення узагальненої функції Харрингтона було на рівні 0,52-0,50 пунктів, проте наступні роки демонстрували значне покращення ситуації і у 2005-2009 рр., національна ССВ відповідала рівню 0,58-0,60 пунктів.

Протягом 2010-2012 рр., українська ССВ зазнала великих потрясінь, що, відповідно, вплинуло і на показник функції, значення якої знизилася на 9 пунктів. На початок 2013 року можемо відмітити невелике поживлення системи, проте, вже наступні 2 роки ситуація у ССВ знову погіршилася.

Станом на 01.01.2015 року інтегральна оцінка української ССВ складає 0,49 пунктів, що відповідає задовільному рівню бажаності.

Проведений трендовий прогноз свідчить про перспективи покращення функціонування національної ССВ протягом 3 найближчих років (коефіцієнт детермінації знаходиться на рівні 0,784).

Отримані результати дослідження вказують на необхідність пошуку ресурсів подальшого удосконалення та реформування української ССВ.

3.3 Напрями розвитку національної системи страхування вкладів

Українська ССВ протягом 2014-2015 років зазнала значних потрясінь і перетворень. Велика кількість банкрутств банків, економічні і політичні перетворення в Україні, значною мірою похитнули стабільність всієї банківської системи. Зрозумілим є той факт, що питання достатності фінансових ресурсів ФГВФО є вкрай важливим і потребує глибоких наукових досліджень.

Динаміка зміни обсягу коштів ФГВФО та мінімально допустимого обсягу коштів ФГВФО при якому досягається гранична межа у 2,5 % представлено на рисунку 3.23.

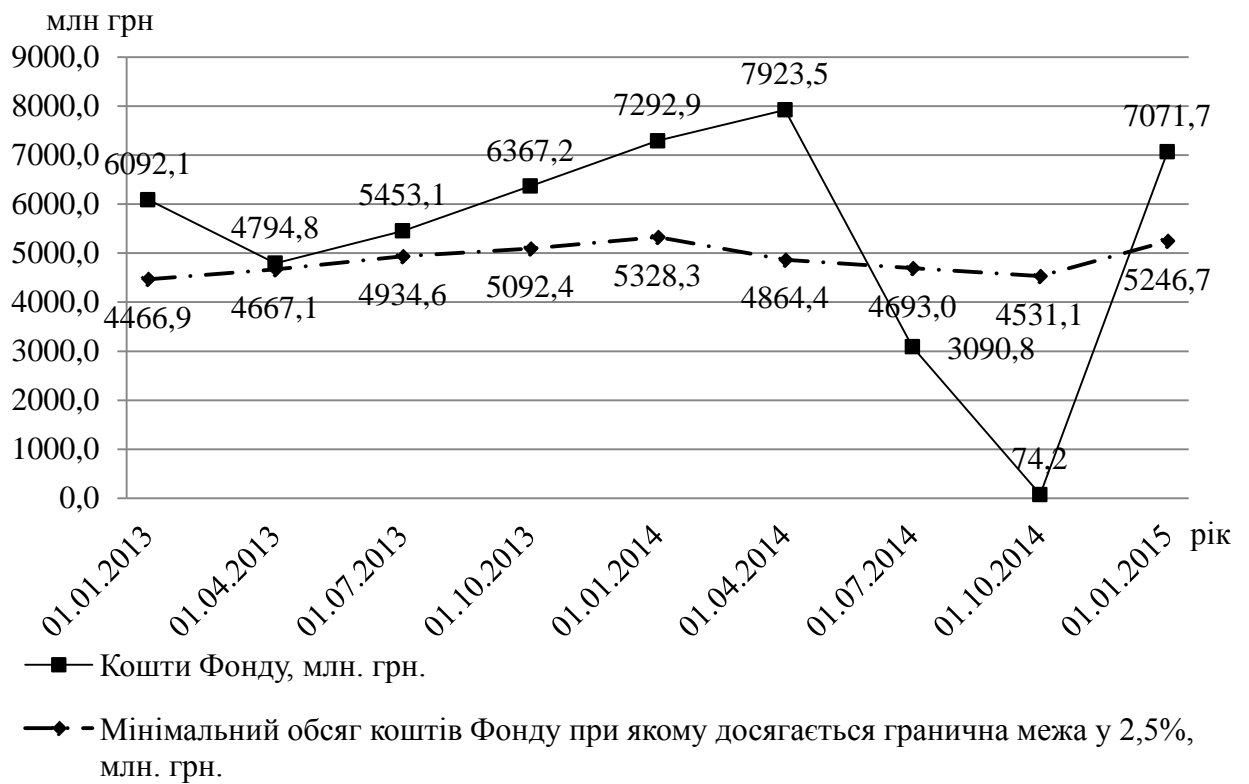

Рисунок 3.23 – Динаміка зміни обсягу коштів ФГВФО та мінімально допустимого обсягу коштів ФГВФО (складено автором на основі [67])

На основі рисунка 3.23 можемо зробити наступні висновки щодо динаміки зміни обсягу коштів ФГВФО та мінімально допустимого обсягу коштів ФГВФО при якому досягається гранична межа у 2,5 %.

У першу чергу, зауважимо, що за шість місяців 2014 року рівень мінімально достатнього обсягу коштів ФГВФО знизився з 7923,5 до 74,2 млн грн, тобто більш ніж у 10 разів, що свідчить про значне погіршення його фінансового стану за аналізований період.

Проте, вже станом на початок 2015 року даний показник сягнув рівня у 7017,7 млн грн, що свідчить про вдалу політику менеджерів ФГВФО.

Прогнозний рівень фінансової стійкості та дефіциту/профіциту коштів ФГВФО на 2016 рік представлено на рисунку 3.24.

Таким чином, прогнозний рівень фінансової стійкості та дефіциту/профіциту коштів ФГВФО на 2016 рік характеризується наступними показниками. У першу чергу, відзначаємо, що станом на 01.01.2016 року рівень фінансової стійкості ФГВФО знизиться до рівня - 23,59 %. Зауважимо, що даний показник станом на 01.01.2015 року знаходився на рівні 3,37 %. Відмітимо також той факт, що протягом 2015 року майже щомісячно спостерігалось нарощення дефіциту коштів ФГВФО. Якщо станом на 01.01.2015 року розмір профіциту коштів ФГВФО складав 1824,98 млн грн, то станом на аналогічну дату 2016 року дефіцит коштів ФГВФО за прогнозами складатиме 41528,6 млн грн. Тобто, для стабільного функціонування ФГВФО протягом 2015 року необхідно залучити кошти обсягом не менше 41,528 млрд грн.

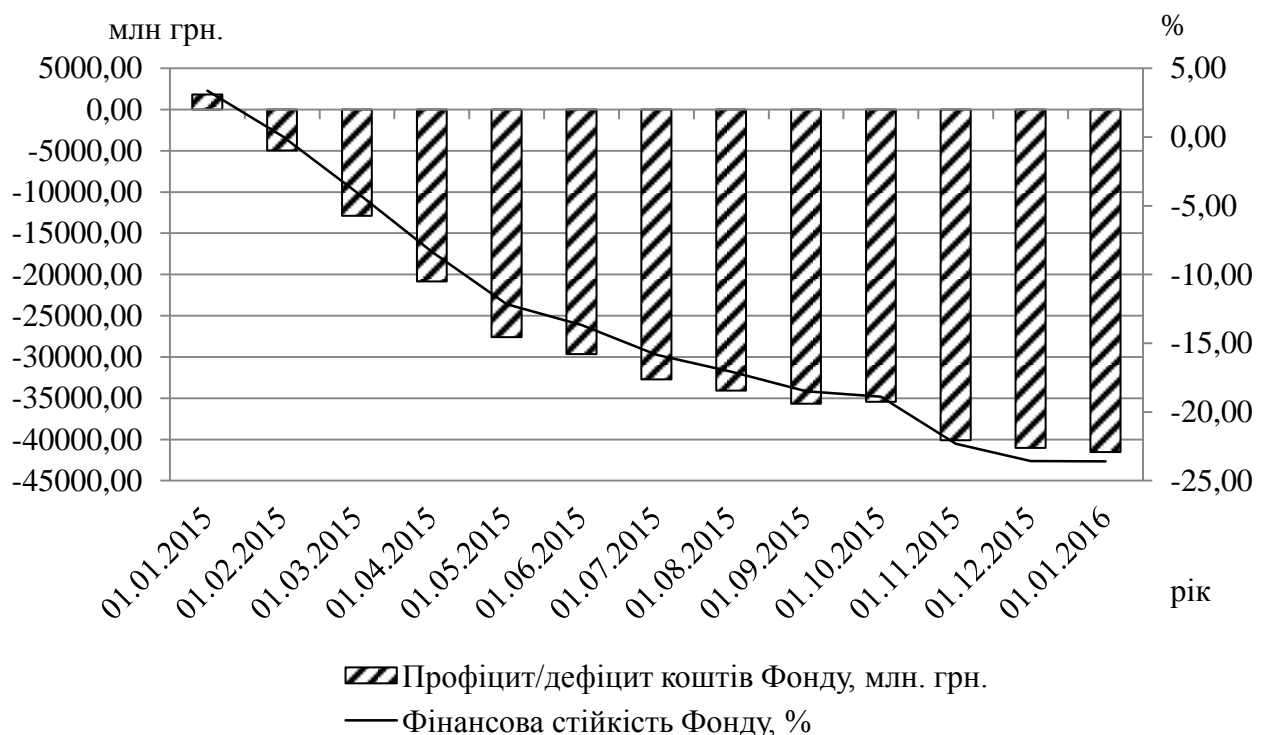

Рисунок 3.24 – Прогнозний рівень фінансової стійкості та дефіциту/профіциту коштів ФГВФО на 2016 рік (складено автором на основі [67])

Статтею 19 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [122] передбачено наступні джерела формування фінансових ресурсів ФГВФО (рис. 3.25).

Варто зазначити, що у 2014 році окрім регулярного та спеціального збору ФГВФО було залучено додаткові джерела фінансування. Так, згідно постанови КМУ № 456 від 17.09.2014 року ФГВФО отримав кредит від МФУ у формі ОВДП у сумі 10,2 млрд грн під 12,5 % річних в обмін на вексель під 12,5 % річних.

Також, ФГВФО отримав 3 кредити від НБУ, у тому числі з метою монетизації цінних паперів отриманих від МФУ: у червні – 4175,5 млн грн, у вересні – 582 млн грн, у жовтні – 5440 млн грн під 12,5 % річних [67].

Джерела формування фінансових ресурсів ФГВФО
1) початкові збори з учасників Фонду; 2) регулярні збори з учасників Фонду; 3) спеціальний збір до Фонду; 4) доходи, одержані від інвестування коштів Фонду в державні цінні папери України; 4-1) кошти (у тому числі облігації внутрішньої державної позики), залучені Фондом шляхом випуску облігацій та/або видачі фінансових векселів Фонду; 5) доходи, одержані у вигляді процентів, нарахованих Національним банком України за залишками коштів на рахунках Фонду, відкритих в Національному банку України; 6) кредити, залучені від Національного банку України; 7) неустойка (штрафи, пеня), що стягується відповідно до цього Закону; 8) кошти, що були внесені Національним банком України в розмірі 20 мільйонів гривень на день створення Фонду; 9) кошти з Державного бюджету України; 10) доходи від цільової позики, наданої банку для виконання зобов'язань банку, передбачених пунктом 1 частини шостої статті 36 цього Закону; 10-1) доходи від цільової позики, наданої банку для оплати витрат; 11) благодійні внески, гранти, технічна допомога у грошовій або не грошовій формі, у тому числі від іноземних осіб; 11-1) кредити, залучені від небанківських фінансових установ та іноземних кредиторів; 12) кошти, отримані від виконання заходів, передбачених планом врегулювання, зокрема від продажу неплатоспроможного банку або перехідного банку, ліквідації банку; 13) доходи, отримані від надання позики на умовах субординованого боргу приймаючому банку; 14) гарантійні внески, перераховані учасниками відкритого конкурсу.

Рисунок 3.25 – Джерела формування фінансових ресурсів ФГВФО (складено автором на основі [122])

На сьогоднішній день початковий збір ФГВФО складає 1 % від статутного капіталу новоутвореного банку. Проте, зважаючи на значну нестабільність на ринку банківських послуг і надзвичайно малу кількість нових зареєстрованих банків протягом останніх 2 років, надходження від даного збору є занадто несуттєвими. Крім того, згідно з Постановою Правління НБУ «Про приведення статутного капіталу банків у відповідність до мінімально встановленого розміру» до 11.07.2024 року усі банки України мають збільшити статутний капітал до розміру у 500 млн грн [121].

Таким чином, пропонуємо встановити абсолютний розмір початкового збору до ФГВФО, замість встановленого відсоткового співвідношення у розмірі 5 млн грн. Дана сума повною мірою відповідатиме обраній стратегії діяльності Національного банку України.

Що стосується регулярного збору, то вважаємо, що поквартальний режим відрахувань не може бути застосований у кризовий період, так як обсяги бази нарахування збору (середньоарифметичні суми щоденних балансових залишків на рахунках з обліку вкладів та відсотків за ними) є вкрай динамічними і змінюються практично щотижнево (Додаток В) [115]. Тому, пропонуємо запровадити помісячний режим відрахувань регулярного збору банками до ФГВФО, який дозволив би врахувати динамічні зміни у діяльності кожного окремого банку та обмежив би понаднормові залучення депозитів фізичних осіб у кризовий для банку період. Дане впровадження дасть змогу захистити, як вкладника від ризикового розміщення вкладу у ненадійному банку, так і забезпечить адекватну реакцію банків щодо політики акумуляції коштів для сплати регулярного збору.

У свою чергу, статистики щодо надходжень до ФГВФО від запровадження регулярного збору у формі диференційованого збору на даний момент часу немає. Проте, за інформацією, наданою спеціалістами ФГВФО, система нарахування даного збору застосовується.

Так, з урахуванням відсутності статистики, можемо говорити, про невеликі обсяги від надходжень від даного збору. Вважаємо, що методика

розрахунку коефіцієнту диверсифікації є дещо спрощеною і має бути розширена з урахуванням різних видів та рівнів банківських ризиків.

Спеціальний збір до ФГВФО застосовується у 2 випадках, у разі якщо обсяги коштів ФГВФО зменшуються до рівня менше ніж 2,5 % від гарантованої ФГВФО суми коштів за всіма банками-учасниками і у випадку існування значного рівня ризику недостатності коштів ФГВФО [115], що можемо спостерігати згідно з прогнозними даними на 2015 рік. Проте, застосування даного виду збору створює додаткове навантаження на банки, що функціонують у ССВ, так як додаткові видатки можуть значною мірою похитнути їх фінансове становище.

Методика нарахування і сплати спеціального збору не є регламентованою і потребує розроблення чіткої методики застосування даного виду збору.

Зазначено, що спеціальний збір не може перевищувати обсяг коштів від регулярного збору сплаченого банком за попередній рік, що за фактом дає можливість ФГВФО за рахунок використання спеціального збору збільшити розмір регулярного збору вдвічі. Тому, даний вид збору має бути переглянутий і жорстко регламентований (рис. 3.26).

Щодо інших джерел формування фінансових ресурсів ФГВФО, то, згідно ст. 3 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» [126] ФГВФО може виступати емітентом власних облігацій (іменних та на пред'явника), які можуть бути:

- короткостроковими – до 1 року;
- середньостроковими – від 1 до 5 років;
- довгостроковими – понад 5 років.

Проте, застосування даного інструменту фондового ринку в Україні практично відсутнє.

Зрозумілим є той факт, що випуск облігації задля покриття збитків не можливий у просторі законодавства України, а так як ФГВФО є юридичною особою, то застосування такого інструменту як випуск облігацій ФГВФО є

обмеженим. Але, мета випуску даних облігацій може бути у підтримці фінансової стабільності національної ССВ.

Рисунок 3.26 – Напрями удосконалення порядку розрахунку, нарахування і сплати зборів до ФГВФО (складено автором)

Таким чином, акумуляція додаткових коштів за допомогою випуску облігацій і їх цільове використання потенційно зможе покращити становище ФГВФО на фінансовому ринку України. Розміщення облігацій може бути здійснено через залучення надійного андеррайтера.

Звичайно, відкритим залишається питання довіри населення до ФГВФО і ССВ в цілому, адже від цього залежатиме чи вдалим буде розміщення випущених облігацій серед населення.

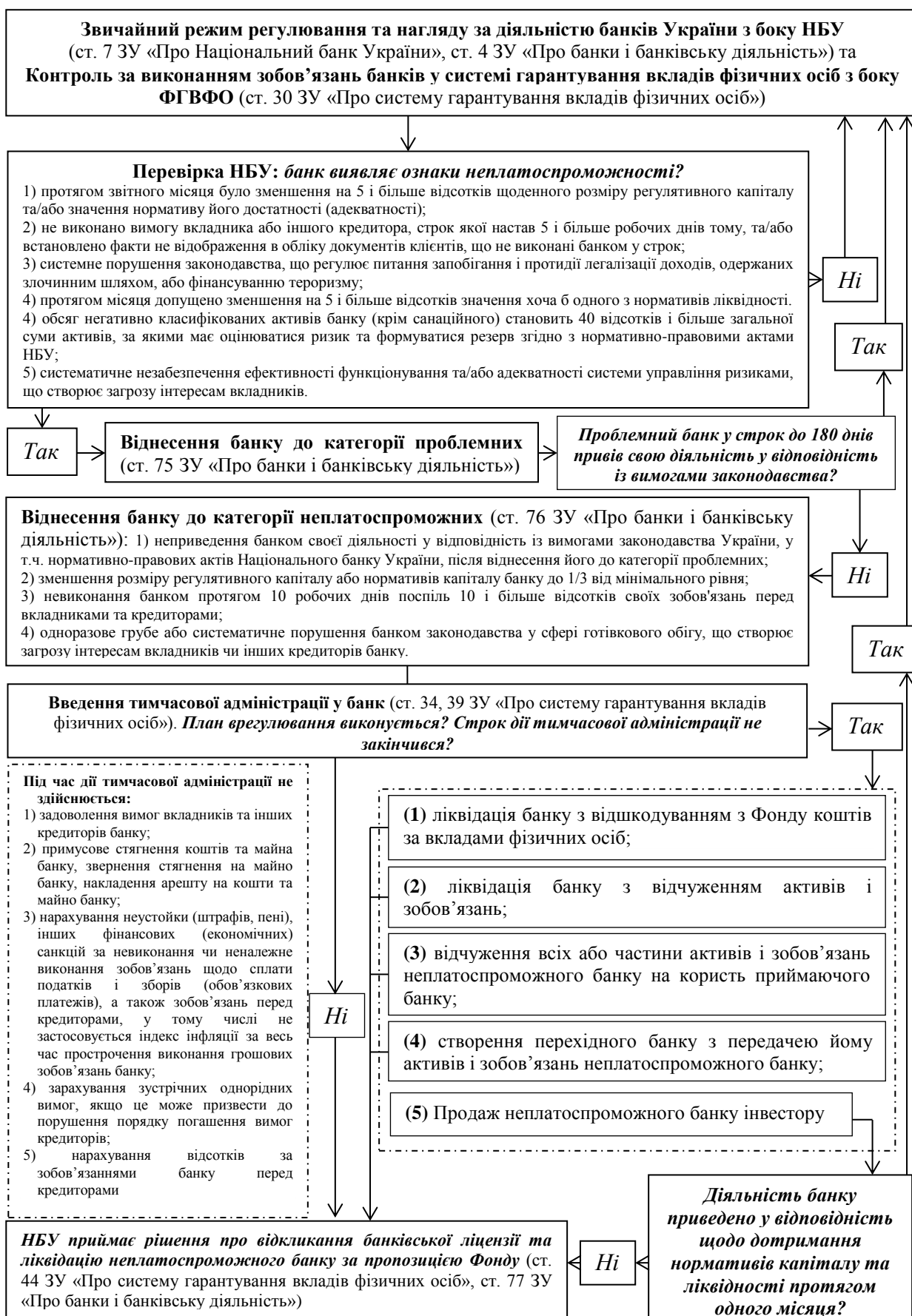

Рисунок 3.27 – Існуюча в Україні процедура роботи з проблемними та неплатоспроможними банками (складено автором на основі [122])

Використання ФГВФО додаткових джерел фінансування таких як, позики від КМУ та НБУ мають бути чітко обмежені. Адже, згідно з даними 2014 року дані джерела склали 82 % від загального обсягу коштів ФГВФО, що свідчить про занадто велику залежність ФГВФО від позикових джерел і може вказувати та потенційні загрози його діяльності. Тому, актуальним стає питання щодо гарантії і можливості повернення залучених позикових коштів.

Ще ще одним проблемним аспектом діяльності ФГВФО стає процедура роботи з проблемними та неплатоспроможними банками.

На рис. 3.27 представлена існуюча в Україні процедура роботи з проблемними та неплатоспроможними банками.

ФГВФО практично не задіяний у процес роботи з банками віднесеними до категорії проблемних. Так, згідно ст. 4 Закону [122] ФГВФО може приймати участь у інспекційних перевірках банків віднесених до категорії проблемних. Проте, дана участь обмежується тим, що ФГВФО лише за пропозицією Національного банку України, а не з власної ініціативи може бути задіяним у такого роду перевірках, що значною мірою звужує якість та обсяг превентивних заходів щодо підтримки стабільності національної ССВ.

Щодо поточних перевірок банків ФГВФО, то ст. 32 цього ж Закону, визначається, що такі перевірки можуть бути здійснені не частіше 1 разу на рік, що є недопустимим в умовах економічного спаду.

Також, варто зазначити, що встановлені розміри штрафів для банків щодо порушення законодавства у ССВ у розмірі 0,1 % зареєстрованого статутного капіталу є вкрай мізерним і не може сприяти покращенню ринкової дисципліни банків.

Ще одним проблемним питанням у ССВ в Україні є визначення критеріїв стосовно рішення про методи виведення неплатоспроможного банку з ринку. На даний час, існує 5 моделей роботи з неплатоспроможними банками, а саме:

- 1) банк ліквідується ФГВФО з відшкодуванням з боку ФГВФО зобов'язань банку за депозитами фізичних осіб;

2) банк ліквідується ФГВФО з відчуженням всіх або частини активів і зобов'язань, акумульовані ресурси передаються приймаючому банку;

3) ФГВФО здійснюється відчуження всіх або частини активів і зобов'язань банку, віднесеного до категорії неплатоспроможних. Всі акумульовані ресурси передаються приймаючому банку. Здійснюється процедура відкликання банківської ліцензії та подальша ліквідація банку, віднесеного до категорії неплатоспроможних;

4) ФГВФО створюється перехідний банк, який у подальшому продається інвестору з передачею на його користь всіх активів і зобов'язань ліквідованого банку;

5) неплатоспроможний банк продається інвестору [122].

Вважаємо, дані методи роботи з неплатоспроможними банками є досить близькими за своєю суттю та багато в чому залежать від суб'єктивного рішення уповноваженої особи ФГВФО, на яку покладено функції та обов'язки щодо ліквідації банку.

Так, перший метод виведення банку з ринку є занадто виснажливим для ФГВФО, адже за всіма зобов'язаннями банку він має розраховуватись. Згідно з тенденціями 2013-2015 рр., до категорії неплатоспроможних все частіше потрапляють банки I-III груп згідно з класифікацією комерційних банків, встановленою Національним банком України. І, з теоретичної точки зору, якщо даний метод ліквідації буде застосований до крупного банку, це може призвести до стихійного порушення рівноваги у ССВ України.

Тому, застосування даного методу має бути чітко обмеженим і регламентованим.

Другий та третій методи роботи з неплатоспроможними банками є занадто близькими і мають бути згруповані в один – відчуження всіх або частини активів і зобов'язань банку, віднесеного до категорії неплатоспроможних з переданням акумульованих ресурсів приймаючому банку.

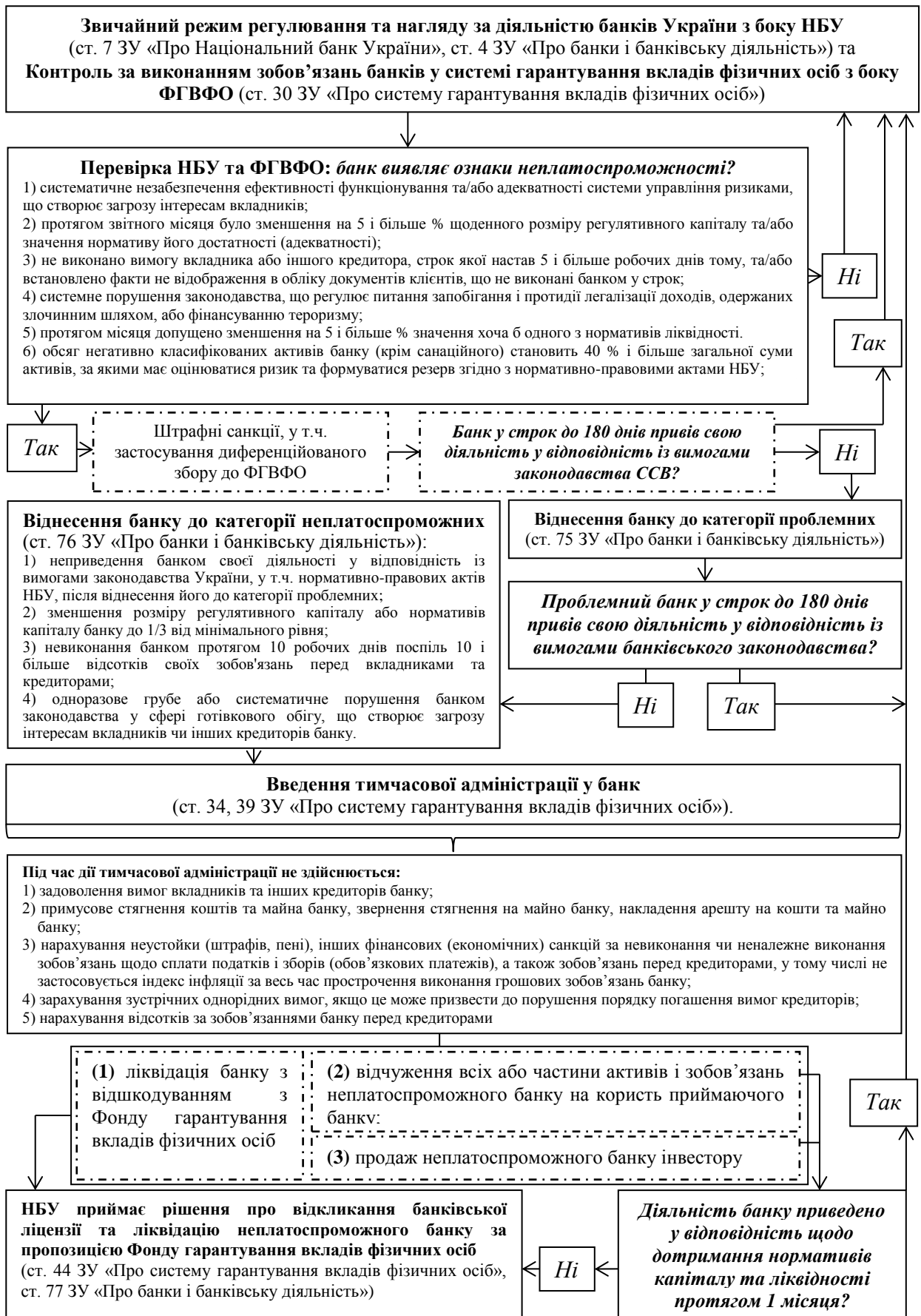

Рисунок 3.28 – Алгоритм роботи з проблемними та неплатоспроможними банками в Україні (складено автором)

Практично така ж ситуація стосується четвертого і п'ятого методів, які пов'язані з продажем неплатоспроможного банку інвестору і, мають бути згруповані в один блок.

Запропонований алгоритм роботи з проблемними та неплатоспроможними банками у ССВ України, представлено на рисунку 3.28.

Таким чином, українська ССВ перебуває у досить складному фінансовому стані. Проблеми розробки та удосконалення нормативно-правової бази, недостатність кваліфікованого персоналу, вузьке застосування досвіду міжнародної практики та нестабільна економічна та політична ситуації в країні створюють цілу низку проблем, з якою має працювати ФГВФО, як основний орган в ССВ.

Тенденції останніх років свідчать про значне погіршення фінансового стану ФГВФО і необхідність пошуку нових джерел його фінансування або, як один із варіантів – в корінному перегляді розподілу функціональних обов'язків у ССВ України.

У підтримку останньої тези свідчить Конституційне подання щодо відповідності (конституційності) Закону України «Про систему гарантування вкладів» від 3 липня 2015 року [84], яке ставить під сумнів законність покладання на ФГВФО функцій щодо виведення неплатоспроможних банків з ринку та здійснення відшкодування вкладів їх вкладникам і розглядає питання передачі повноважень щодо виведення банків з ринку від ФГВФО до Національного банку України, що поверне національну ССВ до стану 2012 року. Не зважаючи на те, що згідно з вищевказаним Поданням, ФГВФО не є органом державної влади, а виступає юридичною особою, проаналізований міжнародний досвід побудови ССВ, свідчить, що основним питанням стабілізації національної ССВ в Україні та як наслідок, налагодження ефективної роботи ФГВФО має бути питання акумулювання достатнього обсягу фінансових ресурсів для стабільної діяльності ФГВФО. Виконання поставленого завдання, може бути досягнуто лише у випадку стабілізації

роботи банківської системи та залученні достатнього обсягу фінансових ресурсів фізичних осіб до банків України. Тобто, питання довіри вкладників до банків і держави в цілому має стати пріоритетним як для практиків так і науковців України.

Висновки до розділу 3

1. З'ясовано, що для аналізу фінансового стану банків у світі існує декілька систем раннього реагування (сповіщення) та розроблена ціла низка методик (CAMEL, CAEL, SCOR, SEER (FIMS), CAMELS, Методологія Ф. Т. Алєскєрова, В. М. Солодкова, Д. С. Челнокової, Методологія О. П. Заруцької). Проте, запропоновані моделі та методики мають низку недоліків, до яких відносяться: залежність результатів від суб'єктивних поглядів аналітиків, низька формалізація моделей; не досліджується зв'язок між показниками; не враховується вагомість коефіцієнтів; відсутня нормалізація часових рядів тощо;

2. Теоретичною базою економіко-математичного моделювання динаміки патернів банків у ССВ виступили Самоорганізуючі карти Кохонена та функція бажаності Харрінгтона, які дозволяють визначити траєкторію розвитку банку з позиції ССВ та адекватно оцінити рішення ФГВФО щодо виведення неплатоспроможного банку з ринку та дають змогу спрогнозувати фінансову кризу діяльності окремого банку, тим самим значною мірою зменшуючи потенційне навантаження на банківську систему України та українську ССВ;

3. Для побудови розробленої моделі аналізу динаміки патернів банків України у ССВ було обрано 49 банків України, які діяли протягом 2002-2014 рр. Для апробації моделі було сформовано вибірку з кожної із чотирьох груп банків за розміром активів. Для наочності отриманих результатів були

взяті представники з кожної з груп. Вибір банків для дослідження проводився з використанням нормативних документів Рішення Національного банку України «Про розподіл банків на групи», яким визначалися граничні межі розміру активів для окремих груп банків протягом 2003-2014 рр., та гранична межа розміру регулятивного капіталу протягом 2008-2009 рр.;

4. Доведено, що серед 21 банку, які станом на 01.07.2015 року були виведені з ринку або у яких діяла тимчасова адміністрація, рішення з боку ФГВФО щодо ліквідації: цілком підтверджується – 12 банків (ПАТ «Банк Форум», ПАТ «Брокбізнесбанк», ПАТ «ВіЕйБі Банк», ПАТ «Банк Демарк», ПАТ КБ «Експобанк», ПАТ «АКБ «Київ», ПАТ «Легбанк», ПАТ КБ «Надра», ПАТ КБ «Південкомбанк», АБ «Порто-Франко», ПАТ «Реал Банк», ПАТ «Укргазпромбанк»); частково підтверджується (після кризового періоду, була відновлена стабільна позиція банку) – 8 банків (ПАТ «КБ «Актив-банк», ПАТ Банк «Золоті ворота», АТ Банк «Меркурій», ПАТ «Енергобанк», ПАТ «Західкомбанк», ПАТ «Імексбанк», ПАТ «Кредитпромбанк», ПАТ «КБ «Промекономбанк»); не підтверджується – 1 банк (ПАТ Банк «Київська Русь»). До банків, які протягом аналізованого періоду демонструють нестабільну роботу слід віднести: ПАТ «КБ «Актив-банк», ПАТ «Альфа-Банк», ПАТ АКБ «Аркада», ПАТ «Енергобанк», ПАТ «ІНГ Банк Україна», ПАТ Банк «Київська Русь», ПАТ «ПУМБ», ПАТ «Реал Банк», ПАТ АБ «Столичний», ПАТ «Укрексімбанк», ПАТ «Фінбанк»;

5. Проведена оцінка функціонування національної ССВ свідчить про те, що протягом 2010-2012 рр. українська ССВ має близький до критичного фінансовий стан, що, відповідно, вплинуло і на показник узагальненої функції Харрінгтона, значення якої знизилася з 0,59 до 0,50 у порівнянні з попереднім періодом. Станом на 01.01.2015 року оцінка функціонування української ССВ складає 0,49 пунктів, що відповідає задовільному рівню бажаності функції Харрінгтона. У ході оцінки було здійснено прогнозування за допомогою поліноміального тренду третього ступеню на 3 майбутні

періоди з 2016 по 2018 рр. Проведений трендовий прогноз свідчить про перспективи покращення функціонування національної ССВ протягом 3 найближчих років;

6. Досліджено, що прогнозний рівень фінансової стійкості та дефіциту/профіциту коштів ФГВФО на 2016 рік характеризується наступними показниками. Станом на 01.01.2015 року даний показник знаходився на рівні 3,37 %. Протягом першого півріччя 2015 року майже щомісячно спостерігалось нарощення дефіциту коштів ФГВФО. За прогнозними розрахунками на початок 2016 року рівень фінансової стійкості ФГВФО знизиться до рівня 23,59 %. Якщо станом на 01.01.2015 року розмір профіциту коштів ФГВФО склав 1824,98 млн грн, то станом на аналогічну дату 2016 року дефіцит коштів ФГВФО за прогнозними даними складатиме 41528,6 млн грн. З'ясовано, що для стабільного функціонування ФГВФО протягом 2015 року необхідно залучити кошти обсягом не менше 41,528 млрд грн;

7. З метою акумулювання додаткових фінансових ресурсів до ФГВФО запропоновано встановити абсолютний розмір початкового збору до ФГВФО, замість відсоткового співвідношення, у розмірі 5 млн грн. Обґрунтовано, що методика розрахунку коефіцієнту диверсифікації є дещо спрощеною і має бути розширена з урахуванням різних видів та рівнів банківських ризиків. Доведено, що застосування спеціального збору створює додаткове навантаження на банки, що функціонують у ССВ, так як додаткові видатки можуть негативно вплинути на їх фінансовий стан. Аргументовано, що використання ФГВФО додаткових джерел фінансування таких як, позики від Кабінету Міністрів України та Національного банку мають бути чітко обмежені;

8. У ході дослідження було представлено алгоритм роботи з проблемними та неплатоспроможними банками у ССВ України, який передбачає запровадження штрафних санкцій для банків, які порушують законодавство у ССВ. Протягом 180 днів банки-порушники несуть

зобов'язання привести свою діяльність у відповідність з основними вимогами ССВ, без віднесення банку до категорії проблемних. Додатково запропоновано скоротити кількість способів виведення неплатоспроможного банку з ринку з шести до трьох: ліквідація банку з відшкодуванням з ФГВФО, відчуження всіх або частини активів і зобов'язань неплатоспроможного банку на користь приймаючого банку та продаж неплатоспроможного банку інвестору та чітке встановлення критеріїв обрання тієї чи іншої процедури, що дозволить зменшити вплив суб'єктивного фактору у процесі прийняття рішення щодо процедури виведення банку з ринку з боку уповноваженої особи ФГВФО.

Основні положення даного розділу опубліковано автором у роботах [21, 26, 29, 33, 35].

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано теоретичне узагальнення і вирішення науково-прикладної задачі, що полягає у розвитку науково-методичних підходів і розробці рекомендацій щодо удосконалення національної системи страхування вкладів.

За результатами дослідження зроблено наступні висновки:

1. Визначено, що поняття страхування вкладів – це економічні відносини, що виникають між банком, його вкладниками, органом, на який покладено функції страховика вкладів, та іншими учасниками фінансового ринку з метою забезпечення ефективної діяльності банку та надання гарантій щодо повернення вкладів фізичних осіб в законодавчо встановленому розмірі у разі визнання банку неплатоспроможним (банкрутом). У свою чергу, систему страхування вкладів запропоновано розглядати як упорядковану сукупність елементів, спрямованих на попередження фінансових проблем банку, захист прав вкладників та забезпечення гарантій щодо повернення вкладів фізичних осіб в законодавчо встановленому розмірі у разі визнання банку неплатоспроможним (банкрутом). Дане визначення враховує дуальність завдань ССВ – захист стабільності банківської системи та захист прав вкладників-фізичних осіб;

2. У ході дослідження зарубіжного досвіду побудови ССВ з'ясовано, що, в розвинених країнах найбільш поширеним підходом до побудови ССВ визнається створення експліцитних систем захисту вкладів громадян та простежується тенденція до поступового розширення повноважень інституту, що гарантує повернення коштів, а саме наділення його пріоритетною функцією нагляду за діяльністю банків, що мають право залучати грошові кошти населення;

3. Правильна організація функціонування ССВ ефективно сприяє підтримці стабільності національної фінансової системи, належним чином

захищаючи інтереси вкладників банків, роблячи прозорим і зрозумілими зобов'язання держави перед ними та іншими групами кредиторів, зміцнюючи довіру суспільства до банківської системи, запобігаючи масовому вилученню заощаджень з банків і обмежуючи фінансові та соціальні наслідки банкрутства банків;

4. Відповідність гарантованої суми вкладів в Україні міжнародним стандартам проаналізовано за допомогою 2 показників – P_1 (співвідношення між розміром відшкодування за вкладами та обсягом номінального ВВП України на 1 особу) та P_2 (співвідношення між розміром відшкодування за вкладами та розміром середньомісячної номінальної заробітної плати на 1 працівника без врахування податку на доходи фізичних осіб). У ході дослідження, було виокремлено 2 періоди, перший – 2003-2010 рр., що характеризувався значним зростанням обох показників та 2011-2015 рр., що описується їх спадом. Це, з одного боку, є наслідком світової фінансової кризи 2008-2009 рр., а з іншого – пояснюється поступовим погіршенням економічної ситуації в Україні під впливом політичних та економічних факторів;

5. Дослідження каузальності формування депозитних ресурсів України свідчить про те, що в Україні найбільший вплив на рівень депозитів (у тому числі депозитів на душу населення) мають наступні показники (при 5 % рівні значущості): економічно активне населення; доходи населення (у тому числі на душу населення); витрати населення (у тому числі на душу населення); ВВП (у тому числі на душу населення). Крім того, на депозити фізичних осіб чинить вплив кількість населення, а на депозити на душу населення – показник активів банків;

6. Визначено, що дотримання Ключових принципів організації ефективних ССВ розроблених Міжнародною організацією страховиків депозитів має бути пріоритетним напрямком розвитку та реформування української ССВ. Проведений аналіз свідчить про фрагментарне виконання умов Ключових принципів в Україні та створює нові горизонти для

подальшого розвитку вітчизняної ССВ, при цьому одним із основних принципів, яких не дотримується національна ССВ є принцип забезпечення фінансової стабільності;

7. Теоретичною базою економіко-математичного моделювання динаміки патернів банків у ССВ виступають Самоорганізуючі карти Кохонена та функція бажаності Харрінгтона, які дозволяють визначити траєкторію розвитку банку з позиції ССВ, адекватно оцінити рішення ФГВФО щодо виведення банку з ринку та дають змогу спрогнозувати фінансову кризу діяльності окремого банку, тим самим зменшуючи потенційне навантаження на українську ССВ;

8. Проведена оцінка функціонування національної ССВ свідчить про те, що протягом 2010-2012 рр. українська ССВ має близький до критичного фінансовий стан, що, відповідно, вплинуло і на показник узагальненої функції Харрінгтона, значення якої знизилося з 0,59 до 0,50 у порівнянні з попереднім періодом. Станом на 01.01.2015 року оцінка функціонування української ССВ складає 0,49 пунктів, що відповідає задовільному рівню бажаності функції Харрінгтона. Проведений трендовий прогноз свідчить про перспективи покращення функціонування національної ССВ протягом 3 найближчих років;

9. З метою акумулювання додаткових фінансових ресурсів до ФГВФО запропоновано встановити абсолютний розмір початкового збору до ФГВФО, замість відсоткового співвідношення, у розмірі 5 млн грн. Обґрунтовано, що методика розрахунку коефіцієнту диверсифікації є дещо спрощеною і має бути розширена з урахуванням різних видів та рівнів банківських ризиків. Доведено, що застосування спеціального збору створює додаткове навантаження на банки, що функціонують у ССВ, так як додаткові видатки можуть негативно вплинути на їх фінансовий стан. Аргументовано, що використання ФГВФО додаткових джерел фінансування таких як, позики від Кабінету Міністрів України та Національного банку України мають бути чітко обмежені;

10. У ході дослідження було представлено алгоритм роботи з проблемними та неплатоспроможними банками у ССВ України, який передбачає запровадження штрафних санкцій для банків, які порушують законодавство у ССВ. Протягом 180 днів банки-порушники несуть зобов'язання привести свою діяльність у відповідність з основними вимогами ССВ, без віднесення банку до категорії проблемних. Додатково запропоновано скоротити кількість способів виведення неплатоспроможного банку з ринку з шести до трьох: ліквідація банку з відшкодуванням з ФГВФО, відчуження всіх або частини активів і зобов'язань неплатоспроможного банку на користь приймаючого банку та продаж неплатоспроможного банку інвестору та чітке встановлення критеріїв обрання тієї чи іншої процедури, що дозволить зменшити вплив суб'єктивного фактору у процесі прийняття рішення щодо процедури виведення банку з ринку з боку уповноваженої особи ФГВФО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акинин П. А. Система страхования вкладов в России и зарубежом // П. А. Акинин Т. В. Бут / Экономический вестник Ростовского государственного университета, Т. 5. – 2007. – № 1. – С. 10–14.
2. Александрова Н. Г. Банки и банковская деятельность для клиентов // Н. Г. Александрова, Н. А. Александров / С.-Пб : Питер. – 2002. – 224 с.
3. Алескеров Ф. Т. Динамический анализ паттернов поведения коммерческих банков России / Ф. Т. Алескеров, В. М. Солодков, Д. С. Челнокова // Экономический журнал ВШЭ № 1. – Москва: Государственный университет Высшей школы экономики, 2006. – С. 57–59.
4. Аналіз діяльності комерційного банку: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю «Банківський менеджмент»/ За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця та проф. А. М. Герасимовича. – Житомир: ПП «Рута», 2001. – 384 с.
5. Ананьев Д. Н. Банковский сектор в России: итоги и перспективы развития // Деньги и кредит. – 2009. – № 3. – С. 3–8.
6. Аржевітін С. Чому і як слід реформувати систему гарантування вкладів // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 11. – С. 3–7.
7. Байко А. О. Классификации факторов устойчивости банковского сектора // Банковское дело. – 2011. – № 4. – С. 15–21.
8. Банківська система [Електронний ресурс] / Офіційний портал finance.ua. – Режим доступу : <http://organizations.finance.ua/ua/~ua/banks>. – Назва з екрана.
9. Банківська система України [Електронний ресурс] / Національне рейтингове агентство «Рюрік». – Режим доступу : <http://rurik.com.ua/our-research/branch-reviews/1187>. – Назва з екрана.

10. Банківська система України [Електронний ресурс] / Незалежна асоціація банків України. – Режим доступу : <http://www.nabu.com.ua/ukr/analytics/>. – Назва з екрана.
11. Банківська система України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національної асоціації банків України. – Режим доступу : <http://www.nabu.com.ua/ukr/analytics/bankivska-sistema-ukrayini/>. – Назва з екрана.
12. Банківський нагляд [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=76262&cat_id=36794. – Назва з екрана.
13. Банківські та кредитні відносини. Законодавство, судова практика : практичний посібник / упоряд. Л. С. Григоренко. – К. : Центр учбової літератури. – 2014. – 408 с.
14. Банковское дело: Учебник / Под ред. О. И. Лаврушина. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 576 с.
15. Банковское дело: Учебник. – 4-е изд., перераб. и доп. / Под ред. проф. В. И. Колесникова, проф. Л. П. Кроливецкой. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 464 с.
16. Басаков М. И. Страхование дело в вопросах и ответах / М. И. Басаков. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 572 с.
17. Безвух С. В. Стратегія розвитку системи захисту вкладів фізичних осіб і суб'єктів господарювання в банківських установах України / С. В. Безвух // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / ДВНЗ «УАБС НБУ». – Суми. – 2011. – Вип. 33. – С. 234–243.
18. Бобиль В. Удосконалення системи гарантування вкладів в умовах сучасної фінансової кризи / В. Бобиль // Вісник НБУ. – 2012. – № 7. – С. 24–29.
19. Большой экономический словарь / Под ред. А. Н. Азрилияна. – 4-е изд., доп. и перераб. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 1248 с.

20. Бухтіарова А. Г. Нужна ли система страхування вкладов: за и против / А. Г. Бухтіарова // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов. – 2014. – № 12. – С. 38–41.
21. Бухтіарова А. Г. Аналіз залежності обсягу депозитних ресурсів від основних індикаторів соціально-економічного розвитку України / А. Г. Бухтіарова // Сучасні економічні системи: стан та перспективи : матеріали VI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції, 14-15 травня 2015 р. – Хмельницький: ХКТЕІ, 2015. – С. 159–160.
22. Бухтіарова А. Г. Аналіз системи страхування вкладів в Україні / А. Г. Бухтіарова // Проблеми і перспективи розвитку Банківської системи України. – 2014. – Випуск 40. – С. 53–64.
23. Бухтіарова А. Г. Вплив ринкової дисципліни на функціонування системи страхування депозитів / А. Г. Бухтіарова // Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми та механізми фінансового управління» 12-13 грудня 2013 року. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2013. – С. 418–483
24. Бухтіарова А. Г. Інформаційне забезпечення населення щодо системи страхування вкладів / А. Г. Бухтіарова // Перспективні питання економіки та управління: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції 08-09 квітня 2013 р. – Дніпропетровськ: Герда, 2013. – С. 171–173.
25. Бухтіарова А. Г. Ключові принципи ефективних систем страхування вкладів: українська практика [Електронний ресурс] / А. Г. Бухтіарова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 4. – С. 795–800. – Режим доступу: http://global-national.in.ua/archive/4-2015/04_2015.pdf. – Назва з екрана.
26. Бухтіарова А. Г. Моделювання динаміки патернів банків у системі страхування вкладів України / А. Г. Бухтіарова // Інформаційні технології та моделювання в економіці: Зб. наук. пр. Шостої Міжнародної науково-

- практичної конференції; Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 20-22 травня 2015 р. – С. 34–36.
27. Бухтіарова А. Г. Обмеження системи страхування вкладів як стимули для вкладників / А. Г. Бухтіарова // Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Економіка та підприємництво: формування інноваційних моделей розвитку» 7-8 червня 2013 р. – Херсон: Гельветика, 2013. – С. 155–157.
28. Бухтіарова А. Г. Основи побудови систем страхування вкладів в країнах СНД / А. Г. Бухтіарова // Фінансово-економічні та соціальні чинники розвитку міжнародних відносин: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 6-7 червня 2014 року) у 4-х частинах. – К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2014. – Ч. 1. – С. 24–27.
29. Бухтіарова А. Г. Особливості української системи страхування вкладів / А. Г. Бухтіарова // Перспективи розвитку фінансової системи: економічні та інноваційні аспекти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 30-31 травня 2014 року). – У 3-х частинах. – Дніпропетровськ: НО «Перспектива», 2014. – Ч.1. – С. 32–35.
30. Бухтіарова А. Г. Особливості функціонування систем страхування вкладів: міжнародний досвід / А. Г. Бухтіарова // Економічний простір. – 2014. – № 90. – С.128–138.
31. Бухтіарова А. Г. Оцінка взаємозв'язку між обсягом депозитних ресурсів та основними індикаторами соціально-економічного розвитку України / А. Г. Бухтіарова, І. В. Діденко // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки : збірник наукових праць. Вип. 28. Ч. 1. – Чернівці : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 156–159.
32. Бухтіарова А. Г. Проблема моральної відповідальності органів банківського нагляду в побудові ефективної системи страхування

- деPOSITIV / А. Г. Бухтіарова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (24-25 жовтня 2013 р.) : в 2 т. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013. – Т. 2. – С. 97–98.
33. Бухтіарова А. Г. Проблеми функціонування системи страхування вкладів / А. Г. Бухтіарова // Реформування економіки держави та регіонів: технологічні та економічні аспекти: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених (м. Київ, 19-20 червня 2015 р.) у 2 частинах – К. : Аналітичний центр «Нова Економіка», 2015. – С. 37–39.
34. Бухтіарова А. Г. Роль і значення держави у побудові ефективної системи страхування вкладів / А. Г. Бухтіарова // Інноваційна економіка. – 2013. – № 2(40). – С. 303–308.
35. Бухтіарова А. Г. Роль системи страхування вкладів у забезпеченні стабільності фінансового ринку / А. Г. Бухтіарова // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2013. – № 27 (206). – С. 193–200.
36. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. із змінами і доповненнями [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. – Назва з екрана.
37. Бюлетень Національного банку України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58127. – Назва з екрана.
38. Васюренко О. В. Банківські операції: Навч. посіб. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 243 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
39. Внукова Н. М. Ощадна справа: Навч. Посібник / Н. М. Внукова, П. М. Куликов, В. А. Череватенко. – Харків: ТОВ «Компанія СМІТ», 2005. – 480 с.

40. Возносименко В. В. Система страхування депозитів [Електронний ресурс] // Архів наукових публікацій. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/35_PWMN_2008/Economics/38565.doc.htm. – Назва з екрана.
41. Волосович С. Особливості й тенденції розвитку національної системи страхування банківських вкладів в умовах євроінтеграції / С. Волосович, В. Тринчук // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 8. – С. 28–34.
42. Вступ до банківської справи: Учбовий посібник / Відп. ред. М. І. Савлук. – К.: Лібра, 1998. – 344 с.
43. Гвозденко А. А. Основы страхования: учебник / А. А. Гвозденко. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 304 с.
44. Геронина Н. Повышение эффективности процессов инвестирования на основе развития механизмов привлечения сбережений населения / Н. Геронина // Финансовый бизнес. – 2005. – № 6. – С. 59–72.
45. Глущенко В. В. Система страхування банківських вкладів в Україні – виклики сьогодення [Електронний ресурс] // В. В. Глущенко, І. В. Штемпель. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Fkd/2009_1/R1/01.pdf. – Назва з екрана.
46. Говорушко Т. А. Страхові послуги: навчальний посібник / Т. А. Говорушко. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: ЦУЛ, 2008. – 344 с.
47. Гончарук К. В. Місце фонду гарантування вкладів фізичних осіб у системі державного регулювання ринку депозитних послуг / К. В. Гончарук // Вісник Сумського державного університету, «Економіка». – 2012. – № 4. – С. 98–102.
48. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV, із змінами і доповненнями [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. – Назва з екрана.

49. Губарева І. О. Причинно-наслідкові зв'язки інструментів монетарної політики та показників сталого розвитку економіки країни (на прикладі облікової ставки НБУ) / І. О. Губарева, Є. М. Огородня // Бізнес Інформ. – 2013. – № 9. – С. 264–273.
50. Д'яконов К. М. Депозитний ринок України: чи захищені банки та вкладники? / К. М. Д'яконов // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»: збірник наукових праць. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2015. – Випуск 10. – С. 235–239.
51. Д'яконов К. М. Оцінка ефективності системи гарантування вкладів / К. М. Д'яконов // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2015. – Випуск 13. – С. 145–148.
52. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097. – Назва з екрана.
53. Депозити банків України в динаміці [Електронний ресурс] / Аналіз банків України: огляди, графіки, факти. – Режим доступу: <http://bankografo.com/depoziti-bankiv-ukrayini.html>. – Назва з екрана.
54. Депозиты физических лиц. Рейтинг банков Украины за 12 месяцев 2014 г. [Електронний ресурс] / Фориншурер страхование. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/ratings/banks/14/12/14>. – Назва з екрана.
55. Дробязко А. Банківська система України: нова парадигма сучасного розвитку / А. Дробязко, В. Лісовенко, В. Федосов // Ринок цінних паперів. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – 2013. – № 11/12. – С. 11–31.
56. Другов О. О. Необхідність страхування депозитів фізичних осіб в сучасних економічних умовах / О. О. Другов, Н. І. Волкова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць /

- Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2003. – Т. 7. – С. 176–182.
57. Евстратенко Н. Н. Российская система страхования вкладов в контексте мирового опыта/ Н. Н. Евстратенко // Деньги и кредит. – 2007. – № 3. – С. 48–54.
58. Егоров А. В. Адаптация российского финансового сектора к кризисной ситуации на мировом финансовом рынке / А. В. Егоров, И. Л. Меркурьев, Е. Н. Чекмарева. // Деньги и кредит. – 2009. – № 8. – С. 20–30.
59. Економічна енциклопедія: У 3-х томах. – Т. 1 / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000 – 864 с.
60. Економічний ризик: ігрові моделі: Навч. посібник / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко, А. В. Сігал, Я. С. Нако-нечний; За ред. д-ра екон. наук, проф. В. В. Вітлінського. – К.: КНЕУ, 2002. – 446 с.
61. Енциклопедичний словник бізнесмена: Менеджмент, маркетинг, інформатика / За заг. ред. М. І. Молдованова. – К.: Техніка, 1993. – 856 с.
62. Енциклопедія банківської справи України / Редкол.: В. С. Стельмах (голова) та ін. – К.: Молодь, ін Юре, 2001. – 680 с.
63. Євченко Ю. В. Страхування в країнах з ринковою економікою (використання світового досвіду в умовах України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.05.01 / Ю. В. Євченко. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин, 2000. – 21 с.
64. Єрмошенко А. М. Порівняння основних моделей банківського страхування // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 3. – С. 167–174.
65. Жихарева А. В. Система страхування вкладов : история и перспективы / А. В. Жихарева // Банковское дело. – 2007. – № 9. – С.57–61.

66. Заруцька О. П. Дослідження особливостей розвитку банківської системи України з використанням карти Кохонена / О. П. Заруцька // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 5. – С. 255–262.
67. Звіт про діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб України. – Режим доступу : <http://www.fg.gov.ua/about/report/>. – Назва з екрана.
68. Звонова Е. Роль национальных систем страхования депозитов в сохранении финансовой стабильности / Е. Звонова // Ринок цінних паперів України. – 2012. – № 9. – С. 3–10.
69. Зеленська М. І. Прикладні аспекти дослідження взаємозв'язків між сегментами фінансового ринку [Електронний ресурс] / М. І. Зеленська, А. С. Аксьонова // Ефективна економіка. – № 1. – 2014. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2696>. – Назва з екрана.
70. Іщенко О. В. Перспективи розвитку вітчизняної системи страхування депозитів у світлі євроінтеграції / О. В. Іщенко // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 5. – С.52–58.
71. Іщенко О. Чи захищений сьогодні український вкладник? / О. Іщенко // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 10. – С. 44–50.
72. Каврук Е. С. Факторы, влияющие на сберегательное поведение населения и снижение сбережений населения в условиях кризиса [Електронний ресурс] / Е. С. Каврук // Научный журнал КубГАУ. – Режим доступу : <http://ej.kubagro.ru/2010/02/pdf/08.pdf>. – Назва з екрана.
73. Каллаур П. В. Концепт «финансовая стабильность» / П. В. Каллаур // Белорусский экономический журнал. – 2007. – № 1. – С. 25–37.
74. Кириченко О. А. Банківський менеджмент: Навч. посіб. / За ред. О. А. Кириченка // 3-є вид., перероб. і доп. – К.: Знання – Прес, 2002. – 438 с.

75. Киселева Т. Н. Организационно-методические основы функционирования системы защиты вкладов населения в условиях реструктуризации банковской системы России : дис. канд. экон. наук: 08.00.10 / Т. Н. Киселева. – Хабаровск, 2000. – 245 с.
76. Кичко І. І. Захист депозитів населення / І. І. Кичко, Н. В. Шаркаді // Фінанси України. – 2006. – № 2. – С. 122–129.
77. Коваленко В. В. Розвиток систем гарантування вкладів до і після кризи / В. В. Коваленко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – № 1(48). – С. 363–370.
78. Коваленко Ю. М. Інституційна довіра у національному фінансовому секторі та система гарантування банківських депозитів / Ю. М. Коваленко // Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). – 2015. – № 1-2. – С. 93–99.
79. Коваленко Ю. М. Інформаційна асиметрія та моральний ризик у фінансовій діяльності: проблеми та способи подолання / Ю. М. Коваленко // ScienceRise. – 2015. – № 3. – С. 20–25.
80. Коваленко Ю.М. Інституціалізація фінансового сектору економіки: [монографія] / Юлія Михайлівна Коваленко; Національний університет ДПС України. – Ірпінь, 2013. – 608 с.
81. Коваль О. П. Щодо запровадження Фонду гарантування страхових виплат за договорами страхування життя/ О. П. Коваль // Фінанси України. – 2014. – № 3. – С. 61–69.
82. Козьменко С. М. Реформа національної системи гарантування вкладів: ключові положення та перспективи розвитку / С. М. Козьменко, І. О. Школьник, Т. Г. Савченко // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 6. – С. 14–39.
83. Комісарчик О. Уроки кризи 2008-2009 років у сфері гарантування банківських вкладів у шляхи вдосконалення у післякризовий період / О. Комісарчик // Банківська справа. – 2012. – № 4. – С. 76–86.

84. Конституційне подання щодо відповідності (конституційності) Закону України «Про систему гарантування вкладів» [Електронний ресурс] Конституційне подання від 3 липня 2015 року // Офіційний сайт Конституційного суду України. – Режим доступу: <http://ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=279018>. – Назва з екрана.
85. Криклій А. Банківська система України в умовах розбалансування фінансових ринків : реалії та очікування / А. Криклій // Економіка та держава. – 2008. – № 4. – С. 20–22.
86. Крилова В. В. Основні засади створення «бідж-банку» в Україні / В. В. Крилова, М. В. Ніконова // Вісник Української академії банківської справи. – 2010. – № 1. – С. 95–102.
87. Лаврушин О. И. Устойчивость прежде всего. / О. И. Лаврушин, Г. Г. Фетисов // Национальный банковский журнал. – 2005. – № 1. – С. 56–60.
88. Маглаперідзе А. Проблеми та перспективи розвитку депозитного ринку в контексті реалізації депозитної політики комерційними банками / А. Маглаперідзе // Економіка та держава. – 2008. – № 4. – С. 48–51.
89. Мазур Т. В. Система гарантування вкладів фізичних осіб у банках : сучасний стан і перспективи розвитку : монографія / Т. В. Мазур. – К. : Київський університет. – 2010. – 198 с.
90. Мамилова Ф. К. Система страхування вкладов : зарубешний опыт и российский вариант развития / Ф. К. Мамилова // Банковские услуги. – 2008. – № 1. – С. 19–25.
91. Маслобоева Д. Страхування депозитів в Україні [Електронний ресурс] / Д. Маслобоева, А. Фрідман // Архів наукових публікацій. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/33_NIEK_2008/Economics/37215.doc.htm. – Назва з екрана.
92. Мельников А. Г. Влияние системы страхования вкладов на рынок депозитов и поведение населения / А. Г. Мельников, А. А. Венедиктов // Деньги и кредит. – 2008. – № 2. – С. 24–32.

93. Меморандум про взаєморозуміння між Національним банком України, Міністерством фінансів України та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. – Режим доступу : http://www.fg.gov.ua/uploads/.docs/memorandums/Memorandum_MFU_NBU_DGF.pdf. – Назва з екрана.
94. Митрохин В. В. Система страхування банківських вкладів: особливості формування і напрямлення удосконалення в сучасних умовах [Електронний ресурс] / В. В. Митрохин, А. В. Тарадаєва // «Бізнес. Освіта. Право». – Режим доступу : <http://vestnik.volbi.ru/upload/numbers/114/article-114-94.pdf>. – Назва з екрана.
95. Михайловська І. М. Формування системи захисту банківських вкладів фізичних осіб та суб'єктів господарювання в Україні / І. М. Михайловська, С. В. Безвух – Хмельницький : [ХНУ], 2013. – 174 с.
96. Моисеев С. И. Макропроденциальная политика : цели, инструменты и применение / Моисеев С. И. // Банковское дело. – № 5. – 2011. – С. 12–20.
97. Моисеев С. И. Политика поддержания финансовой стабильности. // Вопросы экономики. – № 11. – 2008. – С. 51–61.
98. Молодико К. Проблема морального ризику у правовідносинах із гарантування банківських вкладів/ К. Молодико // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 6. – С. 23–28.
99. Моргунов В. И. Основные аспекты финансовой стабильности российской экономики / В. И. Моргунов // Деньги и кредит. – 2010. – № 4. – С. 29–41.
100. Мороз А. М. Банківські операції / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пудовкіна // Підручник. – 2-ге вид., випр. і доп. / За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. – К. : КНЕУ. – 2002. – 476 с.

101. Навроцький Д. А. Формування страхового ринку України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.10 / Д. А. Навроцький. – К.: Інститут економічного прогнозування НАНУ, 2005. – 16 с.
102. Орлова В. О. Підвищення рівня довіри населення до банківського сектора за допомогою системи гарантування вкладів / О. В. Орлова, Д. Л. Кожухов // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – № 3 (59). – 2013. – С. 122–129.
103. Основи банківської справи : Навч. посібник. / І. Ф. Прокопенко, В. І. Ганін, В. В. Соляр, С. І. Маслов // К. : Центр навчальної літератури. – 2005. – 410 с.
104. Остапишин Т. П. Основи банківської справи: Курс лекцій. – К.: МАУП, 1999. – 112с.: іл. – Бібліогр.: С. 103–105.
105. Пасс К. Большой толковый словарь бизнеса. Русско-английский, англо-русский / К. Пасс, Б. Лоус, Э. Пендлтон, Л. Червик // М.: Вече, АСТ, 1998, – 688 с.
106. Пащенко Н. И. Страхование вкладов как фактор роста инвестиционных возможностей коммерческих банков / Н. И. Пащенко, С. Н. Пащенко // Финансы, денежное обращение и кредит. –2009. – № 3(32). – С. 151–157.
107. Переваги та недоліки фонду гарантування вкладів фізичних осіб // Архів наукових публікацій. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Economics/76100.doc.htm. – Назва з екрана.
108. Петрук О. М. Банківська справа: Навч. посіб. / За ред. д-ра екон. наук, проф. Ф. Ф. Бутинця. – К.: Кондор, 2004. – 461 с.
109. Питання стабілізаційного (резервного) енергетичного фонду [Електронний ресурс] / Постанова Кабінету міністрів України від 24.06.2015 № 459 // Офіційний портал верховної ради України. – Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/459-2015-%D0%BF>. – Назва з екрана.

110. Показники банківської діяльності [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Асоціації українських банків. – Режим доступу : http://aub.org.ua/index.php?option=com_arhive_docs&show=2015&Itemid=112. – Назва з екрана.
111. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами, затверджене постановою Правління НБУ № 516 від 3 грудня 2003 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03>. – Назва з екрана.
112. Приходько В. С. Методологія обліку страхової діяльності та аналіз платоспроможності страховика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.06.04 / Приходько Володимир Сергійович. – К.: КНЕУ, 2000. – 16 с.
113. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України № 2121-III від 07.12.2000 року. – Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. – Назва з екрана.
114. Про затвердження Методики оцінки фінансової стійкості Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс] // Рішення виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 28.02.2013 року № 13. – Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0482-13>. – Назва з екрана.
115. Про затвердження Положення про порядок розрахунку, нарахування і сплати зборів до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс] // Рішення виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 02.07.2012 року № 1. – Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. – Режим доступу : http://www.fg.gov.ua/regulatory_activity/acts/. – Назва з екрана.

116. Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб – вкладників комерційних банків [Електронний ресурс] // Указ Президента від 10.09.1998 року № 996/98 Офіційний портал верховної ради України. – Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996/98>. – Назва з екрана.
117. Про збільшення розміру відшкодування коштів за вкладами [Електронний ресурс] : рішення Адміністративної ради Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 21.08.2012 року № 27. – Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1452-12>. – Назва з екрана.
118. Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12.03.2013 року № 128/2013. – Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/128/2013>. – Назва з екрана.
119. Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України [Електронний ресурс] : Закон України № 639-VI від 31.10.2008 року. – Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/639-17>. – Назва з екрана.
120. Про порядок інформування вкладників про систему гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс] : положення, затверджене Рішенням виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 23.07.2012 року № 10; зареєстроване в Міністерстві юстиції України 14 серпня 2012 р. за № 1370/21682. – Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1370-12>. – Назва з екрана.
121. Про приведення статутного капіталу банків у відповідність до мінімально встановленого розміру [Електронний ресурс] : Постанова

Національного банку України від 06.08.2014 року № 464. – Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0464500-14>. – Назва з екрана.

122. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс] : Закон України від 23.02.2012 року № 4452-VI. – Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>. – Назва з екрана.
123. Про страхування [Електронний ресурс] Закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР. – Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрана.
124. Про схвалення Стратегії реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012-2017 роки [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 р. № 867-р. – Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/867-2012-%D1%80#n8>. – Назва з екрана.
125. Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс] // Закон України від 20.09.2001 р. № 2740-III. – Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2740-14>. – Назва з екрана.
126. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс] // Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. – Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>. – Назва з екрана.
127. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева // М.: ИНФРА-М, 1996. – 496 с.
128. Роуз П. С. Банковский менеджмент : Пер. сангл. со 2-го изд. – М. : Дело ЛТД. – 1995. – 768 с.

129. Сабодаш Р. Банківське страхування : форми існування в Україні / Р. Сабодаш // Підприємство, господарство і право. – 2006. – № 2. – С. 30–33.
130. Савко П. Гарантирование вкладов как один из инструментов защиты от внешних шоков / П. Савко // Банкаускі веснік. – 2009. – № 1. – С. 38–43.
131. Салин В. Н. Математико-экономическая методология анализа рисков видов страхования / В. Н. Салин, Л. В. Абламская, О. Н. Ковалев. – М.: Анкил, 1997. – 128 с.
132. Сало І. В. Розвиток депозитарної і депозитної діяльності в Україні : монографія / І. В. Сало; рец. : В. А. Борисова, С. М. Козьменко. – Суми : Університетська книга. – 2014. – 98 с.
133. Семенов А. Ю. Моделі фінансових систем у розвинутих країнах: переваги і недоліки / А. Ю. Семенов // Вісник Хмельницького національного університету. Сер. Економічні науки. – 2010. – Т. 1. – № 4. – С. 129–133.
134. Серветник І. В. Ризик-менеджмент в системі гарантування банківських вкладів : автореферат дис. канд. економ. наук : спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / І. В. Серветник ; Університет банківської справи Національного Банку України. – К. : [Б. В.], 2013. – 20 с.
135. Серпенінова Ю. С. Відповідність національної системи гарантування вкладів фізичних осіб світовим стандартам ефективності / Ю. С. Серпенінова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. – Вип. 38. – Суми : УАБС НБУ. – 2014. – С. 240-250.
136. Серпенінова Ю. С. Інформування громадськості як необхідний чинник підвищення ефективності системи гарантування вкладів / Ю. С. Серпенінова // Вісник Національного банку України. – 2015. – № 1. – С. 44–49.
137. Скомарович І. Г. Місце Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у забезпеченні стабільності грошово-кредитної системи України /

- І. Г. Скоморович // Вісник ПолтНТУ. Економіка і регіон.–2009. – № 1 (20). – С. 165–167.
138. Смовженко Т. Розвиток національної системи гарантування вкладів фізичних осіб : застосування передових принципів та методів/ Т. Смовженко, І. Серветник // Банківська справа. – 2012. – № 5. – С. 59–75.
139. Советский энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия. – 1988.
140. Соколова О. Б. Гарантування вкладів та його вплив на фінансову стійкість комерційних банків / О. Б. Соколова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 6. – С.53–57.
141. Статистика Національного банку України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65162&cat_id=36674. – Назва з екрана.
142. Статистика Фонду гарантування вкладів фізичних осіб України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб України. – Режим доступу : <http://www.fg.gov.ua/statistics/>. – Назва з екрана.
143. Статистична інформація України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрана.
144. Страхова справа: підручник / О. Д. Вовчак. – К.: Знання, 2011. – 391 с.
145. Страхование от А до Я / под ред.: Л. И. Корчевской, К. Е. Турбиной. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 624 с.
146. Страхование дело: учебник / под ред. проф. Л. И. Рейтмана. – М.: Банковский и биржевой научно-консультационный центр, 1992. – 528 с.
147. Страхування: підручник / керівник авт. колективу інаук. ред. С. С. Осадець. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 599 с.

148. Тимчасова адміністрація та ліквідація банків [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб України. – Режим доступу : <http://www.fg.gov.ua/payments/>. – Назва з екрана.
149. Тищенко Л. В. Развитие системы страхования банковских вкладов населения и управление моральным риском / Л. В. Тищенко // дис. канд. экон. наук. – Ростов н/Д, 2005. – 170 с.
150. Тігіпко С. Система гарантування вкладів в Україні : сучасний стан і перспективні напрями розвитку / С. Тігіпко // Вісник Національного банку України. – 2004. – № 8. – С. 4–5.
151. Ткаченко Н. В. Міжнародна практика побудови систем страхування депозитів / Н. В. Ткаченко // Фінансовий простір. – 2014. – № 4. – С. 235–244.
152. Торяник Ж. І. Забезпечення стабільності функціонування комерційних банків на основі запровадження системи страхування депозитів/ Ж. І. Торяник // Вісник Української академії банківської справи. – 2006. – № 2. – С.78–84
153. Турбанов А. В. Антикризисные механизмы в банковской системе / А. В. Турбанов // Деньги и кредит. – 2012. – № 1. – С. 19–23.
154. Улюкаев А. В. Меры противодействия мировому финансовому кризису / А. В. Улюкаев // Деньги и кредит. – 2008. – № 10. – С. 3–4.
155. Уолл Н. Экономика и бизнес. А – Я: Словарь-справочник / Н. Уолл, Я. Маркузе, Д. Лайнз, Б. Мартин // Пер. сангл. К. С. Ткаченко. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 1999. – 624 с.
156. Уразова С. А. Устойчивость банковской системы : теоретические и методологические аспекты / С. А. Уразова. – Банковское дело. – 2011. – № 12.
157. Усе. Універсальний словник – енциклопедія / Гол. ред. ради чл.-кор. НАНУ М. Попович. – К.: Ірина, 1999.

158. Фетисов Г. Г. Устойчивость банковской системы и методология ее оценки / Г. Г. Фетисов. – М. : Экономика, 2003. – 395 с. : ил. – Библиогр. – С. 378–394.
159. Финансово-кредитный энциклопедический словарь / Колл. авторов: Под общ. ред. А. Г. Грязновой. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 1168 с.: ил.
160. Фишер И. Покупательная способность денег [Электронный ресурс] / И. Фишер // Режим доступа: <http://www.siriostudent.narod.ru/MSMD.pdf>. – Назва з екрана.
161. Фролов С. М. Банківська справа і основи митного регулювання в Україні: Теорія та практика: Навч. посіб. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 368 с.
162. Фурман В. М. Страховий ринок України: проблеми становлення та стратегія розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: 08.04.01 / В. М. Фурман. – К.: Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАНУ», 2006. – 33 с.
163. Хавтур О. В. Фінансові потоки страхових компаній в умовах трансформації економіки України: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: 08.04.01 / О. В. Хавтур. – Тернопіль: Тернопільська академіянародного господарства, 2004. – 25 с.
164. Ходанчик Г. Э. Страхование депозитов: зарубежный опыт и возможности его применения / Г. Э. Ходанчик // Финансы. – 2001. – № 11. – С. 62–65.
165. Хоминич И. П. Защита прав потребителей как приоритет развития страхового рынка / И. П. Хоминич, О. В. Саввина // Банковские услуги. – 2015. – № 1. – С. 36–43
166. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV, із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15> – Назва з екрана.

167. Чемерис М. С. Актуальні питання гарантування і страхування вкладів в Україні/ М. С. Чемерис // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 2. – С. 169–173.
168. Чернадчук В. Д. Визначення поняття правових способів та правових засобів виведення неплатоспроможного банку з ринку в Україні/ В. Д. Чернадчук // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2014. – № 2. – С. 19–24.
169. Чичкан І. І. Аналіз вітчизняних і зарубіжних тенденцій розвитку систем страхування вкладів/ І. І. Чичкан // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць : заснований у 1999 р. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ». – 2012. – Вип. 36. – С. 294–302.
170. Чубукова І. А. Data Mining [Електронний ресурс] / І. А. Чубукова // Курс лекцій. – Режим доступу : [http://portal.tpu.ru/departments/kafedra/vt/Disciplines_VT/Data_storehouses/FilesTab/Tab/lections%20data %20mining.pdf](http://portal.tpu.ru/departments/kafedra/vt/Disciplines_VT/Data_storehouses/FilesTab/Tab/lections%20data%20mining.pdf). – Назва з екрана.
171. Шахов В. В. Введение в страхование: экономический аспект / В. В. Шахов. – М.: Финансы и статистика, 1992. – 192 с.
172. Шаюк Н. Вдосконалення системи страхування депозитів в Україні / Н. Шаюк // 66-та студ. наук.-техн. конф. Секція «Економіка і менеджмент» : зб. тез допов. / Нац. ун-т «Львівська політехніка». – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка». – 2009. – С. 478–481.
173. Швагер О. А. Правове регулювання визначення елементів системи гарантування вкладів фізичних осіб / О. А. Швагер // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XVII Всеукраїнської науково-практичної конференції (30-31 жовтня 2014 р.). – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ». – 2014. – С. 190–191.
174. Юрчук О. М. Деякі підходи до комплексної оцінки діяльності банків / О. М. Юрчук // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад

«Українська академія банківської справи Національного банку України».
– Суми, 2006. – Т. 16. – С. 210–224.

175. Ялама А. Зв'язки фондових ринків у країнах з перехідною економікою: дані з Туреччини та Бразилії / А. Ялама // Банки та банківські системи країн світу. – 2009. – Том Т.2. – № 3. – С. 68–74.
176. A methodology for compliance assessment [Електронний ресурс] / Basel Committee on Banking Supervision and International Association of Deposit Insurers. – Режим доступу : <http://www.bis.org/publ/bcbs192.pdf>. – Назва з екрана.
177. Annual report 2013/2014 [Електронний ресурс] / International Association of Deposit Insurance. – Режим доступу : http://www.dic.go.jp/english/e_shiryu/e_nenpo/e_2010-2011.pdf. – Назва з екрана.
178. Arpa M. The influence of macroeconomic developments on Austrian banks : implications for banking supervision / M. Arpa, I. Giulini, A. Ittner, F. Pauer. – BIS Papers, n. 1. – Basel, March. – 2003.
179. Basel Committee on Banking Supervision (BCBS) [Електронний ресурс] / Basel Committee on Banking Supervision and International Association of Deposit Insurers. – Режим доступу : <http://www.bis.org/publ/bcbs213.pdf>– Назва з екрана.
180. Bikker J. A. «Cyclical Patterns in Profits, Provisioning and Lending of Banks» / J. A. Bikker, H. Hu // DNB Staff Reports, n. 86, Amsterdam. – 2002.
181. Caprio G. Can unsophisticated market provide discipline? / G. Caprio, P. Honohan // World Bank Research Working Paper. – № 3364. – 2004.
182. Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems [Електронний ресурс] / Basel Committee on Banking Supervision and International Association of Deposit Insurers. – 2009. – Режим доступу : http://www.iaadi.org/newsrelease/jwgdi%20cbrg%20core%20principles_18_june.pdf. – Назва з екрана.

183. Cull R. The effect of deposit insurance on financial depth : a cross-country analysis. – Washington : World Bank, 1998. – 30 pp.
184. Demirguc-Kunt A. Deposit Insurance around the World : A Comprehensive Database / A. Demirguc-Kunt, B. Karacaovali, L. Laeven // World Bank Policy Research Working Paper. – № 36(28). – 2005. – P. 2–80.
185. Demirguc-Kunt A. Market discipline and deposit insurance / A. Demirguc-Kunt, H. Huizinga // Journal of Monetary Econ. Vol. 51. – 2004.
186. Directive 94/19/EC of the European Parliament and of the council of 30 May 1994 on deposit-guarantee schemes [Электронный ресурс]. – 2012. – Режим доступа : <http://www.efdi.net/documents.asp?Id=1&Cat=Directives>. – Назва з екрана.
187. Friedman M. A monetary history of the United States / M. Friedman., A. J. Schwartz. – Princeton University Press. Princeton. – 1963. – 361 p.
188. González F. Bank regulation and risk-taking incentives : An international comparison of bank risk // Journal of Banking & Finance. Vol. 29. – 2005. – P. 1153–1184.
189. Granger C. W. J. Investigation Casual Relations by Econometric Methods and Cross-Spectral Methods / C. W. J. Granger // Econometrica. – 1974. – Vol. 37. – P. 424–438.
190. Guidance for Developing Effective Deposit Insurance Systems [Электронный ресурс] / Basel Financial Stability Forum Working Group on Deposit Insurance. – 2011. – Режим доступа : http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_0109b.htm– Назва з екрана.
191. Guidance for Developing Effective Deposit Insurance Systems. Prepared by the Financial Stability Forum [Электронный ресурс]. – 2001.– September. – 60 p. – Режим доступа : <http://www.cdic.ca>. – Назва з екрана.
192. Hanc G. 1999. Deposit Insurance Reform : the State of the Debate [Электронный ресурс] / FDIC Banking Review 12 : no.3 : P. 1–26. – Режим доступа : http://www.fdic.gov/bank/analytical/banking/1999dec/1_v12n3.pdf – Назва з екрана.

193. Hanna N. T. Bank Insolvency and the market for large certificates of deposits / N. T. Hanna, G. Hanweck // *Journal of Money, Credit and Banking*. Vol. 20. p. – 1988. – P. 203–211.
194. Hoggarth, G. Banking crises and the design of safety nets / G. Hoggarth, P. Jackson, E. Nier // *Journal of Banking & Finance*, 29, p. – 2005. – P. 143–159.
195. IADI Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems [Электронный ресурс] / International Association of Deposit Insurers (IADI). – 2014. – Режим доступа : <http://www.iadi.org/docs/cprevised2014nov.pdf>. – Назва з екрана.
196. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards / A Revised Framework Comprehensive Version // Basel Committee on Banking Supervision. – 2006. – P. 204–223.
197. Karas A. Sophisticated discipline in a nascent deposit market : Evidence from post-communist Russia / A. Karas, W. Pyle, K. Schoors //, BOFIT Discussion Papers. 13/2006. – 2006.
198. Key Attributes of Effective Resolution Regimes [Электронный ресурс] / Basel Financial Stability Board. – 2011. – Режим доступа : http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_111104cc.pdf– Назва з екрана.
199. Martinez Peria M. S. Do depositors punish banks for bad behavior? / Market discipline, deposit insurance and banking crises / M. S. Martinez Peria, S. L. Schmukler // *Journal of Finance*. – Vol. 56. – 2001.
200. Nier E. Market discipline, disclosure and moral hazard in banking / E. Nier, N. U. Bauman // *Journal of Financial Intermediation*. Vol. 15. – № 3. – 2006. – P. 332-361.
201. Scott K. A. Deposit Insurance Systems Around the World [Электронный ресурс] // *New York Law Journal*, September 7, 2005. – Режим доступа : [http://www.whitecase.com/Publications / Detail.aspx?publication=525](http://www.whitecase.com/Publications/Detail.aspx?publication=525). – Назва з екрана.

202. Shkolnik I. O. Investigation of causality of formation of deposit resources of individuals in Ukraine / I. O. Shkolnik, A. G. Bukhtiarova // The problems of economy (Проблеми економіки). – Kharkiv. – 2015. – № 2. – С. 265–272.
203. Stephen G. Cecchetti Deposit insurance and external finance [Електронний ресурс] / G. Stephen, S. K. Cecchetti // Vol. 43. – № 3.– 2005. – Р. 531–541. – Режим доступу: <http://www.nber.org/papers/w10908.pdf>. – Назва з екрана.
204. Strategic Plan for the Development and Promotion of IADI Research, Guidance and Core Principles [Електронний ресурс] // International Association of Deposit Insurers, June 2011. – Режим доступу : <http://www.iadi.org/Research.aspx>. – Назва з екрана.
205. Thematic Review on Deposit Insurance Systems [Електронний ресурс] / Basel Financial Stability Board : Peer Review Report. – 2012. – Режим доступу : http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_120208.pdf. – Назва з екрана.
206. Toward Effective Governance of Financial Institutions [Електронний ресурс] / Group of Thirty. – 2012. – Washington, D.C. – Режим доступу : <http://www.group30.org/images/PDF/TowardEffGov.pdf>. – Назва з екрана.
207. Tucker P. The role of deposit insurance in building a safer financial system [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bis.org/review/r121031.pdf>. – Назва з екрана.
208. Winston K. Measures to promote effective interrelationships among financial safety net participants / K. Winston // Journal of Banking Regulation. – № 8. – 2006. – Р. 73–84.

ДОДАТКИ

Додаток А

Порівняльний аналіз ССВ у країнах Центральної та Східної Європи і СНД

Таблиця А.1 – Порівняльний аналіз ССВ у країнах Центральної та Східної Європи і СНД

Країна/рік створення	Орган	Тип системи	Члени системи	Сфера покриття	Рівень покриття	Повноваження органу	Повноваження щодо виводу банків з ринку
Албанія 2002	Албанське агентство зі страхування депозитів	Запроваджена державою, незалежна від уряду, управляється Центральним банком	Комерційні банки та інші депозитні установи	Всі види вкладів фізичних осіб	2,5 млн лек/ 17,5 тис. євро	Здійснює виплату коштів, має окремі обмежені повноваження	Формальна ліквідація банків, створення перехідного банку, не може виступати ліквідатором.
Болгарія 1999	Болгарський фонд страхування депозитів	Запроваджена та управляється державою, незалежна від уряду	Комерційні банки	Дорожні чеки, грошові перекази, вклади в іноземній валюті, ощадні рахунки	196 тис. болгарських левів/ 100 тис. євро	Здійснює виплату коштів, має окремі обмежені повноваження	Формальна ліквідація банків, капіталізація банків, не може виступати ліквідатором.
Казахстан 1999	Казахстанський фонд страхування депозитів	Запроваджена державою, управляється фондом та Центральним банком, незалежна від уряду	Комерційні банки	Дорожні чеки, поточні та строкові депозити.	5 млн тенге/ 25 тис. євро	Здійснює виплату коштів, має окремі обмежені повноваження	Формальна ліквідація банків, утворення перехідного банку, продаж інвесторам. Є представником у ліквідаційній комісії та в кредиторському комітеті банку.
Молдова 2004	Фонд гарантування депозитів в банківській системі	Запроваджена та управляється державою, незалежна від уряду	Комерційні банки	Вклади в іноземній валюті, міжбанківські депозити, дорожні чеки, депозитні сертифікати, ощадні рахунки, грошові перекази	6000 молдавських левів/ 300 євро	Здійснює виплату коштів	Проводить процедуру ліквідації банків, не може виступати ліквідатором.

Продовження таблиці А.1

Країна/рік створення	Орган	Тип системи	Члени системи	Сфера покриття	Рівень покриття	Повноваження органу	Повноваження щодо виводу банків з ринку
Польща 1995	Банківський гарантійний фонд	Запроваджена державою, незалежна від уряду, управляється приватно	Комерційні банки, фінансові кооперативи	Грошові перекази, ощадні рахунки, депозитні сертифікати, вклади в іноземній валюті	100 тис. євро	Здійснює виплату коштів, має окремі обмежені повноваження	Не може виступати ліквідатором, проте є певні повноваження щодо ліквідації банків.
Російська Федерація 2004	Агентство зі страхування вкладів	Запроваджена та управляється державою, незалежна від уряду	Комерційні банки	Вклади в іноземній валюті, депозитні сертифікати, поточні та ощадні рахунки	1,4 млн російських рублів/ 20 тис. євро	Здійснює виплату коштів, має окремі обмежені повноваження	Виступає ліквідатором, здійснює формальну ліквідацію банків та їх продаж інвесторам.
Румунія 1996	Фонд гарантування банківських вкладів	Запроваджена державою, управляється фондом, незалежна від уряду	Комерційні банки, кредитні спілки, фінансові кооперативи, ощадні банки	Грошові перекази, вклади в іноземній валюті, депозитні сертифікати, дорожні чеки, ощадні рахунки	100 тис. євро	Здійснює виплату коштів, має широку сферу повноважень	Виступає ліквідатором, здійснює ліквідацію банків та їх продаж інвесторам.
Сербія 1989	Агентство зі страхування депозитів Сербії	Запроваджена та управляється державою, незалежна від уряду	Комерційні банки	Чеківі та ощадні вклади, вклади в іноземній валюті	50 тис. євро	Здійснює виплату коштів, має окремі обмежені повноваження	Проводить процедуру ліквідації банків, не може виступати ліквідатором.
Словенія 1991	Схема гарантування депозитів Словенії	Запроваджена та управляється державою. Перебуває під наглядом Центрального банку	Комерційні та ощадні банки	Вклади в іноземній валюті, депозитні сертифікати, чеківі, ощадні рахунки, грошові ордери	100 тис. євро	Здійснює виплату коштів, має окремі обмежені повноваження	Ліквідація з банків, створення перехідного банку, продаж банку інвесторам. Виступає ліквідатором.
Угорщина 1993	Національний фонд страхування депозитів	Запроваджена урядом, управляється фондом, незалежна від уряду	Сільські, комерційні, ощадні банки, фінансові кооперативи	Вклади в іноземній валюті, депозитні сертифікати, ощадні рахунки	100 тис. євро	Здійснює виплату коштів	Проводить процедуру ліквідації банків, не може виступати ліквідатором.
Україна 1998	Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	Запроваджена та управляється державою, незалежна від уряду	Комерційні банки	Поточні та строкові депозити, вклади у іноземній валюті, депозитні сертифікати	200 тис. грн/ 7,2 тис. євро	Здійснює виплату коштів, має окремі обмежені повноваження	Ліквідація з відшкодуванням або з відчуженням всіх або частини активів і зобов'язань, створення перехідного банку, продаж банку інвесторам, Виступає ліквідатором.

Продовження таблиці А.1

Країна/рік створення	Організація	Тип системи	Члени системи	Сфера покриття	Рівень покриття	Повноваження організації	Повноваження щодо виводу банків з ринку
Хорватія 1994	Державна агенція зі страхування депозитів та банківських рішень	Запроваджена державою, управляється міністерством фінансів та урядом	Комерційні банки та інші депозитні установи	Поточні та строкові депозити, депозитні сертифікати	100 тис. євро	Здійснює виплату коштів, має окремі обмежені повноваження	Проводить формальну процедуру ліквідації банків, не може виступати ліквідатором.
Чехія 1994	Фонд страхування депозитів	Запроваджена та управляється державою, незалежна від уряду	Комерційні банки, кредитні спілки, ощадні банки та інші депозитні установи	Вклади в іноземній валюті, депозитні сертифікати, ощадні рахунки	100 тис. євро	Здійснює виплату коштів	Здійснює ліквідацію банків та їх продаж інвесторам, створює перехідний банк. Не може виступати ліквідатором,

Джерело: складено автором на основі щорічного огляду Міжнародної асоціації страховиків депозитів [177]

Додаток Б
Аналіз депозитного ринку України

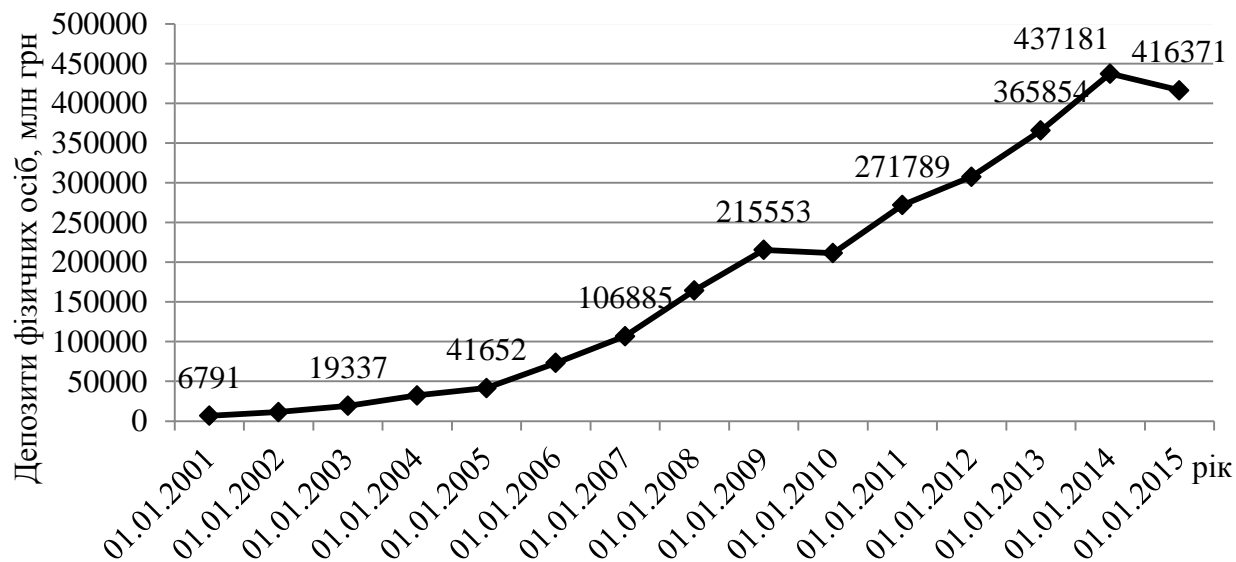

Рисунок Б.1 – Обсяг депозитів фізичних осіб в банках України за період 2001-2014 рр., % (складено автором на основі [10, 11])

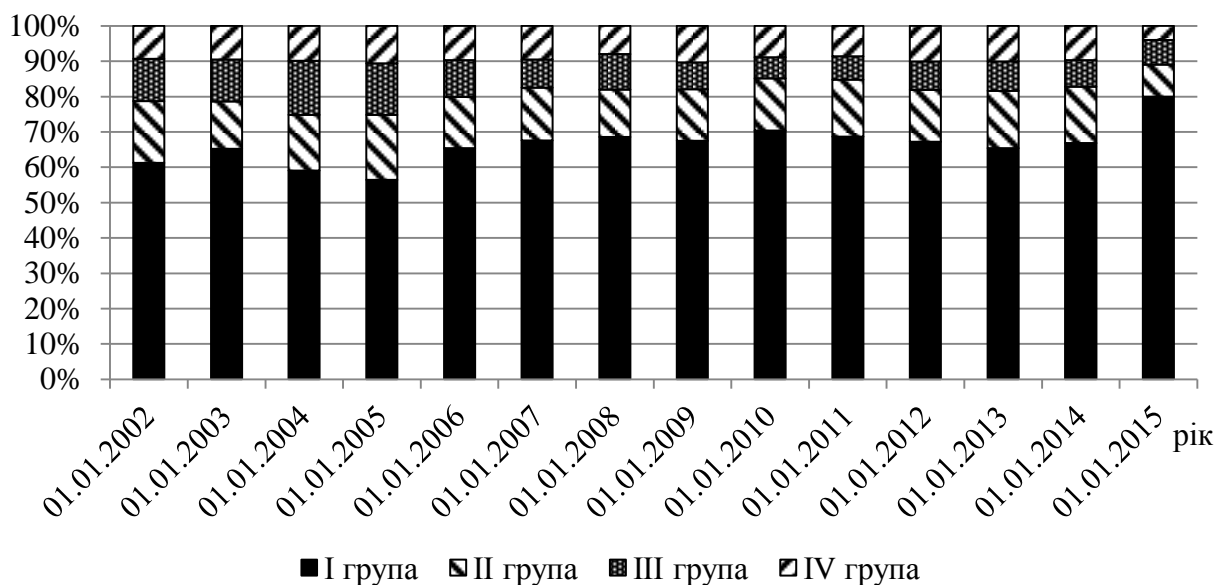

Рисунок Б.2 – Розподіл обсягів депозитів фізичних осіб у банках за групами (відповідно до встановленої Національним банком України класифікації комерційних банків), % (складено автором на основі [10, 11])

Продовження додатку Б

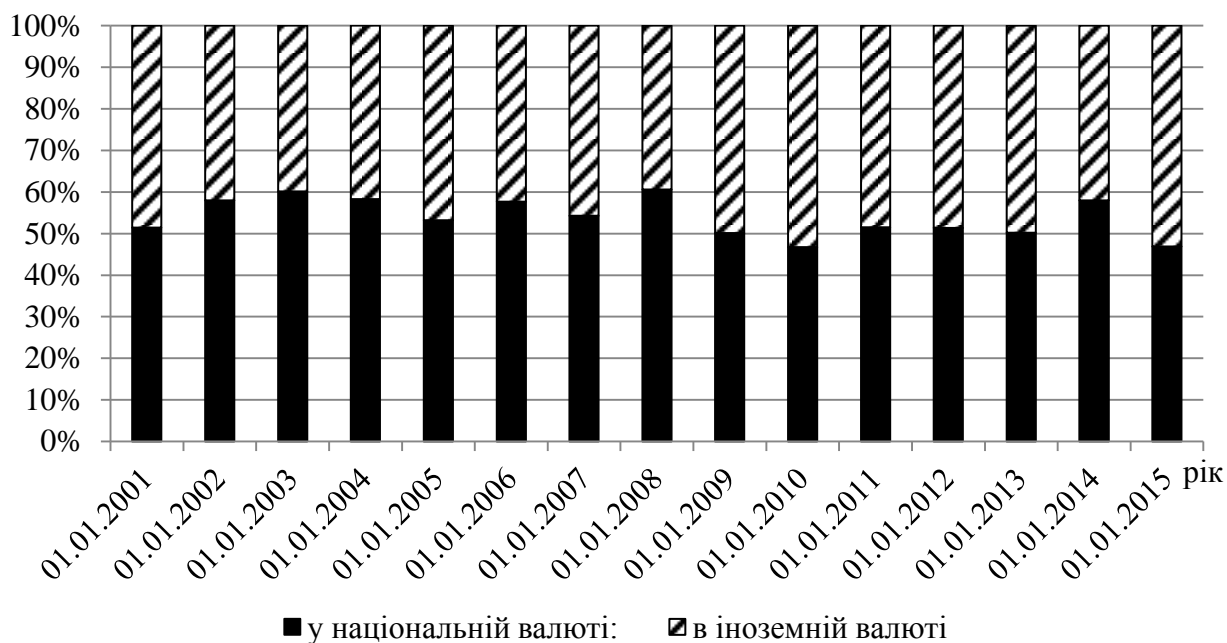

Рисунок Б.3 – Структура депозитів фізичних осіб в банках України у розрізі валют, % (складено автором на основі [10, 11])

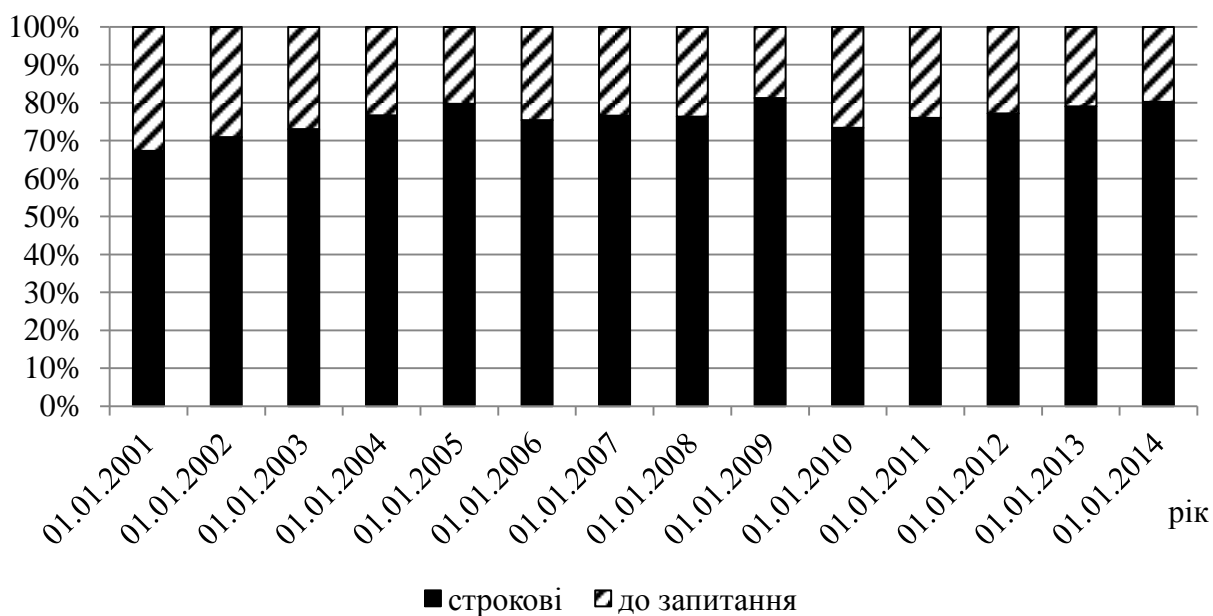

Рисунок Б.4 – Структура депозитів фізичних осіб в банках України за строковістю, % (складено автором на основі [10, 11])

Додаток В

Розподіл банків за групами відповідно до встановленої Національним банком України класифікації комерційних банків

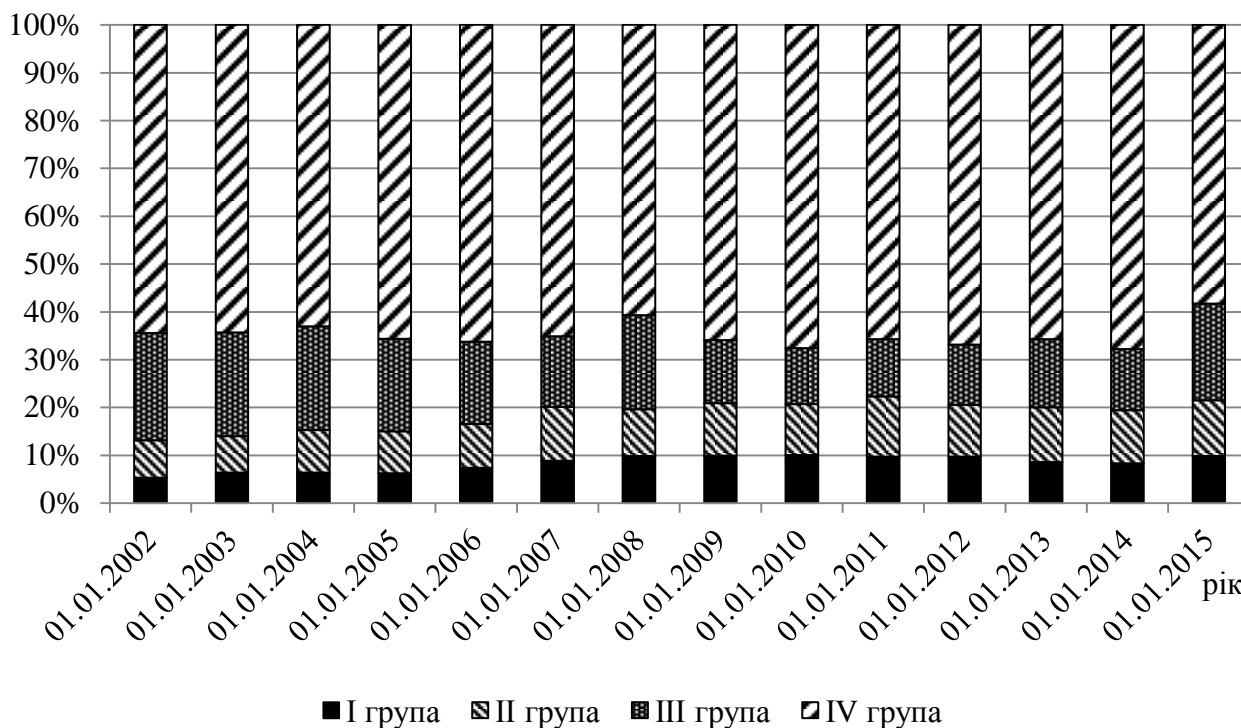

Рисунок В.1 – Розподіл банків за групами відповідно до встановленої Національним банком України класифікації комерційних банків, % (складено автором на основі [10, 11])

Додаток Г

Перелік банків, яким здійснювалися виплати з ФГВФО

Таблиця Г.1 – Банки, яким здійснювалися виплати з ФГВФО станом на 01.07.2015 року

Банки, по яких ФГВФО здійснював виплати	Банки, по яких ФГВФО здійснює виплати
2003*	2013
АКБ «ОЛБанк» (IV**)	АТ «Банк «Гаврика» (III)
АТ «Наш Банк» (IV)	АТ «Ерде Банк» (IV)
2004	ПАТ «АКБ «Базис» (IV)
АБ «Аллонж» (IV)	2014
АКБ «Росток Банк» (IV)	ПАТ «Брокбізнесбанк» (II)
2005	ПАТ «Банк Форум» (II)
АКБ «Прем'єрбанк» (IV)	ПАТ КБ «Південкомбанк» (II)
2006	АТ «Єврогазбанк» (III)
АКБ «Інтерконтинентбанк» (IV)	ПАТ «Актабанк» (III)
ВАТ АКБ «Гарант» (IV)	ПАТ «КБ «Актив-Банк» (III)
ТОВ «Київський універсальний банк» (IV)	ПАТ «Реал Банк» (III)
2008	ПАТ «Терра Банк» (III)
ВАТ «Європейський банк розвитку та заощаджень» (IV)	ПАТ «КБ «УФС» (IV)
КБ «Українська фінансова група» (IV)	АБ «Порто-Франко» (IV)
2009	ПАТ «Банк Золоті Ворота» (IV)
АКБ «Європейський» (III)	ПАТ КБ «Експобанк» (IV)
АБ «Банк регіонального розвитку» (IV)	АТ «Фінростбанк» (IV)
АКБ «Східно-Європейський банк» (IV)	АТ Банк «Меркурій» (IV)
ВАТ «АКБ «Національний стандарт» (IV)	ПАТ «Банк Демарк» (IV)
ВАТ АКБ «Одеса-Банк» (IV)	ПАТ «АКБ Банк» (IV)
ВАТ КБ «Причорномор'я» (IV)	ПАТ «Грін Банк» (IV)
2010	ПАТ «Західінкомбанк» (IV)
ТОВ «Український промисловий банк» (III)	ПАТ «Інтеркредитбанк» (IV)
АКБ «Трансбанк» (IV)	ПАТ «КБ «Аксиома» (IV)
АТ Банк «БІГ Енергія» (IV)	ПАТ «КБ «Промекономбанк» (IV)
ВАТ «Селянський комерційний банк «Дністер» (IV)	ПАТ «Комерційний Банк «Даніель» (IV)
ВАТ КБ «Іпобанк» (IV)	ПАТ «Старокиївський Банк» (IV)
ПАТ «Земельний Банк» (IV)	ПАТ КБ «Інтербанк» (IV)
ПАТ АБ «Синтез» (IV)	2015
ТОВ КБ «Арма» (IV)	ПАТ КБ «Надра» (I)
2011	АТ «Імексбанк» (II)
ПАТ «КБ «Володимирський» (IV)	ПАТ «АКБ «Київ» (II)

Продовження таблиці Г.1

Банки, по яких ФГВФО здійснював виплати	Банки, по яких ФГВФО здійснює виплати
ТОВ «Діалогбанк» (IV)	ПАТ «ВіЕйБі Банк» (II)
2013	ПАТ «Енергобанк» (II)
ПАТ «Банк «Столиця» (IV)	ПАТ «Златобанк» (II)
ПАТ «КБ «Соцком Банк» (IV)	ПАТ «Міський Комерційний Банк» (III)
ПАТ «Інноваційно-промисловий банк» (IV)	ПАТ «Укрбізнесбанк» (III)
	АБ «Укоопспілка» (IV)
	ПАТ «Банк Камбіо» (IV)
	ПАТ «БГ Банк» (IV)
	ПАТ «Кредитпромбанк» (IV)
	ПАТ «Легбанк» (IV)
	ПАТ «Меліор Банк» (IV)
	ПАТ «Прайм-Банк» (IV)
	ПАТ «Профін Банк» (IV)
	ПАТ КБ «Стандарт» (IV)
Банки з тимчасовою адміністрацією	
2014	
ПАТ «ВБР» (II)	
2015	
АТ «Дельта Банк» (I)	
ПАТ «КБ «Фінансова Ініціатива» (II)	
ПАТ Банк «Київська Русь» (II)	
ПАТ «Банк Національний Кредит» (III)	
ПАТ «УПБ» (III)	
ПАТ «Укркомунбанк» (IV)	
ПАТ «Астра Банк» (IV)	
ПАТ «Омега Банк» (IV)	
ПАТ «Укргазпромбанк» (IV)	

* – рік початку процедури виведення банку з ринку та/або введення тимчасової адміністрації

** – група банків відповідно до встановленої Національним банком України класифікації комерційних банків

Додаток Д

Результати каузального аналізу для показника депозити фізичних осіб

Lags: 1			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO)	46	1.56154	0.2182
D(DEPO) does not Granger Cause D(ASSETS)		0.01843	0.8927
CPI does not Granger Cause D(DEPO)	46	0.15321	0.6974
D(DEPO) does not Granger Cause CPI		1.41442	0.2408
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO)	46	6.86350	0.0121
D(DEPO) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		3.46475	0.0695
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO)	46	2.17458	0.1476
D(DEPO) does not Granger Cause D(GDP)		0.16165	0.6896
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	46	1.70021	0.1992
D(DEPO) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		0.04154	0.8395
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO)	46	2.84072	0.0991
D(DEPO) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		0.09729	0.7566
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO)	46	5.85185	0.0199
D(DEPO) does not Granger Cause D(INCOME)		1.94189	0.1706
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	46	5.01029	0.0304
D(DEPO) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		1.22155	0.2752
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO)	46	1.08323	0.3038
D(DEPO) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		0.10509	0.7474
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO)	46	0.51366	0.4774
D(DEPO) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		2.41127	0.1278
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO)	46	1.96713	0.1679
D(DEPO) does not Granger Cause D(POPULATION)		6.37166	0.0154
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO)	46	8.21967	0.0064
D(DEPO) does not Granger Cause D(SPENDING)		3.70124	0.0610
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	46	7.09687	0.0108
D(DEPO) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		2.33870	0.1335

Продовження додатку Д

Lags: 2			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO)	45	2.82806	0.0710
D(DEPO) does not Granger Cause D(ASSETS)		0.59581	0.5559
CPI does not Granger Cause D(DEPO)	45	0.33618	0.7165
D(DEPO) does not Granger Cause CPI		1.46812	0.2425
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO)	45	3.77018	0.0316
D(DEPO) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		10.8207	0.0002
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO)	45	0.97626	0.3855
D(DEPO) does not Granger Cause D(GDP)		7.35017	0.0019
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	45	0.85017	0.4349
D(DEPO) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		6.08413	0.0049
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO)	45	1.71336	0.1932
D(DEPO) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		0.08351	0.9200
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO)	45	2.05776	0.1410
D(DEPO) does not Granger Cause D(INCOME)		4.65956	0.0152
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	45	1.87313	0.1669
D(DEPO) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		3.99543	0.0262
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO)	45	0.73211	0.4872
D(DEPO) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		0.02253	0.9777
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO)	45	1.59612	0.2153
D(DEPO) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		1.92294	0.1594
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO)	45	0.27214	0.7631
D(DEPO) does not Granger Cause D(POPULATION)		4.75085	0.0141
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO)	45	2.93121	0.0649
D(DEPO) does not Granger Cause D(SPENDING)		4.13627	0.0233
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	45	2.74801	0.0762
D(DEPO) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		3.25419	0.0490

Продовження додатку Д

Lags: 3			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO)	44	2.55609	0.0700
D(DEPO) does not Granger Cause D(ASSETS)		0.99479	0.4060
CPI does not Granger Cause D(DEPO)	44	0.43643	0.7282
D(DEPO) does not Granger Cause CPI		1.95602	0.1375
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO)	44	2.62754	0.0646
D(DEPO) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		6.48200	0.0012
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO)	44	1.77157	0.1695
D(DEPO) does not Granger Cause D(GDP)		2.41590	0.0819
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	44	1.63424	0.1980
D(DEPO) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		1.62860	0.1993
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO)	44	2.33422	0.0898
D(DEPO) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		0.03115	0.9925
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO)	44	1.96065	0.1368
D(DEPO) does not Granger Cause D(INCOME)		5.12147	0.0046
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	44	1.91218	0.1445
D(DEPO) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		5.23115	0.0041
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO)	44	1.53975	0.2204
D(DEPO) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		0.88857	0.4560
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO)	44	0.99996	0.4037
D(DEPO) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		1.02742	0.3916
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO)	44	0.07982	0.9706
D(DEPO) does not Granger Cause D(POPULATION)		4.12549	0.0128
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO)	44	2.56914	0.0690
D(DEPO) does not Granger Cause D(SPENDING)		3.43201	0.0267
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	44	2.55950	0.0697
D(DEPO) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		3.15821	0.0360

Продовження додатку Д

Lags: 4			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO)	43	1.81302	0.1491
D(DEPO) does not Granger Cause D(ASSETS)		0.94118	0.4520
CPI does not Granger Cause D(DEPO)	43	0.72781	0.5792
D(DEPO) does not Granger Cause CPI		1.47268	0.2321
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO)	43	1.65790	0.1825
D(DEPO) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		6.39804	0.0006
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO)	43	1.48959	0.2271
D(DEPO) does not Granger Cause D(GDP)		1.07515	0.3840
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	43	1.31136	0.2855
D(DEPO) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		0.59650	0.6676
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO)	43	2.10932	0.1011
D(DEPO) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		0.44077	0.7782
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO)	43	2.37654	0.0713
D(DEPO) does not Granger Cause D(INCOME)		3.06131	0.0295
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	43	2.17557	0.0927
D(DEPO) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		3.76703	0.0122
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO)	43	1.53374	0.2145
D(DEPO) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		3.95696	0.0096
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO)	43	0.91318	0.4674
D(DEPO) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		1.25036	0.3085
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO)	43	0.19781	0.9378
D(DEPO) does not Granger Cause D(POPULATION)		5.50889	0.0016
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO)	43	2.45264	0.0646
D(DEPO) does not Granger Cause D(SPENDING)		2.31651	0.0771
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	43	2.34670	0.0742
D(DEPO) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		3.46387	0.0177

Продовження додатку Д

Lags: 5			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO)	42	0.77430	0.5756
D(DEPO) does not Granger Cause D(ASSETS)		0.79686	0.5603
CPI does not Granger Cause D(DEPO)	42	0.48504	0.7847
D(DEPO) does not Granger Cause CPI		1.55661	0.2015
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO)	42	0.74728	0.5943
D(DEPO) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		4.95802	0.0019
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO)	42	1.04704	0.4081
D(DEPO) does not Granger Cause D(GDP)		0.56632	0.7250
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	42	0.99506	0.4369
D(DEPO) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		0.27045	0.9258
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO)	42	1.42642	0.2424
D(DEPO) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		0.78508	0.5683
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO)	42	1.42261	0.2437
D(DEPO) does not Granger Cause D(INCOME)		2.77761	0.0347
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	42	1.45876	0.2316
D(DEPO) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		3.52439	0.0123
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO)	42	1.47586	0.2260
D(DEPO) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		3.02468	0.0245
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO)	42	0.85374	0.5228
D(DEPO) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		1.52295	0.2114
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO)	42	0.37321	0.8631
D(DEPO) does not Granger Cause D(POPULATION)		4.15886	0.0052
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO)	42	2.14689	0.0860
D(DEPO) does not Granger Cause D(SPENDING)		5.81329	0.0007
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	42	2.42148	0.0578
D(DEPO) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		8.44843	4.E-05

Продовження додатку Д

Lags: 6			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO)	41	0.60775	0.7219
D(DEPO) does not Granger Cause D(ASSETS)		0.99697	0.4467
CPI does not Granger Cause D(DEPO)	41	0.77247	0.5981
D(DEPO) does not Granger Cause CPI		1.35637	0.2663
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO)	41	0.54367	0.7705
D(DEPO) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		4.24420	0.0037
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO)	41	0.92422	0.4927
D(DEPO) does not Granger Cause D(GDP)		0.75562	0.6104
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	41	0.92314	0.4934
D(DEPO) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		0.69521	0.6555
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO)	41	1.14762	0.3616
D(DEPO) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		0.64868	0.6908
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO)	41	1.07934	0.3984
D(DEPO) does not Granger Cause D(INCOME)		2.13882	0.0802
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	41	1.17380	0.3482
D(DEPO) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		2.53804	0.0434
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO)	41	0.70985	0.6445
D(DEPO) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		2.32738	0.0599
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO)	41	0.70835	0.6456
D(DEPO) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		2.35803	0.0572
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO)	41	0.60275	0.7257
D(DEPO) does not Granger Cause D(POPULATION)		3.27910	0.0143
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO)	41	1.89361	0.1171
D(DEPO) does not Granger Cause D(SPENDING)		4.74194	0.0019
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	41	2.42623	0.0515
D(DEPO) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		4.66790	0.0021

Продовження додатку Д

Lags: 7			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO)	40	0.21886	0.9774
D(DEPO) does not Granger Cause D(ASSETS)		1.11652	0.3839
CPI does not Granger Cause D(DEPO)	40	0.62014	0.7343
D(DEPO) does not Granger Cause CPI		1.24790	0.3151
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO)	40	0.40548	0.8898
D(DEPO) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		3.54249	0.0088
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO)	40	2.40895	0.0497
D(DEPO) does not Granger Cause D(GDP)		0.85592	0.5534
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	40	2.46256	0.0456
D(DEPO) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		0.87125	0.5423
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO)	40	1.09294	0.3974
D(DEPO) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		0.49368	0.8301
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO)	40	1.37950	0.2572
D(DEPO) does not Granger Cause D(INCOME)		1.87853	0.1161
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	40	1.41218	0.2444
D(DEPO) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		2.44847	0.0467
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO)	40	0.44534	0.8639
D(DEPO) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		2.40774	0.0498
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO)	40	0.62358	0.7316
D(DEPO) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		2.15725	0.0742
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO)	40	0.80311	0.5925
D(DEPO) does not Granger Cause D(POPULATION)		2.85855	0.0246
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO)	40	2.16814	0.0729
D(DEPO) does not Granger Cause D(SPENDING)		3.83038	0.0058
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	40	2.63270	0.0349
D(DEPO) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		3.72542	0.0068

Продовження додатку Д

Lags: 9			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO)	38	0.30938	0.9622
D(DEPO) does not Granger Cause D(ASSETS)		1.25506	0.3216
CPI does not Granger Cause D(DEPO)	38	1.10749	0.4033
D(DEPO) does not Granger Cause CPI		1.25259	0.3228
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO)	38	0.30911	0.9623
D(DEPO) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		2.93662	0.0230
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO)	38	2.20643	0.0701
D(DEPO) does not Granger Cause D(GDP)		0.20945	0.9896
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	38	2.27998	0.0625
D(DEPO) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		0.30521	0.9638
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO)	38	0.68166	0.7164
D(DEPO) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		1.20872	0.3456
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO)	38	1.10471	0.4049
D(DEPO) does not Granger Cause D(INCOME)		1.87227	0.1196
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	38	1.10028	0.4076
D(DEPO) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		2.62767	0.0365
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO)	38	0.23742	0.9840
D(DEPO) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		1.47991	0.2252
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO)	38	0.89340	0.5490
D(DEPO) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		1.33887	0.2819
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO)	38	0.86863	0.5677
D(DEPO) does not Granger Cause D(POPULATION)		1.87555	0.1190
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO)	38	1.70955	0.1555
D(DEPO) does not Granger Cause D(SPENDING)		2.72209	0.0316
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO)	38	2.21838	0.0688
D(DEPO) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		2.46343	0.0469

Додаток Е

Результати каузального аналізу для показника депозити фізичних осіб на
душу населення

Lags: 1			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	46	0.83208	0.3668
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ASSETS)		0.05076	0.8228
CPI does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	46	0.00716	0.9329
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause CPI		2.53543	0.1186
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	46	6.11907	0.0174
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		3.89579	0.0549
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	46	3.45841	0.0698
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP)		0.22401	0.6384
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	46	2.87930	0.0970
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		0.07753	0.7820
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	46	2.94390	0.0934
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		0.05467	0.8162
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	46	7.02847	0.0112
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME)		1.34486	0.2526
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	46	6.15398	0.0171
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		0.88113	0.3531
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	46	1.84309	0.1817
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		0.02165	0.8837
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	46	0.43324	0.5139
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		0.79710	0.3769
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	46	1.46788	0.2323
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(POPULATION)		6.27948	0.0161
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	46	10.1703	0.0027
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING)		2.68748	0.1084
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	46	8.95071	0.0046
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		1.87402	0.1781

Продовження додатку Е

Lags: 2			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	45	2.63316	0.0843
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ASSETS)		0.58401	0.5623
CPI does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	45	0.05519	0.9464
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause CPI		1.88877	0.1645
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	45	2.17557	0.1268
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		10.2299	0.0003
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	45	1.88283	0.1654
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP)		8.90291	0.0006
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	45	1.76393	0.1844
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		7.54207	0.0017
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	45	1.86652	0.1679
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		0.07493	0.9279
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	45	2.94954	0.0638
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME)		4.10923	0.0238
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	45	2.82517	0.0712
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		3.85339	0.0295
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	45	1.19396	0.3136
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		0.00072	0.9993
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	45	1.79167	0.1798
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		0.88902	0.4190
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	45	0.18653	0.8305
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(POPULATION)		4.81493	0.0134
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	45	4.26470	0.0209
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING)		3.47764	0.0405
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	45	4.15039	0.0230
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		3.16223	0.0531

Продовження додатку Е

Lags: 3			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	44	2.86190	0.0498
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ASSETS)		0.96845	0.4179
CPI does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	44	0.23479	0.8715
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause CPI		2.15264	0.1101
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	44	1.18904	0.3272
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		6.58945	0.0011
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	44	2.34224	0.0889
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP)		2.67636	0.0612
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	44	2.26805	0.0967
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		2.09735	0.1172
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	44	2.75016	0.0564
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		0.02327	0.9951
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	44	2.10456	0.1163
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME)		2.75273	0.0562
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	44	2.11486	0.1149
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		3.34468	0.0294
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	44	1.83615	0.1575
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		0.85780	0.4715
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	44	1.21174	0.3190
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		0.48950	0.6917
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	44	0.09636	0.9616
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(POPULATION)		4.19101	0.0119
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	44	2.85416	0.0503
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING)		2.00479	0.1301
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	44	2.89833	0.0479
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		2.25799	0.0978

Продовження додатку Е

Lags: 4			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	43	2.03171	0.1120
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ASSETS)		0.89852	0.4756
CPI does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	43	0.91067	0.4688
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause CPI		1.58070	0.2018
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	43	0.88862	0.4812
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		6.34434	0.0006
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	43	1.81352	0.1490
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP)		1.00107	0.4205
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	43	1.69707	0.1734
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		0.60446	0.6621
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	43	2.50546	0.0603
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		0.44427	0.7757
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	43	2.34986	0.0738
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME)		1.98762	0.1186
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	43	2.35322	0.0735
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		2.56871	0.0555
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	43	1.49309	0.2261
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		4.04176	0.0087
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	43	1.18954	0.3330
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		0.75439	0.5621
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	43	0.14422	0.9643
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(POPULATION)		5.65397	0.0013
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	43	2.58222	0.0546
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING)		1.83499	0.1448
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	43	2.59941	0.0534
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		3.01462	0.0313

Продовження додатку Е

Lags: 5			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	42	0.98304	0.4438
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ASSETS)		0.79383	0.5624
CPI does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	42	0.72728	0.6083
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause CPI		1.61641	0.1850
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	42	0.51453	0.7632
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		5.03434	0.0017
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	42	1.26288	0.3047
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP)		0.48660	0.7836
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	42	1.26984	0.3018
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		0.22792	0.9475
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	42	1.79441	0.1432
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		0.76303	0.5834
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	42	1.39630	0.2529
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME)		2.05878	0.0977
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	42	1.56503	0.1991
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		2.73154	0.0371
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	42	1.20306	0.3308
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		3.10981	0.0217
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	42	1.11243	0.3741
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		1.38698	0.2563
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	42	0.55782	0.7313
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(POPULATION)		4.26708	0.0046
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	42	2.10375	0.0915
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING)		5.76367	0.0007
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	42	2.55615	0.0476
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		8.38904	4.E-05

Продовження додатку Е

Lags: 6			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	41	0.95717	0.4715
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ASSETS)		1.02039	0.4325
CPI does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	41	1.12645	0.3727
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause CPI		1.37762	0.2580
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	41	0.44793	0.8402
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		4.32820	0.0033
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	41	1.26074	0.3068
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP)		0.63700	0.6996
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	41	1.30875	0.2858
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		0.62074	0.7120
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	41	1.31241	0.2843
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		0.62965	0.7052
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	41	1.00099	0.4442
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME)		1.68042	0.1628
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	41	1.19617	0.3372
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		2.01356	0.0973
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	41	0.66658	0.6771
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		2.40484	0.0532
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	41	0.96389	0.4672
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		2.33488	0.0592
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	41	0.63503	0.7011
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(POPULATION)		3.35716	0.0128
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	41	1.48792	0.2185
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING)		4.74859	0.0019
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	41	2.00461	0.0987
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		4.71017	0.0020

Продовження додатку Е

Lags: 7			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	40	0.48587	0.8357
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ASSETS)		1.15958	0.3601
CPI does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	40	1.10419	0.3909
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause CPI		1.26288	0.3080
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	40	0.23002	0.9741
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		3.60019	0.0081
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	40	2.08310	0.0836
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP)		0.80308	0.5925
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	40	2.13325	0.0771
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		0.83795	0.5666
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	40	1.14392	0.3686
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		0.48499	0.8363
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	40	1.02129	0.4408
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME)		1.26590	0.3066
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	40	1.12272	0.3804
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		1.62915	0.1733
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	40	0.36634	0.9132
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		2.51163	0.0422
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	40	0.81537	0.5833
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		2.10324	0.0809
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	40	0.52433	0.8077
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(POPULATION)		2.93066	0.0220
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	40	1.88430	0.1150
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING)		3.77782	0.0063
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	40	2.29268	0.0598
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		3.71417	0.0069

Продовження додатку Е

Lags: 8			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	39	0.56012	0.7986
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ASSETS)		1.24166	0.3222
CPI does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	39	1.26703	0.3097
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause CPI		1.09651	0.4022
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	39	0.14961	0.9953
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		2.88332	0.0234
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	39	2.78183	0.0273
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP)		0.76119	0.6395
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	39	2.77416	0.0276
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		0.77137	0.6314
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	39	0.99930	0.4639
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		0.82980	0.5860
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	39	1.17526	0.3570
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME)		2.32206	0.0563
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	39	1.21087	0.3380
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		2.45798	0.0453
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	39	0.29832	0.9588
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		1.80984	0.1292
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	39	1.08632	0.4083
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		1.69793	0.1550
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	39	0.61812	0.7535
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(POPULATION)		2.27318	0.0609
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	39	2.02287	0.0913
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING)		2.88000	0.0235
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	39	2.59672	0.0364
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		2.91278	0.0223

Продовження додатку Е

Lags: 9			
Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
D(ASSETS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	38	0.50631	0.8520
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ASSETS)		1.35822	0.2734
CPI does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	38	1.83081	0.1279
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause CPI		1.24167	0.3284
D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	38	0.16180	0.9959
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(ECONOMICALLY_ACTIVE_POPU)		3.01525	0.0205
D(GDP) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	38	1.96554	0.1029
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP)		0.20015	0.9911
D(GDP_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	38	1.95497	0.1047
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GDP_PER_CAPITA)		0.29045	0.9690
D(GUARANTEED_AMOUNT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	38	0.71771	0.6872
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(GUARANTEED_AMOUNT)		1.20441	0.3479
D(INCOME) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	38	0.82834	0.5988
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME)		1.74050	0.1479
D(INCOME_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	38	0.84342	0.5871
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(INCOME_PER_CAPITA)		2.24704	0.0658
D(NET_PROFIT) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	38	0.16818	0.9952
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NET_PROFIT)		1.56990	0.1948
D(NUMBER_OF_BANKS) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	38	1.05161	0.4383
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(NUMBER_OF_BANKS)		1.37210	0.2674
D(POPULATION) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	38	0.55446	0.8167
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(POPULATION)		1.92789	0.1094
D(SPENDING) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	38	1.50440	0.2165
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING)		2.68287	0.0336
D(SPENDING_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(DEPO_PER_CAPITA)	38	1.93156	0.1087
D(DEPO_PER_CAPITA) does not Granger Cause D(SPENDING_PER_CAPITA)		2.48670	0.0453

Додаток Ж

Результати аналізу банків на основі карт Кохонена

Таблиця Ж.1 – Результати аналізу банків на основі карт Кохонена за період 2003-2015 рр.

Банк	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄
ПАТ «Альфа-Банк» 2003	0,4827	0,4506	0,5215	0,5035
ПАТ «КБ «Актив-банк» 2003	0,4333	0,4272	0,4896	0,5323
ПАТ АКБ «Аркада» 2003	0,5069	0,4860	0,5506	0,5759
ПАТ Банк «Золоті ворота» 2003	0,5353	0,4739	0,5031	0,5182
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро» 2003	0,5012	0,4522	0,4820	0,5384
АТ Банк «Меркурій» 2003	0,4848	0,4740	0,5211	0,5354
ПАТ «Банк Форум» 2003	0,5079	0,4671	0,4949	0,5403
ПАТ «Брокбізнесбанк» 2003	0,4958	0,4771	0,4602	0,4629
ПАТ «ВіЕйБі Банк» 2003	0,5080	0,4763	0,4711	0,5034
ПАТ «Банк «Грант» 2003	0,5410	0,4633	0,4870	0,4983
ПАТ «Банк Демарк» 2003	0,5683	0,4580	0,4720	0,5500
ПАТ «Діамантбанк» 2003	0,4484	0,4235	0,5083	0,6187
ПАТ КБ «Експобанк» 2003	0,5226	0,4769	0,5079	0,5222
АБ «Експрес-Банк» 2003	0,4504	0,4906	0,5653	0,5857
ПАТ «Енергобанк» 2003	0,5388	0,4029	0,0795	0,4910
ПАТ «Західкомбанк» 2003	0,5359	0,4648	0,4745	0,5625
ПАТ «КБ «Земельний капітал» 2003	0,4930	0,4821	0,5468	0,5538
ПАТ «Імексбанк» 2003	0,5766	0,4984	0,5082	0,5114
ПАТ «ІНГ Банк Україна» 2003	0,4124	0,4264	0,5122	0,5465
ПАТ «АКБ «Капітал» 2003	0,5229	0,4489	0,4982	0,5318
ПАТ «АКБ «Київ» 2003	0,4769	0,4563	0,5031	0,5267
ПАТ Банк «Київська Русь» 2003	0,5215	0,4555	0,4671	0,5449
ПАТ «Кредитпромбанк» 2003	0,5538	0,4871	0,5036	0,5277
ПАТ «Легбанк» 2003	0,5370	0,4644	0,4850	0,5246
ПАТ «Мегабанк» 2003	0,4483	0,4593	0,4734	0,5232
ПАТ КБ «Надра» 2003	0,5455	0,4805	0,4467	0,5376
АТ «Ощадбанк» 2003	0,6846	0,5471	0,4255	0,4936
ПАТ АБ «Південний» 2003	0,5265	0,4803	0,5189	0,5454
ПАТ КБ «Південкомбанк» 2003	0,4782	0,2959	0,2508	0,4017
АБ «Порто-Франко» 2003	0,5706	0,4928	0,5186	0,5112
ПАТ КБ «Правекс-Банк» 2003	0,5523	0,4770	0,4731	0,5070
ПАТ КБ «Приватбанк» 2003	0,6342	0,5525	0,5224	0,5213
ПАТ «КБ «Промекономбанк» 2003	0,4918	0,4513	0,4821	0,5206
ПАТ «Промінвестбанк» 2003	0,6010	0,5250	0,4582	0,5357
ПАТ «ПУМБ» 2003	0,5437	0,4808	0,4241	0,5171
ПАТ «Реал Банк» 2003	0,4644	0,4547	0,4852	0,5031

Продовження таблиці Ж.1

Банк	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄
ПАТ «Сітібанк» 2003	0,3949	0,4202	0,5160	0,5923
ПАТ АБ «Столичний» 2003	0,4387	0,4088	0,5561	0,6094
ПАТ «Банк «Український Капітал» 2003	0,4553	0,4343	0,5206	0,5615
ПАТ «Укргазбанк» 2003	0,5327	0,4671	0,4801	0,5367
ПАТ «Укргазпромбанк» 2003	0,4333	0,4494	0,4954	0,5701
ПАТ «Укрексімбанк» 2003	0,5372	0,4964	0,4531	0,5187
ПАТ «Укрінбанк» 2003	0,5396	0,4899	0,5095	0,5356
ПАТ «УкрСиббанк» 2003	0,5180	0,4780	0,4575	0,5206
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank) 2003	0,5487	0,4962	0,4363	0,5243
ПАТ «Універсал Банк» 2003	0,5445	0,4467	0,5132	0,5777
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит» 2003	0,5660	0,4954	0,4814	0,4856
ПАТ «Фінбанк» 2003	0,4906	0,4415	0,5626	0,5830
ПАТ КБ «Хрещатик» 2003	0,4964	0,4906	0,5041	0,5445
ПАТ «КБ «Актив-банк» 2004	0,4894	0,5175	0,5396	0,4967
ПАТ «Альфа-Банк» 2004	0,4442	0,4308	0,4712	0,5518
ПАТ АКБ «Аркада» 2004	0,4846	0,4996	0,5084	0,4938
ПАТ Банк «Золоті ворота» 2004	0,5324	0,4876	0,5068	0,5250
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро» 2004	0,4793	0,4750	0,4788	0,5220
АТ Банк «Меркурій» 2004	0,4795	0,4925	0,5196	0,5325
ПАТ «Банк Форум» 2004	0,5061	0,4963	0,4959	0,5247
ПАТ «Брокбізнесбанк» 2004	0,5051	0,4961	0,4700	0,4669
ПАТ «ВіЕйБі Банк» 2004	0,4902	0,4854	0,4778	0,5133
ПАТ «Банк «Грант» 2004	0,5214	0,4744	0,4876	0,5069
ПАТ «Банк Демарк» 2004	0,5518	0,4885	0,4731	0,5312
ПАТ «Діамантбанк» 2004	0,4547	0,4702	0,5135	0,5392
ПАТ КБ «Експобанк» 2004	0,4881	0,4791	0,4735	0,5126
АБ «Експрес-Банк» 2004	0,4764	0,5440	0,5447	0,5146
ПАТ «Енергобанк» 2004	0,5125	0,4890	0,4916	0,5078
ПАТ «Західінкомбанк» 2004	0,5342	0,5116	0,5049	0,5399
ПАТ «КБ «Земельний капітал» 2004	0,5058	0,4955	0,5603	0,6144
ПАТ «Імексбанк» 2004	0,5398	0,5053	0,4999	0,5098
ПАТ «ІНГ Банк Україна» 2004	0,4057	0,4483	0,5197	0,5558
ПАТ «АКБ «Капітал» 2004	0,5240	0,4662	0,5071	0,5541
ПАТ «АКБ «Київ» 2004	0,4967	0,4928	0,5212	0,5232
ПАТ Банк «Київська Русь» 2004	0,5323	0,4927	0,4862	0,5373
ПАТ «Кредитпромбанк» 2004	0,5015	0,4968	0,4999	0,5236
ПАТ «Легбанк» 2004	0,4997	0,4743	0,4882	0,5341
ПАТ «Мегабанк» 2004	0,4859	0,4778	0,4687	0,5173
ПАТ КБ «Надра» 2004	0,5229	0,5023	0,4340	0,5255
АТ «Ощадбанк» 2004	0,6352	0,5873	0,4565	0,4945
ПАТ АБ «Південний» 2004	0,5105	0,5023	0,5284	0,5364
ПАТ КБ «Південкомбанк» 2004	0,5098	0,5247	0,5856	0,5043
АБ «Порто-Франко» 2004	0,5803	0,5186	0,5119	0,5001
ПАТ КБ «Правекс-Банк» 2004	0,5531	0,5151	0,4744	0,4940

Продовження таблиці Ж.1

Банк	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄
ПАТ КБ «Приватбанк» 2004	0,6170	0,5537	0,4928	0,5311
ПАТ «КБ «Промекономбанк» 2004	0,4930	0,4825	0,4926	0,5117
ПАТ «Промінвестбанк» 2004	0,5833	0,5789	0,4877	0,5284
ПАТ «ПУМБ» 2004	0,5235	0,5225	0,4624	0,5189
ПАТ «Реал Банк» 2004	0,4477	0,4602	0,4913	0,5320
ПАТ «Сітібанк» 2004	0,3930	0,4531	0,5038	0,5744
ПАТ АБ «Столичний» 2004	0,4318	0,0000	0,1662	0,5746
ПАТ «Банк «Український Капітал» 2004	0,4697	0,4875	0,5040	0,5220
ПАТ «Укргазбанк» 2004	0,5206	0,4989	0,4834	0,5044
ПАТ «Укргазпромбанк» 2004	0,4394	0,4881	0,5030	0,5653
ПАТ «Укрексімбанк» 2004	0,5214	0,5139	0,4870	0,5356
ПАТ «Укрінбанк» 2004	0,5301	0,5073	0,4877	0,5242
ПАТ «УкрСиббанк» 2004	0,5020	0,4977	0,4849	0,5236
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank) 2004	0,5473	0,5473	0,4536	0,5082
ПАТ «Універсал Банк» 2004	0,5517	0,4982	0,5266	0,5407
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит» 2004	0,5277	0,4979	0,4773	0,5092
ПАТ «Фінбанк» 2004	0,4657	0,4839	0,5489	0,5161
ПАТ КБ «Хрещатик» 2004	0,4730	0,5065	0,5040	0,4821
ПАТ «КБ «Актив-банк» 2005	0,4916	0,4504	0,5045	0,4480
ПАТ «Альфа-Банк» 2005	0,4308	0,4091	0,4667	0,4579
ПАТ АКБ «Аркада» 2005	0,4962	0,4607	0,5059	0,4607
ПАТ Банк «Золоті ворота» 2005	0,5576	0,4678	0,5005	0,4708
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро» 2005	0,5051	0,4552	0,4862	0,4768
АТ Банк «Меркурій» 2005	0,5129	0,4668	0,5143	0,4730
ПАТ «Банк Форум» 2005	0,5060	0,4572	0,5061	0,4724
ПАТ «Брокбізнесбанк» 2005	0,5179	0,4603	0,4727	0,4472
ПАТ «ВіЕйБі Банк» 2005	0,4987	0,4545	0,4848	0,4450
ПАТ «Банк «Грант» 2005	0,5323	0,4547	0,4869	0,4510
ПАТ «Банк Демарк» 2005	0,5313	0,4590	0,5291	0,4996
ПАТ «Діамантбанк» 2005	0,4900	0,4412	0,5258	0,4897
ПАТ КБ «Експобанк» 2005	0,5058	0,4497	0,4795	0,4478
АБ «Експрес-Банк» 2005	0,4633	0,4668	0,5035	0,4315
ПАТ «Енергобанк» 2005	0,5045	0,4093	0,3684	0,4366
ПАТ «Західкомбанк» 2005	0,5254	0,4776	0,5102	0,4702
ПАТ «КБ «Земельний капітал» 2005	0,5604	0,4521	0,5373	0,4991
ПАТ «Імексбанк» 2005	0,5524	0,4681	0,4922	0,4561
ПАТ «ІНГ Банк Україна» 2005	0,4173	0,4337	0,5179	0,4488
ПАТ «АКБ «Капітал» 2005	0,4815	0,4460	0,5104	0,4599
ПАТ «АКБ «Київ» 2005	0,5565	0,4990	0,5088	0,4676
ПАТ Банк «Київська Русь» 2005	0,5458	0,4609	0,4773	0,4729
ПАТ «Кредитпромбанк» 2005	0,5038	0,4594	0,4993	0,4671
ПАТ «Легбанк» 2005	0,5423	0,4670	0,5064	0,4766
ПАТ «Мегабанк» 2005	0,5273	0,4643	0,4857	0,4545
ПАТ КБ «Надра» 2005	0,5565	0,4707	0,4410	0,4642

Продовження таблиці Ж.1

Банк	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄
АТ «Ощадбанк» 2005	0,6584	0,5023	0,4587	0,4657
ПАТ АБ «Південний» 2005	0,5165	0,4662	0,5193	0,4756
ПАТ КБ «Південкомбанк» 2005	0,5338	0,4881	0,5691	0,4670
АБ «Порто-Франко» 2005	0,5462	0,4875	0,5644	0,4565
ПАТ КБ «Правекс-Банк» 2005	0,5907	0,4829	0,4768	0,4586
ПАТ КБ «Приватбанк» 2005	0,6221	0,5113	0,4456	0,4630
ПАТ «КБ «Промекономбанк» 2005	0,5616	0,4630	0,5006	0,4778
ПАТ «Промінвестбанк» 2005	0,5852	0,5210	0,4537	0,4674
ПАТ «ПУМБ» 2005	0,5032	0,4681	0,4461	0,4615
ПАТ «Реал Банк» 2005	0,4498	0,4102	0,4977	0,4576
ПАТ «Сітібанк» 2005	0,4056	0,4474	0,5255	0,4700
ПАТ АБ «Столичний» 2005	0,3703	0,3767	0,5406	0,5837
ПАТ «Банк «Український Капітал» 2005	0,5356	0,4613	0,5113	0,4883
ПАТ «Укргазбанк» 2005	0,5463	0,4737	0,5038	0,4609
ПАТ «Укргазпромбанк» 2005	0,4528	0,4333	0,4813	0,4828
ПАТ «Укрексімбанк» 2005	0,5295	0,4889	0,5177	0,4714
ПАТ «Укрінбанк» 2005	0,5436	0,4645	0,4672	0,4678
ПАТ «УкрСиббанк» 2005	0,5286	0,4728	0,4950	0,4673
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank) 2005	0,5533	0,5025	0,4403	0,4580
ПАТ «Універсал Банк» 2005	0,5800	0,4930	0,5394	0,4779
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит» 2005	0,5450	0,4658	0,4693	0,4646
ПАТ «Фінбанк» 2005	0,4658	0,4299	0,5364	0,4655
ПАТ КБ «Хрещатик» 2005	0,4738	0,4530	0,4928	0,4362
ПАТ «КБ «Актив-банк» 2006	0,5070	0,5308	0,5534	0,4829
ПАТ «Альфа-Банк» 2006	0,4181	0,4177	0,4562	0,5212
ПАТ АКБ «Аркада» 2006	0,4901	0,4746	0,5117	0,5346
ПАТ Банк «Золоті ворота» 2006	0,5430	0,4786	0,4914	0,4913
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро» 2006	0,5122	0,4964	0,5016	0,5106
АТ Банк «Меркурій» 2006	0,5402	0,4953	0,5076	0,5246
ПАТ «Банк Форум» 2006	0,5156	0,4854	0,4958	0,5137
ПАТ «Брокбізнесбанк» 2006	0,5271	0,4833	0,4664	0,4612
ПАТ «ВіЕйБі Банк» 2006	0,5017	0,4737	0,4548	0,4927
ПАТ «Банк «Грант» 2006	0,5432	0,4608	0,4898	0,4904
ПАТ «Банк Демарк» 2006	0,5480	0,4741	0,5085	0,5819
ПАТ «Діамантбанк» 2006	0,4851	0,4719	0,5190	0,5155
ПАТ КБ «Експобанк» 2006	0,5153	0,4825	0,4864	0,5302
АБ «Експрес-Банк» 2006	0,5162	0,4953	0,4600	0,5124
ПАТ «Енергобанк» 2006	0,5159	0,4780	0,4865	0,4817
ПАТ «Західінкомбанк» 2006	0,5373	0,5070	0,5008	0,5363
ПАТ «КБ «Земельний капітал» 2006	0,4706	0,4654	0,5289	0,5685
ПАТ «Імексбанк» 2006	0,5371	0,4899	0,4921	0,4886
ПАТ «ІНГ Банк Україна» 2006	0,4230	0,4801	0,5178	0,4809
ПАТ «АКБ «Капітал» 2006	0,5312	0,4716	0,4882	0,5297
ПАТ «АКБ «Київ» 2006	0,5596	0,5008	0,4765	0,5274

Продовження таблиці Ж.1

Банк	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄
ПАТ Банк «Київська Русь» 2006	0,5429	0,4728	0,4678	0,5256
ПАТ «Кредитпромбанк» 2006	0,5070	0,4828	0,4986	0,4987
ПАТ «Легбанк» 2006	0,5402	0,4966	0,5152	0,5236
ПАТ «Мегабанк» 2006	0,5529	0,4891	0,4627	0,5040
ПАТ КБ «Надра» 2006	0,5664	0,4892	0,4531	0,5221
АТ «Ощадбанк» 2006	0,6421	0,5517	0,4789	0,4958
ПАТ АБ «Південний» 2006	0,5294	0,4901	0,5053	0,5206
ПАТ КБ «Південкомбанк» 2006	0,5482	0,5055	0,5304	0,5118
АБ «Порто-Франко» 2006	0,5411	0,4950	0,5140	0,5043
ПАТ КБ «Правекс-Банк» 2006	0,5964	0,5168	0,4915	0,4987
ПАТ КБ «Приватбанк» 2006	0,6425	0,5855	0,5156	0,5200
ПАТ «КБ «Промекономбанк» 2006	0,5473	0,4677	0,4953	0,5123
ПАТ «Промінвестбанк» 2006	0,5824	0,5515	0,4590	0,5304
ПАТ «ПУМБ» 2006	0,4881	0,4960	0,4394	0,5014
ПАТ «Реал Банк» 2006	0,4567	0,4311	0,5199	0,5332
ПАТ «Сітібанк» 2006	0,4092	0,4767	0,5000	0,5129
ПАТ АБ «Столичний» 2006	0,3934	0,4517	0,5704	0,6532
ПАТ «Банк «Український Капітал» 2006	0,5236	0,4799	0,5165	0,5367
ПАТ «Укргазбанк» 2006	0,5533	0,4944	0,4940	0,5011
ПАТ «Укргазпромбанк» 2006	0,4423	0,4903	0,4837	0,5229
ПАТ «Укрексімбанк» 2006	0,4875	0,5028	0,5226	0,5241
ПАТ «Укрінбанк» 2006	0,5551	0,4798	0,4540	0,5199
ПАТ «УкрСиббанк» 2006	0,5222	0,4842	0,4869	0,5201
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank) 2006	0,5549	0,5234	0,4348	0,5067
ПАТ «Універсал Банк» 2006	0,5879	0,4890	0,4924	0,5176
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит» 2006	0,5547	0,4866	0,4840	0,4969
ПАТ «Фінбанк» 2006	0,5003	0,4679	0,5291	0,5096
ПАТ КБ «Хрещатик» 2006	0,4814	0,4830	0,4886	0,4738
ПАТ «КБ «Актив-банк» 2007	0,4766	0,4997	0,5266	0,5192
ПАТ «Альфа-Банк» 2007	0,4124	0,4433	0,4755	0,5503
ПАТ АКБ «Аркада» 2007	0,5030	0,5294	0,5198	0,5397
ПАТ Банк «Золоті ворота» 2007	0,5348	0,4891	0,4974	0,5125
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро» 2007	0,5111	0,5329	0,5344	0,5599
АТ Банк «Меркурій» 2007	0,5450	0,5041	0,5092	0,5239
ПАТ «Банк Форум» 2007	0,5188	0,4959	0,4863	0,5320
ПАТ «Брокбізнесбанк» 2007	0,5160	0,5061	0,4952	0,5036
ПАТ «ВіЕйБі Банк» 2007	0,5002	0,5007	0,4573	0,5131
ПАТ «Банк «Грант» 2007	0,5450	0,4823	0,4854	0,5148
ПАТ «Банк Демарк» 2007	0,5439	0,5015	0,5057	0,5791
ПАТ «Діамантбанк» 2007	0,4993	0,5086	0,5161	0,5060
ПАТ КБ «Експобанк» 2007	0,5200	0,5084	0,5027	0,5590
АБ «Експрес-Банк» 2007	0,5304	0,5500	0,5056	0,5553
ПАТ «Енергобанк» 2007	0,5029	0,4899	0,4953	0,5188
ПАТ «Західінкомбанк» 2007	0,5436	0,5294	0,5347	0,5639

Продовження таблиці Ж.1

Банк	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄
ПАТ «КБ «Земельний капітал» 2007	0,4816	0,4923	0,5436	0,6310
ПАТ «Імексбанк» 2007	0,5503	0,5296	0,5109	0,5231
ПАТ «ІНГ Банк Україна» 2007	0,4065	0,4927	0,5416	0,5523
ПАТ «АКБ «Капітал» 2007	0,5397	0,5069	0,5129	0,5379
ПАТ «АКБ «Київ» 2007	0,5618	0,5131	0,4872	0,5510
ПАТ Банк «Київська Русь» 2007	0,5443	0,4932	0,4605	0,5396
ПАТ «Кредитпромбанк» 2007	0,4893	0,4984	0,5019	0,5259
ПАТ «Легбанк» 2007	0,5330	0,5226	0,5166	0,5153
ПАТ «Мегабанк» 2007	0,5518	0,5179	0,4960	0,5224
ПАТ КБ «Надра» 2007	0,5546	0,5412	0,4924	0,5481
АТ «Ощадбанк» 2007	0,6431	0,5980	0,4838	0,5291
ПАТ АБ «Південний» 2007	0,5282	0,5119	0,5200	0,5395
ПАТ КБ «Південкомбанк» 2007	0,5119	0,5347	0,5368	0,5292
АБ «Порто-Франко» 2007	0,5439	0,4986	0,5069	0,5081
ПАТ КБ «Правекс-Банк» 2007	0,5977	0,5693	0,5372	0,5251
ПАТ КБ «Приватбанк» 2007	0,6329	0,5871	0,5276	0,5622
ПАТ «КБ «Промекономбанк» 2007	0,5427	0,4936	0,5008	0,5374
ПАТ «Промінвестбанк» 2007	0,5922	0,5660	0,4634	0,5457
ПАТ «ПУМБ» 2007	0,4793	0,5043	0,4783	0,5344
ПАТ «Реал Банк» 2007	0,4729	0,4729	0,5147	0,5471
ПАТ «Сітібанк» 2007	0,4124	0,4967	0,5028	0,5265
ПАТ АБ «Столичний» 2007	0,5774	0,4935	0,5713	0,6810
ПАТ «Банк «Український Капітал» 2007	0,5282	0,5102	0,5011	0,5133
ПАТ «Укргазбанк» 2007	0,5419	0,5172	0,4884	0,5049
ПАТ «Укргазпромбанк» 2007	0,4572	0,5314	0,4879	0,5676
ПАТ «Укрексімбанк» 2007	0,4863	0,5271	0,5308	0,5650
ПАТ «Укрінбанк» 2007	0,5414	0,4858	0,4859	0,5414
ПАТ «УкрСиббанк» 2007	0,4928	0,4790	0,4868	0,5831
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank) 2007	0,5426	0,5505	0,4788	0,5361
ПАТ «Універсал Банк» 2007	0,5821	0,5194	0,5098	0,5401
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит» 2007	0,5591	0,5283	0,5336	0,5288
ПАТ «Фінбанк» 2007	0,5129	0,4816	0,5057	0,5201
ПАТ КБ «Хрещатик» 2007	0,4883	0,5093	0,5073	0,5137
ПАТ «КБ «Актив-банк» 2008	0,5125	0,4995	0,5284	0,5456
ПАТ «Альфа-Банк» 2008	0,4160	0,4545	0,4922	0,5774
ПАТ АКБ «Аркада» 2008	0,5052	0,5376	0,5313	0,5134
ПАТ Банк «Золоті ворота» 2008	0,5405	0,5001	0,5038	0,5229
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро» 2008	0,5190	0,5135	0,5192	0,5618
АТ Банк «Меркурій» 2008	0,5495	0,5152	0,5120	0,5266
ПАТ «Банк Форум» 2008	0,5159	0,5060	0,4913	0,5337
ПАТ «Брокбізнесбанк» 2008	0,4997	0,5022	0,5094	0,5160
ПАТ «ВіЕйБі Банк» 2008	0,5100	0,4871	0,4367	0,5260
ПАТ «Банк «Грант» 2008	0,5531	0,4898	0,4916	0,5201
ПАТ «Банк Демарк» 2008	0,5318	0,5034	0,5103	0,5817

Продовження таблиці Ж.1

Банк	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄
ПАТ «Діамантбанк» 2008	0,5390	0,5289	0,5065	0,5213
ПАТ КБ «Експобанк» 2008	0,5201	0,5032	0,4891	0,5513
АБ «Експрес-Банк» 2008	0,5418	0,5496	0,4937	0,5525
ПАТ «Енергобанк» 2008	0,4828	0,5098	0,5224	0,5135
ПАТ «Західкомбанк» 2008	0,5583	0,5420	0,5458	0,5640
ПАТ «КБ «Земельний капітал» 2008	0,5227	0,5039	0,5427	0,6148
ПАТ «Імексбанк» 2008	0,5512	0,5347	0,5165	0,5178
ПАТ «ІНГ Банк Україна» 2008	0,4063	0,4815	0,5204	0,5552
ПАТ «АКБ «Капітал» 2008	0,5270	0,5087	0,4978	0,5287
ПАТ «АКБ «Київ» 2008	0,5512	0,4989	0,4644	0,5284
ПАТ Банк «Київська Русь» 2008	0,5362	0,5009	0,4685	0,5377
ПАТ «Кредитпромбанк» 2008	0,4992	0,4862	0,4769	0,5390
ПАТ «Легбанк» 2008	0,5110	0,5217	0,5199	0,5388
ПАТ «Мегабанк» 2008	0,5380	0,5209	0,5087	0,5283
ПАТ КБ «Надра» 2008	0,5545	0,5429	0,4870	0,5417
АТ «Ощадбанк» 2008	0,6201	0,5918	0,4845	0,5312
ПАТ АБ «Південний» 2008	0,5094	0,5071	0,5174	0,5354
ПАТ КБ «Південкомбанк» 2008	0,5355	0,5434	0,5378	0,5557
АБ «Порто-Франко» 2008	0,5489	0,4937	0,4929	0,5116
ПАТ КБ «Правекс-Банк» 2008	0,5759	0,5226	0,4696	0,5445
ПАТ КБ «Приватбанк» 2008	0,6263	0,6269	0,5471	0,5623
ПАТ «КБ «Промекономбанк» 2008	0,5476	0,5057	0,5023	0,5368
ПАТ «Промінвестбанк» 2008	0,5771	0,5457	0,4373	0,5406
ПАТ «ПУМБ» 2008	0,4742	0,4830	0,4907	0,5472
ПАТ «Реал Банк» 2008	0,5012	0,4876	0,5274	0,5550
ПАТ «Сітібанк» 2008	0,4018	0,5074	0,5060	0,5597
ПАТ АБ «Столичний» 2008	0,5879	0,4691	0,5624	0,6493
ПАТ «Банк «Український Капітал» 2008	0,5242	0,5203	0,5072	0,5234
ПАТ «Укргазбанк» 2008	0,5205	0,5306	0,4952	0,5112
ПАТ «Укргазпромбанк» 2008	0,4822	0,5052	0,4809	0,5827
ПАТ «Укресімбанк» 2008	0,4959	0,5255	0,5291	0,5653
ПАТ «Укрінбанк» 2008	0,5491	0,4951	0,4957	0,5526
ПАТ «УкрСиббанк» 2008	0,4964	0,4918	0,5011	0,5936
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank) 2008	0,5247	0,5271	0,4774	0,5494
ПАТ «Універсал Банк» 2008	0,4956	0,4570	0,5104	0,5959
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит» 2008	0,5334	0,5278	0,5388	0,5293
ПАТ «Фінбанк» 2008	0,5209	0,4835	0,4966	0,5234
ПАТ КБ «Хрещатик» 2008	0,4925	0,5175	0,5098	0,5165
ПАТ «КБ «Актив-банк» 2009	0,5066	0,4716	0,5056	0,5434
ПАТ «Альфа-Банк» 2009	0,4503	0,4760	0,4994	0,5597
ПАТ АКБ «Аркада» 2009	0,5185	0,4784	0,5091	0,5747
ПАТ Банк «Золоті ворота» 2009	0,5777	0,4916	0,4983	0,5222
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро» 2009	0,5256	0,4940	0,4840	0,5486
АТ Банк «Меркурій» 2009	0,5750	0,4973	0,4975	0,5364

Продовження таблиці Ж.1

Банк	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄
ПАТ «Банк Форум» 2009	0,5019	0,4651	0,4792	0,5742
ПАТ «Брокбізнесбанк» 2009	0,5269	0,4853	0,5047	0,5299
ПАТ «ВіЕйБі Банк» 2009	0,5251	0,4791	0,4449	0,5577
ПАТ «Банк «Грант» 2009	0,5658	0,4938	0,4930	0,4951
ПАТ «Банк Демарк» 2009	0,5542	0,4875	0,5055	0,6052
ПАТ «Діамантбанк» 2009	0,5524	0,5003	0,4903	0,5509
ПАТ КБ «Експобанк» 2009	0,5500	0,4760	0,4809	0,5494
АБ «Експрес-Банк» 2009	0,5394	0,5283	0,4688	0,5483
ПАТ «Енергобанк» 2009	0,5089	0,4708	0,5198	0,5754
ПАТ «Західкомбанк» 2009	0,5825	0,5155	0,5223	0,5809
ПАТ «КБ «Земельний капітал» 2009	0,5428	0,4769	0,5402	0,6374
ПАТ «Імексбанк» 2009	0,5509	0,5149	0,5101	0,5271
ПАТ «ІНГ Банк Україна» 2009	0,3942	0,4445	0,5046	0,6202
ПАТ «АКБ «Капітал» 2009	0,5588	0,4955	0,4945	0,5525
ПАТ «АКБ «Київ» 2009	0,5705	0,4852	0,4643	0,5277
ПАТ Банк «Київська Русь» 2009	0,5637	0,4985	0,4722	0,5450
ПАТ «Кредитпромбанк» 2009	0,5202	0,4739	0,4866	0,5570
ПАТ «Легбанк» 2009	0,5088	0,4963	0,5098	0,5572
ПАТ «Мегабанк» 2009	0,5527	0,4835	0,4850	0,5461
ПАТ КБ «Надра» 2009	0,5531	0,4876	0,4148	0,5616
АТ «Ощадбанк» 2009	0,5617	0,5359	0,5341	0,5519
ПАТ АБ «Південний» 2009	0,5271	0,4943	0,4928	0,5557
ПАТ КБ «Південкомбанк» 2009	0,5567	0,4964	0,4986	0,5868
АБ «Порто-Франко» 2009	0,5733	0,4927	0,5229	0,5244
ПАТ КБ «Правекс-Банк» 2009	0,5820	0,4849	0,4951	0,5720
ПАТ КБ «Приватбанк» 2009	0,6447	0,5710	0,5157	0,5669
ПАТ «КБ «Промекономбанк» 2009	0,5650	0,4881	0,5125	0,5536
ПАТ «Промінвестбанк» 2009	0,5638	0,4924	0,4169	0,5772
ПАТ «ПУМБ» 2009	0,4965	0,4684	0,4919	0,5740
ПАТ «Реал Банк» 2009	0,5280	0,4892	0,5468	0,5542
ПАТ «Сітібанк» 2009	0,4295	0,5288	0,5209	0,5563
ПАТ АБ «Столичний» 2009	0,5476	0,4505	0,5601	0,6495
ПАТ «Банк «Український Капітал» 2009	0,5464	0,4963	0,5088	0,5637
ПАТ «Укргазбанк» 2009	0,5593	0,5186	0,4901	0,5339
ПАТ «Укргазпромбанк» 2009	0,5477	0,5216	0,4607	0,5622
ПАТ «Укрексімбанк» 2009	0,4977	0,5019	0,5063	0,5694
ПАТ «Укрінбанк» 2009	0,5537	0,4831	0,4972	0,5632
ПАТ «УкрСиббанк» 2009	0,4942	0,4778	0,5015	0,6113
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank) 2009	0,4947	0,4799	0,4637	0,6121
ПАТ «Універсал Банк» 2009	0,5018	0,4476	0,4907	0,6169
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит» 2009	0,5637	0,4962	0,5057	0,5440
ПАТ «Фінбанк» 2009	0,5127	0,4980	0,4806	0,4950
ПАТ КБ «Хрещатик» 2009	0,5552	0,5148	0,5132	0,5615
ПАТ «КБ «Актив-банк» 2010	0,5161	0,4572	0,4208	0,5153

Продовження таблиці Ж.1

Банк	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄
ПАТ «Альфа-Банк» 2010	0,4519	0,4515	0,3630	0,6012
ПАТ АКБ «Аркада» 2010	0,5042	0,4375	0,4201	0,5426
ПАТ Банк «Золоті ворота» 2010	0,5767	0,4720	0,3555	0,4939
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро» 2010	0,5335	0,4940	0,4023	0,4903
АТ Банк «Меркурій» 2010	0,5672	0,4795	0,3995	0,5023
ПАТ «Банк Форум» 2010	0,5243	0,4383	0,2914	0,5388
ПАТ «Брокбізнесбанк» 2010	0,5287	0,4846	0,4038	0,4970
ПАТ «ВіЕйБі Банк» 2010	0,5142	0,4065	0,2159	0,5343
ПАТ «Банк «Грант» 2010	0,5656	0,4977	0,4207	0,4782
ПАТ «Банк Демарк» 2010	0,5482	0,4735	0,4090	0,5499
ПАТ «Діамантбанк» 2010	0,5404	0,4780	0,4100	0,5130
ПАТ КБ «Експобанк» 2010	0,5308	0,4626	0,3825	0,5172
АБ «Експрес-Банк» 2010	0,5522	0,5215	0,4076	0,4893
ПАТ «Енергобанк» 2010	0,5084	0,4580	0,4183	0,5455
ПАТ «Західінкомбанк» 2010	0,5748	0,2693	0,0000	0,5899
ПАТ «КБ «Земельний капітал» 2010	0,4997	0,4616	0,4584	0,5650
ПАТ «Імексбанк» 2010	0,5016	0,4433	0,3671	0,5207
ПАТ «ІНГ Банк Україна» 2010	0,3905	0,4397	0,4245	0,5878
ПАТ «АКБ «Капітал» 2010	0,5624	0,4667	0,3945	0,4884
ПАТ «АКБ «Київ» 2010	0,5260	0,0000	0,0000	0,6282
ПАТ Банк «Київська Русь» 2010	0,5382	0,4565	0,3116	0,5034
ПАТ «Кредитпромбанк» 2010	0,5010	0,4372	0,3236	0,5611
ПАТ «Легбанк» 2010	0,5102	0,4742	0,4312	0,5303
ПАТ «Мегабанк» 2010	0,5149	0,4639	0,4132	0,5074
ПАТ КБ «Надра» 2010	0,5302	0,3983	0,0000	0,5728
АТ «Ощадбанк» 2010	0,5675	0,5068	0,4360	0,5499
ПАТ АБ «Південний» 2010	0,5328	0,4930	0,4095	0,5039
ПАТ КБ «Південкомбанк» 2010	0,5409	0,5008	0,4105	0,5077
АБ «Порто-Франко» 2010	0,5698	0,4938	0,4174	0,4725
ПАТ КБ «Правекс-Банк» 2010	0,5870	0,3905	0,2135	0,5070
ПАТ КБ «Приватбанк» 2010	0,6374	0,5589	0,4198	0,5527
ПАТ «КБ «Промекономбанк» 2010	0,5383	0,4199	0,3640	0,5426
ПАТ «Промінвестбанк» 2010	0,5666	0,3875	0,2554	0,5128
ПАТ «ПУМБ» 2010	0,5106	0,4369	0,3164	0,5552
ПАТ «Реал Банк» 2010	0,5380	0,4851	0,4392	0,5088
ПАТ «Сітібанк» 2010	0,4299	0,5123	0,5053	0,5421
ПАТ АБ «Столичний» 2010	0,5480	0,4504	0,4495	0,6267
ПАТ «Банк «Український Капітал» 2010	0,5166	0,4860	0,4060	0,4872
ПАТ «Укргазбанк» 2010	0,5135	0,0017	0,0000	0,5457
ПАТ «Укргазпромбанк» 2010	0,5394	0,5053	0,4176	0,5155
ПАТ «Укрексімбанк» 2010	0,5045	0,4791	0,4117	0,5600
ПАТ «Укрінбанк» 2010	0,5063	0,4271	0,3890	0,5290
ПАТ «УкрСиббанк» 2010	0,5258	0,4493	0,3256	0,5839
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank) 2010	0,5072	0,4627	0,4038	0,5882

Продовження таблиці Ж.1

Банк	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄
ПАТ «Універсал Банк» 2010	0,5208	0,4454	0,3166	0,5670
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит» 2010	0,5151	0,4353	0,3347	0,5314
ПАТ «Фінбанк» 2010	0,4701	0,4684	0,3983	0,4626
ПАТ КБ «Хрещатик» 2010	0,5387	0,4763	0,3604	0,4977
ПАТ «КБ «Актив-банк» 2011	0,5165	0,4633	0,4260	0,4750
ПАТ «Альфа-Банк» 2011	0,4952	0,4824	0,4230	0,5409
ПАТ АКБ «Аркада» 2011	0,5194	0,4530	0,4394	0,5248
ПАТ Банк «Золоті ворота» 2011	0,5735	0,4512	0,3328	0,4735
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро» 2011	0,5428	0,4928	0,4068	0,4744
АТ Банк «Меркурій» 2011	0,5641	0,4912	0,4152	0,4567
ПАТ «Банк Форум» 2011	0,5540	0,0000	0,0000	0,5011
ПАТ «Брокбізнесбанк» 2011	0,5559	0,4907	0,4304	0,4791
ПАТ «ВіЕйБі Банк» 2011	0,5574	0,1855	0,0000	0,4571
ПАТ «Банк «Грант» 2011	0,5585	0,4859	0,4339	0,4590
ПАТ «Банк Демарк» 2011	0,5680	0,4874	0,4233	0,4975
ПАТ «Діамантбанк» 2011	0,5475	0,4855	0,4209	0,4918
ПАТ КБ «Експобанк» 2011	0,5398	0,3299	0,2053	0,4547
АБ «Експрес-Банк» 2011	0,5520	0,5303	0,4155	0,4618
ПАТ «Енергобанк» 2011	0,5062	0,4217	0,3386	0,4789
ПАТ «Західкомбанк» 2011	0,5694	0,4595	0,4450	0,5664
ПАТ «КБ «Земельний капітал» 2011	0,5276	0,4700	0,4754	0,5093
ПАТ «Імексбанк» 2011	0,5188	0,4565	0,4352	0,5291
ПАТ «ІНГ Банк Україна» 2011	0,3943	0,4584	0,4669	0,5407
ПАТ «АКБ «Капітал» 2011	0,5501	0,4606	0,4121	0,4712
ПАТ «АКБ «Київ» 2011	0,5148	0,2354	0,3533	0,6738
ПАТ Банк «Київська Русь» 2011	0,5547	0,4911	0,4094	0,4662
ПАТ «Кредитпромбанк» 2011	0,5400	0,4734	0,4264	0,4996
ПАТ «Легбанк» 2011	0,5530	0,4785	0,4442	0,5070
ПАТ «Мегабанк» 2011	0,5250	0,4648	0,4302	0,4815
ПАТ КБ «Надра» 2011	0,4948	0,4451	0,3932	0,5502
АТ «Ощадбанк» 2011	0,5875	0,5049	0,4594	0,5325
ПАТ АБ «Південний» 2011	0,5587	0,4969	0,4267	0,4791
ПАТ КБ «Південкомбанк» 2011	0,5442	0,5029	0,4115	0,4561
АБ «Порто-Франко» 2011	0,5594	0,4926	0,4275	0,4623
ПАТ КБ «Правекс-Банк» 2011	0,5523	0,3943	0,3465	0,5045
ПАТ КБ «Приватбанк» 2011	0,6563	0,5795	0,4444	0,5048
ПАТ «КБ «Промекономбанк» 2011	0,5397	0,4106	0,3889	0,5023
ПАТ «Промінвестбанк» 2011	0,5492	0,4381	0,3559	0,4953
ПАТ «ПУМБ» 2011	0,5281	0,5076	0,4517	0,5155
ПАТ «Реал Банк» 2011	0,5764	0,5088	0,4610	0,4996
ПАТ «Сітібанк» 2011	0,4262	0,4956	0,4948	0,5016
ПАТ АБ «Столичний» 2011	0,5545	0,4569	0,4677	0,5828
ПАТ «Банк «Український Капітал» 2011	0,4852	0,4642	0,4077	0,4826
ПАТ «Укргазбанк» 2011	0,5371	0,4776	0,4612	0,5454

Продовження таблиці Ж.1

Банк	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄
ПАТ «Укргазпромбанк» 2011	0,5410	0,5003	0,4204	0,4820
ПАТ «Укрексімбанк» 2011	0,5102	0,4921	0,4451	0,5096
ПАТ «Укрінбанк» 2011	0,5372	0,4733	0,4187	0,4593
ПАТ «УкрСиббанк» 2011	0,5398	0,2866	0,1310	0,5316
ПАТ «Укросоцбанк» (UniCredit Bank) 2011	0,5247	0,4655	0,4123	0,5448
ПАТ «Універсал Банк» 2011	0,5269	0,2715	0,0086	0,5308
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит» 2011	0,5236	0,4537	0,3768	0,4822
ПАТ «Фінбанк» 2011	0,4854	0,4567	0,4073	0,4885
ПАТ КБ «Хрещатик» 2011	0,5482	0,4278	0,2639	0,4691
ПАТ КБ «Хрещатик» 2012	0,5148	0,4671	0,4192	0,5048
ПАТ «Фінбанк» 2012	0,5044	0,4912	0,4275	0,5753
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит» 2012	0,5186	0,4458	0,4292	0,5443
ПАТ «Універсал Банк» 2012	0,5455	0,4838	0,4144	0,5180
ПАТ «Укросоцбанк» (UniCredit Bank) 2012	0,5329	0,5002	0,3972	0,5035
ПАТ «УкрСиббанк» 2012	0,5581	0,4924	0,4180	0,4484
ПАТ «Укрінбанк» 2012	0,5637	0,3538	0,2664	0,5608
ПАТ «Укрексімбанк» 2012	0,5458	0,4936	0,4187	0,4859
ПАТ «Укргазпромбанк» 2012	0,5512	0,4070	0,0017	0,4893
ПАТ «Укргазбанк» 2012	0,5429	0,4856	0,4326	0,4892
ПАТ «Банк «Український Капітал» 2012	0,5563	0,4943	0,4195	0,5383
ПАТ АБ «Столичний» 2012	0,5419	0,4975	0,4109	0,5202
ПАТ «Сітібанк» 2012	0,5330	0,4908	0,4105	0,4554
ПАТ «Реал Банк» 2012	0,5584	0,5445	0,4346	0,5250
ПАТ «ПУМБ» 2012	0,5241	0,4699	0,3769	0,4902
ПАТ «Промінвестбанк» 2012	0,5660	0,4722	0,4483	0,6084
ПАТ «КБ «Промекономбанк» 2012	0,4986	0,4421	0,4761	0,5175
ПАТ КБ «Приватбанк» 2012	0,5095	0,4538	0,4265	0,5957
ПАТ КБ «Правекс-Банк» 2012	0,3906	0,4386	0,4396	0,6177
АБ «Порто-Франко» 2012	0,5478	0,4763	0,4306	0,4906
ПАТ КБ «Південкомбанк» 2012	0,5065	0,4331	0,5199	0,6625
ПАТ АБ «Південний» 2012	0,5479	0,4977	0,4110	0,4949
АТ «Ощадбанк» 2012	0,5571	0,3845	0,3264	0,5412
ПАТ КБ «Надра» 2012	0,5217	0,4685	0,4353	0,5376
ПАТ «Мегабанк» 2012	0,5117	0,4724	0,4198	0,5228
ПАТ «Легбанк» 2012	0,4480	0,4478	0,4241	0,5105
ПАТ «Кредитпромбанк» 2012	0,5754	0,5066	0,4472	0,5657
ПАТ Банк «Київська Русь» 2012	0,5478	0,4944	0,4263	0,5363
ПАТ «АКБ «Київ» 2012	0,5141	0,4718	0,4098	0,4984
ПАТ «АКБ «Капітал» 2012	0,5484	0,5012	0,4242	0,5066
ПАТ «ІНГ Банк Україна» 2012	0,5533	0,4440	0,3923	0,5819
ПАТ «Імексбанк» 2012	0,6473	0,5723	0,4342	0,5529
ПАТ «КБ «Земельний капітал» 2012	0,5770	0,4748	0,4353	0,5577
ПАТ «Західкомбанк» 2012	0,5078	0,4720	0,4232	0,5481
ПАТ «Енергобанк» 2012	0,5101	0,5171	0,4300	0,5248

Продовження таблиці Ж.1

Банк	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄
АБ «Експрес-Банк» 2012	0,5494	0,4837	0,4412	0,5460
ПАТ КБ «Експобанк» 2012	0,4292	0,5074	0,4978	0,5209
ПАТ «Діамантбанк» 2012	0,5546	0,4914	0,4570	0,5883
ПАТ «Банк Демарк» 2012	0,4817	0,4623	0,4102	0,5103
ПАТ «Банк «Грант» 2012	0,5064	0,0284	0,0126	0,5892
ПАТ «ВіЕйБі Банк» 2012	0,5242	0,4915	0,4144	0,5381
ПАТ «Брокбізнесбанк» 2012	0,5048	0,4888	0,4420	0,5534
ПАТ «Банк Форум» 2012	0,5320	0,4835	0,4171	0,5220
АТ Банк «Меркурій» 2012	0,5342	0,2465	0,0000	0,5646
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро» 2012	0,5227	0,4749	0,4111	0,5949
ПАТ Банк «Золоті ворота» 2012	0,5319	0,3597	0,0861	0,6004
ПАТ АКБ «Аркада» 2012	0,5309	0,4643	0,3988	0,5228
ПАТ «Альфа-Банк» 2012	0,4863	0,4654	0,3969	0,4978
ПАТ «КБ «Актив-банк» 2012	0,5396	0,4888	0,3950	0,4945
ПАТ «КБ «Актив-банк» 2013	0,5406	0,4815	0,4288	0,5110
ПАТ «Альфа-Банк» 2013	0,5372	0,5063	0,4384	0,5757
ПАТ АКБ «Аркада» 2013	0,5222	0,4538	0,4335	0,5439
ПАТ Банк «Золоті ворота» 2013	0,5510	0,4986	0,4265	0,5126
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро» 2013	0,5534	0,4846	0,4006	0,5043
АТ Банк «Меркурій» 2013	0,5564	0,4705	0,4178	0,4505
ПАТ «Банк Форум» 2013	0,5642	0,4918	0,4960	0,5247
ПАТ «Брокбізнесбанк» 2013	0,5674	0,4835	0,4320	0,5045
ПАТ «ВіЕйБі Банк» 2013	0,5589	0,4687	0,3819	0,4926
ПАТ «Банк «Грант» 2013	0,5611	0,4869	0,4462	0,5373
ПАТ «Банк Демарк» 2013	0,5532	0,4778	0,4187	0,5263
ПАТ «Діамантбанк» 2013	0,5359	0,4883	0,4107	0,5081
ПАТ КБ «Експобанк» 2013	0,5479	0,4719	0,4052	0,4735
АБ «Експрес-Банк» 2013	0,5534	0,5390	0,4491	0,5570
ПАТ «Енергобанк» 2013	0,5504	0,4841	0,4135	0,5186
ПАТ «Західкомбанк» 2013	0,5562	0,5073	0,4506	0,5522
ПАТ «КБ «Земельний капітал» 2013	0,4986	0,4287	0,4818	0,5418
ПАТ «Імексбанк» 2013	0,5238	0,4630	0,4260	0,5918
ПАТ «ІНГ Банк Україна» 2013	0,4051	0,4678	0,4758	0,6016
ПАТ «АКБ «Капітал» 2013	0,5352	0,4988	0,4284	0,4844
ПАТ «АКБ «Київ» 2013	0,4842	0,4248	0,5288	0,5809
ПАТ Банк «Київська Русь» 2013	0,5640	0,5007	0,4123	0,5035
ПАТ «Кредитпромбанк» 2013	0,5448	0,4571	0,4353	0,5467
ПАТ «Легбанк» 2013	0,5639	0,4764	0,4569	0,5243
ПАТ «Мегабанк» 2013	0,5202	0,4801	0,4220	0,5390
ПАТ КБ «Надра» 2013	0,4535	0,4378	0,4287	0,5628
АТ «Ощадбанк» 2013	0,5720	0,5294	0,4477	0,5665
ПАТ АБ «Південний» 2013	0,5431	0,4841	0,4310	0,5398
ПАТ КБ «Південкомбанк» 2013	0,5191	0,4629	0,4108	0,5024
АБ «Порто-Франко» 2013	0,5436	0,4962	0,4241	0,5199

Продовження таблиці Ж.1

Банк	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄
ПАТ КБ «Правекс-Банк» 2013	0,5676	0,4132	0,3710	0,5478
ПАТ КБ «Приватбанк» 2013	0,6485	0,5784	0,4354	0,5468
ПАТ «КБ «Промекономбанк» 2013	0,5770	0,4731	0,4341	0,5660
ПАТ «Промінвестбанк» 2013	0,4907	0,4587	0,4361	0,5752
ПАТ «ПУМБ» 2013	0,5424	0,5129	0,4404	0,5475
ПАТ «Реал Банк» 2013	0,5617	0,5110	0,4471	0,5512
ПАТ «Сітібанк» 2013	0,4293	0,5322	0,5047	0,5373
ПАТ АБ «Столичний» 2013	0,5448	0,4771	0,4673	0,5968
ПАТ «Банк «Український Капітал» 2013	0,5518	0,4449	0,4296	0,5077
ПАТ «Укргазбанк» 2013	0,5110	0,5039	0,5418	0,5403
ПАТ «Укргазпромбанк» 2013	0,5475	0,4898	0,4258	0,5560
ПАТ «Укрексімбанк» 2013	0,5012	0,5169	0,4422	0,5263
ПАТ «Укрінбанк» 2013	0,5397	0,4780	0,4145	0,5122
ПАТ «УкрСиббанк» 2013	0,5474	0,5194	0,4171	0,5487
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank) 2013	0,5335	0,4882	0,4200	0,5712
ПАТ «Універсал Банк» 2013	0,5289	0,4179	0,2882	0,5689
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит» 2013	0,5422	0,4742	0,4181	0,5368
ПАТ «Фінбанк» 2013	0,5059	0,4555	0,3962	0,5185
ПАТ КБ «Хрещатик» 2013	0,5311	0,5001	0,4312	0,5057
ПАТ «КБ «Актив-банк» 2014	0,5476	0,4805	0,4045	0,4927
ПАТ «Альфа-Банк» 2014	0,5307	0,4833	0,4076	0,5420
ПАТ АКБ «Аркада» 2014	0,5473	0,4620	0,4056	0,4963
ПАТ Банк «Золоті ворота» 2014	0,5566	0,4877	0,3984	0,4877
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро» 2014	0,5718	0,4969	0,3833	0,4970
АТ Банк «Меркурій» 2014	0,5596	0,4734	0,4007	0,4569
ПАТ «Банк Форум» 2014	0,5627	0,3058	0,1446	0,4251
ПАТ «Брокбізнесбанк» 2014	0,5298	0,4383	0,4551	0,5371
ПАТ «ВіЕйБі Банк» 2014	0,5705	0,4939	0,4000	0,4735
ПАТ «Банк «Грант» 2014	0,5542	0,4808	0,4225	0,5155
ПАТ «Банк Демарк» 2014	0,5536	0,4745	0,3987	0,5007
ПАТ «Діамантбанк» 2014	0,5212	0,4757	0,3905	0,4854
ПАТ КБ «Експобанк» 2014	0,4766	0,4597	0,4375	0,4186
АБ «Експрес-Банк» 2014	0,5472	0,5177	0,4157	0,5190
ПАТ «Енергобанк» 2014	0,5492	0,4952	0,4091	0,5109
ПАТ «Західкомбанк» 2014	0,5648	0,4883	0,4324	0,5027
ПАТ «КБ «Земельний капітал» 2014	0,4863	0,4283	0,4467	0,5052
ПАТ «Імексбанк» 2014	0,5543	0,4725	0,4061	0,5441
ПАТ «ІНГ Банк Україна» 2014	0,4054	0,4387	0,4197	0,5621
ПАТ «АКБ «Капітал» 2014	0,5171	0,4819	0,3969	0,4052
ПАТ «АКБ «Київ» 2014	0,5028	0,4123	0,4698	0,5275
ПАТ Банк «Київська Русь» 2014	0,5553	0,4918	0,3907	0,4899
ПАТ «Кредитпромбанк» 2014	0,4284	0,0000	0,0000	0,2602
ПАТ «Легбанк» 2014	0,5347	0,4871	0,4117	0,4587
ПАТ «Мегабанк» 2014	0,5273	0,4729	0,4081	0,5175

Продовження таблиці Ж.1

Банк	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄
ПАТ КБ «Надра» 2014	0,4947	0,4458	0,4033	0,5120
АТ «Ощадбанк» 2014	0,5740	0,4984	0,4239	0,5345
ПАТ АБ «Південний» 2014	0,5415	0,4684	0,4134	0,5256
ПАТ КБ «Південкомбанк» 2014	0,5241	0,4620	0,3934	0,4910
АБ «Порто-Франко» 2014	0,5307	0,4862	0,3968	0,4773
ПАТ КБ «Правекс-Банк» 2014	0,5736	0,4787	0,4077	0,4892
ПАТ КБ «Приватбанк» 2014	0,6524	0,5635	0,4168	0,5188
ПАТ «КБ «Промекономбанк» 2014	0,5800	0,4929	0,4031	0,5436
ПАТ «Промінвестбанк» 2014	0,4957	0,3472	0,2452	0,5388
ПАТ «ПУМБ» 2014	0,5381	0,5007	0,4270	0,5337
ПАТ «Реал Банк» 2014	0,5091	0,4196	0,4524	0,6092
ПАТ «Сітібанк» 2014	0,4269	0,5050	0,4971	0,5240
ПАТ АБ «Столичний» 2014	0,5287	0,4608	0,4228	0,5557
ПАТ «Банк «Український Капітал» 2014	0,5125	0,4244	0,4224	0,4954
ПАТ «Укргазбанк» 2014	0,5097	0,4868	0,4747	0,5220
ПАТ «Укргазпромбанк» 2014	0,5257	0,4695	0,3964	0,4971
ПАТ «Укрексімбанк» 2014	0,5015	0,4748	0,4180	0,5161
ПАТ «Укрінбанк» 2014	0,5501	0,4848	0,3950	0,4860
ПАТ «УкрСиббанк» 2014	0,5439	0,4925	0,3995	0,5293
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank) 2014	0,5286	0,4658	0,4125	0,5392
ПАТ «Універсал Банк» 2014	0,5395	0,4593	0,4022	0,5289
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит» 2014	0,5633	0,4790	0,3944	0,4979
ПАТ «Фінбанк» 2014	0,5267	0,4726	0,3922	0,4922
ПАТ КБ «Хрещатик» 2014	0,5383	0,4826	0,3964	0,4481
ПАТ «Альфа-Банк» 2015	0,5149	0,4211	0,4385	0,5470
ПАТ АКБ «Аркада» 2015	0,5337	0,4148	0,4526	0,5164
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро» 2015	0,5535	0,4305	0,4415	0,4983
ПАТ «ВіЕйБі Банк» 2015	0,5673	0,0000	0,0048	0,4814
ПАТ «Банк «Грант» 2015	0,5484	0,4343	0,4462	0,5024
ПАТ «Банк Демарк» 2015	0,5769	0,0000	0,0000	0,5313
ПАТ «Діамантбанк» 2015	0,5136	0,4381	0,4386	0,5011
ПАТ КБ «Експобанк» 2015	0,4944	0,0271	0,0854	0,4035
АБ «Експрес-Банк» 2015	0,5148	0,4482	0,4277	0,5513
ПАТ «Енергобанк» 2015	0,5450	0,4368	0,4315	0,4556
ПАТ «КБ «Земельний капітал» 2015	0,4704	0,3778	0,4299	0,5240
ПАТ «Імексбанк» 2015	0,5580	0,4040	0,4539	0,5539
ПАТ «ІНГ Банк Україна» 2015	0,3905	0,4104	0,4516	0,6172
ПАТ «АКБ «Капітал» 2015	0,5631	0,4223	0,4332	0,4349
ПАТ «АКБ «Київ» 2015	0,5032	0,0000	0,0000	0,5153
ПАТ Банк «Київська Русь» 2015	0,5428	0,4323	0,4420	0,4787
ПАТ «Кредитпромбанк» 2015	0,4073	0,4219	0,4809	0,4250
ПАТ «Легбанк» 2015	0,5832	0,0000	0,0410	0,4844
ПАТ «Мегабанк» 2015	0,4890	0,4235	0,4537	0,5286
ПАТ КБ «Надра» 2015	0,4701	0,3791	0,4477	0,5284

Продовження таблиці Ж.1

Банк	G ₁	G ₂	G ₃	G ₄
АТ «Ощадбанк» 2015	0,5484	0,3993	0,3954	0,5152
ПАТ АБ «Південний» 2015	0,5093	0,4163	0,4440	0,5239
АБ «Порто-Франко» 2015	0,5444	0,0000	0,0002	0,5060
ПАТ КБ «Правекс-Банк» 2015	0,5476	0,3923	0,4012	0,4943
ПАТ КБ «Приватбанк» 2015	0,6542	0,4915	0,4510	0,5371
ПАТ «Промінвестбанк» 2015	0,4703	0,3642	0,4231	0,5657
ПАТ «ПУМБ» 2015	0,5380	0,4414	0,4454	0,5376
ПАТ «Сітібанк» 2015	0,4276	0,4797	0,4900	0,4588
ПАТ АБ «Столичний» 2015	0,4998	0,3983	0,4612	0,5795
ПАТ «Банк «Український Капітал» 2015	0,5368	0,3997	0,4143	0,4939
ПАТ «Укргазбанк» 2015	0,5195	0,2957	0,3636	0,4936
ПАТ «Укргазпромбанк» 2015	0,5260	0,4421	0,4271	0,4797
ПАТ «Укрексімбанк» 2015	0,4933	0,3902	0,3672	0,4791
ПАТ «Укрінбанк» 2015	0,5468	0,4151	0,4471	0,5014
ПАТ «УкрСиббанк» 2015	0,5252	0,4289	0,4179	0,5298
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank) 2015	0,5107	0,3733	0,4155	0,5325
ПАТ «Універсал Банк» 2015	0,5143	0,3519	0,4146	0,5423
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит» 2015	0,5570	0,4239	0,4550	0,5005
ПАТ «Фінбанк» 2015	0,4453	0,3750	0,4432	0,5454
ПАТ КБ «Хрещатик» 2015	0,5398	0,4233	0,4167	0,4493

Додаток К

Динаміка патернів банків протягом у ССВ за період 2010-2014 рр.

Таблиця К.1 – Динаміка патернів банків протягом 2010-2014 рр.

Банк	01.01. 2003	01.01. 2004	01.01. 2005	01.01. 2006	01.01. 2007	01.01. 2008	01.01. 2009	01.01. 2010	01.01. 2011	01.01. 2012	01.01. 2013	01.01. 2014
ПАТ «КБ «Актив-банк»	S3	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S2	S2
ПАТ «Альфа-Банк»	S1	S3	S3	S3	S3	S3	S3	S3	S1	S1	S2	S1
ПАТ АКБ «Аркада»	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2
ПАТ Банк «Золоті ворота»	S1	S1	S2	S2	S1	S2	S2	S2	S2	S4	S2	S2
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро»	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S2	S1	S2	S2
АТ Банк «Меркурій»	S1	S1	S1	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S4	S2	S2
ПАТ «Банк Форум»	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S6	S1	S2	S4
ПАТ «Брокбізнесбанк»	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S2	S1	S2	S1
ПАТ «ВіЕйБі Банк»	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S4	S1	S2	S2
ПАТ «Банк «Грант»	S2	S1	S1	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S6	S2	S2
ПАТ «Банк Демарк»	S2	S2	S1	S2	S2	S1	S2	S2	S2	S1	S2	S2
ПАТ «Діамантбанк»	S3	S3	S1	S1	S1	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S1
ПАТ КБ «Експобанк»	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S1	S4	S3	S2	S1
АБ «Експрес-Банк»	S3	S1	S1	S1	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2
ПАТ «Енергобанк»	S4	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S2
ПАТ «Західінкомбанк»	S1	S1	S1	S1	S2	S2	S2	S4	S2	S1	S2	S2
ПАТ «КБ «Земельний капітал»	S1	S1	S2	S1	S1	S1	S2	S1	S1	S2	S1	S1
ПАТ «Імексбанк»	S2	S2	S2	S1	S2	S2	S2	S1	S1	S5	S1	S2
ПАТ «ІНГ Банк Україна»	S3	S3	S3	S3	S3	S3	S3	S3	S3	S2	S3	S3
ПАТ «АКБ «Капітал»	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S2	S2	S2	S2	S1

Продовження таблиці К.1

Банк	01.01. 2003	01.01. 2004	01.01. 2005	01.01. 2006	01.01. 2007	01.01. 2008	01.01. 2009	01.01. 2010	01.01. 2011	01.01. 2012	01.01. 2013	01.01. 2014
ПАТ «АКБ «Київ»	S3	S1	S2	S2	S2	S2	S2	S6	S4	S1	S1	S1
ПАТ Банк «Київська Русь»	S1	S1	S2	S2	S2	S1	S2	S2	S2	S2	S2	S2
ПАТ «Кредитпромбанк»	S2	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S2	S2	S6
ПАТ «Легбанк»	S1	S1	S2	S2	S2	S1	S1	S1	S2	S3	S2	S2
ПАТ «Мегабанк»	S3	S1	S1	S2	S2	S2	S2	S1	S1	S1	S1	S1
ПАТ КБ «Надра»	S2	S1	S2	S2	S2	S2	S2	S4	S1	S1	S3	S1
АТ «Ощадбанк»	S5	S5	S5	S5	S5	S5	S2	S2	S2	S2	S2	S2
ПАТ АБ «Південний»	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S2	S2	S2	S2
ПАТ КБ «Південкомбанк»	S1	S1	S1	S2	S1	S2	S2	S2	S2	S1	S1	S1
АБ «Порто-Франко»	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2
ПАТ КБ «Правекс-Банк»	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S4	S2	S3	S2	S2
ПАТ КБ «Приватбанк»	S5	S5	S2	S5	S5	S5	S5	S5	S5	S1	S5	S5
ПАТ «КБ «Промекономбанк»	S1	S1	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S1	S2	S2
ПАТ «Промінвестбанк»	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S4	S2	S2	S1	S1
ПАТ «ПУМБ»	S2	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S2
ПАТ «Реал Банк»	S3	S3	S3	S3	S1	S1	S1	S2	S2	S2	S2	S1
ПАТ «Сітібанк»	S3	S3	S3	S3	S3	S3	S3	S3	S3	S2	S3	S3
ПАТ АБ «Столичний»	S3	S6	S3	S3	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S1
ПАТ «Банк «Український Капітал»	S3	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S1	S1	S2	S2	S1
ПАТ «Укргазбанк»	S1	S1	S2	S2	S2	S1	S2	S6	S1	S2	S1	S1
ПАТ «Укргазпромбанк»	S3	S3	S3	S3	S1	S1	S2	S2	S2	S4	S2	S1
ПАТ «Укрексімбанк»	S2	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S1	S1
ПАТ «Укрінбанк»	S2	S1	S2	S2	S1	S2	S2	S1	S2	S4	S2	S2
ПАТ «УкрСиббанк»	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S4	S2	S2	S2
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank)	S2	S2	S2	S2	S2	S1	S1	S1	S1	S2	S1	S1
ПАТ «Універсал Банк»	S2	S2	S2	S2	S2	S1	S1	S1	S4	S2	S1	S2
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит»	S2	S1	S2	S2	S2	S2	S2	S1	S1	S1	S2	S2
ПАТ «Фінбанк»	S1	S1	S3	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1
ПАТ КБ «Хрещатик»	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S2	S2	S1	S2	S2

Таблиця К.2 – Динаміка оцінки ефективності діяльності банків за групами у межах кластерів

Банк	01.01. 2003	01.01. 2004	01.01. 2005	01.01. 2006	01.01. 2007	01.01. 2008	01.01. 2009	01.01. 2010	01.01. 2011	01.01. 2012	01.01. 2013	01.01. 2014
ПАТ «КБ «Актив-банк»	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4	4
ПАТ «Альфа-Банк»	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3
ПАТ АКБ «Аркада»	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4
ПАТ Банк «Золоті ворота»	3	3	4	4	3	4	4	4	4	4	2	4
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро»	3	3	3	3	3	3	3	4	4	3	4	4
АТ Банк «Меркурій»	3	3	3	4	4	4	4	4	4	2	4	4
ПАТ «Банк Форум»	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	4	2
ПАТ «Брокбізнесбанк»	3	3	3	3	3	3	3	4	4	3	4	3
ПАТ «ВіЕйБі Банк»	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	4	4
ПАТ «Банк «Грант»	4	3	3	4	4	4	4	4	4	1	4	4
ПАТ «Банк Демарк»	4	4	3	4	4	3	4	4	4	3	4	4
ПАТ «Діамантбанк»	3	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	3
ПАТ КБ «Експобанк»	3	3	3	3	3	3	4	3	2	3	4	3
АБ «Експрес-Банк»	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4
ПАТ «Енергобанк»	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4
ПАТ «Західінкомбанк»	3	3	3	3	4	4	4	2	4	3	4	4
ПАТ «КБ «Земельний капітал»	3	3	4	3	3	3	4	3	3	4	3	3
ПАТ «Імексбанк»	4	4	4	3	4	4	4	3	3	5	3	4
ПАТ «ІНГ Банк Україна»	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3
ПАТ «АКБ «Капітал»	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	4	3
ПАТ «АКБ «Київ»	3	3	4	4	4	4	4	1	2	3	3	3
ПАТ Банк «Київська Русь»	3	3	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4
ПАТ «Кредитпромбанк»	4	3	3	3	3	3	3	3	4	4	4	1
ПАТ «Легбанк»	3	3	4	4	4	3	3	3	4	3	4	4
ПАТ «Мегабанк»	3	3	3	4	4	4	4	3	3	3	3	3
ПАТ КБ «Надра»	4	3	4	4	4	4	4	2	3	3	3	3

Продовження таблиці К.1

Банк	01.01. 2003	01.01. 2004	01.01. 2005	01.01. 2006	01.01. 2007	01.01. 2008	01.01. 2009	01.01. 2010	01.01. 2011	01.01. 2012	01.01. 2013	01.01. 2014
АТ «Ощадбанк»	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4	4
ПАТ АБ «Південний»	3	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	4
ПАТ КБ «Південкомбанк»	3	3	3	4	3	4	4	4	4	3	3	3
АБ «Порто-Франко»	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
ПАТ КБ «Правекс-Банк»	4	4	4	4	4	4	4	2	4	3	4	4
ПАТ КБ «Приватбанк»	5	5	4	5	5	5	5	5	5	3	5	5
ПАТ «КБ «Промекономбанк»	3	3	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4
ПАТ «Промінвестбанк»	4	4	4	4	4	4	4	2	4	4	3	3
ПАТ «ПУМБ»	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4
ПАТ «Реал Банк»	3	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	3
ПАТ «Сітібанк»	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3
ПАТ АБ «Столичний»	3	1	3	3	4	4	4	4	4	4	4	3
ПАТ «Банк «Український Капітал»	3	3	3	3	3	3	4	3	3	4	4	3
ПАТ «Укргазбанк»	3	3	4	4	4	3	4	1	3	4	3	3
ПАТ «Укргазпромбанк»	3	3	3	3	3	3	4	4	4	2	4	3
ПАТ «Укрексімбанк»	4	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3
ПАТ «Укрінбанк»	4	3	4	4	3	4	4	3	4	2	4	4
ПАТ «УкрСиббанк»	3	3	3	3	3	3	3	3	2	4	4	4
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank)	4	4	4	4	4	3	3	3	3	4	3	3
ПАТ «Універсал Банк»	4	4	4	4	4	3	3	3	2	4	3	4
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит»	4	3	4	4	4	4	4	3	3	3	4	4
ПАТ «Фінбанк»	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
ПАТ КБ «Хрещатик»	3	3	3	3	3	3	4	4	4	3	4	4

Додаток Л

Динаміка патернів банків протягом у ССВ за період 2010-2014 рр.

Таблиця Л.1 – Динаміка патернів банків протягом 2010-2015 рр.

Банк	01.01. 2003	01.01. 2004	01.01. 2005	01.01. 2006	01.01. 2007	01.01. 2008	01.01. 2009	01.01. 2010	01.01. 2011	01.01. 2012	01.01. 2013	01.01. 2014	01.01. 2015
ПАТ «КБ «Актив-банк»	S3	S3	S2	S2	S3	S2	S2	S2	S2	S1	S1	S1	X
ПАТ «Альфа-Банк»	S3	S3	S3	S5	S5	S5	S5	S3	S2	S3	S1	S2	S2
ПАТ АКБ «Аркада»	S2	S3	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S1	S1
ПАТ Банк «Золоті ворота»	S2	S2	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S4	S1	S1	X
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро»	S2	S3	S2	S2	S2	S2	S2	S1	S1	S2	S1	S1	S1
АТ Банк «Меркурій»	S3	S3	S2	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S4	S1	S1	X
ПАТ «Банк Форум»	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S4	S7	S2	S1	S4	X
ПАТ «Брокбізнесбанк»	S3	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S1	S1	S2	S1	S2	X
ПАТ «ВіЕйБі Банк»	S2	S3	S2	S2	S2	S2	S2	S4	S4	S2	S1	S1	S7
ПАТ «Банк «Грант»	S1	S2	S2	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S7	S1	S1	S1
ПАТ «Банк Демарк»	S1	S1	S2	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S3	S1	S1	S7
ПАТ «Діамантбанк»	S3	S5	S2	S3	S2	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S2
ПАТ КБ «Експобанк»	S2	S3	S2	S2	S2	S2	S1	S2	S4	S5	S1	S3	S7
АБ «Експрес-Банк»	S5	S3	S3	S2	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2
ПАТ «Енергобанк»	S4	S2	S2	S2	S2	S3	S2	S2	S2	S2	S1	S1	S1
ПАТ «Західінкомбанк»	S1	S1	S2	S1	S1	S1	S1	S4	S1	S2	S1	S1	X
ПАТ «КБ «Земельний капітал»	S2	S2	S1	S3	S2	S2	S1	S2	S2	S1	S2	S2	S3
ПАТ «Імексбанк»	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S2	S6	S2	S1	S1
ПАТ «ІНГ Банк Україна»	S5	S5	S5	S5	S5	S5	S5	S5	S5	S1	S5	S5	S5
ПАТ «АКБ «Капітал»	S2	S2	S3	S2	S1	S2	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S1
ПАТ «АКБ «Київ»	S3	S2	S1	S1	S1	S1	S1	S7	S4	S2	S2	S2	S7
ПАТ Банк «Київська Русь»	S2	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1

Продовження таблиці Л.1

Банк	01.01. 2003	01.01. 2004	01.01. 2005	01.01. 2006	01.01. 2007	01.01. 2008	01.01. 2009	01.01. 2010	01.01. 2011	01.01. 2012	01.01. 2013	01.01. 2014	01.01. 2015
ПАТ «Кредитпромбанк»	S1	S2	S2	S2	S3	S2	S2	S4	S1	S1	S1	S7	S5
ПАТ «Легбанк»	S2	S2	S1	S1	S1	S2	S2	S2	S1	S3	S1	S1	S7
ПАТ «Мегабанк»	S5	S3	S2	S1	S1	S1	S1	S2	S2	S2	S2	S1	S2
ПАТ КБ «Надра»	S1	S2	S1	S1	S1	S1	S1	S4	S2	S2	S3	S2	S3
АТ «Ощадбанк»	S6	S6	S6	S6	S6	S6	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1
ПАТ АБ «Південний»	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S1	S1	S1	S1	S1	S2
ПАТ КБ «Південкомбанк»	S4	S2	S2	S1	S2	S1	S1	S1	S1	S2	S2	S2	X
АБ «Порто-Франко»	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S7
ПАТ КБ «Правекс-Банк»	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S5	S1	S1	S1
ПАТ КБ «Приватбанк»	S6	S6	S6	S6	S6	S6	S6	S6	S6	S2	S6	S6	S6
ПАТ «КБ «Промекономбанк»	S2	S3	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S1	S1	X
ПАТ «Промінвестбанк»	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S4	S3
ПАТ «ПУМБ»	S1	S2	S2	S3	S3	S3	S2	S4	S2	S2	S1	S1	S1
ПАТ «Реал Банк»	S3	S5	S3	S3	S3	S2	S2	S1	S1	S1	S1	S2	X
ПАТ «Сітібанк»	S5	S5	S5	S5	S5	S5	S5	S5	S5	S1	S5	S5	S5
ПАТ АБ «Столичний»	S3	S7	S5	S5	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S2
ПАТ «Банк «Український Капітал»	S3	S3	S2	S2	S2	S2	S1	S2	S3	S1	S1	S2	S1
ПАТ «Укргазбанк»	S2	S2	S1	S1	S1	S2	S1	S7	S1	S1	S2	S2	S4
ПАТ «Укргазпромбанк»	S3	S5	S3	S5	S5	S2	S1	S1	S1	S4	S1	S2	S2
ПАТ «Укрексімбанк»	S1	S2	S2	S3	S2	S2	S2	S2	S2	S1	S2	S2	S2
ПАТ «Укрінбанк»	S1	S2	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S1	S1	S1	S1	S1
ПАТ «УкрСиббанк»	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S2	S4	S4	S1	S1	S1	S2
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank)	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S2	S2	S2	S1	S2	S2	S4
ПАТ «Універсал Банк»	S1	S1	S1	S1	S1	S2	S2	S4	S4	S1	S4	S1	S4
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит»	S1	S2	S1	S1	S1	S1	S1	S4	S2	S2	S1	S1	S1
ПАТ «Фінбанк»	S2	S3	S3	S2	S2	S2	S2	S3	S3	S2	S2	S2	S3
ПАТ КБ «Хрещатик»	S2	S3	S3	S3	S3	S3	S1	S1	S1	S2	S1	S1	S1

Таблиця Л.2 – Динаміка оцінки ефективності діяльності банків за групами у межах кластерів

Банк	01.01. 2003	01.01. 2004	01.01. 2005	01.01. 2006	01.01. 2007	01.01. 2008	01.01. 2009	01.01. 2010	01.01. 2011	01.01. 2012	01.01. 2013	01.01. 2014	01.01. 2015
ПАТ «КБ «Актив-банк»	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4	4	X
ПАТ «Альфа-Банк»	3	3	3	4	4	4	4	3	3	3	4	3	3
ПАТ АКБ «Аркада»	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4
ПАТ Банк «Золоті ворота»	3	3	4	4	4	4	4	4	4	2	4	4	X
ПАТ «Банк «Кредит Дніпро»	3	3	3	3	3	3	3	4	4	3	4	4	4
АТ Банк «Меркурій»	3	3	3	4	4	4	4	4	4	2	4	4	X
ПАТ «Банк Форум»	3	3	3	3	3	3	3	2	1	3	4	2	X
ПАТ «Брокбізнесбанк»	3	3	3	3	3	3	3	4	4	3	4	3	X
ПАТ «ВіЕйБі Банк»	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	4	4	1
ПАТ «Банк «Грант»	4	3	3	4	4	4	4	4	4	1	4	4	4
ПАТ «Банк Демарк»	4	4	3	4	4	4	4	4	4	3	4	4	1
ПАТ «Діамантбанк»	3	4	3	3	3	4	4	4	4	4	4	3	3
ПАТ КБ «Експобанк»	3	3	3	3	3	3	4	3	2	4	4	3	1
АБ «Експрес-Банк»	4	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	3
ПАТ «Енергобанк»	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4	4
ПАТ «Західкомбанк»	4	4	3	4	4	4	4	2	4	3	4	4	X
ПАТ «КБ «Земельний капітал»	3	3	4	3	3	3	4	3	3	4	3	3	3
ПАТ «Імексбанк»	4	4	4	4	4	4	4	3	3	5	3	4	4
ПАТ «ІНГ Банк Україна»	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
ПАТ «АКБ «Капітал»	3	3	3	3	4	3	4	4	4	4	4	3	4
ПАТ «АКБ «Київ»	3	3	4	4	4	4	4	1	2	3	3	3	1
ПАТ Банк «Київська Русь»	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
ПАТ «Кредитпромбанк»	4	3	3	3	3	3	3	2	4	4	4	1	4
ПАТ «Легбанк»	3	3	4	4	4	3	3	3	4	3	4	4	1
ПАТ «Мегабанк»	4	3	3	4	4	4	4	3	3	3	3	4	3
ПАТ КБ «Надра»	4	3	4	4	4	4	4	2	3	3	3	3	3
АТ «Ощадбанк»	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4	4	4

Продовження таблиці Л.2

Банк	01.01. 2003	01.01. 2004	01.01. 2005	01.01. 2006	01.01. 2007	01.01. 2008	01.01. 2009	01.01. 2010	01.01. 2011	01.01. 2012	01.01. 2013	01.01. 2014	01.01. 2015
ПАТ АБ «Південний»	3	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	4	3
ПАТ КБ «Південкомбанк»	2	3	3	4	3	4	4	4	4	3	3	3	X
АБ «Порто-Франко»	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	1
ПАТ КБ «Правекс-Банк»	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
ПАТ КБ «Приватбанк»	5	5	5	5	5	5	5	5	5	3	5	5	5
ПАТ «КБ «Промекономбанк»	3	3	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	X
ПАТ «Промінвестбанк»	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	2	3
ПАТ «ПУМБ»	4	3	3	3	3	3	3	2	3	3	4	4	4
ПАТ «Реал Банк»	3	4	3	3	3	3	3	4	4	4	4	3	X
ПАТ «Сітібанк»	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
ПАТ АБ «Столичний»	3	1	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3
ПАТ «Банк «Український Капітал»	3	3	3	3	3	3	4	3	3	4	4	3	4
ПАТ «Укргазбанк»	3	3	4	4	4	3	4	1	4	4	3	3	2
ПАТ «Укргазпромбанк»	3	4	3	4	4	3	4	4	4	2	4	3	3
ПАТ «Укресімбанк»	4	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3
ПАТ «Укрінбанк»	4	3	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4
ПАТ «УкрСиббанк»	3	3	3	3	3	3	3	2	2	4	4	4	3
ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank)	4	4	4	4	4	3	3	3	3	4	3	3	2
ПАТ «Універсал Банк»	4	4	4	4	4	3	3	2	2	4	2	4	2
ПАТ Банк «Фінанси та Кредит»	4	3	4	4	4	4	4	2	3	3	4	4	4
ПАТ «Фінбанк»	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
ПАТ КБ «Хрещатик»	3	3	3	3	3	3	4	4	4	3	4	4	4

Додаток М

Довідки про впровадження результатів дисертаційної роботи

До спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01
ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного Банку України»

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Бухтіарової Аліни Геннадіївни
на тему «Розвиток національної системи страхування вкладів»

Фахівцями відділення ПАТ КБ «Надра» Сумське РУ було розглянуто дисертаційна робота Бухтіарової Аліни Геннадіївни на тему «Розвиток національної системи страхування вкладів». Результати, що були отримані під час написання дисертаційної роботи Бухтіарової А. Г. будуть використанні в практичній діяльності спеціалістів відділення ПАТ КБ «Надра» Сумське РУ у сфері прогнозування потенційних обсягів надходження коштів фізичних осіб.

Практичного застосування набула запропонована система аналізу каузальності формування депозитних ресурсів фізичних осіб. Так, використані у дослідженні показники, що характеризують рівень соціально-економічного розвитку України та рівень розвитку банківської системи є загальнодоступними і виступають підґрунтям загальної оцінки тенденцій на ринку вкладів фізичних осіб. Основною перевагою запропонованої системи оцінки каузальності формування депозитних ресурсів є те, що вона має цілеспрямований характер та результати, отримані у ході дослідження, можуть бути використані для підвищення конкурентної позиції ПАТ КБ «Надра» на ринку банківських послуг України.

Директор відділення
ПАТ «КБ «Надра»
Сумське РУ

Д'яконова О. П.

Продовження додатку М

УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

вул. Герасима Кондратьєва, 21, м. Суми, 40000, тел./факс (0542) 67-56-10
E-mail: info@sumy.bank.gov.ua Код ЄДРПОУ 09337304

14.07.2015 № 07-012/1987

На № _____ від _____

До спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01
у ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»

Довідка

про впровадження науково-практичних результатів дисертації
на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
Бухтіарової Аліни Геннадіївни
на тему «Розвиток національної системи страхування вкладів»

У проведеному дисертаційному дослідженні Бухтіарової А.Г. були використані нові підходи щодо оцінки фінансового стану банківської установи на конкретний момент часу. До моделі ввійшли 4 групи показників, що характеризують стан активів, капіталу, депозитів та кредитів банку. Варто зазначити, що запропонований науково-методичний підхід дозволяє вводити в розроблену модель додаткові критерії оцінки фінансового стану банку.

Результати, які були отримані в процесі написання дисертаційної роботи Бухтіарової А.Г., мають практичний інтерес для фахівців Управління Національного банку України в Сумській області.

Застосування положень розробленої моделі надає змогу приймати ефективні управлінські рішення відносно можливих обсягів залучення додаткових коштів населення банківською установою та сформувані стратегічні цілі її подальшого розвитку в кризових умовах скорочення кредитно-депозитних операцій в Україні.

0002181

Начальник Управління

О.В.Фоменко

Державний вищий навчальний заклад
"Українська академія банківської справи
Національного банку України"
ЗАГАЛЬНИЙ ВІДДІЛ
14.07.2015 № 07-005/1243

Продовження додатку М

ФОНД ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

бульвар Тараса Шевченка, 33б, м. Київ, 01032, тел/факс (044) 333-35-56; тел. (044) 333-35-77
 E-mail: fgvfo@fg.gov.ua, Web: <http://www.fg.gov.ua>
 Код ЄДРПОУ 21708016

16. 0 7. 2015

№ 20-23323/15

Довідка

**про впровадження науково-практичних результатів дисертації
 на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
 Бухтіарової Аліни Геннадіївни
 на тему «Розвиток національної системи страхування вкладів»**

Результати наукових досліджень Бухтіарової А.Г., а саме пропозиції щодо аналізу динаміки патернів банків у системі страхування вкладів України розглянуті та прийняті до уваги департаментом моніторингу діяльності банків Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Використання в практичній діяльності запропонованого Бухтіаровою А. Г. науково-методичного підходу на основі застосування нейронних мереж та самоорганізуючих карт Коханена, дозволяє провести оцінювання ефективності діяльності окремої банківської установи з позиції національної системи страхування вкладів як у динаміці, так і на конкретний момент часу. У результаті чого, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб буде спроможний сформулювати відповідну політику щодо прогнозування потенційних витрат Фонду на виведення неплатоспроможних банків з ринку та відшкодування коштів вкладникам, регулювання діяльності конкретної банківської установи у сфері залучення вкладів фізичних осіб, забезпечуючи при цьому ефективне функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб, стійкий поступальний розвиток як банківського сектору, так і фінансової системи України в цілому.

**Виконуючий обов'язки директора-розпорядника
 Фонду гарантування вкладів фізичних осіб**

А.Я.Оленчик

Продовження додатку М

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В. о. ректора, д.е.н., професор

Козьменко С.М.

04 _____ 2015 р.

АКТ

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Бухтіарової Аліни Геннадіївни «Розвиток національної
системи страхування вкладів» у освітній процес обліково-
фінансового факультету та факультету банківських
технологій Державного вищого навчального закладу
«Українська академія банківської справи Національного
банку України»

від «11» квітня 2015 р.

м. Суми

Акт складено комісією у складі:

Голова: Декан обліково-фінансового факультету, д.е.н., доцент
Савченко Т.Г.

Члени комісії: 1. Зав. кафедри банківської справи, д.е.н., професор
Васильєва Т.А.

2. Професор кафедри фінансів, д.е.н., доцент Рекуненко І.І.

Комісією було проведено роботу по визначенню фактичного
впровадження результатів дисертаційної роботи Бухтіарової Аліни
Геннадіївни «Розвиток національної системи страхування вкладів» у освітній

Продовження додатку М

процес обліково-фінансового факультету та факультету банківських технологій Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України».

Комісія розглянула такі матеріали:

1. Дисертаційну роботу Бухтіарової Аліни Геннадіївни «Розвиток національної системи страхування вкладів»
2. Робочі навчальні програми дисциплін:
 - 2.1. «Фінансовий нагляд» (викладається для студентів денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» спеціальності 8.03050801 «Фінанси і кредит»);
 - 2.2. «Фінансовий ринок» (викладається для студентів денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит»);
 - 2.3. «Моделювання в управлінні фінансовими процесами» (викладається для студентів денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» спеціальності 8.03050801 «Фінанси і кредит»);
 - 2.4. «Банківська система» (викладається для студентів денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит»);
3. Видані навчально-методичні матеріали для вивчення перелічених дисциплін.

За результатами проведеної роботи комісією встановлено:

1. Розроблені в дисертаційній роботі Бухтіарової Аліни Геннадіївни «Розвиток національної системи страхування вкладів» науково-методичні положення, а також практичні методики впроваджені як розділи таких дисциплін:
 - 1.1. «Фінансовий нагляд». Розділи: «Інституційна структура фінансового нагляду», «Банківський нагляд», «Макропруденційний фінансовий нагляд».
 - 1.2. «Фінансовий ринок». Розділи: «Система правового регулювання фінансового ринку», «Фондовий ринок».

Продовження додатку М

- 1.3. «Моделювання в управлінні фінансовими процесами». Розділи: «Рейтингова оцінка діяльності суб'єктів господарювання з використанням таксонометричного підходу».
- 1.4. «Банківська система». Розділи: «Рефінансування банків», «Регулювання діяльності банків та нагляд за нею».
2. Застосування в навчальному процесі обліково-фінансового факультету та факультету банківських технологій Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України» матеріалів дисертаційної роботи Бухтіарової Аліни Геннадіївни «Розвиток національної системи страхування вкладів» дало змогу адаптувати перелічені дисципліни до сучасних економічних умов, поглибити їх науково-методичні основи, а в кінцевому підсумку – підвищити якість підготовки фахівців за спеціальностями «Фінанси і кредит» та «Банківська справа».

Голова комісії

Члени комісії:

Т. Г.Савченко

Т. А. Васильєва

І. І. Рекуненко